

Munich Personal RePEc Archive

Research and Science Today Supplement No.1(3)/2012

Bădilă, Andreea Iuliana and Sucilă căs. Pahoni, Cipriana and MiHuț, Cosmin and Filip, Dan Andrei and Ciubotaru, Iulian Marcel and Luca, Cătălin-Viorel and Mănescu, Alexandra Florina and Pipoș, Cristina and Popa (Lupu), Diana Gabriela and Dinu (Dragomir), Maria Magdalena and Petric, Paulian Timotei and Bran, Răzvan and Constantin, Veronica and Postăvaru, Gianina Ioana and Ciolan, Ioana Monica and Papuc, Valentin and Moșoi, Ștefan Cristian and Gheorghe, Anamaria Elena and Clucerescu (Tănase), Emilia Elena and Marin, Ștefan Claudiu and Ciorei, Mihaela Andreea and Mărcău, Flavius Cristian and Mihaela, Ruxanda and Marin, Camelia and Enescu, Camelia and Ealangi, Ionuț and Purcaru, Mihai and Pop, Alexandra Raluca and Bojincă, Moise

Constantin Brancusi University of Targu-Jiu, Romania

1 June 2012

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/41932/>
MPRA Paper No. 41932, posted 14 Oct 2012 20:40 UTC

University "CONSTANTIN BRÂNCUȘI" from Târgu-Jiu
Liga studenților din Universitatea Constantin Brâncuși

RESEARCH AND SCIENCE TODAY

~ Student Scientific Review ~

SUPPLEMENT NO. 1(3)/2012

**Supplement published to commemorate the 20th anniversary of the
establishment of the University "Constantin Brâncuși" from Târgu-Jiu**

June 2012

Târgu-Jiu 2012

Copertă: Batcu Alexandru

Tehnoredactare: Mărcău Flavius-Cristian
Ciorei Mihaela Andreea

Director: Mărcău Flavius-Cristian

Contact:

Mail: flaviusmarcau@yahoo.com

Tel: +40766665670

Comitetul științific:

Prof. univ. dr. Adrian Gorun

Prof. univ. dr. Niculescu George

Prof. univ. dr. Moise Bojincă

Prof. univ. dr. Popescu Luminița

Prof. univ. dr. Cruceru Mihai

Prof. univ. dr. Gămăneci Gheorghe

Prof. univ. dr. Ghimiși Ștefan Sorinel

Prof. univ. dr. Bică Monica Delia

Prof. univ. dr. Babucea Ana Gabriela

C.S GR. II Duță Paul

Conf. univ. dr. Neamțu Liviu

Conf. univ. dr. Tomescu-Dumitrescu
Cornelia

C.S GR. III Viorela Manolache

Lect. univ. dr. Ionescu Dan

Lect. univ. dr. Rujan Cristinel

Lect. Univ. dr. Gorun Hadrian

Lect. univ. dr. Trocan Laura Magdalena

Lect. univ. dr. Gavrilescu Alin

Lect. univ. dr. Gherghe Roxana

Lect. univ. dr. Plăstoi Camelia

Lect. univ. dr. Diaconu Ana Maria

Ș.I. dr. Ciofu Cristian Florin

Asist. univ. Zamfir Bogdan

Prep. univ. Holt Alina Georgiana

EDITURA ACADEMICA BRÂNCUȘI
ADRESA: Bd-ul Republicii, nr. 1
Târgu Jiu, Gorj
Tel: 0253/218222

COPYRIGHT:

- Reproductions are authorized without charging any fees, on condition the source is acknowledged.
- Responsibility for the content of the paper is entirely for the authors.

ISSN: 2247 – 4455

ISSN-L: 2247 – 4455

CONTENTS

HISTORY

- THE ROMANIAN ATTITUDE TOWARDS COMECON (1959 -1964) 6
BĂDILĂ Andreea - Iuliana
- THE HISTORY OF THE CENTRAL PRISON OF IAȘI IN THE FIRST TWO DECADES OF THE TWENTIETH CENTURY 17
SUCILĂ Cipriana căs. PAHONI
- THE RESIGNATION OF THE METROPOLITAN VENIAMIN COSTACHE..... 29
MIHUȚ Cosmin
- UTOPIA AND REVOLUTION-PERENNIAL CONCEPTS OF HISTORY 37
FILIP Dan Andrei
- FROM THE BEGINNINGS OF VLADICENI VILLAGE..... 47
CIUBOTARU Iulian Marcel
- THE SITUATION OF THOSE WHO DID CORVEE IN THE FORMER COUNTIES OF DOROHOI AND BOTOSANI BEFORE THE IMPLEMENTATION OF THE RURAL LAW OF AUGUST 14/26 1864..... 59
LUCA Cătălin-Viorel

LITERATURE

- GOD BLESS YOU, EXILE! - SPIRITUAL AND LITERARY IMPLICATIONS OF THE EXILE ON VIRGIL IERUNCA'S WORK AND PERSONALITY 72
MĂNESCU Alexandra Florina
- CONFESSIONAL POETS. THEMES AND PUBLIC DISCOURSE 85
PIPOȘ Cristina
- COMIC AND TRAGIC ASPECTS IN HENRY JAMES'S *THE AMERICAN* 96
POPA (LUPU) Diana-Gabriela
- DRAMATURGY AND SPECTACLE UNDER MIHAIL SEBASTIAN'S PERSPECTIVE 107
DINU (DRAGOMIR) Maria – Magdalena
- ON HUMAN DIGNITY" - TOW ANTHROPOLOGICAL VIEWS IN DIALOGUE: PHILO OF ALEXANDRIA AND GREGORY OF NYSSA..... 117
PETRIC Paulian-Timotei
- HUNTING INSTRUMENTS IN OLD GREEK - WORDS OR TERMS? 127
BRAN Răzvan
- SNAKES'BEAD..... 138
CONSTANTIN Veronica

HEALTH AND SPORTS

- PERCEPTIONS OF HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE OF PERSONS DIAGNOSED WITH CANCER: A CROSS-CULTURAL MICRO-STUDY 150
POSTĂVARU Gianina-Ioana and CIOLAN Ioana Monica
- RECOVERY OF PATIENTS WITH HEART ISCHEMIC CEREBRAL INFARCTION IN SPASTIC PHASE ACCORDING BY AGE AND SEX..... 166
PAPUC Valentin și MOȘOI Ștefan Cristian

INTERNATIONAL RELATIONS

- AFTER EU ACCESSION: ROMANIA'S FOREIGN POLICY 2007 – 2009 181
GHEORGHE Anamaria Elena

- THE SOCIAL POLITICS OF THE EUROPEAN UNION BETWEEN UNITY AND DIVERSITY. THE EUROPEAN SOCIAL MODELS **198**
CLUCERESCU (TĂNASE) Emilia – Elena
- NATURE AND AUTHORITY PARADOXES.....**211**
MARIN Ștefan - Claudiu
- STATE – THE MAIN ACTOR OF INTERNATIONAL RELATIONS.....**223**
CIOREI Mihaela Andreea and MĂRCĂU Flavius-Cristian
- REGIONAL POLICY IN ROMANIA: EUROPEANIZATION OF THE SOUTH-WEST OLTENIA AGENCY OF REGIONAL DEVELOPMENT **236**
MIHAELA RUXANDA and CAMELIA MARIN
- POST-SOVIET RUSSIA AND IT'S NEAR ABROAD. THE END OF A HEGEMONY? A GRAMSCIAN APPROACH..... **249**
ABASEACA Raluca

ECONOMICS

- THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF COACHING - A LONG TERM INVESTMENT OF MODERN MANAGEMENT **261**
ENESCU Camelia

ENGINEERING

- SEISMIC RISK ASSESSMENT RELATED ISSUES FOR THE EXISTING MASONRY STRUCTURES ACCORDING TO P-100-92 AND P 100-3/2008 PRACTICE CODES **275**
EALANGI Ionuț and PURCARU Mihai

LECTURE NOTES

- REVIEWAL - JENNIFER MACDOUGALL, HELEN LEWINS AND GWYNETH TSENG, CONTINUING EDUCATION AND TRAINING OPPORTUNITIES IN LIBRARIANSHIP: A STUDY OF PARTICIPATION, BENEFITS AND DEFECTS **286**
POP Alexandra-Raluca (căs. ROGOJANU)
- THE MESSAGE OF THE RECTOR OF UNIVERSITY "CONSTANTIN BRÂNCUȘI" FROM TÂRGU-JIU TO CELEBRATE 20 YEARS OF THE ESTABLISHMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN TÂRGU-JIU.....**290**
Prof. univ. dr. BOJINCĂ Moise

THE ROMANIAN ATTITUDE TOWARDS COMECON (1959 -1964)**BĂDILĂ Andreea - Iuliana¹****ABSTRACT**

THIS PAPER BRINGS FORWARD THE DEBATES FROM COMECON AND FOCUSES ON THE STEPS TAKEN BY THE ROMANIAN COMMUNIST LEADERS IN ORDER TO PROMOTE A DÉTENTE REGARDING THE SOVIET UNION BY CONSTANTLY OPPOSING TO KHRUSHCHEV'S PLANS TO REORGANIZE THE INTERNAL DYNAMIC OF THE CONSTRUCTION. FROM THE POINT OF VIEW OF THE MOSCOW LEADER, COMECON WAS NOT ONLY A TOOL TO BE USED IN THE ECONOMIC SUBORDINATION BUT ALSO IN THE POLITICAL COORDINATION OF THE SATELLITE STATES OF THE U.S.S.R. THIS VISION OF THE SOVIET LEADER WAS IN FACT DANGEROUS TO THE SOVEREIGNTY OF THE EAST-EUROPEAN STATES.

THE ROMANIAN ATTITUDE INSIDE THE COMECON WAS A DISTINCT ONE AND WAS MEANT TO CREATE ITS OWN WAY WHEN IT CAME TO MANAGING THE EXTERNAL POLITICS. THE 1964 "APRIL DECLARATION" WAS THE ROMANIAN MANOUR OF STATING THE INDEPENDENCE OF ITS EXTERNAL DECISION-MAKING FROM THE SOVIET CONTROL AND WAS FAVOURED BY THE KEY-EVENTS ON THE INTERNATIONAL STAGE: THE RETRAET OF THE SOVIET TROUPS FROM ROMANIA, THE SINO-SOVIET SPLIT AND THE CUBAN MISSLE CRISES.

KEYWORDS: COMECON, FOREIGN POLICY, ROMANIA, SOVIET UNION, GHEORGHE GHEORGHIU – DEJ , THE SINO-SOVIET SPLIT

Începutul deceniului al doilea al regimului comunist pornește de la un nou mediu politic, vizibil metamorfozat. Dacă în primul deceniu, activitatea externă a României s-a derulat sub semnul obedienței, treptat, datorită unor momente cheie derulate în sfera lumii comuniste, precum retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul nostru în 1958, “coexistența pașnică” promovată de Hrușciiov, criza rachetelor și conflictul chino-sovietic, România a dobândit un alt statut prin care putea vorbi de proiectarea propriei politici externe.

Principalele obiective ale autorităților de la București au fost realizarea unei libertăți de mișcare în cadrul blocului comunist și o independență relativă pentru relațiile economice și raporturile cu statele din Occident. Preocuparea pentru o asemenea atitudine era cu atât mai importantă, cu cât, nu numai dependența politică și militară sub jurisdicția

¹ Doctorandă în anul II la Facultatea de Istorie a Universității din București

Pactului de la Varșovia reprezenta o problemă, ci și măsurile impuse de alianța economică a statelor subordonate U.R.S.S.-ului, C.A.E.R.

Practic, în urma noului context internațional, doleanța conducerii de la București, de a se distanța de Moscova devenea din ce în ce mai fezabilă. Acest lucru este plasat și pe fondul unei deteriorări a imaginii Uniunii Sovietice în raport cu statele – satelit (mă refer cu precădere atât la evenimentele menționate mai sus cât și la câteva momente dificile parcurse încă de la jumătatea anilor cincizeci, de tipul crizelor din Polonia și Ungaria, culminând cu disidența Albaniei la începutul anilor șaiszeci).

Interesată de unitatea blocului comunist, pentru a reveni în prim plan și a controla subversiv pe liderii locali (fiind din ce în ce mai tentați de crearea unor linii politice proprii cu caracter național), conducerea moscovită a încercat să reactiveze organismele sale politice C.A.E.R. iar mai târziu și Organizația Tratatului de la Varșovia, creându-le noi valențe.

Articolul de față se axează pe demersurile „establishment-ului românesc” de a promova o politică externă eficientă, compatibilă cu interesul național, în cadrul C.A.E.R., la începutul anilor șaiszeci. Prin prisma unor documente, cu precădere stenograme ale ședințelor Biroului Politic al P.M.R. voi încerca să analizez feed-back-ul pe care liderii de la București l-au avut față de intențiile Moscovei de a reorganiza modul de funcționare al C.A.E.R.-ului prin coordonarea economiilor statelor din blocul comunist. Specializarea, integrarea și planul unic reprezentau de fapt periclitarea suveranității statelor-satelit și amestecul Uniunii Sovietice în afacerile lor interne printr-o nouă formulă politică.

Care au fost factorii care au determinat aceste schimbări și tensiuni la nivelul C.A.E.R.? Cum a reușit conducerea de la București să se opună acestui plan? A avut o poziție singulară sau a fost susținută și de alte state? În ce măsură a contat contextul internațional, conflictul chino –sovietic și apropierea de China pentru P.M.R.? Cum au fost soluționate aceste divergențe și care au fost consecințele pentru politica externă a României? Sunt doar câteva întrebări la care vom încerca să găsim răspunsuri pertinente pe parcurs.

În momentul creării, în 1949 C.A.E.R.-ul era mai mult o reacție propagandistică la planul occidental de refacere a economiilor deteriorate în urma războiului, iar timp de un deceniu s-a aflat într-o stare pasivă având o importanță limitată.

Unul dintre obiectivele urmărite pe parcursul acestui articol este să demonstrăm că divergențele dintre România și Uniunea Sovietică nu au fost în principiu de natură

economică așa cum s-ar putea sesiza la prima vedere, ci dincolo de invocarea acestor aspecte economice, au stat de fapt problemele politice. C.A.E.R. nu a fost niciodată o “simplă organizație economică” ci o entitate politică.²

Aserțiunea cea mai relevantă în acest sens, îi aparține chiar reprezentantului României la C.A.E.R. Alexandru Bârlădeanu, într-o ședință a Biroului Politic din februarie 1963, „Problemele nu sunt de natură economică, ele sunt doar un mijloc pentru realizarea unui scop. Realitatea este însă problema politică, problema instaurării unei dependențe pe linie economică care să se manifeste pe linie politică. În acest scop C.A.E.R. care este o problemă foarte importantă, devine pe tabloul general al relațiilor din lagăr numai un colțisor și servește unei probleme mult mai adânci și mult mai importante.”³

Punctul său de vedere este susținut și de alți colegi de-ai săi în stenogramele ședințelor Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din prima parte a anilor șaiszeci, publicate de istoricul Mihai Retegan în lucrarea “Război politic în blocul comunist. Relații româno-sovietice.”

Deși divergențele româno - sovietice apar la nivel public în anul 1962, liderii de la București au conștientizat încă de la momentul 1958 pericolul la care este supusă economia românească: pe de-o parte se confruntau cu ideea de a găsi soluții menite să ducă la atenuarea decalajelor față de state mult mai dezvoltate precum Cehoslovacia, RDG, URSS iar pe de altă parte erau cele două planuri cincinale care oricum afectase economia.⁴ În acest context, problema economică a devenit din ce în ce mai dificilă pentru liderii P.M.R., iar acesta e momentul în care România a început să dobândească un caracter individualizat în interiorul blocului sovietic prin opoziția față de planurile de integrare economică inițiate de Uniunea Sovietică.⁵

Primul pas, după 1958, a fost ca diplomația românească să ia contact cu liderii capitalelor occidentale. Această „diplomație” era una economică, pentru că liderii de la București aveau nevoie de parteneri care să-i ajute să elimine treptat dependența de resursele sovietice și mai ales de sistemul economic al C.A.E.R. Dobândirea unei

²Mihai Retegan, Război Politic în Blocul Comunist. Relații româno-sovietice în anii șaiszeci. Documente (București : Rao, 2002) , 8.

³Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al P.M.R. ,(26-27 februarie 1963), în Mihai Retegan, Război Politic în Blocul Comunist. Relații româno-sovietice în anii șaiszeci. Documente (București: Rao, 2002), 181.

⁴ Mioara Anton, Ieșirea din cerc. Politica externă a regimului Georghiu-Dej (București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2007), 122.

⁵Dan Cătănuș, Între Beijing și Moscova. România și conflictul sovieto-chinez, Vol. I, 1957-1965, (București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004), 15.

independențe economice presupunea un alt statut politic în interiorul lagărului dar și în afara lui, tocmai de aceea, conducerea română a încercat să inițieze o nouă abordare politică.⁶

Primele tensiuni importante s-au înregistrat în domeniul specializării industriale și s-au derulat în cadrul lucrărilor comisiilor C.A.E.R. începând cu 1959. A urmat apoi, iarna anului 1960, când a avut loc la Moscova, Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste pe probleme de agricultură, urmată de Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia.

La această sesiune a C.A.E.R., delegația română s-a confruntat cu existența unei adevărate strategii de specializare economică, așa numita „diviziune internațională socialistă a muncii” atent urmărită și controlată de URSS. Potrivit planului, bulgarii trebuiau să se ocupe de cultura legumelor, zarzavaturilor, cehii și est-germanii de zootehnie iar românii și sovieticii de cereale și furaje. Materializarea acestui plan nu ar fi reprezentat decât obediența completă a României față de URSS, ceea ce Dej încercase să evite prin promovarea consecventă a politicii de industrializare.⁷

Poziția delegației de la București „a fost categorică, declarându-se împotriva specializării pentru că asta nici n-a fost la ordinea de zi”⁸ și a menționat ferm că statul român nu se va transforma pentru nimeni într-o „bază de aprovizionare cu furaje”⁹. După întoarcerea de la Moscova, la 8 februarie 1960, într-o ședință a Biroului Politic, Dej declara că răspunsul delegației sale a fost “ un duș rece pentru sovietici”¹⁰ Hrușcirov a fost nevoit să găsească o formulă de compromis: C.A.E.R. „este o asociație benevolă care nu poate obliga pe nimeni să facă un lucru sau altul.”¹¹, iar la finalul Consfătuirii să coincidă că includerea în programele de specializare se va face potrivit „intereselor fiecărei țări”¹²

În cadrul C.A.E.R, se conturează două viziuni, pe de-o parte avem Cehoslovacia și R.D.G alături de U.R.S.S, care pledau pentru o creștere a gradului de specializare iar de

⁶ Mihai Retegan, op.cit., 10.

⁷ Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al P.M.R. din ziua de 8 februarie 1960 în Mihai Retegan, Război politic în Blocul Comunist. Relațiile româno-sovietice în anii șaiszeci .Documente (București: Rao, 2002) 33-38.

⁸ Ibidem, 39.

⁹ Ibidem, 41.

¹⁰ Ibidem, 37.

¹¹ Ibidem, 38.

¹² Ibidem, 41.

cealaltă parte avem România, susținută timid de Bulgaria, Ungaria și Polonia care aveau situații economice similare. Un rol foarte important l-a avut alianța româno-polonă, unde în nenumărate rânduri, reprezentanții Poloniei s-au pronunțat împotriva “specializării agriculturii” și a noului mod de luare a deciziilor prin majoritate.

În vara anului 1962, în iunie a fost declanșat un nou episod al intențiilor sovieticilor de a controla România, reluarea ideii că adoptarea deciziilor trebuie să se efectueze prin majoritate la nivelul C.A.E.R. Totodată, liderul sovietic lansa și programul „Principiile fundamentale ale diviziunii muncii” al cărui obiectiv era construirea economiei socialiste într-o singură identitate.

Gheorghiu Dej a răspuns imediat inițiativelor sovietice printr-un discurs în care invoca principiile declarației sovietice din octombrie 1956 (egalitatea în drepturi, avantajul reciproc și independența statelor membre) și respingea propunerile care dezavantajau România. De asemenea, liderul P.M.R., a argumentat că strategiile de dezvoltare elaborate de Uniunea Sovietică, erau favorabile doar Cehoslovaciei și RDG, în timp ce restul statelor membre nu beneficiau de pe urma colaborării intra-bloc. Aceasta era și justificarea orientării României către piețele occidentale.¹³

Un episod surpriză pentru liderii de la București a fost atitudinea Poloniei. Deși în prima fază susținuse punctul de vedere al delegației române, la această Consfătuire a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, organizată chiar de ei, poziția s-a modificat radical pledând în favoarea specializării și reorganizării C.A.E.R. la nivel de decizie. Care au fost factorii care au stat la baza modificării punctului de vedere al Poloniei? Una din teoriile lansate de unii istorici, ar fi aceea ca România și-a fi permis să se opună Uniunii Sovietice, pentru că nu era dependentă de sursele energetice, (petrol și gaze) în măsura în care era Polonia.

Opoziția vehementă a liderilor români a avut drept rezultat eșecul planurilor sovietice pentru că deciziile se luau prin unanimitate: polonezii au renunțat la ideile de reorganizare iar ungurii și est-germanii au avut o atitudine neutră. Reîntorși în țară, liderii P.M.R. s-au arătat surprinși de negocieri și de renunțarea rapidă a polonezilor la propunerile lor¹⁴. În concluzie, Dej spunea că „toți au apreciat intervenția noastră pentru

¹³Dan Cătănuș, Divergențele româno-sovietice din C.A.E.R. și consecințele lor asupra politicii externe a României, 1962-1963, II, Arhivele Totalitarismului, nr.46-47 (3-4), 2005, 82-84.

¹⁴ Stenograma ședinței conducerii P.M.R. în care s-a făcut o analiză a Consfătuirii C.A.E.R., recent încheiată la Moscova, (11 iunie, 1962, Doc.18) în Dan Cătănuș, Între Beijing și Moscova. România și conflictul sovieto-chinez, Vol I, 1957-1965 (București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004), 168-176.

că am avut o poziție principială și de aici rezultă că nimeni nu poate să se ridice împotriva unor principii juste”¹⁵

La scurt timp, Hrușciiov a efectuat o vizită în România. Scopul real consta în faptul că URSS vroia să arate statelor din cele două blocuri că România nu reprezintă un nou dizident de tipul Albaniei.¹⁶ În timpul vizitei, s-a păstrat tăcerea asupra divergențelor economice, cel puțin la nivel public.

Problemele economice au fost reluate și în timpul plenarei C.C. al P.C.U.S. din noiembrie 1962 ceea ce a determinat o acutizare a divergențelor româno-sovietice. Răspunsul părții române a fost dat în timpul Plenarei C.C. al P.M.R. din 21-23 noiembrie 1962. „Campionul noii doctrine românești de independență economică”, după cum îl numește istoricul Florin Constantiniu a fost Alexandru Bârlădeanu.¹⁷ care a argumentat că planul unic reprezenta o încălcare a principiilor Declarației partidelor comuniste din iunie 1960 cât și statutul C.A.E.R.¹⁸

Recunoașterea existenței unor divergențe româno-sovietice pe plan economic și politic era o premieră. Prin dezaprobarea față de intențiile Moscovei, conducerea română a reușit să aibă o poziție individualizată în interiorul blocului comunist, celelalte state membre declarându-se de acord cu ideea organismului unic de planificare.

Criza din C.A.E.R. a continuat și pe parcursul anului 1963. Sesiunea C.A.E.R. din februarie 1963, de la Moscova relua încă din prima zi problema înființării organismului unic de planificare. După cum declară Bârlădeanu într-un raport (cu privire la dezbaterile de la Moscova la întâlnirea Comitetului Executiv al C.A.E.R.) prezentat în cadrul ședinței Biroului Politic din 26-27 februarie 1963, Hrușciiov declara: „Să fim bine înțeleși. Dacă o țară nu înțelege încă exact această problemă, noi nu putem s-o silim să meargă cu noi.”¹⁹ În concluzie, sublinia că planul său nu periclita suveranitatea statelor și nu trebuia privit „îngust” sau individual prin punctul de vedere „izolat” al fiecărui stat”²⁰

În interiorul blocului, se contura o cvasi-criză, într-un moment când imaginea Moscovei era deja deteriorată de criza din Caraibe și conflictul cu China . În încercarea de

¹⁵ Ibidem, 172.

¹⁶ Paul Niculescu-Mizil, O istorie trăită (București: Enciclopedică, 1997), 167.

¹⁷ Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român (București: Univers Enciclopedic, 1997), 494.

¹⁸ Stenograma Plenarei a C.C al P.M.R., (21-23 noiembrie, 1962) în Mihai Retegan și Alesandru Duțu, Război politic în blocul comunist. Relații româno-sovietice. Documente, vol II (București: Tritonic, 2004), 16.

¹⁹ Stenograma ședinței Biroului Politic al CC al P.M.R., (26-27 februarie) în Mihai Retegan, Război în blocul comunist. Relații româno-sovietice în anii șazeci.Documente (București: Rao, 2002), 55.

²⁰ Ibidem, 53.

a detensiona atmosfera creată în relațiile româno-sovietice, Andropov, Podgornîi și Hrușciov au avut întrevederi la București cu „establishment-ul românesc”, pe parcursul întregului an 1963, pentru a afla intențiile conducerii P.M.R.²¹

Într-o scrisoare a C.C. al P.C.U.S. adusă la București de Andropov se preciza că sovieticii: respectau principiul suveranității și dezvoltării relațiilor dintre state pe baza avantajului reciproc.²² Neînțelegerile erau justificate pe fondul presiunilor cererilor est-germane, cehe și poloneze iar soluția propusă era participarea voluntară „cine vrea să intre în aceste uniuni intră, cine nu vrea nu intră”²³ Un alt punct atins era faptul că existau numai „nuanțe de interpretare” a acestui plan economic, ce trebuia să se transforme într-o problemă „vitală”, ce trebuia soluționată²⁴

Delegația condusă de Podgornîi a venit cu propunerea că divergențele ar putea fi soluționate în urma unei întâlniri între Hrușciov și Dej, datorită relațiilor bune existente între cei doi lideri : „relațiile dintre dvs sunt cele mai apropiate, cele mai sufletești”²⁵ Ca urmare a răspunsului pozitiv al lui Dej, între 24 - 25 iunie 1963 are loc întrevederea sa cu Hrușciov unde s-au discutat problemele din C.A.E.R., caracterul relațiilor dintre partidele comuniste, mai ales P.M.R., P.C.C. și P.C.U.S. și criza rachetelor.

Concluziile părții române au arătat că vizita a reprezentat un succes pentru liderii români : sovieticii au „fost nevoiți să bată în retragere pe toată linia” acceptând principiul suveranității în luarea deciziilor în C.A.E.R. și realizarea schimburilor economice pe baze de egalitate.²⁶ , iar poziția fermă a P.M.R.-ului „i-a făcut să recunoască că avem dreptate și la urma urmei să-și modifice poziția”²⁷

²¹ Mihai Retegan, Război Politic în Blocul Comunist. Relații româno-sovietice în anii șazeci. Documente (București: Rao, 2002), 15.

²² Notă asupra discuțiilor cu delegația sovietică condusă de A.I.Andropov, 3 aprilie, 1963 în Mihai Retegan, Război în blocul comunist. Relații româno-sovietice în anii șazeci. Documente (București: Rao, 2002), 192-193.

²³ Ibidem, 195.

²⁴ Ibidem, 197-198.

²⁵ Stenograma discuțiilor membrilor Biroului Politic cu delegația sovietică condusă de N .V. Podgornîi,(26 mai, 1963) în Mihai Retegan, Război în blocul comunist. Relații româno-sovietice în anii șazeci.Documente (București: Rao, 2002), 279.

²⁶ Stenograma ședinței Biroului politic care cuprinde concluziile părții române după vizita în România a unei delegații sovietice de partid, avându-l în frunte pe N.S.Hrușciov, 26 iunie, 1963 în Dan Cătănuș, Între Beijing și Moscova. România și conflictul sovieto-chinez, Vol I (1957-1965) (București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004), 229-230.

²⁷ Ibidem, 232.

Totuși, „jocul” pe care îl făcea regimul de la București avea o miză importantă dar periculoasă. În ședința Biroului politic al P.M.R. din iunie 1963, Bârlădeanu declara că relațiile tensionate ale U.R.S.S.-ului cu China erau principalul factor pentru care Moscova nu inițiasse un posibil conflict economic împotriva României fiind conștient de o posibilă amenințare a sovieticilor în cazul soluționării acestuia: „pentru mine este clar că dacă nu ar fi situația cu China[...]când li se vor mai dezlega mâinile, atunci ar trebui să ținem seama bine de aceste amenințări”²⁸

Opțiunea României pentru o politică economică bazată pe forțele proprii, va constitui treptat baza apropierei relațiilor româno – chineze. Conducerea de la București avea nevoie de un sprijin în interiorul blocului iar China era un partener pertinent.

Un moment cheie al conflictului a fost scrisoarea CC al PC.Chinez adresată CC al PCUS din 14 iunie 1963. În cele 25 de puncte chinezii contestau poziția hegemonică a URSS și preciza ca fiecare stat să se bazeze în primul rând pe eforturile proprii și pe resursele de care dispun. Chiar dacă nu făcea o menționare asupra numelui, toate statele-satelit știau în mod clar că e vorba de România.²⁹ Mai mult, conducerea de la București a publicat în ziarul “Scânteia” unele pasaje relevante pentru interesul național spre indignarea sovieticilor care solicitase ca documentul să rămână secret.³⁰

Dincolo de problemele „ideologice” precum modalitatea trecerii de la capitalism la socialism, modul de abordare în soluționarea problemelor păcii și războiului, (în timp ce Hruscirov dorea „coexistența pașnică” între cele două blocuri, China dorea confruntarea)³¹ fondul real al disputei era însă definirea relațiilor dintre partidele comuniste și muncitorești : autonomie și egalitate între partide sau subordonarea față de un centru de conducere. Practic, principala problemă o reprezenta hegemonia în cadrul blocului socialist, după cum recunoștea mai târziu, chiar și Gheorghiu Dej.³²

Utilizând cu abilitate acutizarea divergențelor chino-sovietice, liderii români au încercat să medieze “cu imparțialitate” acest conflict, urmărind să-și asigure, în același timp, și o anumită protecție în cazul în care URSS ar fi fost tentată să recurgă la

²⁸ Ibidem, 339.

²⁹ Florian Banu, Liviu Țăranu, *Aprilie 1964-„Primăvara de la București”*. Cum s-a adoptat „ Declarația de independență a României?” (București: Enciclopedică, 2004), .LXII-LXIII.

³⁰ „Scânteia”, An.XXXII, nr.5929 din 20 iunie, 1963, 3.

³¹ Jean-Francois Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre* (Iași: Polirom, 1998), 140.

³² Note din ședința Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la continuarea polemicii sovieto-chineze și poziția părții române, în Dan Cătănuș, op.cit., 329.

sanționarea unui astfel de comportament. Sub pretextul găsirii unei soluții pentru a pune capăt divergențelor chino-sovietice, liderii de la București au dezbătut între 15 și 22 aprilie 1964 la Plenara lărgită a C.C. a P.M.R. atitudinea pe care R.P.R. o va avea față de noua etapă tensionată din acest conflict. În urma acestor discuții s-a elaborat „Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale”, conform căreia liderii români își asumau rolul de mediator al acestei polemici.³³

Într-un articol publicat în „Dosarele Istoriei”, Dinu Giurescu arăta că „Declarația de Independență a României” a avut un amplu ecou, constituind un punct de reper de la care se vor revendica toate acțiunile de politică externă ale României în perioada ce a urmat, rămânând documentul programatic care a formulat explicit monopolul puterii în folosul echipei P.M.R.³⁴

Acest demers reprezenta de fapt intrarea în polemică a P.M.R. de pe o a treia poziție fiind apreciată drept o abilitate politică a conducerii române „o neutralitate prochineză”³⁵ care promova interesele românești invocând principiile definirii relațiilor dintre statele socialiste: independență și suveranitate, egalitate în drepturi și neamestec în treburile interne. De asemenea, prin această acțiune, politica URSS-ului era contestată în mod public .

În concluzii, putem sesiza că după momentul 1958, retragerea trupelor, atitudinea conducerii P.M.R. se modifică treptat; nu se mai urmărește o aplicare fidelă a directivelor Moscovei, așa cum s-a întâmplat în primul deceniu al regimului comunist, ci se începe a se remarca o atitudine de obediență asumată, care după anul 1962 este concretizată printr-o degradare a relațiilor româno-sovietică și un curs ascendent al relațiilor româno-chineze.

Ceea ce este important de menționat este faptul că era pentru prima oară când un partid “mic” de tipul P.M.R., avea curajul să se pronunțe asupra marilor probleme internaționale³⁶ și să le dezbată în ședințele lor. Într-o dispută în care membrii Pactului de la Varșovia, s-au declarat de partea URSS, România a reacționat insistând pentru aplanarea conflictului care periclita unitatea lagărului socialist. „Declarația” marca apogeul unui

³³ Stenograma ședinței Plenare a Comitetului Central al P.M.R. din 15-22 aprilie, 1964, în Florian Banu și Liviu Țăranu, *Aprilie 1964-„ Primăvara de la București.”* Cum s-a adoptat „Declarația de independență a României?”(București: Enciclopedică, 2004), 30.

³⁴ Dinu C. Giurescu, „Cu patru decenii în urmă : “Declarația “ din aprilie 1964”, *Dosarele Istoriei*, nr4(92), 2004, 17.

³⁵ Mihai Retegan, „Chinezii doreau o Românie suverană”, *Jurnalul Național*, 10 ianuarie, 2005.

³⁶ Ibidem

proces, început timid la sfârșitul anilor 50, menit să așeze raportul dintre liderii de la București și cei de la Moscova și relațiile româno-sovietice pe o nouă bază politică în care controlul sovietic să nu mai fie admis în aparatul birocratic al statului român.

Este semnificativ de asemenea, de precizat faptul că intenția conducerii de la București nu a fost aceea de a evada din sfera sistemelor de alianță din blocul comunist ci doar de a avea o libertate de mișcare propriu-zisă pe plan extern, pentru a avea relații cu Occidentul și a pierde statutul de „stat obedient absolut” față de liniile trasate de Moscova. Eforturile diplomatice ale liderilor P.M.R. au determinat scoaterea României din anonimat și creșterea interesului occidental. Aceste demersuri românești au fost concretizate prin încheierea unor convenții cu o serie de state occidentale pentru ridicarea reprezentanțelor diplomatice la rangul de ambasade în Suedia, Italia, Japonia, SUA și Norvegia.³⁷

Într-o perioadă în care “obedița” definea relațiile U.R.S.S.-ului cu statele satelit, România a încercat să-și afirme propria linie politică cu caracter național. În decursul a două decenii, România a avut o evoluție spectaculoasă trecând de la statutul de “satelit fidel” la cel de satelit personalizat și respectat de ceilalți membri ai Blocului Comunist.

³⁷ Mihai Retegan, 1968- din primăvară până în toamnă . Schiță de politică externă românească (București: Rao, 1998), 46.

BIBLIOGRAFIE

I. DOCUMENTE EDITE

1. **Anton, Mioara;** Ieșirea din cerc. Politica externă a regimului Georghiu-Dej, București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2007
2. **Cătănuș, Dan;** Între Beijing și Moscova. România și conflictul sovieto-chinez, Vol. I, 1957-1965 București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004
3. **Retegan, Mihai;** Război Politic în Blocul Comunist. Relații româno-sovietice în anii șazeci. Documente, București: Rao, 2002
4. **Retegan, Mihai, Duțu, Alesandru;** Război politic în blocul comunist. Relații româno-sovietice. Documente, vol II, București: Tritonic, 2004

II. MEMORII

1. **Niculescu-Mizil, Paul;** O istorie trăită, București: Enciclopedică, 1997

III. PRESĂ

1. „Scânteia”, An.XXXII, nr.5929 din 20 iunie, 1963

IV. ARTICOLE ȘI LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. **Banu, Florian, Țăranu, Liviu;** Aprilie 1964-„Primăvara de la București”. Cum s-a adoptat „Declarația de independență a României?”, București: Enciclopedică, 2004
2. **Constantiniu, Florin;** O istorie sinceră a poporului român, București: Univers Enciclopedic, 1997
3. **Cătănuș, Dan;** Divergențele româno-sovietice din C.A.E.R. și consecințele lor asupra politicii externe a României, 1962-1963, II, în revista “Arhivele Totalitarismului”, Anul XIII, nr.46-47. (3-4), 2005
4. **Giurescu, Dinu C. ;** Cu patru decenii în urmă : “Declarația “ din aprilie 1964, “Dosarele Istoriei”, An IX, nr4(92), 2004
5. **Retegan, Mihai;** 1968-din primăvară până în toamnă. Schiță de politică externă românească, București: Rao, 1998
6. **Retegan, Mihai;** Chinezii doreau o Românie suverană, “Jurnalul Național”, 10 ianuarie, 2005
7. **Soulet , Jean-Francois;** Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre, Iași: Polirom, 1998

THE HISTORY OF THE CENTRAL PRISON OF IAȘI IN THE FIRST TWO DECADES OF THE TWENTIETH CENTURY

SUCILĂ Cipriana căs. PAHONI*

ABSTRACT:

THE ARTICLE PRESENTS THE SITUATION OF THE CENTRAL PRISON IN IAȘI AT THE BEGINNING OF THE TWENTIETH CENTURY. BASED ON THE INFORMATION WHICH ARCHIVES SOURCES PROVIDES US, SPECIFICALLY THE INSPECTION RECORDS DURING 1910-1920 PERIOD, WE COULD OUTLINE AN IMAGE OF THE PRISON OF IAȘI WITH ALL THE PROBLEMS THAT EXISTED IN SUCH AN INSTITUTION, IN THE YEARS PREVIOUSLY MENTIONED. A MAJOR PROBLEM, THAT COULD BE IDENTIFIED FROM THE DETAILED ANALYSIS OF THE DOCUMENTS, WAS THE ONE REGARDING THE ISSUING AND THE CONFIRMATION OF THE ARREST WARRANTS. OTHER ISSUES SUCH AS: THE SEPARATION OF THE PRISONERS, THE TRANSFER OF THE ARRESTED, THE SECURITY SERVICE AND THE NECESSARY REPAIRS WERE FREQUENT DIFFICULTIES IN SUCH DETENTION FACILITIES.

KEYWORDS: *THE PRISON OF IAȘI, DETAINEES, ARREST WARRANT, TRANSFER, INSPECTION, THE WARDEN.*

Trying to present an history of the Penitentiary of Iași in the first two decades of the twentieth century faces some obstacles. They occur due to the small percentage of information. But before the twentieth century, the issue of the imprisonment and of the solitary confinement space, yet attracted the attention of the reformers. Moments like - 1831 for Wallachia and 1832 for Moldova, might be considered as beginnings for the prison legislation, at that time, when the first provisions were given intending to serve as a basis for organizing the prisons and the salt mines.

In 1830, the Prison of Iași was settled in the building which existed in 1910 also, located in the Păcurari street, when the state bought a private building for this purpose. Thus “at the top floor, the judicial authorities were established, and, at the ground floor, the prisoners in questions before the courts and the Criminal Court¹ were held”. Throughout the Organic Regulation of Moldova the resettlement of the prison was stipulated “to a decent place, in a building which, in addition to safety, can be handy

* Doctorand, Facultatea de Istorie, Universitatea “Al. I. Cuza”, Iași

for hosting the prisoners”². And in the near future (1834-1836) there were concerns for “establishing a county jail which has been put into work by the Iasi Prefecture”³.

As a settlement, the Penitentiary of Iasi was located in the “Green Bridge” area at the end of the “Broad Lane”: “The old main lane [...] passing it from corner to corner and stumbling itself in a stirrup or in a cellar, after several windings and another elbow, it stopped abruptly ended by the creeks leading down to the clay gaps known as the Yellow Steep and after the some forethought, confronted straightforwardly the green path of the Copou hill barrier - tailored first as a path through churches’ cemeteries Prapadoamna (St. Paraskevi) from the Păcurari street and St. Neculai the Poor street (Church located in The Students’ Hall area, before its demolition in 1912). This end, lined with an entire forest of striked trees, called Green Bridge, because it was passing through the vineyards, gardens and orchards pierced here and there by the roof of a mansion displaced from the town”⁴. That part of town was looking back then as a “hideous wilderness”: “Which did make the young ladies to pass through there with carriages only in the horses’ run, holding a cross in their hands at night, not to strangled by the imaginary poltergeists or the real ones, hidden by the ruins”⁵.

Although there have been some legislative actions taken, as we previously specified, the reality was that the prisons situation remained the same as it was. In the mid of the nineteenth century, specifically during the reign of Prince Ghica Gr. (1849-1856), the condition of the prisons in Moldova was deplorable, according to The Resolution of January 11th, 1850, issued by The Public Works Department. According to the answer given to Gr. Ghica by his Stewards, after his request to perform a description of the prisons, the situation was as follows: “... in some regions a single room and an underground hole serve as a prison to dozens of people, it is not the smallest separation between genders, between suspected and deed, between the degree of their guilt...”⁶,

¹ Gr. I. Dianu, *Istoria închisorilor din România. Studiu comparativ. Legi și obiceiuri* (București: Tipografia Curții Regale, 1900), 140

² Constantin Ostap și Ion Mitican, *Primăria municipiului Iași, Pagini de istorie, evocări, legende* (Iași: Editura Tehnopres, 2001), 61

³ *Ibidem*, p. 66

⁴ Ion Mitican, *Ulița Mare din demult uitate vremuri* (Iași: Editura Tehnopres, 2006), 9

⁵ Ion Mitican, *Vechi locuri și zidiri ieșene*, vol. II (Iași: Editura Tehnopres, 2004), 89

⁶ *Manualul Administrativ al Principatului Moldovei, cuprinzătoriu legilor și dispozițiilor introduse în țară de la anul 1832 până la 1855*, vol. I, *Introducerea Regulamentului Organic – Divanul obștesc – Sfatul Administrativ și Departamentul din Năuntru*, tom I, cap. X, secția IX, nr. 417 (1834, Despre ținerea arestaților la groapa ocnelor) (Iași: Buciumul Român, 1855), 545

therefore “all the prisons in the country in number of 13 must be rebuilt”, among them, “eight do not endure the slightest delay”⁷. The Prison of Iasi was among them, too, which in 1851 was endowed with another body of buildings for detention of the arrested condemned to correctional punishments⁸.

But, targeting for a better management of all the prisons in Moldova, Grigore Ghica Voda has addressed himself to the French government. As a reply to the request of The Prince of Moldavia, the government in question, has sent a specialized clerk in the person of Ferdinand Dodun of Perrierès, who was immediately appointed inspector of all prisons in the Principality. Upon his arrival in the country he compiled an *Settlement for The Prison of Iasi administration*, which was completed on November 24, 1855⁹. The settlement considered several issues, including: the prison staff and its duties, the general expenses of the prison, clothing and the food for the arrested, some general foreknowledgemnts for the inside service and for the condemned women as well.

If for the first half of the nineteenth century, special regulations for each of the two Romanian Principalities were given, in the second half, specifically in 1862, Ruler Al. I. Cuza wanting a substantial improvement of the prisons, asked the Ministry of Interior to prepare a report on their condition at that time. Thus, on the August 7, 1862 *The Regulation for organizing prisons and charitable service establishments in Romania* was approved¹⁰. The innovative compared to the antecedent period was the fact that by the decree no. 630, signed by Al. I. Cuza on August 11, 1862, the prisons services of the pricipalities have been unified, adopting a common regime for the both Romanian Countries¹¹. Moreover, the prisons’ management and administration was entrusted to the Ministry of Interior.

The Penitentiary of Iași existence in the area already mentioned, was later on reported, also. In the spring of 1865, “Their Highnesses” (Lady Elena and Al. I. Cuza), when coming to Ruginoasa, for a few moments of peace, lost no opportunity to visit Iași. “At half past tree, on Monday, April 19, The Ruler had reached the Păcurari barrier. The

⁷ Ibidem

⁸ Gr. I. Dianu, op. cit.

⁹ Dispoziții privitoare la închisorile publice în Moldova (Iași: Institutul Albinei, 1856), 46-72

¹⁰ I. Chiș, *Istoria penitenciarelor - ieri și azi* (București: Editura A.N.I., 2003), 45; vezi și Ioan M. Bujoreanu, *Collecțiune de Legiuirile României vechi și noi câte s-au promulgatu pâne la finele anului 1870* (București: Noua Typografie a Laboratoriloru Români, 1873), 821-849

¹¹ Ovid Stănculescu, *Cercetări asupra sistemului penitenciar român din veacul al XIX-lea, cu un studiu necunoscut al lui Constantin Moroiu* (Cluj: Tip. Fondul Cărților Funduare, 1933), 64

Păcurari Street and The Broad Lane were filled with viewers”. From “ The Central Prison to The Domnescu Palace there were troops lined up”¹². Therefore, it is clear that penitentiary’s location remained the same since the Organic Regulation was given, at “The Green Bridge”.

Urgent need of solving problems in the penitentiary system, imposed that in 1874, the *Law on prisons regime*¹³ to be written by Ferninand Perrierès Dodun. That was followed by: *The General Regulations for the Central Prisons* (May 24 / June 5, 1874), *The General Regulation for The Juvenile Correctional House* (14/26 May 1874) and *The General Regulation for the preventive arrests* (14/26 May 1874)¹⁴. The Penitentiary of Iasi also tried to align itself to the standards imposed by the new rules laid down by laws and regulations stated above. Thus, in 1879, a shoemaker's workshop was set up in this prison. But it was fairly quickly abolished, in 1883 more precisely, due to lack of the orders, but due to existing competition also, because of the free trade existence in the city¹⁵. In 1900, the prison was composed of four bodies of buildings, including the arrest, the building of the administrative and service personnel, the guard building, the food hall, the kitchen, the laundry, the baths, the cells and the confining rooms. In 1898, a large part of those 7934 square meters that the penitentiary owned, has been granted to The City Hall for “opening of new streets”¹⁶.

Having *The law on prisons regime* and *The General Regulations for the Central Prisons* as a basis, we shall try to present the situation of The Central Prison of Iași in the following rows, and along with the informations that records written in that period provide us as a result of the inspections conducted by the relevant competent authorities.

The Penitentiary of Iași, being ranked as a “central prison”, held under arrest “all the individuals convicted to more than three months”. It is important to note that nobody could be kept in prison without an arrest warrant “ issued and signed by the competent authority for the prevented and the accused “ or under a “ statement on the court decision, signed by the president or by the prosecutor of the court where the sentence had been

¹² Ion Mitican, op. cit., vol. II, p. 70

¹³ C. Hamangiu, Codul general al României (Codurile, legile și regulamentele uzuale în vigoare) 1856-1907, ediția a II-a, vol. II, Legi uzuale (1856-1900) (București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1941), 250-257; vezi și Monitorul Oficial al României, Nr. 26, 1/13 febr. 1874

¹⁴ M.O., Nr. 111 din 24 mai/5 iunie 1874 și Nr. 104 din 14/26 mai 1874; vezi și Ioan M. Bujoreanu, op. cit., p. 258-303

¹⁵ Gr. I. Dianu, op. cit., p. 141

¹⁶ Ibidem

issued”¹⁷. Nevertheless, after an inspections done at The Central Prison of Iași, many irregularities have been reported in this regard. As a result of the inspection performed on February 11, 1912, the complaints of three detainees, namely: Avram Spârț, Costache Vieriu and V. Măgureanu were recorded in a report. The first of them denounce the fact that his arrest warrant was not confirmed, Vieriu claimed that although he was arrested for the crime of theft on November 5, 1911, at that time he was not called “nor by The Instruction Office, nor to the reconfirmation of the mandate, nor in front of The Court in order to proceed to the trial”¹⁸. V. Magureanu, although he was convicted to a 2 months sentence in a correctional prison, the court decision remaining marked as final, stated that the arrest warrant had not been issued however, considering that he already served a sentence of 2 months and 6 days, therefore, more than the period of time suggested by the court’s decision.

Two similar cases have been reported by The Investigating Judge attached to the Court of Iași, Office no. III, V.C. Bușilă on September 30, 1915: that of Leib's sin Strul and of [I] Ion called Țipa. Both were claiming that their arrest warrants have not been reconfirmed, although the first have been sitting for 3 months in prevention. As a result of the investigations, it was found that Țipa was arrested on July 9, and the warrant was confirmed and reconfirmed on August 10. Leib sin Strul was arrested on September 4, but “without The Court confirmation on the prison’s file nor any summons at The Instruction Office”¹⁹. “The Climax” on the arrest warrants issuing and confirmation’s matter is achieved by becoming aware of the informations reported in the minutes of May 28, 1919. After the examination of the files of those released from prison it was revealed that “due to the negligence of the grafts, arrest warrants were often sent after the punishments’ expiration date, so that many convicts were imprisoned more than had been decided by a court decision”²⁰. Upon this occasion, few cases were reported, for instance: “Natalia Sofia, who has been imprisoned for six months instead of 15 days, Elijah Munteanu, who spent more time - 4 days; Ion Crețu who spent more than one month; Maria Trofin for 4

¹⁷ Regulament general pentru penitenciarele centrale, din 24 mai/5 iunie 1874, în Ioan M. Bujoreanu, op. cit., art. 4, p. 107

¹⁸ A. T. Percea, Proces verbal, anul 1912 luna februarie 11, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

¹⁹ V. C. Bușilă, Proces verbal, anul 1915 luna septembrie 30, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

²⁰ Dumitru G. Lupu, Proces verbal, anul 1919 luna mai în 28 zile, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

days more, Tanjală Veta with 6 days; Constantin Damian with a month and six days, Vasile Vlădescu with eight days, Ștefan Nemțanu with six days extra”²¹.

Consequently, prison’s warden was granted an immediate task by both The President of the Jurymen Court – D.G. Lupu and The Tribunal of Iași Prosecutor, V. Eliade, “of preparing a table on the courts for those released from prison during the year of 1919 and which exceeded for the reasons indicated above, the penalties decided”²². This task had to be carried by the warden according to the regulation, at the end of each month, being bound “to notify the tribunal’s prosecutors or public prosecutors who have issued the prison’s sentences of the arrested from those specific penitentiaries, the nominal list of the arrested that in the upcoming month their sentence period would have to expire, so that those clerks could see if the term sentence was well calculated by the superintendence and that the prisoners’ sentence expires at that term specified, indeed”²³.

Another negligence reported at The Penitentiary of Iași refers to the separation of the prison’s inmates in the cells. Under the Regulation, this action was based on the offense committed, gender and age. It seems that in the following case, the remanded male minors were detained along with those of adult age and the female remanded “were found together with the convicted ones”²⁴, according to the minutes drafted on June 7, 1916. The warden has exonerated himself of any guilt, saying that the prison did not have enough space.

Two problems the authorities are facing nowadays as well, both The Ministry of Justice and The General Department of Penitentiaries, that caused some difficulties at that time too, refer to the transfer of the arrested and to the cases of escape. According to art. 8 and 9 of the *General Regulation for the Central Prisons*, the transporting of the arrested was done only upon request of the Department of Justice and “Under an order of the Ministry of Interior / Ministry of Justice” for four reasons: security: “to prevent disturbances or agreements that would have been established among the arrested”, or health issues, “to be taken to a healthier environment, or in defending or ever eradication of an epidemic”, or on the economic interest for any professional works in favor of the industrial service.

²¹ Ibidem

²² Ibidem

²³ Regulament general..., în Ioan M. Bujoreanu, op. cit., art. 7, p. 107

²⁴ V. C. Bușilă, Proces verbal, anul 1916 luna iunie 7, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

A case of “resettlement” of the arrested was recorded in the minutes of December 7, 1912, which refers to a transfer of 30 condemned to the Vacarești prison under the order of The General Department of Prisons. But, upon the medical examination performed by Dr. W. Finkelstein on the all prisoners, according to the rules, it was found that four of the prisoners were not transportable due to the diseases they were suffering of “(George Alamaru - pulmonary tuberculosis, Iosif Sender - brain neurasthenia, Moise Weinstein – severe diabetes, Herșcu [Mupu] - “ chronic myelitis)”²⁵. This situation did not stop the warden to report that all the prisoners were suitable for the transfer, although, according to the *Regulation*, “ the warden is stopped to start walking or take the sick arrested people with the carriage until “he ensures that he gets evrzone’s registered certificate which had to state that the health of the arrested would not suffer with the transfer”²⁶. In our case, however, according to the minutes, the physician “opinines that those convicted were not transportable, because they were exposed to a cold that could aggravate their condition”²⁷. Nevertheless, all the inmates were “forwarded” to The Vacarești Prison except for the Herscu [Mupu] detainee. We found, therefore, that in those cases the rules could be violated, all the decisions over the situations that might appear remained at hole discretion or on the will of the warden at that time.

The the prisoners’transfer, the action itself, in most cases represented a real danger. That ware what the two minutes of April 17, 1919 and of 20 August 1920, respectively, were trying to highlight. If, in the first one, it was found that “ the absence of the van was very dangerous in transporting the prisoners who were trying to escape on the way”²⁸, in the second one it is shown the concern for the fact that there were no “specialists among the detained workers”²⁹ for repairing that essential transportation machinery.

Closely related to the transfer of the prisoners were the attempts of escape, for an unsafe means of transportation involved a successful escape attempting of the offenders. In our case this “rule” does not apply, because the attempt to escape found in the minutes of

²⁵ N. [Radovici], Proces verbal, anul 1912 decembrie 7, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

²⁶Regulament general pentru arestele preventive, din 14/26 mai 1874, în Ioan M. Bujoreanu, op. cit., art. 26, p. 261

²⁷ N. [Radovici], op. cit.

²⁸ Vasile Iorga, Proces verbal, anul 1919 aprilie 17, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1918

²⁹ Idem, Proces verbal, anul 1920 august 20, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1918

January 4, 1920, upon which an investigation was opened, was due to the absence of a lock “out to visit”³⁰, which has determined the approval of the five new locks purchasing. In the above-mentioned minutes it is brought to our attention the names of the convicted (Vasile Buiceag, Nichifor Belici, Rava Gheorghe, Gheorghe Dinu, Perghe Crețu și Costache Trofin), which as a “reward” for the offense, were punished “in the solitary confinement, bound in chains to the hands and feet and complete fasting 3 times a week until further notice”³¹. According to the *The General Regulation for the preventive arrests*, “the dark and lonely room” and “the bound in chains “ will be preserved especially for the unethical deeds such as stealing, violence and rebellion”³², actually accomplished in the previous case presented. But “complete fasting 3 times a week”, apparently was a decision of the warden taken after consulting with “the disciplinary justice praetorium”, that part of the punishment was later suspended because of “the debilitating condition of the solitary confinement prisoners”³³, revealed upon on the March 1920 inspection.

Being also at the punishments section, it is important to point out the Iacob Casapu prisoner’s complaint, called Iancu Marcu, which reveals his dissatisfaction with the treatment that he has undergone. According to his complaint, Casapu had not been receiving correspondence for two weeks, he was not allowed to access “the speaker” - so he did not have the right to be visited and he was not granted his right to receive packages. According to the statement of the warden, Gh. Mihail, on the situation presented, he stated that the restrictions stated should not be looked upon as punishments, but rather it was a general rule for all the prisoners and only when they had had a good behavior “only then, they have the right to make use of such favors of the Regulation”³⁴. But Iacob Casapu was subject to these restrictions as a result of his intention “to profiteer in what the other detainees owned” therefore the punishment was somehow justified. And the Haralambos [Jani] detainee’s complaint, according to which he has been “closed in a cell without ever being given an order” has a particular interest. The prisoner was found by The Judge

³⁰ H. D. Zissu, Proces verbal, anul 1920 martie 30, în Registrul de procese verbale de inspecție administrative, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915

³¹ Idem, Proces verbal, anul 1920 ianuarie 4, în Registrul de procese verbale de inspecție administrative, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915

³² Regulament general..., din 24 mai/5 iunie 1874, în Ioan M. Bujoreanu, op. cit., art. 50, p. 110

³³ H. D. Zissu, Proces verbal, anul 1920 martie 30, în Registrul de procese verbale de inspecție administrative, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915

³⁴ V. C. Bușilă, Proces verbal, anul 1914 marte 31, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

Instructor Cab. III, V.C. Bușilă “locked in the cell” under “a verbal order of Mr. Cab I. Iași Jude Instr., on the occasion of the inspection His reign performed regarding to the fact the detainee was communicating with his wife without anyone’s permission”³⁵. This case raises some questions: “If indeed there was any verbal order?” And especially “How did that prisoner manage to communicate with his wife, considering that guardians and those from security service were on duty?”. The answer to the last question shall be self understood.

Another case enshrined in the minutes of August 20, 1920, reinforces our suspicion that the guard service from Central Prison of Iasi had some gaps. Thus, we found that four military posts were abolished “ just those that leads to the back streets”³⁶. Although they took immediate measures to resurrect them, we can not say that the mentioned problem was fully resolved.

The penitentiary being an institution that requires order, discipline, cleanliness and, not the last, care for the sick prisoners, we will refer, in short, to the health service. *The General Regulation for the preventive arrests* states that in every prison there is a doctor “with the assistance of an orderly chosen from the detainees by the physician”³⁷. Ill prisoners were receiving food under “medical prescriptions, within the limits of the instructions that are given by the medical board”³⁸ and benefiting, unlike the others arrested who were given “as a bedding” a mat and a pillow stuffed with straws, a mattress, “two sheets of thick fabric and a woolen covering”³⁹. Among the diseases recorded in the minutes researched, there have been enumerated: cases of tuberculosis and scurvy, in the latter case being recommended vegetarian food and arranging of an “isolation room”, because the disease was contagious and presented a health hazard to others detainees.

Subject regarding the physical treatment of the detainees includes the “nutrient” problem. Although most of the reports stated that the food was good and sufficient, a minus on the prisoners’ diet was the bread, which was not “baked enough”⁴⁰, the

³⁵ Idem, Proces verbal, anul 1911, august 28, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

³⁶ Vasile Iorga, Proces verbal, anul 1920 august 20, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1918

³⁷ Regulament general..., din 24 mai/5 iunie 1874, în Ioan M. Bujoreanu, op. cit., art. 193, p. 293

³⁸ Ibidem, art. 60, p. 111

³⁹ Ibidem, art. 68, p. 112

⁴⁰ Inspector sanitar [fără nume], Proces verbal, anul 1914 mai 17, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

administration grounding that this was due to the “poor quality of the flour”⁴¹. The inspections have been done to the winter food warehouses – were showing the exact quantities and the related costs. Food issue should have been one of the main concerns of the warden, because, as mentioned in 1862, “for the prison’s detainee which has not been sentenced to death by starvation, but to a lifetime or in part sentence, the physical therapy regime is an essential condition, which should replace the ordinary life gaps”⁴².

The Central Prison of Iași being installed in an old building, continuous refurbishment was necessary. Therefore, in many minutes were reported repairs and consolidations, which required an immediate implementation. For example, it was necessary to repair a wall that was damaged due to the breakage of the leakage column or of the water supply pipeline and its restoration and consolidation was urgently recommended, as it was jeopardizing the people as they were getting out of the workshops or would have trigger the collapse of the entire wing of that body⁴³. Other repairs were performed to the kitchen (the dome above the oven was restored⁴⁴), to the laundry, and to dormitories (“scraping, plastering and committing the walls⁴⁵ and arranging of other dormitories and for “the callers and the instruction”).

To conclude, we can specify, based on the evaluations of the minutes registered during the December 1910 - November 1920 period, that the Central Prison of Iași had some gaps in the security service as well as in the procedures that needed to be performed by the authorities for issuing and confirming of the arrest warrants. Regarding to the other problems the prison have been facing, those were: some of the common issues in such an institution and, as it could be seen from the information presented, either it was on their to-do list, either measures have already been taken in order to improve that existing situation and, not at last, the detention’s conditions of the arrested.

⁴¹ H. D. Zissu, Proces verbal, anul 1920 ianuarie 4, Registrul de procese verbale de inspecție administrative, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915

⁴² I. M. Bujoreanu, op. cit., p. 839-841

⁴³ V. C. Bușilă, Proces verbal, anul 1914 luna decembrie 17, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

⁴⁴ I. Dinu, Proces verbal, anul 1915 luna martie 30, în Registrul de procese verbale de inspecție, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910

⁴⁵ H. D. Zissu, Proces verbal, anul 1920 marți 30 noembrie, în Registrul de procese verbale de inspecție administrative, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915

- The article presents the research results financially supported by the POSDRU/88/1.5/S/47646 project, cofinanced by THE EUROPEAN SOCIAL FUND, SECTORAL OPERATIONAL PROGRAMME “HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT 2007-2013”

REFERENCES

I.1. Documentary sources:

1. Arhivele Statului Iași, *Registrul de procese verbale de inspecție*, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1910; *Registrul de procese verbale de inspecție administrative*, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1915; *Registrul de procese verbale de inspecție*, Dosarul Penitenciarul Iași, Nr. 1/1918
2. Colecția „Monitorul Oficial”, Nr. 104, *Regulamentul general pentru arestele preventive și Regulamentul general al casei de corecțiune pentru minori*, 14/26 mai 1874; Nr. 111, *Regulamentul general pentru penitenciarele centrale*, 24 mai/5 iunie 1874; Nr. 26, *Lege asupra regimului închisorilor*, 1/13 februarie 1874
3. *Manualul Administrativ al Principatului Moldovei, cuprinzătoriu legilor și dispozițiilor introduse în țară de la anul 1832 până la 1855*, vol. I, *Introducerea Regulamentului Organic – Divanul obștesc – Sfatul Administrativ și Departamentul din Năuntru*, Iași: Buciumul Român, 1855

II. General papers:

1. **Bujoreanu, Ioan M.**, *Collecțiune de Legiuirile României vechi și noi câte s-au promulgatu pâne la finele anului 1870*, București: Noua Typografie a Laboratorilor Români, 1873
2. **Hamangiu, C.**, *Codul general al României (Codurile, legile și regulamentele uzuale în vigoare) 1856-1907* (vol. II, Ediția a II-a), *Legi uzuale (1856-1900)*, București: Editura Librăriei Leon Alcalay, 1941
3. **Mitican, Ion**, *Vechi locuri și zidiri ieșene*, vol. II, Iași: Editura Tehnopres, 2004
4. Idem, *Ulița Mare din demult uitate vremuri*, Iași: Editura Tehnopres, 2006
5. **Ostap, Constantin, Mitican, Ion**, *Primăria municipiului Iași, Pagini de istorie, evocări, legende*, Iași: Editura Tehnopres, 2001

III. Special papers:

1. **Chiș, I.**, *Istoria penitenciarelor - ieri și azi*, București: Editura A. N. I., 2003
2. **Dianu, Gr. I.**, *Istoria închisorilor din România. Studiu comparativ. Legi și obiceiuri*, București: Tipografia Curții Regale, 1900
3. *Dispoziții privitoare la închisorile publice în Moldova*, Iași: Institutul Albinei, 1856
4. **Stănciulescu, Ovid**, *Cercetări asupra sistemului penitenciar român din veacul al XIX-lea, cu un studiu necunoscut al lui Constantin Moroiu*, Cluj: Tip. Fondul Cărților Funduare, 1933

THE RESIGNATION OF THE METROPOLITAN VENIAMIN COSTACHE

MIHUȚ Cosmin*

ABSTRACT

THE REIGN OF MIHAIL STURDZA REPRESENTED, FROM SEVERAL POINT OF VIEW, A PARTICULAR STAGE IN THE HISTORY OF THE MOLDAVIAN CHURCH. THE CHANGES THAT THE ORGANIC REGULATION AND THE FOLOWING LEGISLATION HAVE MADE, STRENGTHENED STATE CONTROL OVER THE MANAGEMENT OF THE CHURCH INCOME. THE INTERFERENCE OF THE STATE AND MICHAEL STURDZA HIMSELF IN CHURCH AFFAIRS WAS, IN FACT, A CHARACTERISTIC OF HIS ENTIRE REIGN. MIHAIL STURDZA'S DRAFT LAWS REGARDING THE INCOME OF THE CHURCH, THE UNFAIR ESTATE EXCHANGES IMPOSED TO METROPOLITAN, AND OTHER ABUSES, HAVE LED TO A STRONG TACIT CONFLICT BETWEEN THE METROPOLITAN AND THE RULER. UNABLE TO OPPOSE MIHAIL STURDZA, WHO WANTED THE PROMULGATION OF A LAW FOR THE MANAGEMENT OF CHURCH INCOME, THE METROPOLITAN VENIAMIN COSTACHE RESIGNED.

KEYWORDS: METROPOLITAN, RESIGNATION, INCOMES, LEGISLATION.

Domnia lui Mihail Sturdza avea să marcheze o etapă aparte în istoria Bisericii Moldovei, din mai multe puncte de vedere. Dintre acestea se distinge acela privitor la schimbările pe care Regulamentul Organic și legislația ulterioară le-au adus în domeniul administrării averilor Bisericii, având drept efect întărirea controlului domnesc asupra acestora. Această imixtiune a statului și a lui Mihail Sturdza¹ personal, în treburile Bisericii a fost, de altfel, o caracteristică a întregii sale domnii.

Proiectele de lege ale lui Mihail Sturdza cu privire la averile mănăstirilor, ale Episcopiiilor și Mitropoliei, schimburile nedrepte de moșii impuse Mitropoliei² și alte

*Masterand, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

¹ Ștefan Scarlat Dăscălescu îl descrie astfel: „Acest om, de n-ar fi avut numai un defect, dar un defect mare, care i-a pătât numele și i-a înnegrit memoria, lăcomia nemărginită de avere și avariția exorbitantă, ar fi trecut, cel puțin la noi, de omul mare, că avea toate calitățile cerute ca să fie” (Nicolae Iorga, „Un cugetător politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea. Ștefan Scarlat Dăscălescu”, în *Academia Română Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tom XIII, 1, (1933), 39.

² O mărturie a unui astfel de schimb o găsim într-o scrisoare a consulului de la Iași, Kotzebue către Nesselrode, la 10 iulie 1841. Documentul menționează că Mihail Sturdza făcuse o vizită la o moșie din Bucovina pe care o stăpânea în urma unui schimb cu Mitropolia, și că urma să mai facă și alte schimburi,

abuzuri, au dus la apariția unui puternic conflict între mitropolit și domn. Cunoscut pentru „iubirea de arginți”, domnul s-a folosit de orice mijloc pentru a-și atinge ținta, adesea lovind în demnitatea mitropolitului și a Mitropoliei.

De la izbucnirea acestui conflict, mitropolitul Veniamin este tulburat de intrigi interne și externe³, precum și de presiunea indirectă a domnului⁴, care urmărea aplicarea unei măsuri care în Țara Românească se hotărâse încă de la 1840⁵: trecerea administrației moșiilor și averilor eparhiei de la mitropolit și episcopi la Departamentul Credinței – format din boieri. Ori, pentru a putea realiza acest lucru în Moldova, unde mitropolitul avea nevoie de veniturile bisericești pentru diverse cheltuieli, între care cele cu tipografia ce o ținea la Iași⁶ și pentru demersurile sale culturale, era necesară îndepărtarea acestui reprezentant al unei Biserici stăpână pe patrimoniul său funciar.

În anul 1835, Mihail Sturdza hotărâște ca administrația averilor mănăstirești să treacă sub controlul unei autorități laice centrale, cu toate că pentru bunurile Mitropoliei și ale Episcopiiilor erau încă în vigoare dispozițiile Regulamentului Organic, care „nu atingeau privilegiile înaltului cler”⁷.

Pus în fața unui act ca și împlinit, mitropolitul Veniamin prezintă un proiect privitor la administrația mănăstirilor neînchinat. Acestea erau împărțite în patru categorii, după averile lor⁸. Pentru fiecare categorie s-a hotărât suma necesară întreținerii. Ceea ce rămânea era împărțit în două, jumătate revenind caselor de binefacere, în special Seminarului de la Socola și cealaltă jumătate Mitropoliei, pentru repararea mănăstirilor și pentru a acoperi cheltuielile neprevăzute. În plus, egumenii acestor mănăstiri erau datori să prezinte la Mitropolie la sfârșit de an o evidență, pe care Mitropolitul o aducea la cunoștința domnului printr-o anafora. Moșiile acestor mănăstiri urmau să fie arendate pe

foarte avantajoase cu mitropolitul. Intermediarul în aceste schimburi era nepotul mitropolitului Veniamin, logofătul Nicolae Canta. Vezi Ion Varta, Tatiana Varta, „Moldova și Țara Românească în timpul domniilor regulamentare. Documente inedite din arhivele din Federația Rusă, Ucraina și R. Moldova”, (Chișinău, Editura Cartdidact, 2002), doc. 153, 354.

³ La 13 noiembrie 1836 logofătul Costache Conachi și Costache Sturdza scriu o scrisoare mitropolitului, prevenindu-l să nu fie indus în eroare în „pricina prigonirii” pornite asupra sa de propuneri de împăcare venite din partea vreunei „persoane însemnătoare”, cf. Constantin Erbiceanu, „Istoria Mitropoliei Moldaviei Moldaviei și Sucevei și a Catedralei Mitropolitane din Iași”, (București, Tipografia Cărților Bisericești, 1888), 488.

⁴ Cf. Scarlat Porcescu, „Episcopia Romanului”, (Episcopia Romanului și a Hușilor, 1984), 276.

⁵ Nicolae Iorga, „Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor”, ediția a II-a, revăzută și adăugită, vol. II, (București, Editura Ministeriului de Culte, 1928), 266.

⁶ Ibidem.

⁷ Ioan C. Filitti, „Domniile române sub regulamentul organic 1834-1848”, (București, Librăriile Socec, 1915), 517.

⁸ Analele Parlamentare ale României, V₂, Legislatura I, sesiunea III (1834-1835), Anexe, nr 41, 795.

trei ani, iar adjudecarea trebuia să se facă la Mitropolie, în prezența unui delegat numit de domn⁹. Datoriile mănăstirilor urmau să fie plătite în șapte ani. La Mitropolie s-a înființat o casă centrală pentru primirea veniturilor. Așadar, această lege limita autoritatea egumenilor și chiar a mitropolitului, punând bugetele mănăstirilor sub controlul domnului.

Un alt motiv care l-a făcut pe Mihail Sturdza să lucreze pentru îndepărtarea lui Veniamin a fost tocmai prezența între miniștri a nepotului mitropolitului, Nicolae Canta. Într-o scrisoare adresată consilierului de stat Titov, Mihail Sturdza, se plângea că numirea lui Nicolae Canta la departamentul justiției se datorează presiunilor mitropolitului¹⁰. Era cunoscută în epocă influența pe care acesta o avea asupra „minții slabe a Mitropolitului, care în calitate de Președinte al Obșteștei Adunări, impunea prin sarcina cu care era investit și prin considerația de care se bucura”¹¹. Nicolae Suțu îl descrie în memoriile sale pe Nicolae Canta, ca un om cu o „faimă urâtă”, priceput în a învăța lucrurile, ce știa să vorbească după cum îi cerea interesul, serios și cumpătat la vorbă, judecând bine, „cuvios în purtările sale, se îmbrăca în haina cinstei; dar în fond era un mare și învățat luător de mită”. Dintr-o scrisoare pe care domnul o adresează contelui Nesselrode¹², pentru a se plânge de purtarea consulului Besak, care se alăturase unei minorități formate în jurul logofeților Iordache Catargiu și Nicolae Canta, împiedicând mersul obișnuit al lucrărilor Adunării, reies cât se poate de limpede motivele pentru care Mihail Sturdza dorea să-l îndepărteze pe Nicolae Canta.

Încercând să obțină asentimentul baronului Rückman, consulul general al Rusiei în Principate, Mihail Sturdza îi trimitea o scrisoare la 29 octombrie 1836, anunțându-l că pregătise un proiect cu privire la întrebuintarea veniturilor Mitropoliei și Episcopiiilor după modelul rus, în care Statul controla politic Biserica.

Mitropolitul ar mai fi rezistat presiunilor dacă Mihail Sturdza nu ar fi știut cât de slabă era gestiunea financiară a Mitropoliei. Articolul 417 din Regulamentul Organic oferise o amânare de zece ani plății datoriilor Mitropoliei și Episcopiiilor, care se încheia la sfârșitul anului 1841. În 1839, domnul îi scria baronului Rückman, arătându-i că în vreme

⁹ Ibidem, 793.

¹⁰ Eudoxiu de Hurmuzaki, „Documente privitoare la istoria românilor”, Supliment I, vol VI, 1827-1849, documente adunate, coordonate și publicate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, (București, 1895), doc. XXX, 73 (11 septembrie 1839). În continuare se va cita Hurmuzaki, „Documente”.

¹¹ „Memoriile Principelui Nicolae Suțu, mare logofăt al Moldovei 1798-1871”, Traducere din limba franceză, introducere, note și comentarii de Georgeta Penelea Filitti, (București, Editura Fundației Culturale Române, 1997), 130.

¹² Hurmuzaki, „Documente”, Supliment I, vol IV, 1802-1849, documente adunate, coordonate și publicate de D. A. Sturdza, D. C. Sturdza și Octavian Lugoșianu, (București, 1891), doc. CXII, 155-156 (4 martie 1838).

ce Episcopiile și-au plătit datoriile, Mitropolia le-a sporit¹³. Prin urmare, cerea ca mitropolitul să fie invitat a reglementa această situație. Pe de altă parte, pentru soluționarea plății lor în termenul stabilit, se propunea crearea unei comisii formate din trei boieri, care să aibă ca obiectiv verificarea veniturilor Mitropoliei, sumele preluate de la mănăstirile pământești, clasificarea datoriilor și stabilirea sumelor necesare pentru acoperirea lor. Abia ce rămânea în urma plății revenea mitropolitului. Dacă acesta refuza să accepte aceste măsuri, comisia trebuia să pună sub sechestru toate veniturile pentru a se reține datoriile¹⁴.

La 1841, M. Sturdza cere lui Titov să intervină în chestiunea mănăstirilor închinat deoarece mitropolitul nu dădea voie celor pământene să contribuie cu bani la stat sub motiv că nici cele închinat nu fac asta¹⁵. Era un mijloc de a-l pune într-o lumină proastă pe Veniamin în fața rușilor care susțineau pretențiile egumenilor greci să fie dispensați de a ajuta statul.

Reacția lui Veniamin nu este greu de intuit, neputându-se opune unor astfel de condiții, trimite domnului actul de paretisire la 18 ianuarie 1842¹⁶ motivând că împovărarea anilor îl împiedică să îndeplinească datoriile înaltei sale dregătorii, însă mai ales incapabil să ia asupra sa răspunderea unei schimbări care lovea în canoane.

Mihail Sturdza îi primește demisia cu „simțitoare mîhniciune”, de teamă că stăruind pentru înduplecarea mitropolitului, „va greși în cele duhovnicești”¹⁷. Trimite Adunării Obștești un ofis, citit în sesiunea din 31 ianuarie 1842¹⁸, cu privire la paretisirea „Preosfinției Sale Proin Mitropolit Kirio Kir Veniamin Costachi” și „închipuirea făcută spre liniștita petrecere și repaosul bătrâneților Preosfinției Sale”, la care adaugă textul întreg al actului de paretisire întocmit de mitropolit. Ultima sesiune a Adunării Obștești a Moldovei pe care o prezidează este la 20 ianuarie 1842¹⁹, a fost înlocuit începând cu sesiunea din 27 ianuarie²⁰ de episcopul de Roman Meletie.

Despre plecarea mitropolitului Veniamin, în *Gazeta de Transilvania*, din 16 februarie 1842, se găsesc următoarele cuvinte: „în capitala și în toată Moldova domnește numai o jale[...] La patru ceasuri după miezul nopții Prea Sfinția Sa porni înconjurat de

¹³ Ibidem, Supliment I, vol. V, 1822-1838, documente adunate și coordonate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, (București, 1894), doc. XI, 31-33 (Iași, 23 martie 1839; corespondența privată a lui Mihail Sturdza cu baronul Rückman)

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, Supliment I, vol. VI, doc. CXCIV, 355 (Iași, 5 decembrie 1841; Mihail Sturdza către Titov).

¹⁶ Analele Parlamentare, XI₂, Legislatura II, sesiunea V(X), 1841-1842, Anexe, nr. 26, 877.

¹⁷ Ibidem, 876.

¹⁸ Ibidem, sesiunea nr. 9, 795-796.

¹⁹ Ibidem, sesiunea nr. 7, 792-793.

²⁰ Ibidem, sesiunea nr. 8, 793-794.

trupe către monastirea Slatina ce-i este hărăzită pentru viață, încă de la 1807. În cuvintele sale pentru mulțime Veniamin a zis: *Mă bucur că văd obșteasca părere de rău în inimile compatrioților despre durerea mea. Aceasta este singura plată pe care patria-mi dă cu inimă curată pentru slujbele ce am făcut jumătate de veac...Las obștei binecuvântare, și vă rog, compatrioților, a-mi ierta greșalele, care ca un om voi fi făcut*²¹.

Însă cu toate încercările sale, domnul nu a reșit să-i convingă pe ruși de necesitatea îndepărtării mitropolitului din scaun. Plecarea lui Veniamin nu a surprins numai pe Canta, ci mai ales pe consulul Kotzebue, care pornește la Slatina după mitropolit obținând de la acesta o declarație scrisă, că vrea să se întoarcă la Mitropolie²². La o asemenea perspectivă Sturdza trimite contelui Nesselrode un memoriu prezentând propunerea lui Kotzebue de rechemare a mitropolitului, explicându-i că acest lucru nu este posibil și că în acest caz preferă să abdice²³. Totuși nu recurge la o asemenea măsură, ci aflând că rușii fac demersuri la Patriarhie pentru anularea demisiei lui Veniamin, se sfătuiește cu principele de Samos, Ștefan Vogoride²⁴, care îi recomandă ca pentru acceptarea demisiei mitropolitului la Constantinopol să facă un sacrificiu financiar oferind daruri membrilor Sinodului sau altor persoane influente, de asemenea ar fi util să-i pună la dispoziție cinci mii de galbeni.

Sinodul Patriarhal îl anunță pe Mihail Sturdza că acceptă demisia mitropolitului Veniamin, nu doar pentru vârsta înaintată a acestuia ci și datorită propriei sale cereri, ce-i fusese adusă la cunoștință de către domnul Moldovei²⁵. Sinodul îi face apoi unele observații lui Mihail Sturdza pentru că a procedat „anti-canonic”, mai ales în numirea arhierului Filaret Beldiman la conducerea treburilor Mitropoliei, decizie pur ecleziastică și aparținând, în virtutea canoanelor ce erau în vigoare, competenței Sinodului Ecumenic²⁶

²¹ Gazeta de Transilvania, (Brașov), 16 februarie 1842, 27.

²² Hurmuzaki, „Documente”, Supliment I, vol. VI, doc. CCXXV, 421 (5 noiembrie 1842; Mihail Sturdza către contele Kisseleff) și doc. CCXXIV, 420-421(30 octombrie 1842; Mihail Sturdza către baronul Rückman).

²³ Ibidem, doc. CCXXVIII, 429-434 (3 decembrie 1842).

²⁴ Mihail Sturdza era ginerele lui Ștefan Vogoride. Era o căsătorie pe care Sturdza fusese nevoit să o accepte, deoarece Vogoride obținuse promisiunea sultanului că investiția lui Sturdza va avea loc doar după această căsătorie. Principele de Samos avusese pretenții la tronul Moldovei, neputându-l obține, dorea ca noul domn să aibă de soție pe fiica sa Smaranda. Încuviințarea sultanului a obținut-o datorită unui serviciu pe care-l făcuse Porții cu ocazia încheierii unei convenții comerciale cu Anglia, cf. Radu Rosetti, „Amintiri ce-am auzit dela alții”, vol. I, (Iași, Editura Viața Românească, 1925). De asemenea Mihail Sturdza a trebuit să promită că timp de zece ani nu va ridica problema mănăstirilor închinete (Ioan C. Filitti, *op. cit.*, 445).

²⁵ Hurmuzaki, „Documente”, Supliment I, vol. VI, doc. CCCIV, 630.

²⁶ Ibidem, 632.

Domnul obținuse rezultatul dorit prin intermediul lui Vogoride, care îl anunța la 21 decembrie 1842 că obținuse aprobarea demisiei mitropolitului Veniamin, cheltuind doar două mii de galbeni²⁷.

Acum domnul trebuia să primească acceptul Imperiului rus pentru a înlătura posibilitatea revenirii mitropolitului, la început scrie la București baronului Rückman să se plângă de Canta, care ar fi răspândit zvonul că Imperiul rus sprijină revenirea lui Veniamin ca să supună Biserica Moldovei Sinodului de la Sankt Petersburg²⁸. Pe Canta și pe Kotzebue îi reclamă și lui Kisseleff²⁹. În cele din urmă, Sturdza îl anunță pe Rückman, la București, că acceptă să se aleagă oricine mitropolit, numai să nu mai fie vorba de Veniamin³⁰.

Opoziția lui Sturdza la readucerea în scaun a fostului mitropolit a dat roade până la urmă, contele Nesselrode îi comunică, răspunzându-i la scrisoarea din 3 decembrie în care amenința cu abdicarea, că „Ministeriu Împăratesc al Rusiei renunță la ideea rechemării mitropolitului Veniamin”³¹.

Postelnicul Manolachi Drăghici descrie la 1857, episodul demisiei lui Veniamin în *Istoria Moldovei pe 500 de ani*, explicându-și hotărârea mitropolitului prin desființarea „dritului bisericesc deasupra moșiilor Mitropoliei”, ce urma să treacă în administrația Vorniciei bisericești, care s-a realizat la scurt timp după retragerea sa. Acest lucru ar fi „supărat la suflet pe Veniamin” după 40 de ani de deplină stăpânire a averii Mitropoliei, „fără să-l tragă cineva de mânecă”³².

Nicolae Iorga vorbește în cuvinte dure despre Mihail Sturdza, arătând adevărata cauză a paretisirii subite a lui Veniamin, „pentru că avea o altă parere (decât a sa) sau poate tocmai pentru că împărtășea părerea tuturor – deșteptul, dar lacomul Voievod gonit pe arhipăstorul Moldovei din scaunul lui, și într-o aspră zi de iarnă din ianuarie 1842, Ieșii vedeau pe atât de bătrânul Mitropolit luând drumul munților”³³.

Ipoteza că Veniamin s-ar fi retras din scaun de bună voie, din cauza slăbiciunii și bătrâneților sale, nu poate fi considerată ca reprezentând motivația gestului deoarece

²⁷ Ibidem, doc. CCXXXVII, 449 (21 decembrie 1842, Constantinopol; Ștefan Vogoride către Mihail Sturdza).

²⁸ Ibidem, doc. CCXXXIX, 454 (23 decembrie 1842).

²⁹ Ibidem, doc. CCXXV, 421 (5 noiembrie 1842).

³⁰ Ibidem, doc. CCXL, 456 (29 decembrie 1842).

³¹ Ibidem, doc. CCXLI, 457 (29 decembrie 1842).

³² Manolachi Drăghici, „Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani”, tom II, (Iași, Tipografia „Institutul Albinei”, 1857), 203-205.

³³ Nicolae Iorga, „Oameni cari au fost”, vol. I, (București, Fundația pentru literatură și arta Regele Carol II, 1934), 75.

Biserica prin doctrina ei, prin rânduielile sale canonice, ca și prin tradiție a stabilit principiul unirii pe viață a episcopului și preotului cu funcția și biserica ce i se încredințează. Numai forțați de împrejurări politice sau de prigoniri păgâne aceștia s-au putut retrage, ideea demisiei de bună voie și a retragerii pentru odihnă, fiind necunoscută funcțiilor bisericești. Motivația demisiei sale o găsim în emiterea la 1839 a unui proiect pentru ocârmuirea și organizarea averilor Mitropoliei și ale Episcopiei. Acesta a fost propus de către Mihail Sturdza Adunării spre dezbateri în ședința din 15 ianuarie 1844, la doi ani după plecarea lui Veniamin din scaunul mitropolitan, și aprobat la 24 ianuarie cu mici modificări aduse textului³⁴. Conform legii acum toate veniturile Mitropoliei și ale Episcopiei erau împărțite în șapte părți din care doar cinci sau patru dacă veniturile ar fi crescut, reveneau mitropolitului, respectiv episcopilor. O schimbare la fel de importantă era crearea Departamentului averilor mănăstirești, al cărei reprezentant supraveghea administrarea veniturilor conform noii legi, în plus, avea acces alături de Mitropolit la veniturile strânse la Mitropolie.

Putem afirma acum că dacă mitropolitul ar fi cedat lui Sturdza la insistențele de a se face o lege pentru bunurile Mitropoliei și nu s-ar fi lăsat influențat de Canta, cu siguranță demisia sa n-ar fi avut loc.

Restul vieții l-a petrecut la Slatina ca simplu monah, ocupându-se continuu cu literatura. Înainte de a muri, și-a făcut testamentul în care oglindește idealurile și sentimentele de care a fost însuflețit. Prin contribuția sa la mișcarea de renaștere socială și națională din Principat în primele trei decenii ale secolului al XIX-lea, mitropolitul cărturar își merită din plin titlul de promotor al școlii și culturii naționale în Moldova.

³⁴ Analele Parlamentare, XII₂, Legislatura III, sesiunea II (XII), 1844, Anexe, nr. 26 B, 400.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare documentare editate

Analele Parlamentare ale României, V₂, Obicinuita Obștească Adunare a Moldovei, Legislatura I, sesiunea III, 1834-1835, București, Imprimeria Statului, 1895; XI₂, Obicinuita Obștească Adunare a Moldovei, Legislatura II, sesiunea V, 1841-1842; XII₂, Legislatura III, sesiunea II(XII), 1844, 1900.

„Documente privitoare la Istoria României”, colecția Eudoxiu de Hurmuzaki, Supliment I, vol. IV, 1802-1849, documente adunate, coordonate și publicate de D. A. Sturdza, D. C. Sturdza și Octavian Lugoșianu, București, 1891; Supliment I, vol. V, 1822-1838, documente adunate și coordonate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, București, 1894; Supliment I, vol. VI, 1827-1849, documente adunate, coordonate și publicate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, București, 1895.

Varta, Ion, Varta, Tatiana, „Moldova și Țara Românească în timpul domniilor regulamentare. Documente inedite din arhivele din Federația Rusă, Ucraina și R. Moldova”, Chișinău, Editura Cartdidact, 2002.

Izvoare narative

Drăghici, Manolachi, „Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani”, tom II, Iași, Tipografia Institutul Albinei, 1857.

Memorii

Iorga, Nicolae, „Un cugetător politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea. Ștefan Scarlat Dăscălescu”, în *Academia Română Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tom XIII, 1, 1933.

„Memoriile Principelui Nicolae Suțu, mare logofăt al Moldovei 1798-1871”, Traducere din limba franceză, introducere, note și comentarii de Georgeta Penelea Filitti, București, Editura Fundației Culturale Române, 1997.

Rosetti, Radu, „Amintiri ce-am auzit dela alții”, vol. I, Iași, Editura Viața Românească, 1925.

Lucrări generale și speciale

Erbiceanu, Constantin, „Istoria Mitropoliei Moldaviei și Sucevei și a Catedralei Mitropolitane din Iași”, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1888.

Filitti, Ioan C., „Domniile pământene sub Regulamentul Organic 1834-1848”, București, Librăriile Socec, 1915.

Iorga, Nicolae, „Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor”, ediția a II-a, revăzută și adăugită, vol. II, București, Editura Ministeriului de Culte, 1928.

Idem, „Oameni cari au fost”, vol. I, București, Fundația pentru literatură și arta Regele Carol II, 1934.

Porcescu, Scarlat, „Episcopia Romanului”, Episcopia Romanului și a Hușilor, 1984.

UTOPIA AND REVOLUTION-PERENNIAL CONCEPTS OF HISTORY

FILIP Dan Andrei*

ABSTRACT

HISTORY, AS A SCIENCE, HAS A SERIES OF CONCEPTS WITH WHICH PRESENTS TO ITS READERS THE FINDINGS OF RESEARCH CONDUCTED OVER THE PAST. SOME OF THEM ARE REVOLUTION AND UTOPIA, CONCEPTS THAT DEFINE EVENTS, PROGRAMS OR PROJECTS OF REFORMING THE SOCIETY AND CHANGING THE POLITICAL ORDER.

IN THE CASE OF THE BOTH TERMS, WE ARE DEALING WITH AN EVOLUTION IN TERMS OF CHANGE OF MEANING WHICH ENABLES THEIR JOINING IN CERTAIN CONTEXTS. THE PAPER ANALYZES, ON THE ONE HAND, THE MEANINGS OF THESE TWO CONCEPTS AND, ON THE OTHER HAND, THE RELATION BETWEEN THEM. IT IS NOT EASY TO DETERMINE WHETHER UTOPIA CREATES THE REVOLUTION, OR THE LAST ONE IS UTOPIA'S PROMOTER, BUT SOME RESEARCH HAS FOUND THAT THE OPTIMUM SPACE OF UTOPIA'S MANIFESTATION IS CREATED BY THE REVOLUTION. WE CAN SAY, HOWEVER, THAT THE REVOLUTION AND UTOPIA COMPLETED EACH OTHER, EACH MAKING ITS CONTRIBUTION IN DEVELOPING THE OTHER. UTOPIA CREATED THE IDEOLOGICAL CONTEXT FOR THE EMERGENCE AND MANIFESTATION OF THE REVOLUTION, AND THE LAST ONE HELPED TO CREATE THE CONTEXT IN WHICH THE UTOPIAN IDEAS COULD BE TRANSLATED INTO A FORMAL PROGRAM TO REFORM THE SOCIETY.

KEYWORDS: *HISTORY, REVOLUTION, UTOPIA, PERENNIAL CONCEPTS*

Istoria ca știință deține o serie de concepte cu ajutorul cărora redă cititorilor concluziile cercetărilor efectuate asupra trecutului, obiectul ei de studiu. Există în istorie elemente perene, care sunt întâlnite în spații diferite și veacuri diferite, dar care în general au aceleași trăsături și care pot fi definite prin același concept. Printre conceptele cu care operează știința istorică se află *revoluția* și *utopia*. În trecutul omenirii găsim o serie de evenimente diferite ca spațiu, timp și manifestarea care întrunesc calitățile de a fi numite revoluții, la fel cum există programe și proiecte de reformare a societății omenești nerealizate pe care știința istoriei le-a numit utopii. Alăturarea acestor doi termeni nu este întâmplătoare întrucât între aceștia există o legătură de determinare și condiționare reciprocă.

Utopia, în sensul cel mai larg al termenului se referă la tentativa umană de a crea o societate perfectă, care nu există. Ideile care ar putea schimba radical lumea noastră sunt denumite, adesea, utopice. "Utopia", în sens peiorativ, desemnează orice idee prea avansată, prea optimistă sau lipsită de realism, care pare la un moment dat imposibil de realizat. Eseistul Alexandru Ciorănescu aprecia, în lucrarea *L'Avenir du passé. Utopie et littérature* publicată la Paris în anul 1972, faptul că utopia reprezintă o descriere literară a unei societăți imaginare organizată pe criterii care implică o critică subiacentă a societății reale

1.

O **revoluție** este o schimbare semnificativă care se manifestă pe o durată mai lungă sau mai scurtă de timp. O revoluție poate fi politică, socio – economică sau culturală, intelectuală, filosofică, religioasă ori științifică.

Avem de a face cu o evoluție în ceea ce privește schimbarea de sens în cazul acestor doi termeni ceea ce face posibilă alăturarea lor în anumite contexte.

Primul care a utilizat pentru prima dată termenul de utopie a fost Thomas Morus în lucrarea cu același nume, apărută în prima parte a secolului al XVI – lea, în care descrie o societate complet organizată pe baze raționale. În lucrarea scriitorului englez Utopia reprezintă o națiune insulară imaginată caracterizată prin ordine, disciplină, lipsa proprietății private și pacticarea unei toleranțe aproape absolute, o lume care contrastează viața socială zbuciumată a statelor europene. Faptul că avem de a face cu o lume imaginată reiese din jocul de cuvinte între grecul *ou-topos*, „niciun loc”, și *eu-topos*, „loc bun”². Ideea scriitorului englez a reprezentat un punct de plecare pentru programele utopice moderne, un certificat de naștere al genului utopic așa cum a considerat istoricul Lucian Boia³, gen care are însă rădăcini mai vechi.

Dintotdeauna omul a căutat să evadeze în anumite momente din prezent, să se lepede de problemele vieții cotidiene și să-și creeze, în imaginar, o lume aparte caracterizată prin echilibru, organizare, nesupusă turbulențelor vieții. În această ordine de idei, omul fiind o ființă creatoare de ficțiuni cu rolul de a dubla viața reală⁴, avem de a face cu proiecte de organizare utopică ale societății încă din antichitate. Platon include în lucrarea sa

* Doctorand, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

¹ Sorin Antohi, *Utopica. Studii asupra imaginarului social* (București: Editura Științifică, 1991), 19.

² M. I. Finley, *Uz și abuz de istorie* (București: Editura Rao, 1999), 238 – 239.

³ Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarului* (București: Editura Humanitas, 2000), 150.

⁴ *Ibidem*, 141.

Republica (secolul IV î.Hr.) idea statului ideal făcînd referire la diferite teme utopice precum: guvernarea de către înțelepți, comunitatea bunurilor, educație identică pentru toți. Platon vedea imposibilă reorganizarea socială în absența unui program educațional repetat la fiecare generație. El identifică, în aceeași lucrare, patru forme greșite de guvernare: timocrația, oligarhia, democrația, tirania. Interesante sunt proiectele autorilor greci Euhemerus și Iambulus (secolele IV – III î.Hr.) care au teoretizat societăți perfecte insulare. Primul a descris Insula Sacră în care plantele creșteau fără niciun efort din partea omului, iar o singură plantă era suficientă pentru hrană, băutură și vindecarea bolilor. În aceeași măsură Iambulus păstrează ideea unei lumi insulare în care oamenii trăiau 150 de ani iar moartea era înlocuită cu un somn veșnic. Mai mult decât atât, ființele imaginate în această lume de Iambulus aveau un auz foarte bine dezvoltat, iar limba lor era despăcată în două ceea ce le dădea posibilitatea să imite toate limbile omenești, toate sunetele păsărilor și chiar să poarte două conversații în același timp. S-a considerat că aceste ființe le vorbesc oamenilor pe două voci, ambele cu un rol bine stabilit: una dintre ele reprezintă vocea vrăjitorului, iar cealaltă vocea profetului, ceea ce semnifică faptul că prima induce visul, iar a doua acțiunea⁵. Autorul american M. I. Finley găsea ca unică încercare de transpunere în practică a ideilor utopice din antichitate sărbătorile răspândite în Atena și Roma sub diferite denumiri în care sclavii stăteau la masă și rolul servitorilor era jucat de stăpânii acestora⁶. Obsesia anticilor pentru perfecțiune și armonie a fost transpusă și în planurile de organizare ale orașelor, Hippodamos din Milet fiind considerat inventatorul orașului ideal cu o cadrilare geometrică riguroasă, proiecție a armoniei cosmice.

Publicarea lucrării lui Thomas Morus la începutul secolului al XVI – lea a încurajat apariția numeroaselor proiecte utopice păstrându-se în continuare ideea existenței unei lumi perfecte în afara Europei, situată pe o insulă cel mai adesea dintr-un spațiu exotic. Este cazul călugărului dominican Tommaso Campanella (1568-1639) cu lucrarea *Cetatea Soarelui*, a scriitorului politic englez James Harrington (1611-1677) cu opera *Oceana* și a filosofului englez Francis Bacon (1561-1626) cu lucrarea *Noul Atlantis*. Campanella a scris în timpul detenției despre orașul întemeiat pe o insulă de coloniștii fugiți din India, spre a scăpa de jaf și de tiranie. Acolo nu există proprietate privată, toți lucrează și trăiesc după precepte filozofice, sub conducerea unui sacerdot, numit Metafizicianul, venerând mai presus de toate Soarele. James Harrington descrie o republică guvernată de un Senat, ales

⁵ Melvin J. Lasky, *Utopia & Revolution: On the Origins of a Metaphor* (University Chicago Press, 1976), 32.

⁶ M. I. Finley, *Uz și abuz...*, 245.

prin sufragiu direct, cu periodica reînnoire a membrilor lui. Siguranța și prosperitatea statului sunt garantate de repartizarea pământului, fluctuația în acest domeniu atrăgând după sine primejdia tiraniei și a anarhiei. Francis Bacon a imaginat o societate organizată pe baze raționale, științifice, în care însă se păstrează diferențierile de clasă.

Secolul al XVIII – lea a adus o serie de schimbări în societatea europeană determinate de noile descoperiri științifice și de ideile iluministe care și-au pus amprenta și asupra scrierilor cu caracter utopic. În acest secol au fost descoperite două concepte cheie ale modernității – Progresul și Viitorul – concepte care creează un mediu propice funcționării utopiei⁷. A doua jumătate a secolului luminilor reprezintă un punct de cotitură pentru operele cu caracter utopic concretizat prin lucrarea scriitorului și dramaturgului francez Louis-Sébastien Mercier (1740 –1814), intitulată *Anul 2440* (publicată în 1772). Este momentul în care utopia lumii viitoare înlocuiește utopia cu caracter insular de până atunci. Proiectele utopice din secolul al XVIII – lea stau sub semnul filosofiei luminilor ce pune accent pe rațiune și educație. Utopia era de acum a viitorului și mai mult decât atât urmărea o perspectivă globală, vizând întreaga lume și nu doar comunități izolate, cum făcuse utopia insulară până la vremea respectivă. În altă ordine de idei, viitorul apărea în această perioadă într-o formă aureolată fiind acompaniat de noua religie a modernității, Progresul. Viitorul părea atunci mai sigur, mai real decât acele lumi izolate descrise de genul utopic până în secolul al XVIII – lea. Noile descoperiri științifice și revoluția industrială au adus cu ele ideea că lumea se află pe drumul cel bun. Pentru a pune în practică ideile utopiștilor iluminiști s-au încercat o serie de experimente. Este vorba, în primul rând, despre misiunea iezuiților în Paraguay unde au încercat organizarea comunităților de indeieni Guaranii după principiile proprietății comune, a educației egale, a lipsei circulației banilor și, în al doilea rând, propunerea de reorganizare a teritoriului Franței în pătrate identice care să înlocuiască vechile regiuni⁸.

Perioada următoare revoluției franceze, cuprinzând și prima jumătate a secolului al XIX – lea, stă sub semnul socialiștilor utopici care au influențat ideile și scrierile lui Karl Marx de mai târziu. Societatea capitalistă în plină afirmare și dezvoltare în vestul Europei a stârnit o serie de critici precum și apariția unor idei alternative de organizare a societății.

Socialistul utopic francez Charles Fourier (1772 – 1837) a realizat o critică aspră la adresa capitalismului propunând o societate bazată pe absența diferențierilor sociale,

⁷ Lucian Boia, *Pentru o istorie...*, 152.

⁸ *Ibidem*, 151-152.

transformarea muncii într-o activitate armonică și necesitate vitală, concordanța dintre interesele individuale și cele colective. El propune înființarea unor stabilimente numite „falanstere” în care grupuri de 1500 – 2000 de oameni grupați în funcție de înclinațiile lor pentru anumite genuri de activități ar putea munci în deplină armonie.

Istoricul și politicianul francez Louis Blanc (1811-1882) a criticat la rândul său capitalismul afirmând că răul în societate se datorează competiției dintre oameni și, în consecință, statul trebuie să dețină controlul asupra economiei și industriei. Proiectul său utopic a constat în încercarea de a crea ateliere naționale care să le garanteze muncitorilor stabilitate și salarii decente, rolul pentru noua organizare socială revenind statului.

Economistul francez Pierre – Joseph Proudhon (1809-1865), considerat a fi fondatorul anarhismului francez, a susținut că proprietatea este un furt. Proiectul său de reorganizare socială respingea statul și viza înființarea unor bănci de schimb în care muncitorii trebuiau să depună rezultatele muncii lor primind în schimb niște cupoane care înlocuiau banii.

Socialiștii utopici francezi au meritul lor în a fi făcut din socialism o problemă publică, ideile lor fiind preluate în parte de către Karl Marx și alți socialiști din spațiul rus, culminând cu revoluția rusă din noiembrie 1917. Astfel, secolul XX stă sub semnul experiențelor utopice concretizate în totalitarismele prezente nu doar în Europa cât și pe restul continentelor, totalitarisme denumite de către Alain Besaçon drept o nenorocire a secolului.

Încă de la prima folosire a termenului utopie, sensurile acestui cuvânt au evoluat de-a lungul epocilor istorice nu fără însă a fi lipsite de influențele pe care derularea istoriei i le-a impregnat. Începând cu secolul al XVI – lea utopia definea un ținut imaginar care se diferențiază de lumea cotidiană prin diferite caracteristici, sens pe care i l-a atribuit Thomas Morus în lucrarea cu același nume. În secolul următor se păstrează același înțeles, însă lucrările care au ca subiect descrierea unor ținuturi imaginare s-au înmulțit, utopia devenind un gen literar⁹. Fiind vădit influențate de descoperirile geografice, aceste lucrări descriu ținuturi imaginare din spațiul extraeuropean după un anumit tipic: naufragiu – debarcare întâmplătoare în societatea ideală – întoarcerea în Europa – descrierea. Influența descoperirilor tehnice și a ideilor iluministe din secolul al XVIII-lea și-au pus amprenta asupra înțelesului termenului de utopie la rândul lor. Este momentul în care

⁹ Sorin Antohi, Utopica. Studii asupra..., 13-16.

utopia primește sensul de societate ideală globală care urmează să fie atinsă mai devreme sau mai târziu. Treptat cuvântul primește înțelesul de himeră, un sens folosit și în zilele noastre ce definește un lucru lipsit de realism, ceva irealizabil.

Experiența faptelor istorice ne arată că există o apropiere între utopie și revoluție, făcând posibilă și interesantă analizarea raportului utopie - revoluție. Nu este ușor de stabilit dacă utopia dă naștere revoluției sau revoluția este promotorul utopiei. Cert este că spațiul optim de manifestare al utopiei este cel creat de revoluție, aceasta din urmă constituind pandantul celei dintâi¹⁰.

Sensurile termenului revoluție se înscriu la rândul lor într-o evoluție de-a lungul istoriei. Revoluția este sinonimă în zilele noastre cu o situație foarte radicală, însă istoria noțiunii indică altceva. Termenul derivă din verbul latin „revolvere” al cărui sens era aplicat mișcării corpurilor cerești. Astrologii secolului al XVI – lea denumeau prin revoluție acele evenimente neprevăzute și incontrolabile determinate de conjuncția planetelor. Deși sensul originar al termenului ne trimite cu gândul la repetitivitate și regularitate, totuși atunci când face referire la societate umană capătă sensul de neprevăzut.

William Shakespeare surprinde potențialul politic al termenului văzând lucrurile în contextul legilor naturale ceea ce semnifică o evoluție în formă ciclică. În acest context revoluția este un eveniment care repune lucrurile în ordine, ce face să se revină la forma inițială. În această ordine de idei restaurarea pe tronul Angliei a lui Carol II Stuart în anul 1660 reprezintă o revoluție glorioasă. Abia din a doua jumătate a secolului al XVIII – lea dicționarul Academiei Franceze folosește termenul de revoluție cu sens de schimbare politică.

Precizam în rândurile anterioare faptul că există o apropiere între utopie și revoluție și probabil că tocmai prin folosirea termenului de revoluție cu sensul de schimbare politică și de situație radicală se creează climatul favorabil manifestării proiectelor utopice. Utopia presupune o ruptură a echilibrului, precizează istoricul Lucian Boia, manifestându-se în momentul în care istoria devine amenințătoare, momente în care structurile se sfărâmă, în care anumite categorii își pierd identitatea simțindu-se amenințate și marginalizate¹¹. Cei care susțin un program utopic cred că oferă soluții de remediere a unei lumi haotice prin ordine, coerență, virtute. Iată câteva exemple din istoria lumii antice.

¹⁰ Idem, *Civitas Imaginalis. Istorie și utopie în cultura română* (Iași: Editura Polirom, 1999), 74.

¹¹ Lucian Boia, *Pentru o istorie...*, 149.

În secolul al II-lea î.Hr. regele Attalus al III-lea al Pergamului și-a încredințat prin testament regatul Romei, condiții în care Aristonicus, bastard al familiei regale a atacat testamentul ridicând pretenții la tron și pornind un război civil. Încercând să-și atragă simpatizanți Aristonicus se îndreaptă către sclavi și către țăranii pe jumătate liberi promițându-le înființarea unui Stat al Soarelui unde aceștia nu vor cunoaște dependența¹². După moartea lui Alexandru cel Mare, Alexarhus, fratele mai mic al lui Cassander, rege al Macedoniei, înființează pe Muntele Athos, Ouranopolis (Cetatea Soarelui), inventând un limbaj secret și autointitulându-se soare¹³.

Atât revoluția cât și utopia se pretind a fi acțiuni salvatoare întrucât apar și se manifestă în perioade dezechilibru, haos, de lipsă a evoluției, de critică a valorilor societății. Revoluția și utopia se diferențiază însă prin durata în care se manifestă. Revoluția tinde să se manifeste într-un timp scurt, urgent în care să își impună acțiunile salvatoare, pe când utopia vine să înlocuiască timpul scurt cu durata lungă, cu un prezent epurat și etern¹⁴.

Ideea regenerării ca și utopie este des întâlnită în cadrul revoluțiilor, dar mai cu seamă în cea franceză din anul 1789. La o primă vedere sintagmele folosite la adresa revoluției franceze, acelea de „vechi regim”, „vechea ordine”, trebuie să ne spună ceva în acest sens. Tocqueville vorbea într-una din lucrările sale despre dorința francezilor în ceea ce privește o nouă ordine în preajma anului 1789¹⁵. În timpul revoluției franceze utopia regenerării a luat forma terorii, a violenței purificatoare¹⁶. Toate măsurile adoptate în timpul dictaturii iacobine (iunie 1793 – iulie 1794) erau puse în slujba purificării societății, a creării unei noi ordini, a formării omului nou. Nu este întâmplătoare înființarea unor instituții precum Comitetul Salvării Publice (un guvern cu puteri dictatoriale), Comitetul Siguranței Naționale (care se ocupa cu urmărirea suspectilor și asigurarea ordinii) sau a Tribunalului Revoluționar (responsabil cu judecarea și condamnarea adversarilor republicii). Nu este lipsit de sens ordinul de mobilizare în masă ca o nouă formă de organizare militară în fața dușmanilor externi (statele europene cu organizare monarhică) și interni (categoriile sociale care încurajau și susțineau revolte împotriva regimului republicii). Din dorința de rupere a oricărei legături cu vechea ordine, iacobinii, convinși

¹² M.I.Finley, *Uz și abuz...*, 246.

¹³ *Ibidem*, 252.

¹⁴ Sorin Antohi, *Civitas Imaginalis...*, 74.

¹⁵ *Ibidem*, 75.

¹⁶ Simona Nicoară, *O istorie a secularizării (Cluj-Napoca: Editura Accent, 2005)*, vol. II, 113.

de faptul că au întemeiat o nouă epocă, au mers până acolo încât au înlocuit calendarul creștin gregorian cu un nou calendar, republican, anul 1792 devenind anul I al Revoluției și al Republicii.

Revoluția franceză nu este singurul cadru din istoria omenirii în care s-a lansat ideea creării omului nou. Secolele XIX și XX au oferit cadrele necesare apariției diverselor ideologii care urmăreau purificarea societății și instaurarea unei noi ordini. Omul nou marxist, spre exemplu, era cel golit de sfințenie, antireligios, ostil curentelor de gândire idealiste, multilateral dezvoltat. În continuarea acestuia vine modelul omului comunist (promovat în urma revoluției bolșevice din Rusia), al stahanovistului, pentru care odihna și sărbătoarea erau strict legate de muncă și, mai ales, deținând calități de autodidact¹⁷. Asemenea comunismului, celelalte totalitarisme ale secolului al XX – lea și-au impus propriul model utopic al omului nou.

Care este totuși raportul dintre utopie și revoluție? Care este succesiunea lor, cine pe cine determină? Utopia, prin faptul că în esență face referire la o lume ideală, perfectă, implicând evadarea în afara realității, a istoriei, constituie în același timp și o analiză critică a omului și a societății în care apare.

Hegel a regăsit în revoluția franceză din anul 1789 prefața unei utopii a rațiunii, considerând a fi prima tentativă a omenirii de a stabili domnia rațiunii (pentru Hegel rațiunea însemnând și libertate)¹⁸. Revoluția franceză s-a inspirat, însă, din ideile iluminiștilor francezi care urmăreau reformarea societății pe criteriile rațiunii și educației. Critica la adresa vechiului regim apare nu în timpul revoluției, ci odată cu curentul iluminist care urmărea formarea unei noi societăți condusă rațional, dreaptă și tolerantă, în care cetățenii să se bucure de drepturi și libertăți.

Socialiștii utopici ai secolului al XIX-lea au criticat societatea capitalistă înainte ca socialismul să fie instaurat. O parte însemnată a socialiștilor europeni, în frunte cu Marx, erau de acord că noul tip de societate nu se putea instaura decât prin revoluție, care avea rolul de a înlocui vechile relații de producție cu altele noi distrugând întreaga suprastructură existentă și înființând noi instituții și, implicit, o nouă organizare socială. Urmărind logica celor expuse anterior, revoluția nu este altceva decât locul de întâlnire al utopiei cu istoria, acolo unde ideile fanteziste ale ordinii perfecte se metamorfozează în

¹⁷ *Ibidem*, 115-116.

¹⁸ Sorin Antohi, *Civitas Imaginalis...*, 78.

program¹⁹. O teoretizare a raportului dintre utopie și revoluție ar consta în faptul că utopia, plasată anterior revoluției, realizează critica societății așteptând momentul prielnic, revoluția, pentru ca aceste critici să fie transpuse într-un program realizabil cel puțin la nivelul imaginarului. Altfel spus revoluția reprezintă o continuare a dorințelor utopiste prin mijloace violente²⁰. Au fost identificate cel puțin două domenii ale fuziunii utopiei cu revoluția: acțiunea și imaginarul²¹. Ambele își iau măsuri de centralizare excesivă și de protecție în fața schimbărilor necontrolate. S-a întâmplat în timpul revoluției franceze, de pildă, când (în contextul manifestării unei utopii iacobine influențată de ideile iluministe ale lui Rousseau) autoritățile franceze au luat măsuri excesive de centralizare a statului și de protecție în fața dușmanilor din interior și exterior. La nivelul imaginarului utopia vine să întrețină ideologia revoluționară implicându-se în discurs și propagandă la nivelul maselor, valorizând simbolic faptele.

Utopia și revoluția au realizat un tandem reușit de-a lungul istoriei, completându-se reciproc una pe cealaltă, fiecare aducându-și contribuția în dezvoltarea celeilalte. Utopia a creat cadrul ideologic pentru apariția și manifestarea revoluțiilor, iar acestea din urmă a contribuit la crearea contextului în care ideile utopice puteau fi transpuse într-un program oficial de reformare a societății.

¹⁹ *Ibidem*, 83.

²⁰ Melvin J. Lasky, *Utopia & Revolution...*, 233.

²¹ Sorin Antohi, *Civitas Imaginalis...*, pp. 81-91.

BIBLIOGRAFIE

1. **Antoși, Sorin**, Civitas Imaginalis. Istorie și utopie în cultura română, Iași: Polirom 1999.
2. **Idem**, Utopica. Studii asupra imaginarului social, București: Editura Științifică, 1991.
3. **Boia, Lucian**, Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune, București: Humanitas, 1998.
4. **Idem**, Pentru o istorie a imaginarului, București: Humanitas, 2000.
5. **Finley, M. I.**, Uz și abuz de istorie, București: Rao, 1999.
6. **Lasky, Melvin J.**, Utopia & Revolution: On the Origins of a Metaphor, University Chicago Press, 1976.
7. **Nicoară, Simona**, O istorie a secularizării, Cluj-Napoca: Accent, 2005, Vol. I-II.

FROM THE BEGINNINGS OF VLADICENI VILLAGE*

Iulian Marcel CIUBOTARU¹

RÉSUMÉ

CET ARTICLE REFLÈTE À PARTIR D'UN EPISODE DE NATURE RÉLIGIEUSE QUI SE PASSÉ AUX DÉBUT DE XVÈME SIÈCLE EN MOLDAVIE, LA TRANSLATION DE RELIQUES DES SAINT JEAN LE NOUVEAU À SUCEAVA, LES DÉBUTS D'UN VILLAGE QUI SE TROUVE À L'APPROCHE DU IASSY, LA LOCALITÉ VLĂDICENI D'AUJOURD'HUI. PREMIER ÉVÉNEMENT, APPAREMMENT AUCUN LIEN AVEC LA SECONDE, A ÉTÉ EN REALITÉ LE FACTEUR DÉCLENCHÉUR QUI A CONDUIT À L'ÉVOLUTION DES ÉTABLISSEMENTS HUMAINS, AU MOINS DANS UNE PREMIÈRE TEMPS DE COAGULATION ET DÉVELOPPEMENT. AINSI, NOUS POUVONS EXPLIQUER LE NOM DU VILLAGE VLĂDICENI, DANS LA MESURE OÙ LE MOT VLĂDICA DÉSIGNE DANS NOTRE LANGAGE POPULAIRE UN ÉVÊQUE, AUCUN AUTRE QUE LE PROPRIÉTAIRE DU CETTE MORCEAU DE TERRAIN. LA RÉPRESENTATION D'ÉVÉNEMENT DE QUI DISAIT DANS LA PEINTURE DE LA MOLDAVIE OU UNE ANALYSE DE DÉBUTS DE LA VIE MONASTIQUE À VLĂDICENI SONT AUTRES QUESTIONS ABORDÉES DANS LES LIGNES DE CETTE ÉTUDE.

MOTS-CLEFS: MONASTÈRE DE VLĂDICENI, SAINT JEAN LE NOUVEAU, LE VILLAGE VLĂDICENI, ALEXANDRE LE BON

“Iar la leatul 6923 (1415) au trimis (*Alexandru cel Bun s.m. I.C.*) de au adus cu multă chieltuială și moaștile sfântului mucenic Ioan Novii de la Cetatea Albă, de la păgîni și le-au așezat în târgu, în Suceava, la mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința scaunului domniei sale”².

În acest mod, destul de succint, prezintă Grigore Ureche episodul aducerii moaștelor Sfântului Mucenic Ioan cel Nou de către Alexandru cel Bun, în cetatea Sucevei. Cu două pagini înaintea textului din cronică, interpolarea atribuită lui Misail Călugărul prezintă același episod în următoarea manieră: „...în 2 ani a domniei lui (*a lui Alexandru cel*

* Acest text are la bază comunicarea cu titlul *Aducerea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou la Suceava și începuturile satului Vlădiceni*, prezentată la 3 decembrie 2011, în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice *Cercetarea studentească în mileniul III*, ediția a X-a, Universitatea din Pitești, Facultatea de științe socio-umane.

¹ Masterand al Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

² Grigore Ureche, *Letopiseșul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaintescu, ediția a II-a revăzută, București, Editura de stat pentru Literatură și Artă, 1958, p. 78.

Bun, s.m. I.C.), fiindu mai întreg și mai cu minte decât cei trecuți înaintea domniei lui și multu trăgînd și rîvnindu spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuiala sa, den țară păgînă, sfintele moștii a marelui mucenic Ioan Novii și li-au pus într-a sa svîntă cetate, ce ieste în orașul Sucevii, cu mare cinste și pohvală, de a ferirea domniei sale și paza scaunului său.”³.

Cele două texte, așa cum ușor se poate observa, sunt apropiate ca formă și conținut, cu excepția elementului cronologic, între cele două variante deosebirea constând într-un interval temporar de treisprezece ani. S-a născut de aici o îndelungată controversă, care a persitat mai bine de un secol în istoriografia noastră. Iscată dintr-o eroare a episcopului Melchisedec al Romanului⁴, controversa a împărțit de-a lungul timpului istoricii în două „tabere”: pe de o parte, cei care atribuiau textul muceniei lui Grigorie Țamblac, militând în felul acesta pentru anul 1402, iar pe de altă parte cei care afirmau că nu există nicio legătură între Țamblac și textul muceniei, mai mult, că nu există dovezi clare ale faptului că Țamblac a venit în Moldova. În spiritul acestei idei aducerea moaștelor a fost plasată în anul 1415⁵. Această opinie, exprimată mai cu seamă în deceniul opt al secolului trecut, inițial de către Petre Ș. Năsturel⁶ și dezvoltată de Ștefan S. Gorovei⁷ s-a impus în cele din

³ *Ibidem*, pp. 75-76.

⁴ Ștefan S. Gorovei, *Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou. Noi puncte de vedere*, în *Închinare lui Petre Ș. Năsturel la 80 de ani*, volum îngrijit de Ionel Cîndea, Paul Cernovodeanu și Gheorghe Lazăr, Brăila, Editura Istros, 2003, pp. 555-556.

⁵ Amintesc în treacăt faptul că Simion Florea Marian (v. [Sântul Ioan cel Nou de la Suceava. Schiță istorică](#), București, 1895, p. 29), Nicolae Dobrescu (*Din istoria bisericii române. Secolul al XV-lea. Studiu istoric*, București, Tipografia cărților bisericești, 1910, p. 75), Constantin Bobulescu (*Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun. Iașii în legătură cu aducerea moaștelor Sf. Ioan-cel-Nou de la Suceava la 1402*, Chișinău, 1934, p. 17), precum și alți istorici care s-au ocupat de acest subiect (Gh. I. Moisescu, Ștefan Lupșa, Alexandru Filipașcu, *Istoria bisericii române. Manual pentru Institutele teologice*, vol. I, (-1632), tipărit cu binecuvântarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Iustinian, Patriarhul României, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1957, p. 188) au militat pentru plasarea acestui eveniment în al doilea an de la momentul urcării pe tron a lui Alexandru cel Bun.

⁶ P. Ș. Năsturel, *Une prétendue oeuvre de Grégoire Tsamblak: Le martyre de Saint Jean le Nouveau*, în “Actes du Première Congrès International des Études Balkanique et Sus-Est Européennes”, Sofia, 1971, pp. 345-348, *Apud* Vitalie Josanu, *Sfântul Ioan cel Nou și Cetatea Albă. Reactualizări*, extras din “Acta Musei Petrodavensis. Memoria Antiquitatis”, XXII/2001, p. 506.

⁷ Ștefan S. Gorovei, recenzie la *Documenta Romaniae Historica*, A, Moldova, vol. I (1384-1448), întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproșu și Leon Șimanschi, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1975, în “Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie “A. D. Xenopol”, XIII, 1976, p. 390; Ștefan S. Gorovei, *Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou*, pp. 555-572.

urmă⁸. În ceea ce privește subiectul lucrării de față, acest reper cronologic nu este de primă importanță, motiv pentru care nu insist asupra lui.

Așa cum s-a observat în istoriografie, cauzele pentru care sfintele moaște au fost aduse la Suceava, trebuie puse în corelație nu doar cu evlavia domnului și a poporului moldovean față de acest sfânt, așa cum ne informează Grigore Ureche, ci și cu aspectele de natură ideologică pe care un astfel de gest le reclama⁹. De asemenea, prin această acțiune s-a urmărit „a se consfinți și mai mult caracterul de scaun mitropolitan al capitalei lui Alexandru cel Bun”¹⁰, domn pe care mitropolitul Varlaam îl caracteriza în următoarele cuvinte: „drept credincios Io Alexandru Voevoda, carele era nu numai cu toate lucrurile cele bune înfrumusețat, ce și cu liubovul cătră mucenici”¹¹. Așadar, chiar și în secolul al XVII-lea, la peste două sute de ani de la moartea sa, Alexandru cel Bun rămăsese în memoria moldovenilor nu doar ca un domn înțelept și cumpătat, ci și ca un om cu un deosebit respect pentru aspectele de natură religioasă, dar mai ales ca un cinstitor al martirilor, cărora le arăta o deosebită evlavie.

Cee ce-mi propun însă în prezentul text nu este de a investiga rațiunile unei astfel de acțiuni întreprinse de autoritățile moldovene, ci de a observa impactul pe care un astfel de eveniment l-a avut asupra unei viitoare localități, situată pe locul unde domnul țării împreună cu „boierii săi și cu întregul popor” a întâmpinat moaștele sfântului. Este vorba despre satul Vlădiceni, situat în apropiere de Iași, despre care însuși numele lui dezvăluie o parte din istoria acestei localități.

Se cunoaște faptul că Alexandru cel Bun a trimis pe un boier de-al său, împreună „cu destulă oaste”¹², pentru a aduce trupul martirului născut în Trapezunt¹³, la Suceava¹⁴.

⁸ Florin Grigorescu, *Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava în viața credincioșilor*, lucrare tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2003; am consultat ediția electronică a acestei cărți, la data de 18 mai 2012, la următoarea adresă: <http://sfantulioancelnou.ro/carti/grigorescu/carte.htm>. Deși parcursul istoriografic realizat de autor este interesant, erorile comise pe alocuri dovedesc lipsa unei culturi istorice. Astfel, studiul amintit al lui P. Ș. Năsturel, devine studiul Prea Sfințitului Năsturel, sau a Ps. Epifanie Năsturel (v. nota 48).

⁹ Ștefan S. Gorovei, *Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou*, pp. 571-572.

¹⁰ Gh. I. Moiescu, Ștefan Lupșa, Alexandru Filipașcu, *op.cit.*, p. 188.

¹¹ Varlaam, *Cazania 1643*, ediție îngrijită de J. Byck, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 458; tot aici se află scrisă și viața sfântului – *Ibidem*, pp. 451-459.

¹² Constantin Bobulescu, *Satul și biserica din Vlădiceni, jud. Iași*, în “Foaia agricultorilor”, anul I, nr. 19-20, aprilie 1920, p. 18.

¹³ Acad. Alexandru Elian, *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*, în *Hristos în Moldova*, vol. I, *Antologie de documente și studii privind Mitropolia Moldovei*, Iași, Editura Trinitas, 2001, p. 58, nota 15. Acest studiu a

Privitor la drumul parcurs de alaiul ce a însoțit sfintele moaște, el a fost refăcut de Constantin Bobulescu. Îl redau pe scurt în cele ce urmează: de la Cetatea Albă s-a mers pe drumul de pe valea Nistrului, parcurgându-l spre nord. Străbătând apoi Basarabia de-a curmezișul, s-a ajuns la Prut, trecând râul pe un pod care mai târziu va purta numele Zagarnicea. Alaiul a ținut apoi „drumul de la poalele dealurilor care țârmuiesc șesul Țuțorei”. În sfârșit, a trecut Bahluiul, întâlnindu-se cu autoritățile moldovene la Poiana Vlădicăi, a mers prin cartierul de astăzi al Iașului, Tătărași¹⁵, acolo unde, potrivit tradiției, hatmanul Nicoară va ridica mai târziu o biserică în amintirea acestui eveniment¹⁶, următorul popas fiind la Mitropolia din Suceava¹⁷, care era la vremea respectivă biserica Mirăuților¹⁸. Același autor citat, mai include printre popasurile alaiului ce însoțeau sfintele moaște și biserica Sfântul Sava din Iași¹⁹. Acest traseu, schițat de părintele Constantin Bobulescu conține cel puțin două informații care nu pot fi susținute de surse istorice. Una dintre ele este popasul pe care alaiul cu sfintele moaște l-a făcut la biserica Sfântul Sava din Iași. Astăzi este un lucru știut că această biserică, care a ființat o lungă perioadă și ca mănăstire a fost ridicată în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, pe terenuri care nu aveau nicio legătură cu vreun edificiu religios anterior. O altă observație, și cea mai importantă, este faptul că sfintele moaște au fost aduse nu de la Cetatea Albă care aparținea Moldovei, de la limanul Nistrului (textul precizează că moaștele au fost aduse din țară păgână) ci de la o altă Cetate Albă, situată în Crimeea²⁰, mai exact la Kerci²¹. În acest fel, cel puțin prima parte a contribuției lui C. Bobulescu trebuie revizuită.

fost tipărit și în volumul colectiv *Altfel despre Ștefan cel Mare*, cuvânt înainte de ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, București, Editura Anastasia, 2004, pp. 21-133.

¹⁴ În martirizarea sfântului, întâmplată pe la 1330 (Cf. N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 73, nota 3) sau 1332 (Pr. Anton Popescu, *Vieța, pătimirea și minunile Sfântului Mucenic Ioan cel Nou ce s'a zis și dela Suceava*, Craiova, Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, 1943, p. 15) personajul cu rol de intrigant a fost un negustor originar din spațiul italian. Cu privire la data martirizării Sfântului Ioan, Matei Cazacu optează pentru 1343-1345 - Cf. Matei Cazacu, *Minuni, vedenii și vise premonitorii în trecutul românesc*, București, Editura Sigma, 2003, p. 37.

¹⁵ C. Bobulescu, *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun*, p. 32.

¹⁶ N. A. Bogdan, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială ilustrată*, Editura Tehnopress, 2004, p. 220.

¹⁷ Constantin Bobulescu, *Satul și biserica din Vlădiceni*, pp. 19-20.

¹⁸ Ioan Caproșu, *Vechea catedrală mitropolitană din Suceava - Biserica Sfântul Ioan cel Nou*, tipărită cu binecuvântarea și sprijinul Înalt Prea Sfințitului Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Iași, 1980, p. 37.

¹⁹ C. Bobulescu, *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun*, pp. 53-55.

²⁰ Ștefan S. Gorovei, *Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou*, p. 560, 572.

²¹ Matei Cazacu, *op. cit.*, p. 37.

Odată ajunsă procesiunea la biserica Mirăuților, un ieromonah localnic²², pe nume Grigorie, care se pare că nu are nicio legătură cu Grigorie Țamblac, așa cum au spus unii²³, a ținut cu această ocazie o frumoasă predică, privitoare la viața și patimile acestui nou ocrotitor al Moldovei. Din fericire, această predică s-a păstrat până în zilele noastre, fiind scrisă în limba slavonă²⁴ și publicată pentru întâia oară în 1883 de episcopul Romanului Melchisedec Ștefănescu.

În ciuda observațiilor cu privire la traseul urmat de alaiul ce a însoțit sfintele moaște, unul dintre locurile unde acestea au poposit atrage în mod deosebit atenția. Este vorba despre momentul când la această procesiune s-a alăturat și domnul țării, însoțit de mitropolit, cler și popor. Un astfel de moment, petrecut la Poiana Vlădicăi, trebuie să fi fost unul impresionant, din moment ce urmașii au reprezentat această scenă în picturile mănăstirilor moldovenești. Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou reprezintă un registru pictural distinct în cadrul picturii exterioare a pridvorului de la Voroneț. Ea a fost realizată într-o serie de doisprezece tablouri, în 1547, fiind, se pare, primul astfel de ciclu pictat într-o biserică din Moldova²⁵. Aceste scene au fost analizate cu o deosebită minuțiozitate încă din epoca interbelică, de către Oreste Luția. Atât reprezentarea de la Voroneț (**fig. 2**), de la Sucevița (**fig. 1**), sau cea din catedrala episcopală din Roman, arată cum Alexandru cel Bun iese în întâmpinarea sfintelor moaște în fața cetății Suceava, deși știm limpede, dintr-un document al vremii, că un astfel de lucru s-a petrecut în realitate la locul numit Poiana Vlădicăi.

Prima dată, această denumire apare într-un document prin care Alexandru cel Bun dăruiește mitropoliei din Suceava acest loc, întru amintirea faptului că acolo s-a petrecut întâmpinarea sfintelor moaște²⁶. Actul nu s-a păstrat în original, însă avem o reconfirmare a acestei danii în veacul al XVII-lea, petrecută în vremea lui Radu Mihnea, mai exact la 26

²² Pr. Constantin C. Cojocaru, *Grigorie monahul și prezbiterul Marii Biserici a Moldovlahiei*, în Idem, *Pași prin secole de istorie bisericească*, Iași, Editura Golia, 2005, p. 71.

²³ Diac. Prof. Dr. Vasile Demciuc, *Mitropolitul Grigorie Țamblac, un ambasador al ortodoxiei la începutul secolului al XV-lea*, în *Hristos în Moldova*, pp. 199-212.

²⁴ Gh. I. Moisescu, Ștefan Lupșa, Alexandru Filipașcu, *op. cit.*, p. 188.

²⁵ Oreste Luția, *Legenda Sf. Ioan cel Nou dela Suceava în frescurile din Voroneț. Studiu din domeniul vechii arte moldovenești*, extras din "Codrul Cosminului". Buletinul Institutului de Istorie și Limbă de la Universitatea din Cernăuți, Cernăuți, Institutul de arte grafice și editură "Glasul Bucovinei", 1924, p. 29, 51. Acest ciclu este mai vechi decât sculpturile în argint aflate pe sicriul Sfântului, care, așa cum a demonstrat același O. Luția, datează din epoca imediat posterioară anului 1686 - *Ibidem*, pp. 54-76. Cu privire la alte opinii în legătură cu datarea ferecăturilor din argint, precum și trimiterea la bibliografia aferentă, v. Ioan Caproșu, *op. cit.*, pp. 87-93.

²⁶ *Documenta Romaniae Historica*, A, Moldova, vol. I, p. 22, nr. 15.

martie 1624. Deși nici originalul acestui din urmă uric nu s-a păstrat, rezumatul său, realizat de către Iohan Anastasius Manovarda, în ianuarie 1783, la Zolkiew, deci în perioada când moaștele sfântului se aflau în Polonia, este destul de cuprinzător, privitor nu doar la acțiunea juridică din veacul al XVII-lea, ci și asupra celeia petrecută la început de secol XV. Deși nu cunoaștem data exactă la care Alexandru cel Bun a făcut această danie, ea a fost încadrată greșit de editorii colecției *Documenta Romaniae Historica* între 1402 și 1407²⁷. Așa cum s-a arătat, uricul în cauză nu poate data decât din 1415²⁸. Dincolo de controversa datării acestui document, trebuie reținut că există dovada faptului că Alexandru cel Bun a dăruit mitropoliei din capitala țării această poiană, deși nu este amintit satul care se va forma probabil ceva mai târziu pe aceste locuri. Întrucât poiana respectivă a aparținut Mitropoliei de la Suceava, fiind administrată direct de mitropolit, ea a luat denumirea de Poiana Vlădicăi, știut fiind că termenul de vlădică era sinonim cu cel de episcop²⁹. Iorgu Iordan observa privitor la numele actualului sat Vlădiceni, că acesta face parte din categoria antroponimelor cu formă de plural³⁰. Este, prin urmare, destul de clar că acest toponim se află în strânsă legătură cu evenimentul din anul 1415, iar donația lui Alexandru cel Bun trebuie să fi fost făcută la puțin timp după petrecerea acestuia.

O reconfirmare asemănătoare cu cea dată de Radu Mihnea a făcut mitropoliei din Suceava și Miron Barnovschi, iar puțin mai târziu Moise Movilă³¹. La fel au procedat în ceea ce privește autoritatea aceleiași mitropolii și Vasile Lupu, la 6 aprilie 7147 (1639), fiul acestuia, Ștefăniță, la 22 martie 7162 (1654), precum și Iliăș Alexandru la data de 3 aprilie 7177 (1688)³². Așa cum reiese din rezumatul uricului din vremea lui Alexandru cel Bun, se pare că la momentul daniei satul cu același nume nu exista. Însă atunci când s-a constituit, s-a numărat tot printre domeniile mitropoliei sucevene, așa cum și alte locuri aflate în vecinătatea acestuia vor face parte din stăpânirile aceleiași instituții. Este vorba despre prisaca lui Balica, dăruită aceleiași mitropolii de către Șendrica din Dorohoi și Iațco

²⁷ În 1954, editorii colecției *Documente privind istoria României* încadraseră acest document într-un interval temporar mult mai vast: „1400, după februarie 11 – 1432” – *Documente privind istoria României*, veacul XIV, XV, A. Moldova, vol. I (1384-1475), București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954, nr. 11, p. 9.

²⁸ Ștefan S. Gorovei, recenzie la *Documenta Romaniae Historica*, p. 390.

²⁹ Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963, p. 245.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ C. Bobulescu, *Satul și biserica din Vlădiceni*, p. 20.

³² Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, Tipografia cărților bisericești, 1888, p. 22.

al lui Hudici, la 21 februarie 1461³³ și reconfirmată de Ștefan cel Mare la 15 februarie 1469³⁴.

În ciuda acestei realități, Letiția Lăzărescu include printre localitățile din județul Iași, atestate documentar între 1400 și 1457 și Poiana Vlădicăi³⁵. Autoarea consemnează cu privire la acest subiect următoarele: „într-un ispisoc de la Alexandru cel Bun, cu prilejul aducerii moaștelor sfântului Ioan cel Nou la Suceava, se dă Mitropoliei de acolo poiana Vlădicenilor. Este vorba despre satul Vlădiceni din comuna Bucium, din sud de Iași, data nu se știe cu siguranță, dar probabil că e din anul 1401”³⁶. La momentul când autoarea amintită a scris acestea, este foarte adevărat că Vlădicenii făceau parte din comuna Bucium³⁷. Referitor la existența localității în prima jumătate a secolului XV, așa cum precizează L. Lăzărescu, acest fapt nu poate fi susținut, întrucât documentele vremii nu o amintesc. Faptul că toponimul „Poiana Vlădicăi” este atestat, și nu satul Vlădicăi, mă face să cred că la vremea respectivă această așezare umană nu exista, ea formându-se mai târziu. Însuși maniera în care s-a format actualul toponim, Vlădiceni, denotă acest fapt. Atunci când primii oameni s-au așezat în zonă, spre a fi deosebiți de ceilalți, care locuiau pe terenurile ce nu aparțineau mitropoliei, li s-a zis *oameni ai vlădicăi* sau *vlădiceni*.

Consultând izvoarele istorice, nu se poate afirma că în trecut a ființat un schit sau o mănăstire la Vlădiceni, așa cum s-a spus³⁸ și cum se pare că înregistrează tradiția³⁹. Privitor la începuturile vieții monahale pe acest teritoriu nu există documente care să certifice că ele sunt mai vechi de începutul secolului trecut. Este adevărat, prima biserică din Vlădiceni, având dublu hram (al *Adormirii Maicii Domnului* și al *Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil*) a fost construită prin osârdia unui Macarie, duhovnic al mitropoliei

³³ *Documenta Romaniae Historica*, A, Moldova, vol. II (1449-1486), întocmit de Leon Șimanschi în colaborare cu Georgeta Ignat și Dumitru Agache, București, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1976, p. 140, nr. 98.

³⁴ *Ibidem*, pp. 232-234, nr. 157.

³⁵ Letiția Lăzărescu, *Numărul localităților vechi din județul Iași constatate documentar între anii 1400 și 1504*, în “Studii. Revistă de știință-filosofie-arte”, I, ianuarie-martie 1948, pp. 226-227.

³⁶ *Ibidem*, p. 213.

³⁷ Aceeași situație este valabilă și pentru perioada de început a secolului trecut – v. *Marele dicționar geografic al României alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe*, de George Ioan Lahovari, C. I. Brătianu și Grigore Tocilescu, vol. V, București, 1902, p. 771.

³⁸ Vasile Dumitrache, *Mănăstirile și schiturile României. Pas cu pas*, vol. 2, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, București, Editura Nemira, 2002, p. 97.

³⁹ *Ibidem*.

ieșene. Ridicată în anul 1803⁴⁰, această biserică nu mai există astăzi. Se pare că era din lemn, doar pisania fiind gravată pe o lespede de piatră⁴¹, grație căreia cunoaștem o parte din istoria acestui lăcaș, care, fără îndoială că funcționa ca biserică parohială.

Prima mănăstire de aici a fost ridicată de câțiva călugări între 1910-1911, fiind distrusă ulterior de un puternic incendiu, refăcută între 1926-1928, din inițiativa mitropolitului Pimen Georgescu, avariata puternic de cele unsprezece cutremure din perioada interbelică, precum și de tulburările din al doilea Război Mondial. În sfârșit, ea a fost desființată de regimul comunist în 1959 și reconstruită după Revoluția română petrecută treizeci de ani mai târziu⁴² (**fig. 3** - pentru actuala biserică a Mănăstirii Vlădiceni).

Se observă astfel o firească evoluție a unui domeniu aflat încă de la primele informații documentare în stăpânirea Mitropoliei de la Suceava. Un domeniu relativ restrâns ca întindere geografică, care va prelua numele funcției celui care l-a avut spre administrare, formând un toponim de o factură puțin obișnuită. Începuturile așezării umane de la Vlădiceni nu pot fi înțelese fără a ne raporta la episodul aducerii moaștelor Sfântului Ioan de la Cetatea Albă la Suceava. Este un aspect care a avut o rezonanță considerabilă în conștiința oamenilor vremii. Astfel, peste veacuri, în satul vlădicăi se va înființa o așezare monastică, tocmai în amintirea evenimentului care a marcat viața religioasă a moldovenilor de la începutul veacului al XV-lea până în zilele noastre.

⁴⁰ N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 916. Pisania acesteia a fost publicată de C. Bobulescu, în *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun*, pp. 48-49.

⁴¹ Viorel Erhan, *Mănăstiri și biserici din orașul Iași și împrejurimi*, Iași, Editura Tehnopress, 2003, p. 101.

⁴² *Ibidem*, pp. 102-103.

Fig. 1. Aducerea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou de la Cetatea Albă la Suceava. Pictură de la Mănăstirea Sucevița. Foto: Iulian Ciubotaru

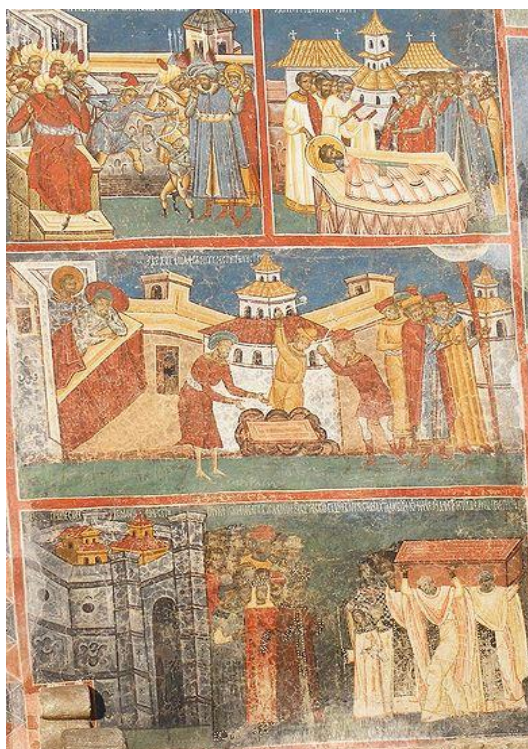

Fig. 5. Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou în pictura Mănăstirii Voroneț

Fig. 3. Biserica Mănăstirii Vlădiceni, situată în apropiere de Iași, construită pe locul unde Alexandru cel Bun a întâmpinat moaștele Sfântului Ioan cel Nou

BIBLIOGRAFIE

Surse documentare

1. *Documenta Romaniae Historica*, A, Moldova, vol. I (1384-1448), întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproșu și Leon Șimanschi, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1975.
2. *Documenta Romaniae Historica*, A, Moldova, vol. II (1449-1486), întocmit de Leon Șimanschi în colaborare cu Georgeta Ignat și Dumitru Agache, București, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1976.
3. *Documente privind istoria României*, veacul XIV, XV, A. Moldova, vol. I (1384-1475), București, 1954.
4. Ureche, Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaintescu, ediția a II-a revăzută, București, Editura de stat pentru Literatură și Artă, 1958.

Lucrări generale și speciale

1. **Bobulescu, Constantin**, *Pentru pomenirea lui Alexandru cel Bun. Iașii în legătură cu aducerea moaștelor sf. Ioan-cel-Nou de la Suceava la 1402*, Chișinău, 1934.
2. Idem, *Satul și biserica din Vlădiceni, jud. Iași*, în "Foaia agricultorilor", anul I, nr. 19-20, aprilie 1920.
3. **Bogdan, N. A.**, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială ilustrată*, Editura Tehnopress, 2004.
4. **Caproșu, Ioan**, *Vechea catedrală mitropolitană din Suceava. Biserica Sfântul Ioan cel Nou*, Iași, 1980.
5. **Cazacu, Matei**, *Minuni, vedenii și vise premonitorii în trecutul românesc*, București, Editura Sigma, 2003.
6. **Cojocaru, Constantin C.**, *Grigorie monahul și prezbiterul Marii Biserici a Moldovlahiei*, în Idem, *Pași prin secole de istorie bisericească*, Iași, Editura Golia, 2005.
7. **Demciuc, Vasile**, *Mitropolitul Grigorie Țamblac, un ambassador al ortodoxiei la începutul secolului al XV-lea*, în *Hristos în Moldova*, vol. I, *Antologie de documente și studii privind Mitropolia Moldovei*, Iași, Editura Trinitas, 2001.
8. **Dobrescu, Nicolae**, *Din istoria bisericii române. Secolul al XV-lea. Studiu istoric*, București, Tipografia cărților bisericești, 1910.
9. **Dumitrache, Vasile**, *Mănăstirile și schiturile României. Pas cu pas*, vol. 2, *Mitropolia Moldovei și Bucovinei*, București, Editura Nemira, 2002.
10. **Elian, Alexandru**, *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*, în *Altfel despre Ștefan cel Mare*, București, Editura Anastasia, 2004.
11. **Erbiceanu, Constantin**, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, Tipografia cărților bisericești, 1888.
12. **Erhan, Viorel**, *Mănăstiri și biserici din orașul Iași și împrejurimi*, Iași, Editura Tehnopress, 2003.
13. **Gorovei, Ștefan S.**, *Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou. Noi puncte de vedere*, în *Închinare lui Petre Ș. Năsturel la 80 de ani*, volum îngrijit de Ionel Căndea, Paul Cernovodeanu și Gheorghe Lazăr, Brăila, Editura Istros, 2003.
14. Idem, recenzie la *Documenta Romaniae Historica*, în "Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A. D. Xenopol", XIII, 1976.

15. **Grigorescu, Florin**, *Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava în viața credincioșilor*, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2003.
16. **Iordan, Iorgu**, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.
17. **Josanu, Vitalie**, *Sfântul Ioan cel Nou și Cetatea Albă. Reactualizări*, extras din "Acta Musei Petrodavensis. Memoria Antiquitatis", XXII/2001.
18. **Lahovari, George Ioan, C. I. Brătianu, Grigore Tocilescu**, *Marele dicționar geografic al României alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe*, vol. V, București, 1902.
19. **Lăzărescu, Letiția**, *Numărul localităților vechi din județul Iași constatate documentar între anii 1400 și 1504*, în "Studii. Revistă de știință-filosofie-arte", I, ianuarie-martie 1948.
20. **Luția, Oreste**, *Legenda Sf. Ioan cel Nou dela Suceava în frescurile din Voroneț. Studiu din domeniul vechii arte moldovenești*, extras din "Codrul Cosminului". Buletinul Institutului de Istorie și Limbă de la Universitatea din Cernăuți, 1924.
21. **Moisescu, Gh. I., Ștefan Lupșa, Alexandru Filipașcu**, *Istoria bisericii române. Manual pentru Institutele teologice*, vol. I, (-1632), București, 1957.
22. **Popescu, Anton**, *Vieța, pătimirea și minunile Sfântului Mucenic Ioan cel Nou ce s'a zis și dela Suceava*, Craiova, Tipografia Sfintei Mitropolii a Olteniei, 1943.
23. **Simion, Marian Florea**, *Sântul Ioan cel Nou de la Suceava. Schiță istorică*, București, 1895.
24. **Stoicescu, N.**, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția patrimoniului cultural național. Biblioteca monumentelor istorice din România, 1974.
25. **Varlaam**, mitropolit, *Cazania 1643*, ediție îngrijită de J. Byck, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966.

THE SITUATION OF THOSE WHO DID CORVEE IN THE FORMER COUNTIES OF DOROHOI AND BOTOSANI BEFORE THE IMPLEMENTATION OF THE RURAL LAW OF AUGUST 14/26 1864

LUCA Cătălin-Viorel¹

ABSTRACT

THE TRANSFORMATIONS IN THE LAND OWNERSHIP, IN THE SECOND HALF OF THE NINETEENTH CENTURY, CULMINATED WITH THE ADOPTION OF THE RURAL LAW FROM AUGUST 14TH/26TH 1864. EVEN IF IT HAD SOME DEFICIENCIES, THE LAW WAS AN EVEN OF GREAT IMPORTANCE IN THE FORMATION OF MODERN ROMANIA.

IN THIS STUDY WE TRY TO PRESENT THE ECHO THAT THE NEWS ABOUT THE DECREEEING OF THE RURAL LAW HAD IN VILLAGES THROUGHOUT THE ROMANIAN UNITED PRINCIPALITIES, AND ALSO TO REVEAL, FROM THE STATISTICAL POINT OF VIEW, THE SITUATION OF THE THOSE WHO DID CORVEE, BEFORE THE APPROPRIATION. WE ALSO HAD IN MIND THE NUMBER OF ESTATES IN EVERY ADMINISTRATIVE UNIT FROM BOTOȘANI AND DOROHOI COUNTIES.

IN CONCLUSION, THE REAL SITUATION OF THOSE WHO DID CORVEE BEFORE THE ADOPTION OF THE RURAL LAW FROM AUGUST 14TH/26TH 1864, WAS VERY DIFFERENT FROM THAT RESULTED AFTER THE APPROPRIATION BECAUSE, IN THAT PERIOD, MANY CASES OF VIOLATION, BY VARIOUS METHODS, OF THE STIPULATIONS OF THE RURAL LAW, WERE RECORDED.

KEYWORDS: *RURAL LAW, LANDOWNERS, APPROPRIATION, ESTATE, COUNTY.*

Imediat după adoptarea proiectului legii rurale de către Consiliul de Stat, Domnitorul semna, la 14/26 august 1864, decretul nr. 104, prin care legea rurală era promulgată². În aceeași zi, domnitorul lansează o *Proclamațiune* către sătenii clăcași³, prin care le făcea cunoscut: „Claca [boierescul] este desființată pentru d-a pururi, de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile supuse stăpânirii voastre, în întinderea otărâtă prin legile în ființă”. În continuare, erau jalonate principiile legii rurale, principii care aveau să statueze relațiile dintre moșierime și țărănime. Sătenii erau îndemnați să dea uitării ura și vrăjba acumulate de-a lungul timpului în sufletele lor, să se îngrijească de înfrumusețarea

¹ Doctorand, anul al III-lea, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru I. Cuza” Iași.

² Monitorul Jurnalului Oficial al Principatelor-Unite-Române, nr 181 din 15/27 august 1864, pp. 811-813.

³ *Ibidem.*

vetrelor de sat, „care de astăzi devin comune neatârdate”, și să nu părăsească „această frumoasă meserie de muncitori plugari, care face bogăția țării”.

Încă din martie 1864, când Mihail Kogălniceanu a prezentat în Adunare proiectul de lege rurală, a inițiat și s-a preocupat de popularizarea cât mai largă a proiectului legii rurale; mesajul domnesc și proiectul legii au fost publicate în peste 8.500 de exemplare în „Monitorul Oficial”, „Românul” și „Buciumul”.

Aceste preocupări ale primului ministru s-au intensificat după adoptarea legii rurale, la 14/26 august 1864. În aceeași zi, M. Kogălniceanu a trimis către toate prefecturile o circulară prin care cerea autorităților județene să folosească toate formele pentru a se putea face o popularizare cât mai largă *Proclamației* lui Cuza și conținutului legii rurale.

Pentru a urmări modul cum se popularizează legea, cum a fost ea primită de către proprietari și clăcași și cum a fost organizată punerea ei în aplicare, guvernul a trimis în țară „comisari speciali”- pentru zona Moldovei a fost desemnat Dimitrie Scarlat Miculescu, un cunoscut susținător al legii rurale.

Pornind de la faptul că majoritatea sătenilor erau analfabeți, prin circularele transmise, guvernul cerea prefectilor și subprefectilor să se deplaseze în comune și împreună cu autoritățile comunale să asigure afișarea în cât mai multe locuri a celor două documente (*Proclamațiunea* lui Cuza și legea rurală) și să organizeze întruniri și dezbateri cu locuitorii tuturor satelor și cătunelor. Spre exemplu, la 20 august 1864, subprefectul plășii Jijia, județul Botoșani raporta prefectului: „Astăzi s-au serbat în toată plasa (Jijia) Te-Deum pentru ridicarea boierescului și s-a citit în biserici, unde erau adunați mai toți locuitorii, Proclamațiunea și Decretul Măriei Sale și circularele D-lui Ministru de Interne. La Dângenii și la Trușești, cele de mai sus au fost citite de către subprefect. Locuitorii au răspuns prin urări de mulțumiri și prin strigări de „să trăiască Alesul Națiunii Al. Ioan I, să trăiască și toți acei care au contribuit la ridicarea boierescului”⁴.

Chiar în ziua când la Prefectura județului s-a primit telegrama primului ministru, 16 august 1864, cu privire la desființarea clăcii: „Înălțimea Sa a scris Decretul prin care de la 23 aprilie viitor, claca se desființează și sătenii devin proprietari pe locurile ce li se cuvin după legile în ființă”⁵, locuitorii din comuna Flămânzi s-au adunat la primăria comunei pentru alegerea primarului și a consilierilor comunali. Sătenii au refuzat alegerea

⁴ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Botoșani, Fond Primăria Județului Botoșani., dosar. 6/1864, f. 17. (în continuare se va cita DJAN, Fond PJBT., ds.)

⁵ *Ibidem*, f. 1.

primarului susținut de către autorități, pentru că lucra mână în mână cu arendașul moșiei și au declarat că nu vor accepta desfășurarea alegerilor „decât dacă se vor întruni cu comuna Storești”.

Revolta locuitorilor de la Fămânzi a coincis cu sosirea în județ a lui Dimitrie Scarlat Miclescu, „comisarul guvernului”, care avea misiunea de a populariza legea rurală și *Poclamația* domnitorului. Atunci când mai mulți locuitori ai comunei acceptaseră să voteze, a sosit la Flămânzi, Ion Negrescu, primarul comunei Storești, împreună cu mai mulți locuitori din Storești și din alte sate învecinate, care acceptaseră ideea de a face o unificare administrativă a tuturor satelor învecinate, care, bineînțeles, ar fi urmat să-l aleagă primar pe Negrescu.

Incunoscându-l pe prefect despre ostilitățile ce se petrec la Flămânzi, subprefectul plășii Coșula îl ruga: „pătrundeți gravitatea cazului și binevoiiți a regula cele de cuviință”⁶. Neputându-se deplasa din cauza sănătății, prefectul l-a delegat pe directorul de prefectură „pentru a cerceta neorânduielele petrecute în comuna Flămânzi cu prilejul alegerilor comunale de acolo”. A doua zi, 18 august 1864, acesta-i raporta că a încercat, în numele guvernului, să le vorbească celor adunați și să-i lămurească pe răzvrătiți despre spiritul legii comunale, atrăgându-le atenția că ar fi mai bine să meargă la recoltarea păioaselor „însă toate sfaturile mi le-am văzut respinse cu o mare nesocotință din partea d-lui D. Miclescu carele „deghizat în costumul cel mai ordinar al popularității, sta zvârlit în mijlocul locuitorilor, încurajându-i împotriva ordinelor date de guvern”⁷. În asemenea împrejurări a ordonat jandarmilor să-i trimită pe răzvrătiți la casele lor și să-i aresteze pe Miclescu și pe Negrescu. Temându-se de redeschiderea ostilităților, directorul Prefecturii a făcut apel la Compania a IV de Jandarmi ca „deîndată să păsească la moșia Flămânzi un unter oficeriu cu 10 soldați călări”⁸.

În procesul-verbal de anchetă, directorul Prefecturii menționa că la crâșma de pe șleahul moșiei Flămânzi s-au adunat un mare număr de oameni, veniți din mai multe comune. Insista asupra vinovăției lui Dimitrie Miclescu și Ion Negrescu, care „conlucrau o conspirație întru sfărâmarea alegerilor ce s-au făcut mai înainte în comunele megieșite, sub scop de a forma o singură comună”⁹, condusă de primarul Negrescu.

⁶ *Ibidem*, ds. 89/1864, f. 7.

⁷ Gh. Ungureanu, *Frământări țărănești pe moșia Flămânzi (Botoșani) până la 1907*, în *Studii Articole de Istorie*, nr. III, 1968, pp. 305-306.

⁸ DJAN Botoșani, Fond PJBT., ds. 89/1864, f. 1.

⁹ *Ibidem*, f. 8.

În contradicție totală cu această afirmație, la 21 august, în fața prefectului, D. Miclescu se dezvinovăța că „nu am fost decât victima împrejurărilor ce m-au adus în mijlocul aceluiași conflict, cu scopul numai de a liniști agitațiunile ce urma între locuitori”¹⁰. Pentru eliberarea lui Dimitrie Scarlat Miclescu a fost nevoie de intervenția ministrului de interne, Mihail Kogălniceanu, care, la 19 august, telegrafia prefectului: „Dimitrie Scarlat Miclescu reclamă a fi arestat de directorul Prefecturii în rătăcirile Flămânzi. Dați îndată relații de împrejurări și liberați-l, de nu mijlocesc cazuri grave”¹¹. Probabil, după informarea primită de la prefect, chiar a doua zi, Ministrul de Interne revenea cu o nouă telegramă: „Eliberați sub garanție pe D. Miclescu și I. Negrescu, iar dosarul înaintați-l la București”¹².

Față de comportamentul autorităților din județul Botoșani cu trimișii guvernului, cu ușor reproș și fină ironie, primul ministru i se adresa prefectului, la 6 septembrie 1864: „Vă încunoștiințez că D-l Dimitrie Scarlat Miclescu cu înaltă aprobare este rânduit comisar al guvernului la misiunea de a explica prin comunele rurale noua lege rurală. Dv., dar, îl veți cunoaște în asemenea calitate și-i veți da toată înlesnirea. Totodată vă invit ca și dv. să faceți o călătorie în județul Dv. și să adunați pe primari și pe alți săteni la reședințele plășilor, ca să le explicați legea rurală în textul și în spiritul ei”. Așa vă veți putea încredința că „în unele locuri este rău înțeleasă sau chiar necunoscută”¹³.

La 7 septembrie 1864, prin misionarii recrutați de prin sate (Negrescu, Tudorache, Captalanu), în fața locuitorilor din: Deleni, Feredeeni, Vlădeni, Rădeni, Frumușica, Storești și Flămânzi, s-a citit scrisoarea lui Dimitrie Scarlat Miclescu prin care, pentru ziua de 8 septembrie 1864, Sf. Maria Mică, erau invitați la Cotnari, câți mai mulți locuitori din satele menționate, pentru a li se vorbi despre legea rurală și despre *Proclamația* lui Cuza. De acolo „urmează să meargă împreună la Domnia Sa (la Ruginoase), la Prea Înaltul Domnu Stăpânitori pentru Binele țării”.

Primind cu multă bucurie știrea adoptării legii rurale și cu speranța într-un viitor mai bun, la 7 septembrie 1864, un mare număr de locuitori din satul Flămânzi și satele megieșe au pornit spre Ruginoasa, cu scopul de a-i aduce Domnitorului mulțumirile lor, pentru dezrobirea lor și hotărârea de a-i face proprietari liberi. Călătoria spre Ruginoasa a fost zădărnicită de către forțele de ordine trimise de subprefectul plășii Coșula. În procesul-

¹⁰ *Ibidem*, f. 29.

¹¹ *Ibidem*, f. 30.

¹² *Ibidem*, f. 28.

¹³ *Ibidem*, ds. 6/1864, f. 58.

verbal încheieat cu această ocazie se menționa: „Eu am constatat că fără intervenirea autorităților locale de a se ridica satele după o simplă invitare a unei feți particulari și în o populație numeroasă devine o urzire de propagandă. Pe dată am regulatu de s-au adusu la subprefectură pe D-l I. Negrescu și D-l C. Captalanu, ce s-au găsit trimiși de D-l D. Miclescu în asemenea misie”¹⁴.

Convins că legea rurală va fi adoptată, Mihail Kogălniceanu, ministru de interne, în același timp și prim ministru, a început să ia o serie de măsuri pregătitoare în vederea aplicării ei. Astfel, prin telegrama circulară nr. 6.745 expediată către prefecturile de district (de județ), la 1 iunie 1864, solicita tuturor prefectilor ca în termen de 15 zile să i se comunice: „a) numărul clăcașilor (pontași) din județ cu arătarea câți sunt cu patru boi, câți sunt cu doi boi și câți sunt cu palmele; b) numărul acelor care dintre aceștia sunt stabili pe moșiile particulare, a celor de pe domeniile statului și a celor de pe moșiile bisericilor, spitalelor nesupuse statului și alte asemenea case publice”¹⁵.

Pentru a se putea încadra în timp, prefectii celor două județe (Botoșani și Dorohoi) ordonau tuturor subprefecților, ca, în termen de cinci zile, să li se trimită situația cerută mai sus. Tabelele întocmite de subprefecți, cu numărul clăcașilor cuprinși în una din cele trei categorii, au ajuns la Prefectură de-abia în 12-13 zile. Centralizând datele primite din plăși, la 15 iunie 1864, prefectii au înaintat rapoarte către Ministerul de Interne.

Astfel că la plășile Jijia și Miletin, din județul Botoșani, constatăm mari diferențe între datele prezentate pe fiecare comună și centralizarea acestora pentru toată plasa. Astfel, la plasa Miletin¹⁶, în centralizator, au fost înscrși 1.735 clăcași din care 47 cu patru boi, 711 cu doi boi și 977 cu brațele, pe când prin adunarea datelor prezentate pentru fiecare moșie rezultă următoarea situație: 1.564 clăcași din care 36 cu patru boi, 661 cu doi boi și 867 cu brațele; deci o diferență de 171 clăcași. La fel și la plasa Jijia¹⁷ se constată o diferență de 70 clăcași la categoria celor care au prestat claca cu brațele.

Lucrările trimise de către subprefecții plășilor din județul Dorohoi au fost întocmite cu mai multă responsabilitate și se vor dovedi că au fost mult mai aproape de situația reală găsită la aplicarea legii rurale.

Probabil, la recomandarea subprefectului, la plasa Bașeu toate satele, cu excepția satului Vorniceni, au raportat și pe clăcașii care au făcut clacă cu un cal, însumând un

¹⁴ *Ibidem*, f. 48.

¹⁵ *Ibidem*, Fond Primăria Județului Dorohoi, ds. 18/1864, f. 1 (în continuare se va cita Fond PJD.)

¹⁶ *Ibidem*, Fond PJBt., ds. 143/1864, f. 4

¹⁷ *Ibidem*, ds. 172/1864.

număr de 261 de clăcași. Asemenea cazuri, dar într-un număr mult mai mic, au fost înregistrate și la plasa Prutu de Jos, ca și la plasa Miletin din județul Botoșani. La plășile Prutu de Sus și Prutu de Jos din județul Dorohoi au fost înregistrați mai mulți clăcași care au făcut clacă câte o jumătate de pont. Se pare că această situație s-a întâlnit în mai multe județe, din moment ce prin circulara nr. 14.270 din, 20 septembrie 1864, Mihail Kogălniceanu dădea lămuriri cu privire la categorisirea celor care au lucrat boieresc numai jumătate: „Vă fac cunoscut că jumătate de boieresc nu există, și prin urmare la toți cei care au lucrat boierescu în satul său împărțirea pământului li se face după articolul 1 și 2 din legea rurală”¹⁸.

Toți clăcașii aflați în situația de mai sus au fost trecuți în categoria „clăcașilor pâlmași”. Boierii erau interesați a se proceda astfel, nu numai pentru că aceștia primeau mai puțin pământ, ci, în primul rând, pentru că, neavând pământ, neavând mijloace, vor trebui să lucreze și pe moșiile lor. Așa s-au petrecut lucrurile și pe moșia Bobulești, din plasa Ștefănești, unde 34 de săteni au fost trecuți ca pâlmași pentru că în anul reformei agrare „au făcut claca cu vita de cal pentru un bou”, iar alți 15 săteni, care în toți anii făcuseră clacă cu boi, au fost trecuți tot ca pâlmași, pe motivul că în momentul legii „erau cu juncănași, nu cu boi”¹⁹.

Categoria care a asigurat chiar de la început un mare număr de lucrători agricoli a fost aceea intitulată „fără clacă” și care a primit numai loc de casă și grădină. În fiecare plasă din județul Botoșani, proporția acestei categorii trecea de 32%; în plasa Ștefănești e de 35%, iar în plasa Siret atingea chiar 40%. Fără îndoială, realitatea nu putea prezenta acest procentaj pentru ca văduvele, nevolnicii, lemnarii, pietrarii, cărămidarii, etc. nu erau așa de numeroși ca să dea pe întreg județ o asemenea proporție de circa 25% din întreaga populație. Însă după cum se poate constata, adevărul e că cei mai mulți dintre pâlmași au fost împinși spre această categorie în mod abuziv și până la urmă, văzând ca nu găsesc nicăieri dreptate, au trebuit să se multumească numai cu locuri de casă.

Pe baza documentelor aflate în Arhivele Statului din Botoșani, comparând datele înscrise în rapoartele prefectilor cu cele primite din plăși²⁰, eliminând unele erori și greșeli de calcul, în deosebi la județul Botoșani, prezentăm următoarea situație a clăcașilor din fostele județe Botoșani și Dorohoi, înainte de adoptarea legii rurale din 14 august 1864.

¹⁸ *Ibidem*, ds. 6/1864, f. 103.

¹⁹ *Ibidem*, ds. 176/1864, f. 242, 243, 395.

²⁰ *Ibidem*, ds. 172/1864, f. 4 și 81, Fond PJD., ds.18/1864, f. 12-21.

Tabel 1. Numărul total al clăcașilor din ambele județe înainte de aplicarea legii rurale

Nr. crt.	Categoria clăcașilor	Județul Botoșani	Județul Dorohoi	Total
1	Clăcași cu 4 boi	450	323	773
2	Clăcași cu 2 boi	5.664	5.719	11.383
3	Clăcași cu brațele	6.776	7.795	14.571
	Total	12.890	13.837	26.727

Pentru a întocmi tabelele finale, am urmărit situația existentă pe fiecare moșie, înainte de adoptarea legii rurale și după aplicarea ei, numărul de clăcași grupați pe cele trei categorii, ca și acei săteni care au locuit pe moșie în condiții speciale, suprafața primită în posesie de fiecare sătean, inclusiv de către cei cu dreptul de a primi pământ numai pentru casă și grădină, suprafața totală primită de sătenii împroprietăriți în vatra satului și în țarină. Datele culese au fost centralizate pe moșii, care în mod obișnuit se identificau cu satele, acestea au fost grupate pe noile unități administrative (comune) înființate în baza legii comunale din 31 martie 1864, iar la rândul lor, acestea au fost centralizate pe fiecare plasă din cele două județe.

Tabel 2. Categoriile de clăcași pe fiecare tip de moșie, înainte de aplicarea legii rurale

Nr. crt.	Tipul de moșie	Județul	Nr. de moșii	Clăcași cu 4 boi	Clăcași cu 2 boi	Clăcași cu palmele	Total
1	Stabiliți pe moșiile particulare	Botoșani	141	389	4.740	5.635	10.764
		Dorohoi	127	244	4.480	6.345	11.169
		Total	268	633	9.220	11.980	21.933
2	Stabiliți pe moșiile statului	Botoșani	20	47	726	925	1.698
		Dorohoi	22	68	976	1.155	2.199
		Total	42	115	1.702	2.080	3.897
3	Stabiliți pe moșiile publice	Botoșani	4	14	198	216	428
		Dorohoi	6	11	263	295	519
		Total	10	25	461	511	997
Total general			320	773	11.383	14.571	26.727

Tabel 3. Județul Botoșani – înainte de aplicarea legii rurale

Nr crt	Numele plășii	Moșii particulare				Moșii ale statului				Moșii ale unor instituții publice				Total
		nr.	cu 4 bo i	cu 2 boi	păl- maș i	nr	cu 4 bo i	cu 2 bo i	păl- ma și	nr	cu 4 bo i	cu 2 bo i	păl- ma și	
1	Coșula ²¹	14	82	824	878	2	19	32	150	-	-	-	-	1.985
2	Jijia ²²	23	3	230	513	3	-	67	150	2	-	85	153	1.201
3	Miletin ²³	27	36	602	824	2	-	59	43	-	-	-	-	1.564
4	Siret ²⁴	23	23	1.720	1.796	6	25	33	255	-	-	-	-	4.370
5	Ștefăneș ț ²⁵	26	16	600	809	3	2	45	109	-	-	-	-	1.581
6	Târgu ²⁶	28	22	756	815	4	1	18	218	2	14	11	63	2.189
	T O T A L	141	389	4.740	5.635	20	47	72	925	4	14	19	216	12.890

²¹ *Ibidem*, Fond PJBt., ds. 170/1864, f. 2-3.

²² *Ibidem*, ds. 172/1894.

²³ *Ibidem*, ds. 143/1864, f. 4.

²⁴ *Ibidem*, ds. 170/1864, f. 10.

²⁵ *Ibidem*, ds. 143/1864, f. 7.

²⁶ *Ibidem*, ds. 172/1864, f. 90.

Tabel 4. Județul Dorohoi - înainte de aplicarea legii rurale

Nr . cr t.	Numele plășii	Moșii particulare				Moșii ale statului				Moșii ale unor Instituții publice				Total
		nr .	cu 4 bo i	cu 2 boi	păl- maș i	n r.	cu 4 bo i	cu 2 bo i	păl- maș i	n r.	cu 4 bo i	cu 2 bo i	păl - ma și	
1	Bașeu ²⁷	23	30	579	1.00 1	4	2	21	65	1	-	66	90	1.85 4
2	Berhomete le ²⁸	25	41	806	1.37 6	5	30	34 6	369	1	7	45	17	3.03 7
3	Coșula ²⁹	19	49	796	797	3	12	12 1	94	-	-	-	-	1.86 9
4	Herța ³⁰	21	57	548	1.16 6	4	4	18 6	316	2	4	96	121	2.49 8
5	Prutu de Sus ³¹	19	66	930	1.07 6	3	19	17 6	120	-	-	-	-	2.38 7
6	Prutu de Jos ³²	20	1	821	929	3	1	12 6	191	2	-	56	67	2.19 2
	T o t a l	12 7	24 4	4.48 0	6.34 5	2 2	68	97 6	1.15 5	.6	11	26 3	295	13.8 37

La 24 februarie 1866, prefectul județului Dorohoi comunica ministrului de interne că în 5 plăși, fără plasa Berhometele, s-au făcut toate lucrările de constatare, conform art.

²⁷ *Ibidem*, Fond PJD., ds. 72/1864, f. 2-4.

²⁸ *Ibidem*, ds. 18/1864, f. 12.

²⁹ *Ibidem*, f. 14.

³⁰ *Ibidem*, f. 20-21.

³¹ *Ibidem*, f. 9-10.

³² *Ibidem*, f. 7-8.

24 din legea rurală, având dreptul a primi diurna întreagă. La plasa Berhometele din 34 comune, în 29 s-au terminat lucrările de constatare³³.

Din punct de vedere al numărului total de clăcași, la nivelul întregii țări, constatăm că județele Botoșani și Dorohoi se clasează între județele de mijloc, însă dacă raportăm numărul total al clăcașilor, defalcat pe cele trei categorii (frunțași, mijlocași și codași) ne surprinde o diferență foarte mare. Astfel, la categoria clăcașilor cu patru boi, județul Dorohoi cu 323, reprezentând doar 2,3% și Botoșani cu 450, adică 3,5% se aflau pe locurile doi și trei de la coadă, după județul Roman cu 271, urmate de județele Vaslui cu 639 și Suceava cu 746 clăcași. Celelalte județe, toate aveau peste 2.000 clăcași cu patru boi, în frunte cu județul Ilfov care avea 6.901 și Prahova cu 6.815 clăcași³⁴, ceea ce reprezenta peste 26% din numărul total al clăcașilor.

Se poate aprecia, că diferențele prezentate pun în evidență starea de sărăcie și de înapoiere economică ce cuprindea toată Moldova, și în deosebi județele din nordul și estul Moldovei, cu excepția județului Galați, favorizat de așezarea sa geografică.

Pe teritoriul celor două județe se aflau 320 proprietăți moșierești, din care 268 moșii, adică 84%, erau proprietăți particulare, 42 moșii, adică 13%, se aflau în proprietatea statului și 10, reprezentând cca. 3%, erau în proprietatea unor așezăminte publice. Poate nu este inutil a reaminti că proprietatea statului, în epoca modernă, s-a reconstituit de-abia după secularizarea averilor mănăstirești din decembrie 1863. La data adoptării legii rurale, în zona noastră, singurele moșii care se aflau în proprietatea unor așezăminte publice (culturale, bisericesti, spitalicești) erau cele ale Epitropiei Sf. Spiridon din Iași: patru erau pe teritoriul județului Botoșani- Buzeni, Hlipiceni, Orășeni și Todireni, iar șase se aflau pe teritoriul județului Dorohoi- Crăiniceni, Hrețca, Puțurenii, Sârbi, Sinăuți și Ștreanga.

Cu toate că, materialele de specialitate referitoare la împrumutarea clăcașilor în baza legii rurale din 1864, evidențiază faptul că numărul clăcașilor cu patru boi era mult mai mare pe moșiile proprietatea statului, în județele Botoșani și Dorohoi se constată, aproximativ aceeași proporție la toate cele trei categorii de clăcași și pe toate tipurile de moșii, adică clăcașii cu patru boi reprezintă o proporție foarte mică, sub 3% (773 frunțași), cei cu doi boi (11.383 mijlocași), reprezintă 43%, pentru ca să predomină cu 51-54%, pe toate tipurile de moșii, numărul clăcașilor codași (14.571) care au prestat claca cu brațele.

³³ *Ibidem*, ds. 73/1865, f. 4.

³⁴ N. Adăniloiaie, Dan Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Ed. Academiei R.S.R, București, 1967, p. 286.

În concluzie, analizând tabelele clăcașilor care locuiau în plășile celor două județe se poate observa că cei mai mulți clăcași, dar și cei mai înstăriți se aflau în partea de vest și sud-vest a județului Botoșani, respectiv plasa Siret cu comunele: Burdujeni, Dumbrăveni, Salcea, din dreapta râului Siret și Vorona, Tudora, Corni și Coșula (plasa Coșula), situate pe partea stângă a râului, și partea de vest și central-vestică a județului Dorohoi, respectiv plasa Berhometele cu comunele: Grămești, Zamostea, Zvoriștea și Hânțești de pe dreapta râului Siret și comunele Târnauca și Lozna de pe stânga râului, continuând cu comunele Ibănești, Cristinești, Suharău și Hudeștii Mari din plasa Prutu de Sus. Pe măsură ce se înaintează spre est, cu unele excepții-comunele din jurul Târgului Darabani și Săveni și comuna Vorniceni, numărul clăcașilor cu patru boi este în continuă scădere. Astfel, înainte de adoptarea legii rurale din august 1864, la plasa Jijia din județul Botoșani și plasa Prutu de Sus din județul Dorohoi, se aprecia că sunt numai 3 clăcași, respectiv 2 clăcași cu câte patru boi, în timp ce la plasa Siret se aprecia a fi un număr de 255, iar la plasa Coșula 101 clăcași cu patru boi. Diferențe la fel de mari erau și la județul Dorohoi; la plasa Berhometele erau 78, la plasa Prutu de Sus 85 clăcași cu patru boi, în timp ce la plasa Prutu de Jos erau numai 2 clăcași cu patru boi.

- Lucrarea a apărut cu sprijinul financiar în cadrul proiectului POSDRU/ 88/1.5/S/47646, cofinanțat din FONDUL SOCIAL EUROPEAN, PROGRAMUL OPERAȚIONAL SECTORIAL „DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE 2007-2013”

BIBLIOGRAFIE

A. IZVOARE INEDITE

1. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Botoșani, Fond Primăria Județului Botoșani, dosar 6/1864.
2. *Ibidem*, dosar 89/1864.
3. *Ibidem*, dosar 143/1864.
4. *Ibidem*, dosar 170/1864.
5. *Ibidem*, dosar 172/1864.
6. *Ibidem*, dosar 176/1864.
7. *Ibidem*, Fond Primăria Județului Dorohoi, dosar 18/1864.
8. *Ibidem*, dosar 72/1864.
9. *Ibidem*, dosar 73/1864.

Periodice

1. Monitorulu Jurnalul Oficialu alu Principatelor-Unite-Române, nr 181 din 15/27 august 1864.

B. LUCRĂRI SPECIALE

1. Adăniloiaie N., Dan Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Ed. Academiei R.S.R, București, 1967.
2. Ungureanu Gh, *Frământări țărănești pe moșia Flămânzi (Botoșani) până la 1907*, în Studii Articole de Istorie, nr. III, 1968.

GOD BLESS YOU, EXILE! - SPIRITUAL AND LITERARY IMPLICATIONS OF THE EXILE ON VIRGIL IERUNCA'S WORK AND PERSONALITY

MĂNESCU Alexandra Florina*

ABSTRACT

THIS PAPER AIMS TO DEMONSTRATE THE VALUE OF VIRGIL IERUNCA'S WORK, HAVING THE NEXT CONTEXT: IT WAS WRITTEN IN THE LITERARY AND SPIRITUAL IMPLICATIONS OF EXILE. THESE TWO KINDS OF IMPLICATIONS THAT BRINGS EXILE IN IERUNCA'S WORK AND, IMPLICITLY, IN THE ROMANIAN LITERATURE ARE PRESENTED, ANALYZED AND INTERPRETED IN OUR WORK. FOR EXAMPLE, THE IDEA OF EXILE AS A BLESSING IS ARGUED THROUGH FOUR TYPES OF PERSONALITY WHICH THE SPACE OF EXILE IMPLIES: IERUNCA AS A REPRESENTATIVE OF THE LOVE OF MORALITY, THE REPRESENTATIVE TYPE FOR THE LOVE OF THE COUNTRY, THE EXPONENT OF CONJUGAL LOVE AND THE EXPONENT OF LOVE OF GOD. IN THE LAST CASE, THE SPIRITUAL IMPLICATIONS ARE MORE PROFOUND, WE DISTINGUISH THE FALSE ATHEISM AND THE BACKGROUND RELIGIOSITY, AND EXPRESS MORE RELEVANT THE PURPOSE OF OUR WORK – PROVING THE EXILE AS A BLESSING.

KEYWORDS: EXILE, SPIRITUAL IMPLICATIONS, LITERARY IMPLICATIONS, THE EXILE AS A BLESSING, THE FALSE ATHEISM, THE BACKGROUND RELIGIOSITY

* Studentă, anul III, Universitatea „Constantin Brâncuși”, Facultatea de Științe Medicale și Comportamentale, Specializarea Limba și literatura română – Limba și literatura engleză

INTRODUCERE

„Memoria este răspunzătoare nu doar de convingerile, ci și de sentimentele noastre”¹. Așadar ne amintim de o carte - *Jurnalul fericirii*^{**} - și de un film - „Binecuvântată fii, închisoare!”^{**} - și un raționament deductiv conduce la ideea că exilul, un altfel de închisoare, este, de fapt, o binecuvântare! Ajungem la „Binecuvântat fii, exil!”, ca formă a sentimentului rememorării de la care am pornit.

Această **binecuvântare** este de mai multe feluri. Le grupăm și le definim în funcție de implicațiile predominante (pentru că nu există un criteriu care să producă o stare de excludere reciprocă, dintr-o categorie în alta). Implicațiile sunt: literare și spirituale.

CUPRINS:

I. Implicații literare

„Autenticitatea istoriei orale este susținută de faptul că ea face permanent apel la memorie.”², mutatis mutandis, avem o literatură autentică numai în condițiile în care aceasta apelează constant la memorie. Prin *Exercițiul anamnezic: Virgil Ierunca* am semnalat acest atribut imperios care ajută la întocmirea unor liste bibliografice corecte și

¹ Apud Gheorghe Gorun, *Rezistența anticomunistă în județul Gorj reflectată în mentalul colectiv (1945-1981)*, (Craiova: Editura Universitaria, 2008), 115

^{**} Nicolae Steinhardt scrie în *Jurnalul fericirii*: „Am intrat în închisoare orb (...) și ies cu ochii deschiși; am intrat răsfățat, răzgâiat, ies vindecat de fasoane, nazuri, ifose; am intrat nemulțumit, ies cunoscând fericirea; am intrat nervos, supărăcios, sensibil la fleacuri, ies nepăsător; soarele și viața îmi spuneau puțin, acum știu să gust felioara de pâine cât de mică; ies admirând mai presus de orice curajul, demnitatea, onoarea, eroismul; ies împăcat; cu cei cărora le-am greșit, cu prietenii și dușmanii mei, ba și cu mine însumi. Stau deci în genunchi și mulțumesc lui Dumnezeu și-i făgăduiesc să fac tot ce voi putea spre a mă purta de-acum încolo ca un domn rece în fața tuturor adversităților, piedicilor, zădărniciilor.” [Apud Ierunca, Virgil, *Subiect și predicat* (București: Editura Humanitas, 1993) 235] Iar pe „15 martie 1960 N. Steinhardt e botezat, pe furiș, în celula închisorii Jilava, ca într-un decor cunoscut poate doar de primii creștini (singura <<modernitate>> a ceremoniei o constituie apa viermănoasă dintr-un ibric bont ce i se toarnă pe cap și pe umeri).” [Ierunca, Virgil, op. cit., p. 235]

* Filmul este ecranizarea scrierii, cu caracter autobiografic, a scriitoarei Nicole Valéry-Grossu - *Bénie sois-tu, prison!*. Regizorul Nicolae Mărgineanu a realizat acest film ca o „datorie morală”, deoarece tatăl său, psihologul Nicolae Mărgineanu, a fost închis de comuniști 16 ani ca deținut politic. Nicoleta, personajul principal din film, este o tânără intelectuală româncă și este arestată. Crima sa este dublă: ea face parte dintr-un partid politic de opoziție și este nepoata pe linie maternă a lui Iuliu Maniu. În închisoare, Nicoleta descoperă în adâncurile misterioase ale firii puterea credinței. Întalnirea cu Dumnezeu îi dă eroinei libertatea interioară și curajul să se opună și să reziste monstrozității anchetatorilor. Ea reușește să-și apere nu numai convingerile politice, ci și pe cele religioase. Când suferi până la limita suportabilului „poți să mori sau poți să-L găsești pe Dumnezeu”.

² Gorun, Gheorghe, op. cit., p. 115

complete. Prin propriul exemplu, l-am folosit la conceperea unei lucrări care să îndeplinească condiția nu neapărat a literaturii autentice, dar, în mod sigur, a autenticității și a onestității. O lucrare ce propune grile de reevaluări axiologice și a cărei bibliografie, întocmită după criteriul menționat, îl cuprinde pe Virgil Ierunca la secțiunea OPERE (e valabil, bineînțeles, chiar și la modul propriu).

Virgil Ierunca nu este doar unul dintre exemplele (rare) de moralitate absolută din cultura românească. Lui Virgil Ierunca trebuie să i se recunoască nu doar rolul Vocii, ci și rolul și calitatea scrisului. Cărțile lui Ierunca, prin binecuvântarea exilului, constituie, repetăm, o binecuvântare pentru literatura românească, în mică măsură beletristică, în mare măsură de specialitate.

Avem în vedere două planuri când discutăm despre implicațiile literare ale exilului: planul care implică finalitățile exilului asupra operei lui Virgil Ierunca și planul care contabilizează implicațiile literare datorate exilului în literatura românească.

Nu puțini critici literari, nu puțini literați, precum și alții s-au grăbit să afirme că Virgil Ierunca nu are operă (vedem cazul lui Marino). Nu insistăm prin reluarea contraargumentelor aduse în privința acestei poziții malițioase, dureroase și regretabile. Demontarea ideii că Virgil Ierunca nu merită un loc în literatura (care înseamnă și cultura) românească este lesne de făcut printr-o analiză nepărtinitoare a faptelor. Știm că „exilul nu înseamnă a pleca dintr-un loc și a trăi în alt loc”³, ci că „pentru scriitor, exilul este o tehnică a cunoașterii”⁴. Scriitorul, în exil, se cunoaște pe sine, ia aminte de *encore faut-il <<être>> ce qu'on est** și, în condițiile în care se află a fi OM, descoperă și misiunea sa. În cazul Virgil Ierunca, de a purta „povara” datoriei față de România, cu riscul de a-și sacrifica adevărata vocație. Ierunca notează în jurnalul său, pe 10 februarie 1960: „Ceea ce se încapățânează să nu vadă prietenul meu [Lucian Bădescu – n.n.] este de fapt o evidență: că există o *datorie* de a te *pierde* prin obsesia românească, pentru a te mântui față de tine prin această pierzanie ce aduce a blestem. Și că aceasta e nimica toată dacă încerci o contemporaneitate esențială cu durata durută a României. Când mă gândesc la Mircea Vulcănescu, scuipe pe orice bibliografie posibilă a <<operei>> mele literare.”⁵. Rândurile

³ Marilena Rotaru, „Exilul – o cheie a cunoașterii”, interviu cu Horia Vintilă, în **22**, anul II, nr. 14 (64), 12 aprilie 1991, p. 11

⁴Ibidem

* Dar trebuie „să fii” ce ești!

⁵ Ierunca, Virgil, *Trecut-au anii...*, (București: Editura Humanitas, 2000) 262

nu demonstrează doar implicația exilului asupra operei lui Ierunca, ci și implicațiile spirituale imanente. Dar reținem de aici predominanța implicației literare.

Din punct de vedere literar, exilul este cel care oferă scriitorului posibilitatea de a scrie necenzurat. Oferă șansa noului și oportunitatea gândirii și a lansării scrisului într-un spațiu deschis. Chiar Vintilă Horia precizează următoarele, într-un interviu cu Marinela Rotaru, în săptămânalul **22** din 12 aprilie 1991, atunci când se referă la una dintre funcțiile-rol ale exilului: „Eugen Ionescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Lupașcu, eu și alții ne-am fi realizat, dacă am fi rămas în România, doar pe plan gândirist, adică național, și n-am fi reușit niciodată să spargem aceste limite. Durerea ne-a transformat în altceva.”⁶. Această calitate poate fi văzută restrictiv, în mod greșit, doar ca binecuvântare a exilului pentru consolidarea poziției de scriitor, dar poate fi percepută și complet, într-un mod cinstit, ca o binecuvântare pentru literatura țării de origine a autorului ajuns să cunoască și binefacerea exilului, nu doar durerea înstrăinării.

Virgil Ierunca este conștient că dacă își materializează misiunea, opera sa literară va avea de suferit. Însă are sentimentul că a se situa pe baricadele luptei împotriva a tot ce înseamnă minciună, ură, îndoctrinare, manipulare, teroare fizică și psihică e mai important decât a căuta *cuvinte potrivite*. Cu toate acestea, ceea ce face Virgil Ierunca este o **anticalofilie** pentru instaurarea frumosului! Permanenta stare de vigilență a lui Ierunca pentru a fi pregătit să contracareze „turciri”, „devieri” de la etic și cufundări totale în starea de servilism nu îi permite momente de gândit opere pur literare, e drept, și nici „opere” clasificate astfel după criteriul cantitativ. Însă aceste două aspecte nu aprobă ideea lipsei de operă ieruncană. Avem o operă ale cărei imixtiuni nu o fac pur literară, dar nici impură. O fac așa cum e: o operă politică, istorică și literară incuantificabilă, întrucât la volumele editate se adaugă *scriitura vocală**, prin valorile pentru care a militat Virgil Ierunca, prin ce a însemnat pentru România și pentru exilații interni. Mai mult, se gândesc detractorii lui Virgil Ierunca la faptul că o redare în scris integrală a neobositului discurs de la Europa Liberă, ar însemna că Virgil Ierunca are și operă considerabilă din punct de vedere material?!

⁶ Marinela Rotaru, art. cit., p. 11

* „Dacă ar fi posibil să ne imaginăm o estetică a plăcerii textuale, ar trebui să includem în ea: scriitura cu voce tare. Această **scriitură vocală** (care nu este defel vorbirea) (...)” [Barthes, Roland, *Plăcerea textului* (Cluj Napoca: Editura Echinox, 1994) 103]

Virgil Ierunca a ales certitudinea de a fi auzit în timpul său și nesiguranța propriului loc în bibliografiile posterității. Iar în alegerea sa a văzut o binecuvântare, o mântuire față de sine.

II. Implicații spirituale

Exilul a determinat ca Virgil Ierunca să fie:

- **exponentul iubirii de moralitate** – din înflăcărea pentru verticalitate, prin impozanța caracterului etic;
- **exponentul patriotismului** - pentru că, știm, își iubește țara ca pe o logodnică: „Sunt întristat peste măsură de contactul meu cu românii și nu știu cum să fac să mă izolez, lucru imposibil – atâta vreme cât România e ultima mea certitudine pasională.”⁷ și pentru că mai este și *amantul* Țării, împărțindu-și „statutul” cu Mircea Eliade.
- **exponentul iubirii conjugale** – pentru că în exil o cunoaște pe Monica Lovinescu, cum însuși spune, cea mai frumoasă întâmplare din viața lui. Prin iubirea pentru Monica Lovinescu, Virgil Ierunca devine Domnul Doamnei.
- **exponentul iubirii de Dumnezeu** prin fapte și prin îndoiala de propria *necredincioșenie*.

Observăm că fiecare din aceste patru poziții presupune *un amour (l'amour) passion** à la Stendhal, care completează spectrul spiritual al exilului.

Iubirea pentru Monica Lovinescu este o mare iubire. Provoacă de Gabriel Liiceanu să povestească începuturile relației cu Virgil Ierunca, Monica Lovinescu precizează că iubirea celor doi a avut o *bază livrescă*, întrucât căsătoria a fost urmarea unui poem (primit la scurt timp după ce se cunoscuseră) de Monica Lovinescu de la Virgil Ierunca, dar și pentru că în acea perioadă cei doi trăiau *numai în literatură*. „O iubire poate

⁷ Ierunca, Virgil, *Trecut-au anii...* (București, Editura Humanitas, 2000) 145

* Dans *De l'Amour*, par [Stendhal](#), publié en 1822, l'auteur déclare, dans sa préface, qu'il a voulu faire une description détaillée et minutieuse de tous les [sentiments](#) qui composent la passion nommée amour, et l'expliquer raisonnablement, mathématiquement. Il y a, d'après Stendhal, quatre amours différents: **l'amour-passion**, **l'amour-goût**, **l'amour physique** et **l'amour de vanité**. [<http://www.cosmovisions.com/index.html>, accesat 06.05.2012] Traducere: În *Despre iubire*, de Stendhal, carte publicată în anul 1822 (la Paris), autorul declară, în prefață, că a vrut să facă o descriere detaliată și minuțioasă a tuturor sentimentelor care formează pasiunea numită *iubire* și să o explice rațional, matematic. După Stendhal, există patru feluri de iubire: iubirea-pasiune, iubirea-pofță (mot-à-mot), iubirea fizică și iubirea-vanitate.

să apară pe o bază livrescă atunci când personajele sunt livrești”⁸ îi spune Monica Lovinescu lui Gabriel Liiceanu, dar, în același timp, aceasta ține neapărat să mai spună ceva: „N-aș vrea să înțelegi de aici că între noi nu a fost pasiune. A fost patimă mov.(...).”⁹. O iubire care apare atât în jurnalul lui Virgil Ierunca, cât și în cel al Monicăi Lovinescu ca o trăire sufletească inefabilă. În jurnale se regăsește nevoia absolută a unuia de celălalt, dar și prețuirea absolută a unuia față de celălalt. O neașteptată și sublimă *declarație de iubire* este aceea care se relevă din atitudinea pe care o are Monica Lovinescu atunci când starea de sănătate a lui Virgil Ierunca se înrăutățește. Aceasta se grăbește să arate că ea este cea care are mai mare nevoie de îngrijiri. Iar întrebarea lui Liiceanu oferă, prin răspunsul ei, declarația de iubire a Monicăi Lovinescu: „Să se fi temut oare (...) că, odată Virgil bolnav și cerând o atenție specială, ei ar fi urmat să i se retragă porția aceea de rasfăț cotidian care se revărsa din preaplinul unei iubiri de o viață și care, în cele din urmă, devine suprema ei garanție?”¹⁰. Monica Lovinescu depindea de ocrotirea lui Virgil Ierunca. Mai mult, „Constrâns să-i poarte *ei* de grijă, Virgil Ierunca *nu avea voie* să se îmbolnăvească.”¹¹. Altfel de momente care se traduc ca mici răsfățuri și ca mari acte de iubire, de prețuire și de respect se găsesc în jurnalul Monicăi Lovinescu. Din acestea amintim: „După conferință, cu V. fugind amândoi, vedem filmul *1984* (...). Cinăm apoi în același loc, încântați de a fi împreună doar noi doi.”¹² (nota este din 23 noiembrie 1984, adică plăcerea de a fi în doi, de a fi doar ei doi, persistă și după 32 de ani de căsnicie). În plus, în jurnalul Monicăi Lovinescu la fiecare 19 noiembrie apare un Virgil Ierunca perseverant în căutarea celor mai potrivite daruri pentru soția sa (răsfațul...): „Ziua mea. Aș fi dat-o uitării dacă V., după ce a cutreierat tot târgul de câteva săptămâni, nu mi-ar fi adus atâtea daruri cât să uit de timpul ce trece și – vorba lui – ne petrece.”¹³ (19 noiembrie 1983); „A sosit spre seară, în ținută de gală – eu nu admisesem să cedez ceremonialului decât o ținută de schi (e ger afară). Gabriel [Liiceanu – n.n.] adusese o vază înaltă cu o orhidee de toată frumusețea. Cum V. ținea să am stridii de ziua mea, ne-am dus după vreo 10-15 ani de pauză la restaurantul nostru de la Lumière (...).”¹⁴. Răgazurile pe care și le

⁸ Liiceanu, Gabriel, *Declarație de iubire* (București, Editura Humaitas 2010) 144

⁹ Ibidem, p. 145

¹⁰ Ibidem, p. 139

¹¹ Ibidem, p. 140

¹² Lovinescu, Monica, *Jurnal esențial* (București: Editura Humanitas, 2010) 139

¹³ Ibidem, p. 109

¹⁴ Ibidem, pp. 502-503

oferă, momentele de dulce far niente*, în afară de a se bucura unul de celălalt, împlinesc liniștea sufletească a norocului de-și fi găsit Alesul/Aleasa. Un noroc ce înseamnă, de fapt, aplecarea lui Dumnezeu către ei (către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca) și, ori sub, **binecuvântarea exilului!**

Virgil Ierunca este Domnul Doamnei. Aceasta nu pentru că Monica Lovinescu este numită „doamna exilului românesc”, ci, simplu, pentru că ambii poartă cu sine în afară de noblețea faptelor și noblețea iubirii. O mare iubire!

Cealaltă iubire, **iubirea de Dumnezeu**, este o altă **binecuvântare a exilului**. Deși Virgil Ierunca apare, se vrea a fi un necredincios, exilul este toposul care îi stimulează un fond tipic religios, caracteristic doar celor ce cred în Dumnezeu. Așa încât, prin fapte, fără să conștientizeze, Virgil Ierunca își neagă propria negație. Dincolo de îndoiala din existența sa. Nu îndoiala filosofului Virgil Ierunca, ce îl face să cerceteze, ci îndoiala că el chiar îi neagă existența lui Dumnezeu. Ne sunt la îndemână fragmentele de jurnal, dar și corespondența cu Nicolae Steinhardt.

Într-o postfață de Monica Nedelcu a romanului *Dumnezeu s-a născut în exil* ideea unui exil care binecuvântează prin descoperirea de Dumnezeu sau prin întărirea relației cu Dumnezeu apare sub forma rolului pe care îl are un **micro-spațiu** – de a descoperi ceea ce este esențial în om: nevoia de transcendență sau legătura cu Dumnezeu. Așadar, exilul ca micro-spațiu asigură *minute de speranță*, în condițiile în care **Credința înseamnă de asemenea douăzeci și patru de ore de îndoială, dar un minut de speranță**.^{*} După cum notează, Ierunca își caută mereu minutele, deducând nevoia sa de Dumnezeu și, totodată, **disponibilitatea** de a-l accepta fățiș pe Dumnezeu. Regăsim nevoia de Dumnezeu și sub formă evidentă: „Astăzi sunt în fața mea, a lumii – **cât aș vrea și a lui Dumnezeu!** – cu libertatea propriei mele conștiințe de regăsire.”¹⁵ Virgil Ierunca se simte dezgustat de sine când iese din biserică în Noaptea Învierii pentru a nu ciocni ouă, iar la fiecare sărbătoare (Ierunca pune în ghilimele acest cuvânt atunci când înseamnă sărbătoare creștină, nu pentru a fi zeflemitor, ci pentru că el nu se poate bucura) se simte *părăginit*, dar jurnalul său ne informează (într-o notare din 9 aprilie 1950) că ascultă la radio slujbele transmise de la Vatican, de unde înțelegem areligiozitatea de suprafață, religiozitatea de fond.

* *Plăcerea de a nu face nimic...* (expresie specifică italienilor)

* Virgil Ierunca se oprește în jurnalul său la această frază (în franceză: *La Foi, c'est aussi vingt-quatre heures de doute, mais une minute d'espérance*) pe care o găsește citind *Fragments d'un journal avec Bernanos* de Michel Dard [Ierunca, Virgil, Trecut-au anii... (București: Editura Humanitas, 2000) 75]

¹⁵ Ierunca, Virgil, Trecut-au anii... (București: Editura Humanitas, 2000) 45

Distincția **areligiozitatea de suprafață, religiozitatea de fond** se aplică nu doar în cazul lui Virgil Ierunca. Iar sursa pentru argumentele următoare o reprezintă jurnalul Monicăi Lovinescu. Cazurile: încă doi exilați. Mircea Eliade și Emil Cioran. Atât despre Eliade, cât și despre Cioran se crede că au avut o existență lipsită de credința în Dumnezeu. Primul fiind „prea obiectiv în tratarea religiilor pe plan de egalitate pentru a fi ceea ce se cheamă un credincios”¹⁶, cel de-al doilea, mai simplu, fiind filosof. Însă descoperim contrariul: „Ieri după-amiază, la Christinel [a doua soție a lui Mircea Eliade – n.n.] (...). Aflu un detaliu care contrazice ceea ce se zice curent despre Mircea (...). Christinel îmi spune că-și făcea [Mircea Eliade – n.n.] rugăciunea în fiecare seară.”¹⁷. Iar despre Cioran : „Prin testament, Cioran a cerut o înmormântare religioasă. Și alte două detalii ce fac cât zeci de studii asupra lui: a fost indignat când a aflat că Simone [Simone Boué, prietena de o viață a lui Emil Cioran - n.n.] nu era botezată. Iar de Vinerea Mare... postea. Dacă plecau spre Normandia și Simone pregătise un picnic, se indigna când scotea (de Vinerea Mare) șuncă din coș. O refuza ferm. Nu punea el în gură așa ceva! (...) Dacă disperările sale erau pe hârtie, canoanele bisericești erau din... copilărie. (...) Deci invincibile.”¹⁸. Așadar, așa cum în cazurile Mircea Eliade și Emil Cioran avem de-a face cu o aparentă areligiozitate, așa se întâmplă și în cazul Virgil Ierunca. Numai că acesta îl află pe Dumnezeu nu din reminiscențe ale copilăriei ori genetic (tatăl lui Cioran fusese preot), ci prin implicațiile spirituale din spațiul exilului. Peste ani (în 1990), într-un interviu cu Al. Cistelean, rememorând valențele exilului, Virgil Ierunca spune, ca aprobare a **exilului ca bincuvântare**, ca accentuare a implicațiilor exilului și ca o sinteză a acestor implicații spirituale: „Când m-am născut prima oară, nu m-a întrebat nimeni dacă sunt de accord să fiu aruncat în <<lume>>. A doua oară, am avut privilegiul consimțământului. Și am întocmit, repede, o serie de contracte – serioase – cu mine în urma unor revelații ad-hoc: morala, responsabilitatea (încă nediferențată, e adevărat), îndoiala și întrebarea, ba chiar **religiosul** ca răspântie mântuitoare, între îndoială și întrebare.”¹⁹

Exilul, formând un Virgil Ierunca-exponent al moralității și al patriotismului (primele două determinări enumerate ca rezultate ale implicațiilor spirituale), demonstrează altora, mai întâi, și lui Ierunca, mai apoi, că Dumnezeu în care **spune** că nu crede este, de fapt, în gândul și în faptele sale. Prin valorile pe care le presupun, aceste prime două

¹⁶ Lovinescu, Monica, op. cit., p. 255

¹⁷ Ibidem, p. 255

¹⁸ Ibidem, pp. 389-390

¹⁹ Ierunca, Virgil, op. cit., p. 367 [Virgil Ierunca într-un interviu cu Al. Cistelean, din decembrie 1990]

ipostaze fac incompatibil vidul religios cu fozdul spiritual pe care îl deține Virgil Ierunca. Aspectul acesta este remarcat și de către Nicolae Steinhardt: „Mi-ai scris în repatate rânduri – cinstit, obiectiv, grijuliu de adevăr ce te afli (...) – că nu crezi în Dumnezeu. Aide de! Asta spune-o franțujilor, te-or crede poate. Aici la noi, unde se mai citește Patericul, se știe că omul, poate, se leapădă de Hristos ori susține că nu-l cunoaște, dar se mai știe că nu-i de-ajuns. Mai trebuie , în acest dualism, ca și Hristos să vrea să fie ruptă ori inexistentă nevăzuta legătură. <<S-o fi lepădat el de Mine, Eu de el însă nu!>>. Felul în care ai vorbit de A.S. [Alexandr Soljenițin – n.n.] îmi dovedește – clar ca lumina zilei (...) – că Dumnezeu, în care tot spui că nu crezi, crede, El, în tine și te știe ca pe unul de-ai Lui.”²⁰.

În concluzie, Virgil Ierunca Îl acceptă și Îl cunoaște pe Dumnezeu **mijlocit**, prin ceea ce face. Ierunca Îi face atât de bine voia (tot efortul, toată suferința depuse înspre a-și împlini misiunea – dezinstaurarea anomiei, instaurarea normalității și a **omeniei** în Țara sa unde, printre altele, „A rămâne om devine aproape o excentricitate.”²¹), încât N. Steinhardt completează: „(...) mult aș vrea să fiu <<necredincios>> ca tine! A, de-aș fi și eu la nivelul atâtor <<creștini fără voie>>. Vai nouă, sărmanilor așa-ziși <<practicanți>> aprinzători de lumânări.”²²

Dar, dintr-o scriere a Monicăi Lovinescu, din 16 noiembrie 1997, deci la maturitatea deplină a amândurora, constatăm că Virgil Ierunca este dispus să Îl accepte pe Dumnezeu și **nemijlocit**, prin invocarea Sa în anumite experiențe: „Pentru mine, întâlnirea cu D.J. [Doina Jela – n.n.] și <<povestea >> mamei ar trebui, cum spune V., să constituie **dovada existenței lui Dumnezeu.**”²³

Coordonatele spațiale, care înseamnă un exil exterior, activează și stimulează calitățile umane (valabile și în cazul exilului interior, deci **binecuvântarea** se aplică și în acest fel de exil) ale lui Ierunca și îi oferă șansa ca și pentru el, **Dumnezeu în care spune că nu crede să se nască în exil**. Pentru aceasta, pentru norocul de a o fi cunoscut și pe Monica Lovinescu, nu doar pe Dumnezeu, tot în exil, pentru norocul de a-și putea materializa iubirea pentru România și, implicit, pentru rigoarea etică, dar și pentru un fel de *satisfacție materială*, „Binecuvântat fii, exil!” este o mulțumire infimă pe care o pot aduce Virgil Ierunca și aceia care s-au bucurat de implicațiile spirituale ale exilului și una

²⁰ Steinhardt, Nicolae, *Dumnezeu în care spui că nu crezi...* (București: Editura Humanitas, 2000) 197

²¹ Lovinescu, Monica, op. cit., p. 132

²² Steinhardt, Nicolae, op. cit., p. 199

²³ Lovinescu, Monica, op. cit., p. 464

la fel de modică, pe care care o aduce exilului conștiința românească, evaluând implicațiile literare și spirituale dobândite în acest fel.

Pe lângă cele patru feluri de iubire de care s-a bucurat Virgil Ierunca, *satisfacția materială* a exilului este imposibil de înlăturat din totul implicațiilor spirituale. Să explicăm. Gradual, pornim de la penuria exilului pentru a ajunge la această satisfacția materială a exilului.

Ne reamintim că, pentru a supraviețui, Virgil Ierunca este nevoit, în 1950, să „chitească” mii de hârtii în mii de plicuri, că a aflat ce înseamnă *la fausse graisse des malnourris* [falsa grăsime a malnutriților – s.n] când a început să se îngrașe tocmai când nu avea ce să mănânce, cât și de faptul că de multe ori Ierunca refuza întâlniri pentru că nu avea ținute corespunzătoare*. Dar starea de mizerie pe care a resimțit-o Virgil Ierunca se reduce treptat. Așa încât pe 12 ianuarie 1951 jurnalul developează o stabilitate financiară și, în același timp, o interconexiune inedită. Aceea dintre bunăstarea materială și bunăstarea spirituală: „**Sunt mult prea liniștit acum din punct de vedere financiar. Am primit onorarii pentru două cronici la Europa Liberă. M-am repezit la librărie. Mereu îmi cumpăr cărți (...).**” Fiind satisfăcut material, spiritul lui Virgil Ierunca sporește prin achiziția de carte. În rândurile anterioare, o achiziție pentru sine. Însă bucuria de a cumpăra cărți nu se mărginește la propria persoană. Un plus de implicație spirituală ce recurge din satisfacția materială este venit din bucuria de a cumpăra și de a dăruia cărți altora. În acest caz, exemplul cel mai bun îl găsim în *Dumnezeu în care spui că nu crezi...* Ierunca este cel care întreține cu Nicolae Steinhardt un schimb permanent de cărți. Îi procură cărți imposibil de găsit în România. Mai mult, „volume mari în ediții scumpe”²⁴, deși el primește „câte un volumaș”²⁵. Îl face „nebun de bucurie” pe Steinhardt prin acest mod de valorificare a situației financiare (în libertatea exilului). După ce primește *Formes et forces: De l'atome à Rembrandt* de R. Huyghe, Nicolae Steinhardt îi scrie lui Virgil Ierunca: „Citesc volumul lui Huyghe cu o bucurie nespūsă, *fou de joie*, e un regal, un ospăț, o încântare! Încerc senzații paradiziace, mă simt ales, binecuvântat! (...) Mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc îți datorez clipe de cea mai rafinată, înviorătoare, entuziastă

* Cu ironie, Virgil Ierunca scrie: „(...) destinul nu suportă ca vreun cărturar din exil să aibă mai mult de două costume de haine.” [Ierunca, Virgil, *Trecut-au anii...* (București: Editura Humanitas, 2000) 93]

²⁴ Steinhardt, Nicolae, op. cit., p. 109

²⁵ Ibidem

euforie...’’²⁶. În acest mod, în a cumpăra și a dărua cărți, găsim și *satisfacția materială* ca binecuvântare a exilului.

Am numit două aspecte ce țin de acest ultim fel de implicație spirituală. Pe lângă acestea, bucuria materială are și o altă formă ce permite concluzia „Binecuvântat fii, exil!’’. Oportunitatea de a procura medicamente pentru părinți. Virgil Ierunca scrie în jurnalul său: „De acasă mi se cer, în sfârșit, doctorii pentru mama. Ce bucurie să-i pot trimite, din sărăcia mea, ceva care să-i facă bine! Dacă aș fi rămas în țară, m-aș fi străduit să le fac viața ușoară. În afară de cazul, deloc improbabil, în care aș fi fost interzis, sau chiar închis. Să vezi cum cei alături de tine se bucură că trăiesc... **Nicăieri și niciunde nu mă voi mai întâlni cu o astfel de minune trăită.**’’²⁷. Exilul se dovedește în această situație modalitate de materializat minuni. Minunea de a bucura și de a ajuta.

CONCLUZII: După toate aspecte prezentate, conchidem că Virgil Ierunca nu a descoperit în exil doar o misiune, a cărei împlinire s-a materializat printr-o literatură predominant de specialitate, dar și beletristică, deci într-o contribuție remarcabilă la fondul literar și documentar al literaturii și culturii românești, ci și o altfel de bucurie spirituală, uriașă, formată din altele precum: bucuria de a-i găsi și de a-i iubi pe Dumnezeu și pe Monica Lovinescu, bucuria de a-i hrăni spiritual pe o parte dintre intelectualii exilați interior și bucuria de a dărua un dram de viață propriilor părinți. De aici: „Binecuvântat fii, exil!’’.

²⁶ Ibidem, p. 219

²⁷ Ierunca, Virgil, op. cit., p. 195

BIBLIOGRAFIE

I. DICȚIONARE:

1. **Comșulea, Elena, Șerban, Valentina, Teiuș, Sabina:** Dicționar explicativ al limbii române de azi, București: Editura Litera Internațional, 2008;
2. **Guțu, Gh.:** Dicționar latin-român, București: Editura Științifică, 1969;
3. **Mihăescu-Cîrsteanu, Sanda, Eliade, Irina:** Dicționar francez-român, român-francez, București: Editura Teora, 2001;

II. LUCRĂRI GENERALE:

1. **Arendt, Hannah:** Făgăduința politicii, București: Editura Humanitas, 2010;
2. **Barthes, Roland:** Plăcerea textului, traducere de Marian Papahagi, Cluj Napoca: Editura Echinox, 1994;
3. **Boia, Lucian:** Elita intelectuală românească între 1930 și 1950, București: Editura Humanitas, 2011;
4. **Cesereanu, Ruxandra:** Gulagul în conștiința românească – Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste. Eseu de mentalitate, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Iași: Editura Polirom 2005;
5. **Gorun, Gheorghe:** Rezistența anticomunistă în județul Gorj reflectată în mentalul colectiv (1945-1981), Craiova: Editura Universitaria, 2008;
6. **Ricoeur, Paul:** Istorie și adevăr, traducere și prefață de Elisabeta Niculescu, București: Editura Anastasia, CEU Press, col. „Impasuri și semne”, 1996;
7. **Ricoeur, Paul:** Memoria, istoria, uitarea, Timișoara: Editura Amarcord, 2001;
8. **Tismăneanu, Vladimir:** Arheologia terorii, București: Editura ALL, 1998;

III. OPERE:

1. **Ierunca, Virgil:** Românește, București: Editura Humanitas, 1991;
2. **Ierunca, Virgil:** Subiect și predicat, București: Editura Humanitas, 1993;
3. **Ierunca, Virgil:** Semnul mirării, București: Editura Humanitas, 1995;
4. **Ierunca, Virgil:** Dimpotrivă, București: Editura Humanitas, 1994;
5. **Ierunca, Virgil:** Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmpinări și accente. Scrisori nepierdute, București: Editura Humanitas, 2000;
6. **Ierunca, Virgil:** Poeme de exil, București: Editura Humanitas, București, 2001;
7. **Liiceanu, Gabriel:** Declarație de iubire, București: Editura Humanitas, 2010;
8. **Lovinescu, Monica:** Jurnal esențial, București: Editura Humanitas, 2001;
9. **Lovinescu, Monica:** Etica neutării, antologie și prefață de Vladimir Tismăneanu, București: Editura Humanitas, 2008;
10. **Marino, Adrian:** Prezențe românești și realități europene: Jurnal intelectual, ed. a II-a, Iași: Editura Polirom, 2004;
11. **Marino, Adrian:** Viața unui om singur, Iași: Editura Polirom, 2010;
12. **Steinhardt, Nicolae:** Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca (1967-1983), București: Editura Humanitas, 2000;
13. **Vintilă, Horia:** Dumnezeu s-a născut în exil, Craiova: Editura Europa, 1991

IV. Presă și periodice:

1. Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, *Intelectualii și regimul comunist: istoriile unei relații*, vol. IV, București: Editura Polirom, 2009;
2. "22", anul II, nr. 14 (64), 12 aprilie 1991;

V. Surse internet:

1. <http://www.crimelecomunismului.ro/>
2. <http://www.cosmovisions.com/index.html>

CONFESSIONAL POETS. THEMES AND PUBLIC DISCOURSE

PIPOȘ Cristina¹
CRISTESCU (TODERICĂ) Cosmina²

ABSTRACT

THE PRESENT ARTICLE AIMS AT PRESENTING THE THEMES AND THE TYPE OF DISCOURSE THAT MADE FAMOUS THE CONFESSIONAL POETS. THE ARTICLE IS MAKING AN ANALYSIS OF THE TECHNIQUES USED BY THE POETS AND THE ROLE OF PUBLIC CONFESSION IN POETRY WRITING. AT THE SAME TIME, THE STUDY FOCUSES ON THE EDGY CONFESSIONAL MODE WHICH USES THE TYPE OF LANGUAGE THAT CREATES THE ELEMENT OF SURPRISE IN POETRY, THOSE WORDS, COLLOCATIONS AND THEMES THE READER MIGHT HAVE NEVER THOUGHT OF. THE CONFESSIONAL POETRY BRINGS OUT THE DEEPEST THOUGHTS AND FEELINGS OF THE POETS.

KEYWORDS: *CONFESSION, ALIENATION, MARRIAGE, LOSS*

Theodore Roethke

Experimentele lui Roethke în căutarea unui limbaj pentru experiențele greu de comunicat ale nebuniei dar și prin implicarea unei structuri clasice a explorării sufletului modern au influențat o întreagă generație. Sylvia Plath și Robert Lowell au găsit în poemele lui Roethke limbajul, ritmurile și modalitatea de abordare pentru propriile descoperiri ale sinelui.

Roethke este poetul confesiunii, al explorării sinelui până la atingerea morții, al redării neliniștilor sufletești, al expulzării din sine a celor mai profunde sentimente.

¹ Asist. univ. drd. Universitatea Transilvania Brașov, Universitatea Dimitrie Cantemir

² Doctorand Universitatea Transilvania Brașov

Phillips îl apropie mai degrabă pe Roethke de poezii romantici Wordsworth și Coleridge exemplificând cu poemul *Kitty-Cat Bird* dubla adeziune a lui Roethke concluzionând: „...romantic or confessional, whatever Roethke's poems are, they are him.”³

Una din temele preferate de poeți confesiunii, cea a relației dificile cu părinții, poate fi ușor regăsită în ciclul *The Lost Son* al lui Roethke, despre care Phillips spune că este o călătorie în trecut⁴, o regresie în trecut pentru a se regăsi pe sine și totodată o călătorie de la naștere spre moarte. „What a small song. What slow clouds. What dark water./ Hath the rain a father⁵? All the caves are ice. Only the snow's here./ I'm cold. I'm cold all over. Rub me in father and mother./ Fear was my father, Father Fear./ His look drained the stones.”⁶ Aceeași lume pe care o întâlnim și la Lowell sau la Snodgrass, a întunericului, în care negrul predomină, o lume care amintește și de seceta lui Eliot aici, poate simboliza lipsa dragostei paterne. Teama copilului cere apropierea tatălui care însă este întruchiparea fricii.

Refugierea în trecut se realizează cu elemente specifice acesteia, copilăria lui Roethke fiind una în care naturalul are un rol esențial în dezvoltarea sa, acesta urmărindu-l de-a lungul existenței sale. În poemul *Cuttings (later)* Roethke evidențiază legătura organică dintre el și pământul care dă rod „This urge, wrestle, resurrection of dry sticks./ Cut stems struggling to put down feet./ What saint strained so much,/ Rose on such lopped limbs to a new life?/ I can hear, underground, that sucking and sobbing./ In my veins, in my bones I feel it –”⁷

Identificarea cu pământul care dă rod pe care îl simte în toată ființa sa, renașterea naturii, înflorirea sunt teme romantice, dar abordarea lui Roethke este una modernă, el devine din simplu spectator, participant cu toată ființa și spiritualitatea sa, parte a procesului de înviere, simțind-o mai puternic decât un sfânt – ce sfânt s-a chinuit atât de

³ „... romantice sau confesive, de orice fel ar fi poemele lui Roethke, ele sunt el.” Robert Phillips, *The Confessional Poets* (Carbondale: Southern Illinois University Press, 1973), 108.

⁴ Ibidem. p. 110

⁵ Citat din Iov

⁶ „Ce câine mic. Ce nori înceți. Ce apă neagră./ A avut ploaia un tată? Toate peșterile sunt gheață. Doar zăpada este aici./ Mi-e frig. Mi-e frig peste tot. Frecați-mă până dispar mamă și tată./ Frică a fost Tatăl meu, Tatăl Frică./ Privirea lui seca pietrele.” (Margaret Ferguson, Mary Jo Salter, Jon Stallworthy, *The Norton Anthology of Poetry*, Fifth Edition, W. W. Norton & Company, New York, 2005, 1497)

⁷ „Această nerăbdare, luptă, înviere a tulpinilor uscate,/ Trunchiuri tăiate luptându-se să-și înfigă picioarele./ Ce sfânt s-a chinuit atât de mult,/ Să ridice astfel de crăci tăiate la o nouă viață? Pot auzi, sub pământ, absorbția și plânsetul,/ în venele mele le simt - ” (<http://poemhunter.com/poem/cuttings-later/>, accesat în data de 14.01.2012, ora: 09.50)

mult să aducă la viață? Prin logopoeia reușește aici poetul să creeze momentul apariției vieții.

Roethke este un poet în a cărui operă întâlnim elemente ale poeziei confesiunii. Totuși, majoritatea poemelor sale respectă tiparul clasic al poeziei prezentând sentimentele din exterior. Călătoria în sine nu se realizează la nivel atât de personal, până la autoflagelarea sinelui, așa cum apare la Lowell sau la Plath. Dacă privim chiar și mult discutatul *My Papa's Waltz*, putem observa elementele versurilor descriptive puternice care, de data aceasta, nu aduc nici de departe aminte de vehemența „Daddy, I have had to kill you./ You died before I had time - / Marble-heavy, a bag full of God./ Ghastly statue with one gray toe”⁸ Pentru Roethke, durerea este formalizată, transformată într-un dans al echilibrului, al eleganței, al nobleței. Cuvintele care amintesc de stângăcia dansului nu reușesc să creeze sentimentul de ultimatul al disperării așa cum se întâmplă la poezii confesiunii, ele doar descriu o stare ieșită din zona cotidiană, dar nici pe departe neobișnuită anilor '60 sau oricărui altor ani. „The whiskey on your breath/ could make a small boy dizzy;/ But I hung on like death:/ Such waltzing was not easy.”⁹ Structura clasică a strofei și muzicalitatea versurilor redau ritmul valsului care rezonază în urechea cititorului. O caracteristică a poeziei confesiunii este muzicalitatea versului, poezii recitând în public poeziile, creând înregistrări audio pentru radio, iar din această perspectivă poemul lui Roethke se încadrează modului confesiv.

Robert Lowell

Robert Lowell este poetul reprezentativ modului confesional. Volumul său de poezie *Life studies* marchează întoarcerea poeziei către ceea ce are mai intim, mai personal. Robert Lowell s-a născut în 1917 și a hotărât încă de la o vârstă fragedă să se dedice poeziei. A studiat cu Cleanth Brooks și cu Robert Penn Warren la Universitatea de Stat din Louisiana, a fost bun prieten al lui Allen Tate dezvoltându-și și îmbunătățindu-și stilul personal până când a găsit în poezia confesiunii cea mai facilă reprezentare a trăirilor.

⁸ „Tati, tati a trebuit să te omor./ Ai murit înainte să am timp - / Grea ca marmura, o geantă plină de Dumnezeu,/ Statuie înspăimântătoare cu un deget gri” (Sylvia Plath, *The Collected Poems*, Harper & Row, Publishers, New York, 1981, 222)

⁹ Whiskyul din răsuflarea ta/ ar fi putut să amețească un băiețel;/ Dar m-am agățat ca moartea:/ O așa valsare nu a fost ușoară.” (Margaret Ferguson, Mary Jo Salter, Jon Stallworthy, *op.cit.*, 1494)

Robert Lowell a abordat în poezia confesiunii subiecte care au atins viața sa. Tatăl lui a fost subiectul câtorva poeme, relația dintre cei doi nefiind una foarte apropiată, locul fiindu-i ocupat de bunicul și de unchiul său. Poezia *My Last Afternoon With Uncle Devereux Winslow* descrie relația dificilă cu părinții lui „I won't go with you. I want to stay with Grandpa!»/ That's how I threw cold water/ on my Mother and Father's/ watery martini pipe dreams at Sunday dinner./ ... Fontainebleau, Mattapoissett, Puget Sound.../ Nowhere was anywhere after a summer/ at my Grandfather's farm./ Diamond-pointed, athirst and Norman,/ its alley of poplars/ paraded from Grandmother's rose garden/ to a scary stand of virgin pine,/ scrub, and paths forever pioneering.”¹⁰

Acest poem începe abrupt cu strigătul copilului care își dorește rămânerea într-un Eden pământesc, creat de bunicul său. Poeții confesiunii recurg la crearea propriei lor mitologii,¹¹ cum este, spre exemplu, cea a grădinii pe care o regăsim și la Plath. O fermă a eternelor plimbări în care timpul rămâne în loc. Aici, pornind de la phanopoeia, prin descrierea finalului unei cine de sâmbătă seara, o întâmplare din cotidian este adusă, transpusă într-o stare excepțională, contrastând-o cu o lume personală de basm, creată de un copil, marcând totodată, ruperea barierei dintre acesta și părinți. Tonul este cel a unui copil care dorește și se simte fericit atunci când se răzvrățește împotriva părinților, iar adoptarea glasului de copil nu este o tehnică străină nici Sylviei Plath sau Annei Sexton, copilăria fiind, așa cum am spus și voi mai spune, spațiul traumelor care acum, ies la iveală prin poezie. Dincolo de phanopoeia, logopoeia, completată de melopoeia (alternarea de tonuri ridicate cu ritmicitatea enumerării și calmul descrierii) aduce mesajul puternic al traumei copilăriei izvorâte din despărțirea de tărâmul de basm creat de bunici, transformând o poezie simplă într-o dramă colectivă, căci cine în copilărie nu-și dorea să stea la bunici? De menționat în continuarea analizei poemului cuvintele cheie transformate aici în simboluri ale lumii creionate de poet. Utilizarea cuvintelor „nowhere” și „anywhere” raportate la ferma văzută ca centru, loc unic, consemnează lipsa de interes pentru orice alt loc în care ar putea merge copilul, iar pentru a-și susține punctul de vedere,

¹⁰ „Nu o să merg cu tine. Vreau să stau cu Bunicul»/ Așa am aruncat apă rece/ pe mama și pe tata/ martini îndoit lulea de vise la cina de duminică./ ... Fontainebleau, Mattapoissett, Puget Sound.../ Nicăieri nu era oriunde după o vară/ la ferma Bunicului./ Ascuțit ca diamantul, însetat și Norman,/ alea de plopi/ în paradă de la grădina de trandafiri a bunicii/ la un pâlcc de pini tineri,/ tufişuri, și cărări de etern pionierat.” (<http://www.poemhunter.com/poem/my-last-afternoon-with-uncle-devereux-winslow/>, accesat în data de 03.09.2011, ora 14.35)

¹¹ „private mythology” Robert Phillips, *op.cit.*,30

demonstrarea calităților unice acestui loc se realizează prin cuvinte care îi marchează caracterul excepțional precum: „diamond”, „parade”, „virgin” sau „forever”.

Lowell nu exploatează în poemele sale doar relația insuficient de benefică cu părinții săi ci și relațiile amoroase, așa cum fac și ceilalți adepți ai modului confesional. Poate unul dintre cele mai cunoscute poeme ale lui Lowell în care prezintă durerea inabilității comunicării cu ființa iubită este *To Speak of Woe That Is in Marriage*, poem în care Lowell readuce în prim plan la fel de celebrul „razor” care face diferența dintre viață și moarte, dintre suferință și fericire, dintre căsătorie și divorț. Personajul care vorbește este soția, care își descrie soțul astfel: „My hopped up husband drops his home disputes, and hits the streets to cruise for prostitutes, free-lancing out along the razor’s edge.”¹²

Revenind la tradiția de care se leagă sau nu, poezia confesiunii aduce mitologia în prim plan. Poetul nu recurge însă la mitologie întocmai cum făceau poeții romantici sau Eliot care ne amintește de celebra Sibylla din Cumae „Nam Sibillam quidem Cumis ego ipse oculis meis vidi in ampulla pendere, et cum illi pueri dicerent: Σίβυλλα τί θέλεις respondebat illa: ἀποθανεῖν θέλω”¹³

Modernitatea aduce în prim plan individul, un individ cu „viață interioară” și „suflet”. Poezia reia superioritatea asupra prozei (câștigată între 1750-1900) prin redobândirea „preciziei psihologice”: capacitatea de a crea euri fictive, suficient de subtile, de clare și de complexe încât cititorul să și le asume. Raportându-ne la latura religioasă a poeziei lui Lowell, și luând o poezie ca *Skunk hour* ca exemplu, observăm o lumea în care simboluri creștine sunt reorganizate, aduse în cotidian. Un simplu deal pe care se sunt parcate „mașinile dragostei” devine pentru Lowell un drum al oaselor, al calvarului Golgotei cum observă și Robert Phillips¹⁴ dar de la „I Stand on top”¹⁵ până la „I myself am

¹² Soțul meu cherchelit lasă certurile casnice,/ și iese pe străzi în căutare de prostituate,/ Grăbindu-se să se arunce de-a lungul marginii lamei” (<http://www.poemhunter.com/poem/quot-to-speak-of-woe-that-is-in-marriage-quot/>, accesat în data de: 24.01.2012, ora: 12.58)

¹³ „La Cumae am văzut cu ochii mei cum Sibylla atârna închisă într-o sticlă și când copii o întrebau: «Sibylla ce vrei?» ea răspundea «Vreau să mor»” (T. S. Eliot, *A Norton Critical Edition, The Waste Land*, W. W. Norton and Company, New York, 2001, p. 3) ; În mitologia greacă sibilele erau femei cu puteri profetice iar cea de la Cumae avea o mare faimă. Ei Apolo i-a dat atâtea zile câte fire de nisip a putut să țină în mână, dar fata a uitat să ceară și tinerețe veșnică, viață adevărată. Astfel Sibylla a îmbătrânit iar autoritatea ei a decăzut.

¹⁴ Robert Phillips, *op.cit.*, 20

¹⁵ „Stau în vârful” (<http://people.virginia.edu/~sfr/enam312/2004/lowell.html>, accesat în data de 20.09.2011, ora: 10.46)

hell”¹⁶ nu mai există nicio diferență, poetul este unica instanță supremă, care se poate trimite pe sine oriunde, în rai sau în iad sub privirile ascuțite ale clopotniței bisericii. În cele din urmă, întrebarea cu privire la exonerare își poate primi răspunsul acum. Poetul însuși, ca divinitate creatoare de mitologii, care reinterpretează simboluri și le asimilează propriei sale creații, este și propriul său confesor și propriul exonerator.

Poetul se cunoaște cel mai bine pe sine și vorbește despre el. Iată ce anunță Lowell în *Homecoming*: „At the altar of surrender,/ I met you/ in the hour of credulity./ How your misfortune came out clearly/ to us at twenty.”¹⁷ O întâmplare din viața lui Lowell ne este prezentată aici ca unui confident, el este un individ oarecare și spune o poveste oricui vrea să-l asculte. Totuși, întâmplarea nu este cea mai simplă, imaginile sunt creatoarele unui univers unic, încărcat simbolic, al poetului. Întâlnirea nu este totuși un banală ci devine importantă pentru el, douăzeci devine cifră simbolică, esențială pentru relația dintre el și cea pe care o întâlnește într-un loc sacru – pe altarul capitulării, putem înțelege aici capitularea sa de cavaler în fața ei. Lumea creată de el, sau mai corect spus, recreată de el, există în poem și așteaptă să fie descoperită de cititor. Importantă nu este viața poetului, ci ceea ce face el din ea, felul în care își așează trăirile în poezie, fie ele reale sau dorite a se întâmpla.

Modernitatea aduce cu sine explorarea sinelui, a ceea ce se află dincolo de superficialitatea existenței. Poetul consideră importantă prezentarea propriei sale personalități, a vieții, a biografiei sale în poezie cu care dorește să realizeze legătura indestructibilă dintre el și cititor dar legătura se realizează doar la limita existenței, la punctul maxim de rezistență psihică și uneori fizică. Poate de aceea, unul dintre cele mai exploatate elemente ale existenței pentru poezii confesiunii este cel al nebuniei, al sanatoriului, al spitalului iar poemul *Home After Three Months Away* descrie sentimentele poetului după întoarcerea de la sanatoriu.

Poezia modernă propune euri cât mai apropiate de ceea ce este individul în lumea modernă. În poezia lui Lowell descoperim elemente din viața intimă a poetului (sau presupuse a aparține acesteia) care sensibilizează cititorul determinându-l să empatizeze cu acesta. Iată un exemplu în *Home After Three Months*: „Dimpled with exaltation,/ my

¹⁶ „Eu însumi sunt iadul” (<http://people.virginia.edu/~sfr/enam312/2004/lowell.html>, accesat în data de 20.09.2011, ora: 10.46)

¹⁷ Pe altarul capitulării, / Te-am întâlnit pe tine/la ora naivității./Cum ghinionul tău a devenit evident/ amândurora la douăzeci.” (<http://www.poemhunter.com/best-poems/robert-lowell/homecoming/>, accesat la data de 20.09.2011, ora: 11,15)

daughter holds her levee in the tub./ Our noses rub, each of us pats a stringy lock of hair--/
they tell me nothing's gone./ Though I am forty-one, / not forty now, the time I put away/
was child's play.”¹⁸ Bucuria revederii fiicei sale este a oricărui părinte care, citind această
poezie re trăiește un moment similar. Aceasta este una din caracteristicile eului
individualizat, individul are o psihologie unică, are trăiri interioare. Acolo se află
esențialul. Lume există în afară, dar nu are sens decât în măsura în care e re trăită în
interior.

Lowell vede poemul ca fiind o iluzie creată prin artă. Opera lui Lowell este o serie de
experimente care, luate împreună îmbrățișează și îmbracă evoluția civilizației vestice. În
centrul său este creatorul, omul care nu a rezistat descrierii sale ca fiind oglinda generației.
Scrierile sale sunt părți egale de educației clasice, ambiției literare și interes pentru istorie.

Anne Sexton

Anne Sexton este una dintre poetele confesiunii care transformă această nouă direcție
poetică în exprimarea sentimentelor feminității care, până atunci nu fuseseră nicicând
exprimate atât de clar și simplu, primind, pentru calitatea deosebită a poeziilor sale un
premiu Pulitzer în 1967.

Unul dintre cele mai obișnuite și trecute cu vederea aspecte ale tehnicii poetice a Annei
Sexton este reînvestirea clișeelelor cu sens. Atenția deosebită dată detaliilor pe care alți poeți
le-au trecut cu ușurință cu vederea, a frazelor mult prea uzitate, fac ca poezia să dea un
suflu nou acestora, punându-le într-o altă lumină. Un exemplu semnificativ este cel al
poeziei *Housewife*, care investighează tocmai relația strânsă pe care soțiile o dezvoltă cu
propriile lor case în detrimentul soților. „Some women marry houses./ It's another kind of
skin; it has a heart,/ a mouth, a liver and bowel movements./ The walls are permanent and
pink.”¹⁹

Anne Sexton a ajutat la îmbunătățirea repertoriului poeziei confesiunii prin utilizarea
elementelor experienței care până în acel moment nu fuseseră abordate în poezie, în special

¹⁸ Gropițe în obraji de bucurie, / fiica mea mă întâmpină din cadă./ Ne frecăm nasurile, fiecare mângâie
câte-o buclă înșirată de păr --/ îmi spun că n-a dispărut nimic./ Deși am patruzeci și unu, / și nu patruzeci
acum, timpul pe care-l păstrez/ este cel al jocului copilăriei. (<http://www.poemhunter.com/poem/home-after-three-months-away/>, accesat în data de 20.09.2011, ora: 11,17)

¹⁹ „Unele femei iau casele-n căsătorie./ Este un alt fel de piele; are o inimă,/ o gură, un ficat și tranzit
intestinal./ Pereții sunt permanenți și roz.” (Anne Sexton, *Selected Poems of Anne Sexton*, *Marineer Books*,
New York, 1988, 64)

de către femei, unele dintre ele fiind considerate tabu nu doar în poezie dar mai ales în viața de zi cu zi: fertilitate, menstruație, naștere, violență sexuală, creșterea copiilor sau obiectivarea. Toate acestea duc nu doar către poezia confesiunii ci și către mișcarea feministă. Sexton a fost asociată poeziei lui Robert Lowell împreună cu care a studiat, dar și Sylviei Plath sau lui George Starbuck. Snodgrass și Maxine Kumin au fost mentori de început ai poetei.

Elementul determinant în întoarcerea lui Sexton către poezie a fost necesitatea de a pune pe hârtie experiențe limită care au determinat problemele emoționale și psihoterapia în încercarea de a-și salva căsnicia și de a lupta cu dorința de sinucidere. Granițele dintre terapie, artă și viață personală nu au fost niciodată clare, cele două s-au întrepătruns mereu influențându-se reciproc. Vocea lui Sexton este cea a unei poete care se pune pe sine și probleme ei interioare sau exterioare înaintea a orice. Concentrarea, în timpul lecturii poeziei lui Sexton este, ca și la Plath, mereu pe propriile dureri, neliniști, neajunsuri, confesiunea realizându-se în fața unui cititor psihoterapeut care nu emite păreri direct sau al cărui feedback nu va fi nicicând cunoscut.

Dintre toți poezii confesiunii, Sexton, se apropie cel mai mult de practicarea confesiunii în sensul său primar de confesiune care te absolvă de vină. Iată spre exemplu poemul *With Mercy for the Greedy* dedicat prietenei sale Ruth „*who urges me to make an appointment for the Sacrament of Confession*. Concerning your letter in which you ask/ me to call a priest and in which you ask/ me to wear The Cross that you enclose;/ your own cross,/ your dog-bitten cross,/ no larger than a thumb,/ small and wooden, no thorns, this rose-// I pray to its shadow,/ that gray place/ where it lies on your letter... deep, deep./ I detest my sins and I try to believe/ in The Cross. I touch its tender hips, its dark jawed face,/ its solid neck, its brown sleep.// True./ There is a beautiful Jesus./ He is frozen to his bones like a chunk of beef./ How desperately he wanted to pull his arms in!/ How desperately I touch his vertical and horizontal axes!/ But I can't. Need is not quite belief.// All morning long/ I have worn/ your cross, hung with package string around my throat./ It tapped me lightly as a child's heart might,/ tapping secondhand, softly waiting to be born./ Ruth, I cherish the letter you wrote.// My friend, my friend, I was born/ doing reference work in sin, and born/ confessing it. This is what poems are:/ with mercy/ for the greedy,/ they are the tongue's wrangle,/ the world's pottage, the rat's star.”²⁰ Ea scie, dar în absența lui Dumnezeu sau,

²⁰ *care mă îndeamnă să fac programarea pentru Taina Confesiunii*. Cu privire la scrisoarea în care mă /rogi să caut un preot și în care mă/ rogi să port Crucea pe care ai trimis-o;/ crucea ta,/ Crucea ta mușcată de

echivalentul său modern, terapeutul pe care îl respectă și în care crede la fel de mult, confesiunile ei nu sunt decât repetiții fără finalitate.²¹

De fapt, așa cum afirmă și în poezia mai sus citată, scopul existenței este acela de a fi un reper al păcatului și al confesiunii acestuia prin intermediul poeziei, acesta fiind motivul existenței ei iar rolul confesiunii clasice nu există pentru ea, nu are sens decât dacă, nașterea ei s-ar produce într-un alt context. Tocmai această încercare la care prietena ei o supune îi este negată – aceea de a purta crucea și a crede în confesiunea religioasă. La gâtul ei, crucea, legată cu sfoară își pierde valoarea sacră, devenind un simplu obiect așteptând minunea nașterii ei, care evident nu se întâmplă.

Totuși, Sexton caută restabilirea unei relații cu o divinitate dar aceasta nu apare, Hristos este văzut ca un om golit de divinitate – un simplu nerod care a crezut că va răzbate, rămânând doar un deținut. Poemul *For God While Sleeping* subliniază îndepărtarea de sacralitate a poetului confesiunii²² care nu mai găsește în religie speranța ieșirii din neliniștile existenței pe care nu poate decât să le aștearnă pe hârtie, în forma poemelor văzând ca ultimă salvare moartea. Acesta este de fapt omul modern, iar Sexton, în acest poem aduce în realitate lipsită de centru în care divinitatea și-a pierdut orice putere, subliniind lipsa acută a sacrului „Skinny man, you are somebody’s fault./ You ride on dark poles - / a wooden bird that a trader built/ for some fool who felt/ that he could make the fight. Now you roll/ in your sleep, seasick/ on your own breathing, poor old convict.”²³

câine,/ nu mai mare decât degetul mare,/ mică și lemnoasă, fără spini acest trandafir -// Mă rog la umbra lui,/ acel loc gri/ unde stă pe hârtia ta... adânc, adânc./ Îmi urâsc păcatele și încerc să cred/ în Cruce. îi ating șoldurile fragile, fața-i fălcoasă întunecată,/ gâtul gros, odihna maro.// Adevărat./ Este un Isus frumos./ Este degerat până la oase ca o bucată de carne./ Cât de disperat a vrut el să-și tragă brațele!/ cât de disperat îi ating axelele verticale și orizontale!/ Dar nu pot. Nevoia nu este chiar credință.// Toată dimineața/ Ți-am purtat/ crucea, atârnată cu sfoară în jurul gâtului./ Mă atinge ușor ca inima unui copil/ atingând a doua oară, așteptând ușor să se nască/ Ruth, prețuiesc scrisoarea ta.// Prietena mea, prietena mea, m-am născut/ făcând bibliografie pentru păcat, și m-am născut/ mărturisind-o. Asta sunt poemele:/ cu milostenie/ pentru lacomi, ei sunt cearta limbii,/ciorba lumii, steaua șoarecelui.” (Anne Sexton *op. cit.*, 57)

²¹ Christopher Beach, *The Cambridge Introduction to Twentieth-Century American Poetry*, Cambridge University Press, New York, 2003, 454

²² Utilizez pluralul deoarece această generalizare îmi este utilă demonstrării ruperii de sacralitate și în poemele Marianeii Marin și în cele ale Sylviei Plath

²³ „Slăbănogule, tu ești vina cuiva./ Mergi pe stâlpi înalți - / o pasăre de lemn construită de un negustor/ pentru un nebun care-a simțit/ că ar putea câștiga lupta. Acum te răsucești/ în somn, rău de mare/ în răsuflarea ta, sărman condamnat.” (<http://www.poemhunter.com/poem/for-god-while-sleeping/>, accesat în data de 13.01.2012, ora: 9.25)

Evenimentele din viața poetei, fie ele total sau parțial autobiografice creează în operă propria mitologie, așa cum se întâmplă de cele mai multe ori în creațiile poezilor confesiunii. Opera sa este un jurnal al existenței al cărei scop nu este acela de a aduce bucurie ci de a prezenta viața așa cum este trăită, așa cum este simțită. Opera sa este populată de personaje care contribuie la exprimarea stărilor autentice de groază, nebulie, neliniște, disperare, pierdere. Chiar dacă unele personaje sunt fabricate, ele neaparținând sferei reale, acestea devin plauzibile prin integrarea de către Sexton a acestora în universul ei. Astfel, au existat critici²⁴ literari care, fără a studia biografia poetei, au încadrat poezii despre fratele ei sau despre un copil nelegitim (care în realitate nu au existat) la poezii ale experienței personale ale poetei. În *The Papa and Mama Dance* discuția cu fratele imaginar este atât de reală și de ancorată în amintirile copilăriei, încât simplitatea ei reverberează confesiunea „Taking into consideration all our loveliness,/ why can't you burn your bootsoles and your/ draft card? How can you sit there saying yes/ to war? You'll be a pauper when you die, sore/ boy. Dead, while I still live at address./ Oh my brother, why do you keep making plans/ when I am at seizure at hearts and hands?”²⁵

Concluzii

Mișcarea poeziei confesiunii a reprezentat o schimbare importantă a felului în care majoritatea poezilor americani abordau în acel moment creația. Introducerea elementelor autobiografice în poezii, micșorarea distanței dintre poet și cititor, tonul puternic emoțional și structura narativă devin noile repere ale unui alt fel de poezie, mai relaxat și mai colocvial decât cel impus de adepții New Criticism care se concentra pe text doar ca literatură și nu pe relația acestuia cu cel căruia îi este destinat și anume cititorul. Noua poezie a confesiunii permite poezilor să exprime sentimente, gânduri și emoții fără a-și reprima descrierea în amănunt a durerii sau a experiențele traumatizante.²⁶

²⁴ Ralph J. Mills Jr prezentat de Robert Phillips în Robert Phillips, *op.cit.*,75

²⁵ „Analizând drăgălășenia noastră,/ de ce nu-ți arzi tălpile cizmelor și/ biletul de recrutare? Cum poți sta spunând da/ războiului? Vei fi sărac când vei muri, băiat/ nenorocit. Mort când încă locuiesc la adresă./ O fratele meu, de ce îți tot faci planuri/ când îmi tremură inima și mâinile?” (Anne Sexton, *op.cit.*, 138)

²⁶ Christopher Beach, *op.cit.*,164-164

BIBLIOGRAFIE

1. **Beach, Christopher**; *The Cambridge Introduction to Twentieth-Century American Poetry*, New York: Cambridge University Press, 2003
2. **Eliot, T. S.**, *A Norton Critical Edition, The Waste Land*, W. W. Norton and Company, New York, 2001
3. **Ferguson, Margaret, Mary Jo Salter, Jon Stallworthy**, *The Norton Anthology of Poetry*, Fifth Edition, W. W. Norton & Company, New York, 2005
4. **Phillips, Robert**, *The Confessional Poets*, Southern Illinois University Press, Carbondale, 1973
5. **Plath, Sylvia**, *The Collected Poems*, Harper & Row, Publishers, New York, 1981
6. **Sexton, Anne**, *Selected Poems of Anne Sexton*, Mariner Books, New York, 1988
7. www.poemhunter.com

COMIC AND TRAGIC ASPECTS IN HENRY JAMES'S *THE AMERICAN*¹

POPA (LUPU) Diana-Gabriela*²

ABSTRACT

HENRY JAMES'S INTERNATIONAL NOVELS ARE A HYBRID LITERARY CREATION, FULL OF TRAGIC BUT ALSO COMIC, IRONIC, AND SATIRICAL ELEMENTS. THEY ARE NOT EITHER TRAGEDIES OR COMEDIES, AS HE CREATES NEW GENRES FROM THE TRADITIONAL CONVENTIONS. HE DOESN'T USE THE TRAGIC OR COMIC IN A CLASSIC MANNER. CHRISTOPHER NEWMAN, THE MAIN CHARACTER OF THE NOVEL "THE AMERICAN", IS TRAGIC IN THE SENSE THAT HE HAS TO SURVIVE THE COLLISION OF THE INDIVIDUAL AND THE SOCIETY, THE CONTRAST BETWEEN INNOCENCE AND EXPERIENCE, THE NEW WORLD AND THE OLD WORLD. THE TRAGIC ELEMENTS ENABLE JAMES TO AFFIRM THE COMIC POSSIBILITIES OF HIS CHARACTER'S LIFE IN THE EUROPEAN SOCIETY.

KEYWORDS: COMEDY, TRAGEDY, HYBRID LITERARY CREATION, IRONY, DRAMA.

A more complex study of Henry James's international novels raises a difficult task, that of establishing whether they are mainly tragic, comic, and ironic in form or a hybrid literary creation. The critical opinions are often contradictory. Many critics try to emphasize the moral drama, the "tragedy of manners" as Frederick C. Crews names his critical study³, the "drama of discrimination"⁴. A notable group of critics insists on the comic form of James's novels. Lionel Trilling, for example, mentions that E. M. Forster's comic manner "owes much to Fielding, Dickens, Meredith and James"⁵. In his study, *Henry James and the Comic Form*⁶, Ronald Wallace considers that a description of

¹ This work was supported by the European Social Fund in Romania, under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013(grant POSDRU/88/1.5/S/47646).

² Phd. student, Doctoral School of Philological Studies, „Al.I.Cuza” University, Iași, Romania.

³ Crews, Frederick C., *The Tragedy of Manners* (New Haven: Yale University Press, 1957).

⁴ Moore, Susan Reibel, *The Drama of Discrimination in Henry James* (Queensland: University of Queensland Press, 1982).

⁵ Trilling, Lionel, *E. M. Forster* (Norfolk: New Directions, 1943), p. 8.

⁶ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975), p. 3.

James's novels as "tragic" and the insistence on a spirit of renunciation means to ignore what the author termed the "many copious springs of our never-to-be-slighted 'fun' for the reader and critic susceptible of contagion."⁷ Constance Rourke's opinion is that James's form is mainly comic and his canon illustrates the "balance of mind and feeling from which an enduring philosophical comedy may spring."⁸ Even if Henry James writes to Howells "I suspect it is the tragedies in life that arrest my attention more than the other things and say more to my imagination"⁹, Leon Edel emphasizes that "for one who felt himself to have this penchant for the tragedies of life, Henry managed to write an amazing number of successful high comedies during the next few years: upon them, indeed, he built his greatest fame."¹⁰ Most critics have emphasized the tragedy in James's novels so Edel's insistence on the presence and value of comedy comes as something new for them.

James never gives a definition of comedy, but he is conscious of its great value and seriousness. In the preface to *The Princess Casamassima*, he mentions the importance of both tragic and comic elements in life: "The tragedy and comedy of life, are things of which the common air... seems pungently to taste... If persons either tragically or comically embroiled with life allow us the comic or tragic value of their embroilment...."¹¹ He doesn't separate these concepts in his criticism. His opinion about comedy can be found in his notebooks, where he writes of "the mystification, sadness, comedy"¹², "the whole frank, bright, manly, human little comedy"¹³, and "the ironic... the order of fine comedy, satiric observation"¹⁴. It is obvious he associates comedy with irony, sadness, satire, humanity, brightness. His point of view can easily be traced in his plans for "a great comedy action": "If this action is a strong one, a right one, a real one, the elements of success ought to be

⁷ James, Henry, *The Art of the Novel. Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner's Sons, 1962), p. 324.

⁸ Rourke, Constance, *American Humor: A Study of the National Character* (New York: Harcourt, Brace & Co., 1931), p. 257.

⁹ Quoted in Leon Edel, *Henry James: The Conquest of London, 1870-1881* (Philadelphia: J.B. Lippincott Co., 1953-72), p. 256.

¹⁰ Quoted in Leon Edel, *Henry James: The Conquest of London, 1870-1881* (Philadelphia: J.B. Lippincott Co., 1953-72), pp. 256-57.

¹¹ James, Henry, *The Art of the Novel: Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner's Sons, 1962), pp. 59, 63.

¹² James, Henry, *The Notebooks of Henry James*, ed. F. O. Matthiessen and Kenneth B. Murdock (New York: Oxford University Press, 1947), p. 151.

¹³ James, Henry, *The Notebooks of Henry James*, ed. F. O. Matthiessen and Kenneth B. Murdock (New York: Oxford University Press, 1947), p. 157.

¹⁴ James, Henry, *The Notebooks of Henry James*, ed. F. O. Matthiessen and Kenneth B. Murdock (New York: Oxford University Press, 1947), p. 155.

there in force. But, ah, how charming, how interesting, how noble, as it were, the subject ought to be...fresh, charming, superior, with a distinct elevation, a great comedy-‘lift’ in it.”¹⁵

Henry James’s vision doesn’t exclude any of the two attitudes. He agrees that comedy is related to tragedy. The tragedy reflects the isolation of man from society, death and deconstruction, while the comedy emphasizes the integration of man into society, the continuity of life and construction. “Both tragedy and comedy can be affirmative, but they affirm different attitudes toward man. Whereas tragedy affirms man’s ability to maintain an ideal even when it means his own destruction, comedy affirms man’s ability to maintain an ideal while adjusting his vision to permit a continued social existence and a knowledge of inherent human limitation at the same time.”¹⁶The comedies and tragedies are related to society and their characters exist only in the social world. There is only a fine line between the two. The comic spirit is the man’s attitude which borders on tragedy and a means of fighting against the chaos of life. “By exposing the evil, ugliness, and chaos everywhere evident in his comic forms, James seeks to give his characters power over possible despair. In facing evil with moral freedom and intellectual independence, the characters strive to lead lives which provide personal as well as social success.”¹⁷

Many of the main characters in Henry James’s international novels are comic in their egotism and self-deception. The minor characters are even more comic, a kind of Jamesian caricature, as he himself writes of them, “the fixed constituents of almost any reproducible action are the fools who minister, at a particular crisis, to the intensity of the free spirit engaged with them.”¹⁸He also mentions that “I think no ‘story’ is possible without its fools- as most of the fine painters of life, Shakespeare, Cervantes and Balzac, Fielding, Scott, Thackeray, Dickens, George Meredith, George Eliot, Jane Austen, have abundantly felt.”¹⁹The Jamesian fool is often equivalent to the villain, who exerts force, but becomes unconsciously comic because of their absurd ideals and their final failure of

¹⁵ James, Henry, *The Notebooks of Henry James*, ed. F. O. Matthiessen and Kenneth B. Murdock (New York: Oxford University Press, 1947), pp. 127-28.

¹⁶ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975), p. 8.

¹⁷ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975), p. 13.

¹⁸ James, Henry, *The Art of the Novel: Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner’s Sons, 1962), p. 129.

¹⁹ James, Henry, *The Art of the Novel: Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner’s Sons, 1962), p. 67.

destroying the goodness. James also uses family units representing a certain evil society which is an obstacle to the protagonist. If in *The American*, which is a comedy of humors, James manages to move the reader's attention from the sufferance to the laughable, in the other novels he chooses to create a character that is superior to evil through their moral perfection.

Wylie Sypher remarks that "suffering in comedy takes the form of humiliation, disappointment, or chagrin, instead of death."²⁰ It is the case of Christopher Newman and Isabel Archer who are disappointed and even humiliated by the villains that oppose them, but who finally manage to survive. "In rendering evil characters comically absurd, James asserts the power of good over evil."²¹ James himself mentions that "the poet essentially can't be concerned with the act of dying. Let him deal with the sickest of the sick, it is still by the act of living that they appeal to him."²² If his international novels were tragic in form, it would be expected to end in a tragic manner, with the death of the protagonist. This happens only in two international novels: *Roderick Hudson* and *The Wings of the Dove*. Some other novels emphasize the continuity of life and end with multiple marriages, as it is the case of *The Golden Bowl*.

James tries to redefine the notion of "happy ending", as not all the characters get married. Marriage is sometimes seen as a social restriction and triumph is implied in the novel endings, as Constance Rourke observes: "the sphere had altered from outer circumstances to the realm of the mind and spirit; and triumph was no longer blind and heedless, but achieved by difficult and even desperate effort."²³ The main aim of James's novels is the individual freedom: "The free spirit, always much tormented, and by no means always triumphant, is heroic, ironic, pathetic or whatever, and, as exemplified in the record of Fleda Vetch, for instance, 'successful' only through having remained free."²⁴ His heroes and heroines make compromises, as they are free only by preserving a consciousness of human limitation. Northrop Frye mentions that James's favorite form is

²⁰ Sypher, Wylie, Introduction and Appendix: "The Meanings of Comedy" in *Comedy* (New York: Doubleday & Co., 1956), p. 254.

²¹ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975), p. 45.

²² James, Henry, *The Art of the Novel: Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner's Sons, 1962), pp. 289-90.

²³ Rourke, Constance, *American Humor: A Study of the National Character* (New York: Brace & Co., 1931), p. 258.

²⁴ James, Henry, *The Art of the Novel: Critical Prefaces by Henry James* (New York: Charles Scribner's Sons, 1962), pp 129-30.

“a comedy in which the hero does not transform a humorous society but simply escapes or runs away from it, leaving its structure as it was before. A more complex irony in this phase is achieved when a society is constructed by or around a hero, but proves not sufficiently real or strong to impose itself...”²⁵

The novel *The American* illustrates James’s desire to create types. Christopher Newman is a successful American type, in which James embodies his own ability for a sympathetic comic perception, but also his feelings about Americans. Constance Rourke sees in the creation of Newman the “drawing [of] the large, the generic, American character”²⁶, while Leon Edel mentions that Newman “embodies also everything that Henry disliked in the United States... a strong and vulgar streak of materialistic self-satisfaction.”²⁷ With his “naiveté, his boastfulness...there is also his total failure to grasp deeper human values.”²⁸

James’s comments in the preface but also in the text show that the American type represents a rich source of satire and witty comedy for him. Even if the novel opens presenting Newman in the Louvre, he is looking “not only at all the pictures, but at all the copies that were going forward around them.” James also uses his own comment upon Newman: “If the truth must be told, he had often admired the copy much more than the original.” He continues describing the “shrewd and capable fellow” as someone for whom Raphael and Titian are “a new kind of arithmetic.”²⁹ The French word he uses very often is “*combien*”, showing that the only important things for him are acquisition and wealth. This represents another source of irony for James: “It must be admitted, rather nakedly, that Christopher Newman’s sole aim in life had been to make money.... Upon the uses of money, upon what one might do with a life into which one had succeeded in injecting the golden stream, he had up to his thirty-fifth year very scantily reflected.”³⁰ His European dream is to buy culture and a wife, who “must be a beautiful woman perched on the pile, like a statue on a monument.”³¹ He also buys many overpriced copies from a young French

²⁵ Frye, Northrop, *Anatomy of Criticism* (New York: Atheneum, 1967), p. 180.

²⁶ Rourke, Constance, *American Humor: A Study of the National Character* (New York: Brace & Co., 1931), p. 238.

²⁷ Edel, Leon, *The Conquest of London, 1870-1881* (Philadelphia: J. B. Lippincott Co., 1953-72), p. 249.

²⁸ Edel, Leon, *The Conquest of London, 1870-1881* (Philadelphia: J. B. Lippincott Co., 1953-72), p. 250.

²⁹ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 5.

³⁰ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 31.

³¹ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 35.

girl. The result of all these is Newman's caricature, as his limited imagination generates a great comic potentiality.

Some of other characters in the novel mock the main character's ignorance. One of them is Valentin, his friend, who asks Newman after his sight-seeing tour:

"Are you interested in architecture...?"

"Well, I took the trouble, this summer," said Newman, "to examine- as well as I can calculate- some four hundred and seventy churches. Do you call that interested?"

"Perhaps you are interested in theology."³²

Newman loses the sense of his own comicality; he is unaware of the fact that his egotistic pride is just a good source for satire. His lack of self-awareness is also noticed when the Bellegardes constantly make fun of him. Their "visitors, coming in often while Newman sat there, found a tall, lean silent man, in a half-lounging attitude, who laughed out sometimes when no one had meant to be droll, and remained grave in the presence of calculated witticisms, for the appreciation of which he had apparently not the proper culture."³³ Leon Edel remarks that in this novel, the finest comedy is the result of the conflicting cultures which poke fun at each other. Not only the Bellegardes laugh at him, but their pretentiousness is comic from his point of view, "the Marquise de Bellegarde is simply a European Christopher Newman; she sits upon her aristocratic sanctity with the same tough possessiveness and assurance as that with which Newman sits on his pile of dollars."³⁴

If almost the whole novel is a light satire and also a comedy of manners, the last part of it becomes melodramatic, because the comic hero is placed in a tragic situation. He loses Claire, so he learns he can't buy her for his wife. He is upset over the loss of a possession and not of a true love. His desire to take revenge is expressed in an exaggerated manner and vocabulary, which are specific of the comic fool or gull. He says to Mrs. Bread: "I want to bring them down- down, down, down! I want to turn the tables upon them- I want to mortify them as they mortified me. They took me up into a high place and made me stand there for all the world to see me, and then they stole behind me and pushed me into this bottomless pit, where I lie howling and gnashing my teeth!"³⁵ At her reply, "I suppose you have a right to your anger, sir; but think of the dishonor you will draw down

³² James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 76.

³³ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 150.

³⁴ Edel, Leon, *The Conquest of London, 1870-1881* (Philadelphia: J. B. Lippincott Co., 1953-72), p. 252.

³⁵ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 267.

on Madame de Cintré”, he answers, “She has moved off, like her brother Valentin, to give me room to work.”³⁶

The end of the novel can be interpreted in two ways. One of them is that of seeing Newman as a good character who obtains an awareness of himself. As this way means to miss the comedy which characterizes Newman’s portrait, another interpretation may emphasize the negative elements of his character. He changes very little during the novel. Towards the end, while pondering the revenge on the Bellegardes, “a singular feeling came over him- a sudden sense of the folly of his errand. What under the sun had he to say to the duchess, after all? Wherein would it profit him to tell her that the Bellegardes were traitors and that the old lady, into the bargain, was a murderess? He seemed morally to have turned a sort of somersault.”³⁷

Newman gives up revenge. He visits the Tristrams where he says to Mrs. Tristram that he has “had all the vengeance I want”³⁸, but he dramatically throws the paper into the fire. James’s last sentence is another irony on his main character. When Mrs. Tristram tries to provoke him regarding his evidence, “Newman instinctively turned to see if the little paper was in fact consumed, but there was nothing left of it.”³⁹ He remains the proud, self-deceived hero who is still unaware of his own comicality. “Newman, then, is a Jamesian approximation of the gulled fool or buffon of traditional comedy. A sympathetic figure, he is nonetheless ridiculous in the context in which he finds himself. From Newman’s type James created a whole range of egoists, including Isabel Archer and Basil Ransom, and culminating in the narrator of *The Sacred Fount*.”⁴⁰

James’s satire directs towards the Bellegardes, describing them as comically absurd. Madame de Bellegarde’s portrait for example, is created in comparison to Claire’s: “Her face was a larger and freer copy, and her mouth in especial a happy divergence from that conservative orifice, a little pair of lips at once plump and pinched, that looked, when closed, as if they could not open wider than to swallow a gooseberry or emit an ‘Oh dear, no!’”⁴¹ At the same time, the comic emerges from the difference between their pride and

³⁶ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 267.

³⁷ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 305.

³⁸ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 324.

³⁹ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 325.

⁴⁰ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975), p. 24.

⁴¹ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 117.

their tendency to get compromised. When Madame de Bellegarde is asked by Newman about her intentions to favor the marriage to Claire, she answers:

“Favor it? ...No!” She said softly.

“Will you suffer it, then? Will you let it pass?”

“You don’t know what you ask. I am very proud and meddling old woman.”

“Well, I am very rich,” said Newman.

...”How rich?”⁴²

They tell to Newman that they “are stretching a point, we are doing you a great favor.”⁴³, which is not the reality. They actually gull themselves that they are some kind of martyrs, while they definitely refuse his marriage.

Valentin de Bellegarde represents the comic confidant of the novel. He adopts a comic attitude towards life, saying that “I am a great laughter, and it is better to laugh too much than too little.”⁴⁴He even deprecates himself, and Newman can’t understand his comedy of things. His role is best described when James mentions: “In the good old times...marquises and counts used to have their appointed fools and jesters, to crack jokes for them. Nowadays we see a great strapping democrat keeping a count about him to play the fool.”⁴⁵

The international comedy of manners is created when the innocent hero is sent to Europe, a different space which shows him absurd. The novel opens as a typical romantic comedy. It presents an adventurer who wants to find a wife and meets several obstacles. The plot doesn’t end in a happy manner, but in a melodramatic one, as James preserves his strong belief in the “realism” of fiction. “The plot, based on the opposing sensibilities of Newman and the Bellegardes, is thus a framework for creating scenes which reflect on both the American and the Europeans.”⁴⁶The finest comedy of this novel is generated by Newman’s inability to understand this situation, even if some of the other characters try to warn him, as it is the case of Valentin: “Old trees have crooked branches, old houses have queer cracks, old races have odd secrets. Remember that we are eight hundred years

⁴² James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), pp. 125-26.

⁴³ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 146.

⁴⁴ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 83.

⁴⁵ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), pp. 139-40.

⁴⁶ Wallace, Ronald, *Henry James and the Comic Form*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 1975, p. 73.

old.”⁴⁷Newman misunderstands the situation because of his naiveté: “Very good...that’s the sort of thing I came to Europe for. You come into my programme.”⁴⁸

Newman also misses the Bellegardes’ jokes directed at him. Their irony is obvious in the novel, generating scenes of high comedy of manners. Urban asks him:

“You are in-a-as we say, *dans les affaires*?”

“In business, you mean? Oh no, I have thrown business overboard for the present. I am ‘loafing,’ as *we* say....”

“Ah, you are taking a holiday,” rejoined M. de Bellegarde. “‘Loafing.’ Yes, I have heard that expression.”

“Mr. Newman is American,” said Madame de Bellegarde.

The comic scenes of the novel are replaced by melodramatic events toward the end of the novel, where the mysteries, the murder, the departure to the convent appear on the stage. Even if he is tempted by the idea of revenge, Newman chooses to leave Europe. Unlike Valentin, who lives a tragic story and finally dies, the main hero manages to survive and to dedicate to a new life, a typical ending for comedy rather than tragedy: “He was glad he was rich and tolerable young... it was a gain to have a good slice of life left.”⁴⁹

James himself mentions the importance of both tragic and comic elements in life and he doesn’t separate these concepts in his criticism. He agrees that comedy is related to tragedy, as the tragedy reflects the isolation of man from society, death and deconstruction, while comedy illustrates the integration of man into society, the continuity of life and construction. There is only a fine line between the two. The comedies and tragedies are related to society and their characters exist only in the social world. The comic spirit is the man’s attitude which borders on tragedy and a means of fighting against the chaos of life.

There is a dramatic opposition of certain moral and social values in Henry James’s international novels, but many of his main characters are comic in their egotism and self-deception. James’s favorite form was the international comedy of manners, which contributed very much to his popularity. His attitude towards his international characters ranges from the most detached amusement to the most intense emotional involvement, from the coolest irony to the deepest compassion. His comic spirit fights against pessimism

⁴⁷ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 105.

⁴⁸ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 105.

⁴⁹ James, Henry, *The American* (Boston: James R. Osgood, 1877), p. 317.

June 2012

and failure and celebrates life and social continuity. He reveals the life's imperfections not with the purpose of condemning life but with the one of making it acceptable, of creating a fusion of the limitation and potential of man, of life and art.

BIBLIOGRAPHY

1. **Crews, Frederick C.**; *The Tragedy of Manners*, New Haven: Yale University Press, 1957.
2. **Edel, Leon**; *Henry James: The Conquest of London, 1870-1881*, Philadelphia: J.B. Lippincott Co., 1953-72.
3. **Edel, Leon**; *The Conquest of London, 1870-1881*, Philadelphia: J. B. Lippincott Co., 1953-72.
4. **Frye, Northrop**; *Anatomy of Criticism*, New York: Atheneum, 1967.
5. **James, Henry**; *The American*, Boston: James R. Osgood, 1877.
6. **James, Henry**; *The Art of the Novel. Critical Prefaces by Henry James*, New York: Charles Scribner's Sons, 1962.
7. **James, Henry**; *The Notebooks of Henry James*, ed. F. O. Matthiessen and Kenneth B. Murdock, New York: Oxford University Press, 1947.
8. **Moore, Susan Reibel**; *The Drama of Discrimination in Henry James*, Queensland: University of Queensland Press, 1982.
9. **Rourke, Constance**; *American Humor: A Study of the National Character*, New York: Harcourt, Brace & Co., 1931.
10. **Sypher, Wylie**; Introduction and Appendix: "The Meanings of Comedy" in *Comedy*, New York: Doubleday & Co., 1956.
11. **Trilling, Lionel**; *E. M. Forster*, Norfolk: New Directions, 1943.
12. **Wallace, Ronald**; *Henry James and the Comic Form*, Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1975.

DRAMATURGY AND SPECTACLE UNDER MIHAIL SEBASTIAN'S PERSPECTIVE

DINU (DRAGOMIR) Maria – Magdalena*

ABSTRACT

MIHAIL SEBASTIAN APPROACHED DURING HIS LIFE ALL LITERARY GENRES, BOTH AS A WRITER AND AS AN ESSAYIST AND LITERARY CRITIC. SEBASTIAN'S RECEPTION TODAY SHOWS THE IMMENSE LITERARY ACTIVITY WHICH HE HAD IN THE INTERWAR PUBLICATIONS. ESPECIALLY, WHOLE HIS LIFE, SEBASTIAN WAS ATTRACTED BY DRAMATIC GENRE, WITH EVERYTHING INVOLVING HIM: DRAMA, ACTORS, DIRECTORS AND SPECTATORS. UNTIL MIHAIL SEBASTIAN STARTS TO WRITE DRAMA, HE SPOKE PASSIONATELY ABOUT THE SHOWS AS A SPECTATOR. ONCE HE STARTS THE ACTIVITY OF DRAMA WRITER, HE IS A CHRONICLER DRAMA MORE SENSITIVE AND HE IS INVOLVED IN THE LIFE OF THEATER, THE ACTORS, DIRECTORS. MIHAIL SEBASTIAN LIVED EVERY EMOTION OF A SHOW, WITH ALL THOSE INVOLVED.

KEYWORDS: MIHAIL SEBASTIAN, DRAMA WRITER, THEATER, CHRONICLE.

Criticul, eseistul și scriitorul Mihail Sebastian a încercat toate genurile literare. Receptarea lui Mihail Sebastian astăzi evidențiază bogata activitate de critic literar pe care a desfășurat-o în publicistică, dar și pe cea de scriitor. Ca eseist și cronicar, Mihail Sebastian a fost atras mai mult de dramaturgie și de genul epic și mai puțin de genul liric. „Astfel, în timp ce activa în domenii atât de depărtate de teatru, el nu făcea de fapt decât să se pregătească pentru una dintre cele mai incontestabile laturi ale creației sale: dramaturgia”⁵⁰. În ceea ce privește scriitorul, se observă înclinația deosebită pe care o are Mihail Sebastian tot față de genul dramatic. Piesele lui de teatru au fost încă de la debut și mai sunt încă un adevărat succes. Spre deosebire de majoritatea cronicarilor din epocă, Mihail Sebastian vine spre teatru „cu o experiență de critic literar, privind piesa ca operă literară, înainte de toate, dacă nu, uneori, exclusiv din acest punct de vedere”⁵¹. Înclinația lui Mihail Sebastian pentru cronică dramatică este remarcată de Camil Baltazar: „Scrisorile

* Doctorand POSDRU/88/1.5/S/63319, Școala Doctorală a Facultății de Litere, Universitatea din București

⁵⁰ Elvin Bernstein, Teatrul lui Mihail Sebastian (București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955), 8.

⁵¹ Cornelia Ștefănescu, Mihail Sebastian (Editura București: Tineretului, 1968), 90.

primite de la el, din provincie sau din străinătate, în mai bine de zece ani, constituie mărturisirea unei stări sufletești, arată dispoziția din acel moment al scriitorului substanțial de mai târziu, indicând de pe atunci felul cum va evolua el ca artist, ca autor dramatic”⁵².

Articolele lui Mihail Sebastian despre teatru din publicațiile vremii pot fi grupate în mai multe categorii, în funcție de tema pe care o dezbat. Astfel, sunt articole care fac referire la literatura dramatică, atât cea națională, cât și cea universală, și la autorii de dramaturgie; articole care au în vedere scena, repertoriul, actorii, reacția și educația publicului, dar și teatrul ca instituție. De asemenea sunt articole care se referă la critica dramatică a timpului și nu în ultimul rând, descoperim articolele în care Mihail Sebastian face el însuși cronică dramatică.

Perioada în care Mihail Sebastian s-a preocupat de dramaturgie nu este una distinctă față de perioadele în care și-a manifestat interesul pentru proză sau pentru poezie. Dorina Grăsoiu remarcă la criticul Mihail Sebastian două etape în ceea ce privește receptarea dramaturgiei: „Prima s-ar caracteriza printr-o vădită ignorare a aspectului «spectacular» și o exclusivă atenție acordată textului, regăsindu-se aici preocupările lui de eseist, teoretician, critic literar; cealaltă, influențată de experiența de proaspăt dramaturg, s-ar defini printr-o concentrare asupra interpretării, regiei, scenografiei etc”⁵³. Despre cronicile de teatru ale lui Sebastian, Dorina Grăsoiu spune că au un ton mult mai dur decât comentariile acestuia referitoare la celelalte genuri literare: „deși îi recunoaște capacitatea de a oferi creatorului iluzia întâlnirii cu propriile lui plăsmuiri, devenite ființe autonome, nu-i iartă facilitatea, procedeele mecanice, efectele grosolane, lipsa de nuanțe”⁵⁴.

Mihail Sebastian evidențiază discrepanța între teatru și celelalte arte. Este un motiv care îl determină să vorbească despre o criză a teatrului. Nu este vorba de o criză de ordin comercial, ci de o criză de orientare a literaturii dramatice, o criză de idei. Pentru Sebastian genul dramatic se alterează, făcând astfel ca teatrul modern să nu mai poată susține valorile și concepțiile reale ale reprezentărilor. „Criza teatrului se manifestă lămurit nu prin abundența producției de industrie scenică – melodramă și pornografie – și nici prin falimentele întreprinderilor dramatice”⁵⁵. Teatrul modern nu mai respectă legile genului dramatic, ci adoptă elemente străine, din alte domenii, care îi alterează din imaginea și din calitatea de până atunci. „Călcând peste rosturile sale știute, nerespectând elementare legi

⁵² Camil Baltazar, *Contemporan cu ei* (București: Editura pentru Literatură, 1962), 151.

⁵³ Dorina Grăsoiu, *Mihail Sebastian sau ironia unui destin* (București: Editura Minerva, 1986), 130.

⁵⁴ Dorina Grăsoiu, *Mihail Sebastian sau ironia unui destin* (București: Editura Minerva, 1986), 132.

⁵⁵ Mihail Sebastian, „De la dramă la spectacol.” *Cuvântul*, 31 decembrie 1927.

de dramaturgie, învecinându-se cu elemente străine de firea sa, lăsându-se invadat de lirism, muzică sau plastică, teatrul modern încetează de a mai fi teatru și se sortește astfel unei pieiri inevitabile⁵⁶. Sebastian nu este de acord cu afirmația lui Crémieux „Teatrul se bagatelizează în chip de spectacol”, ci din punctul lui de vedere, „teatrul se desliteraturizează”⁵⁷.

Criticile lui Sebastian fac referire și la prezența operelor străine. Reprezentările traducerilor pe scenele românești le acceptă atâta timp cât ele nu sunt în detrimentul literaturii române. „A da unui autor român prilejul de a rata o piesă, este mai folositor decât a reprezenta – fie și cu succes – o comedie de mare spectacol, importată de la Viena, Paris sau Londra.”⁵⁸ Este conștient de valoarea și importanța traducerilor care formează un punct de contact între culturi: „traducerile trebuie să-i ajute literaturii originale asimilarea marilor clasici universali”⁵⁹.

Făcând un inventar al pieselor de teatru scrise în perioada 1926 – 1936, Mihail Sebastian își exprimă dezamăgirea în ceea ce privește interesul scăzut pentru literatura dramatică. Piese de teatru românești care preocupă regizorii sunt ale scriitorilor deja consacrați. Din păcate nu există debuturi în dramaturgie în această perioadă, conform statisticii lui Sebastian. „Această sărăcie pe care o marchează literatura noastră dramatică de azi este cu atât mai ciudată cu cât ea corespunde unei adevărate activități febrile în celelalte domenii literare și artistice.”⁶⁰ Teatrul se detașează astfel de roman, poezie, critică și eseu. Din păcate Sebastian ajunge la concluzia dură că și creatorii consacrați deja în literatură au tendința de a se detașa treptat de dramaturgie. „Ce e și mai îngrijorător este că teatrul românesc nu numai că nu izbutește să-și apropie noi condeie, dar cu vremea le pierde și pe acelea care până într-un timp l-au servit”⁶¹. Lipsa debuturilor literare românești în dramaturgie o consideră a fi tot o criză a teatrului. Sebastian face o distincție clară între literatura dramatică și scenă, reprezentările propriu-zise. Literatura dramatică o pune pe seama scriitorilor, creatorilor, iar scena o atribuie regizorilor și actorilor. „Când spun «teatru» nu înțeleg «scenă». Înțeleg «literatură dramatică». Poate că pe scenă s-au petrecut unele lucruri interesante. Interesante din punct de vedere actoricesc sau regizoral. [...] Dar

⁵⁶ Mihail Sebastian, „De la dramă la spectacol.” Cuvântul, 31 decembrie 1927.

⁵⁷ Mihail Sebastian, „De la dramă la spectacol.” Cuvântul, 31 decembrie 1927.

⁵⁸ Mihail Sebastian, „Teatrul Național: «Sfântul a biruit» legendă în 2 acte (6 tablouri) de Marcu Beza; «Joc primejdios» comedie în 1 act de Lucreția Petrescu.” Viața Românească, martie 1938.

⁵⁹ Mihail Sebastian, „Notă tot despre literatura dramatică.” Revista Fundațiilor Regale, 1 noiembrie 1936.

⁶⁰ Mihail Sebastian, „Notă despre literatura dramatică.” Revista Fundațiilor Regale, 1 septembrie 1936.

⁶¹ Mihail Sebastian, „Notă tot despre literatura dramatică.” Revista Fundațiilor Regale, 1 noiembrie 1936.

o literatură dramatică vie în întregul ei, organică prin necesitățile ei de expresie și de creație, hotărât nu avem.”⁶² Dacă romanul și poezia s-au adaptat modernismului, teatrul cunoaște o stagnare a evoluției lui. „Literatura noastră dramatică de azi nu e contemporană cu romanul nostru de azi, cu gândirea noastră, cu lirica noastră.”⁶³

Teatrul are o funcție deosebită în dezvoltarea culturii literare a unei societăți, spune Sebastian. O piesă de teatru ajunge mult mai ușor la public prin spectacol, în comparație cu un roman care pătrunde mult mai greu în rândul unora dintre cititori. Este adevărat că receptarea dramaturgiei se face mult mai ușor prin intermediul scenei, evitându-se efortul lecturii.

În permanență criticul Sebastian încearcă să depisteze care sunt cauzele impasului în care se găsește teatrul și de asemenea el încearcă să găsească soluții pentru rezolvarea acestor probleme. Pentru situațiile critice pe care le întâmpină teatrul, Sebastian emite și diferite justificări. Lumea dramatică este obligată să se confrunte în mod direct cu publicul pe care trebuie să-l mulțumească imediat, să-i vâneze aplauzele, să-i remarce stările de dispoziție sau de indispoziție, „iar pentru a-i plăcea, e gata să recurgă la orice”⁶⁴. Mâhnirea lui Sebastian vine și din faptul că publicul nu este educat să poată recepta o opera de dramaturgie. „E pur și simplu prostia îndărătnică, stupidă, închisă, refractară și bonomă a publicului. E superior și suficient. E sigur de el și e prost crescut. Nu știe când să aplaude, n-are vreodată bucuria de a fluiera. Nu îl emoționează gândul. Nu îl insultă imbecilitatea. Nu îl zguduie decât grosolănia.”⁶⁵

Teatrul este nevoia de a păși în alt spațiu, nevoia de a intra într-o altă lume, o lume a actorilor, lume a ficțiunii, a imaginarului. Spectacolul de pe scenă devine „un joc la care participi. Este o delicată păcăleală, o subtilă păcăleală, care te subjugă, îți modifică optica, te obligă să-ți părăsești criteriile de om singur”⁶⁶. Jocul actorilor atrage atenția cu o putere care îl detașează pe spectator de lumea reală.

Omul actor, și poate chiar omul spectator, intră în jocul teatrului adoptând o mască. Masca „răspunde instinctului nostru de evaziune. Instinct ca al foamei, ca al setei, ca al

⁶² Mihail Sebastian, „Notă despre literatura dramatică.” Revista Fundațiilor Regale, 1 septembrie 1936.

⁶³ Mihail Sebastian, „Notă despre literatura dramatică.” Revista Fundațiilor Regale, 1 septembrie 1936.

⁶⁴ Mihail Sebastian, „Două duzini de trandafiri – Rămânem prieteni – Glumele destinului – Madame Sans Gêne.” Viața Românească, aprilie 1938.

⁶⁵ Mihail Sebastian, „Publicul.” Cuvântul, 13 februarie 1929.

⁶⁶ Mihail Sebastian, „Nu cred în televiziune.” Rampa, 10 februarie 1935.

iubirii – instinct somptuar desigur, luxos și scump, dar nu mai puțin natural”⁶⁷. Sebastian vede în mască începutul teatrului, care confirmă necesitatea de a ne imagina altfel, de a trăi alte vieți. Din punct de vedere moralist, a purta o mască are un înțeles peiorativ. Cu toate acestea, pentru Sebastian masca este în strânsă legătură cu teatrul și cu succesul pe care îl are acesta în fața publicului. Sebastian „punea la suflet orice dereglare în selecția repertoriului, orice semn de derută regizorală, orice scădere a exigențelor față de interpreți”⁶⁸.

Teatrul ca instituție are o influență în promovarea sau în uitarea unei opere sau a unui scriitor. Și Sebastian surprinde această funcție a teatrului în cronicile sale. Rolul definitoriu în prezentarea pieselor de teatru îl are conducerea acestei instituții. Directorul teatral nu trebuie să se limiteze la activitățile administrative, ci trebuie să aibă „un caracter de post central în cultura românească”⁶⁹. Nu este suficient ca Teatrul Național să fie bine gestionat și să prospere din punct de vedere material. Este nevoie de educația pe care poate să o ofere această instituție prin dramaturgia pe care o descoperă publicului. Noua conducere trebuie să aibă acest aspect în vedere, după cum afirmă Mihail Sebastian, căci „dacă va considera că misiunea sa exclusivă este de a menține toate acestea în bună stare, ca și cum ele ar constitui valori în sine, atunci Teatrul Național își va fi căpătat încă un bun administrator, în seria aproape tradițională a foștilor conducători. Dar dacă va avea curajul să-și pună deschis problema funcțiunii ce îi revine Teatrului Național în ansamblul unei culturi, atunci e posibil să intrăm nu numai într-o nouă direcție, dar poate într-o nouă epocă”⁷⁰.

Singura modalitate de a transmite mai departe posterității ceva din misterele unei piese de teatru, ceva din modalitatea de joc a actorilor, rămâne scrierea foiletoanelor sau a cronicilor dramatice. Sebastian spune că „publicul n-are memorie. El uită repede ce s-a jucat anul trecut și această uitare acoperă cu aceeași indiferență și marile gafe teatrale, dar și puținele victorii de artă. E o evidență și o banalitate să spui că arta actorului este efemeră. Ea are totuși o singură șansă de a dura și această șansă o oferă numai critica teatrală”⁷¹.

⁶⁷ Mihail Sebastian, „Omul și masca.” Rampa, 25 februarie 1935.

⁶⁸ Geo Șerban, „Remember.” Realitatea Evreiască, 24 august – 12 septembrie 2007.

⁶⁹ Mihail Sebastian, „La o nouă direcție a Teatrului Național.” Viața Românească, iunie 1938.

⁷⁰ Mihail Sebastian, „La o nouă direcție a Teatrului Național.” Viața Românească, iunie 1938.

⁷¹ Mihail Sebastian, „«Banca H» Nu avem cărți de teatru.” Rampa, 9 septembrie 1935

Critica teatrală imediată este de multe ori iritantă, atât din punctul de vedere al celui care o scrie, cât și din punctul de vedere al celui care este comentat. Cu toate acestea, cea mai elocventă cronică teatrală se face la scurt timp după încheierea piesei, când toate amănuntele sunt vii în mintea cronicarului. „Cronicarul teatral care își scrie cronică 24 ore după spectacol, e de invidiat. La această scurtă depărtare, seara de teatru din ajun merită oboseala unui articol”⁷². Mihail Sebastian își exprimă regretul de a fi nevoit să scrie o dată pe lună cronică dramatică de la *Viața Românească* (menționăm că *Viața Românească* este o publicație lunară) și motivează imposibilitatea de a surprinde detaliile unei piese de teatru. „O cronică dramatică lunară este în mod fatal injustă. Ea e obligată să aibe exigențe deplasate. [...] Fără voia noastră, prin simplul fapt că prezenta cronică apare lunar, suntem obligați să căutăm într-un spectacol de teatru elementele sale destul de durabile, destul de rezistente, pentru a putea intra într-un examen critic recapitulativ”⁷³. La *Viața Românească*, Sebastian scrie despre majoritatea pieselor reprezentate pe scenele teatrelor bucureștene, discutându-le atât conținutul literar, cât și felul în care sunt regizate și prezentate de actori. Teatrul supraviețuiește prin scrierea cronicilor. Este adevărat că citite după o anumită perioadă de timp, cronicile își pierd din tonul aspru și cei implicați se detașează de comentariile făcute. „Dar o cronică veche este un lucru așezat, rece, aproape impersonal. [...] După zece ani devenim aproape totdeauna clarvăzători. După zece ani ne putem privi în față erorile.”⁷⁴

În ceea ce privește critica dramatică, Mihail Sebastian este destul de categoric, cum este de fapt în toate eseurile sale critice. Nu se lasă înșelat de aparențe și nici nu vrea să înșele sau să iluzioneze prin criticile pe care le face. Este o poziție pe care o întărește spunând: „Mi se pare însă că profesiunea de critic nu e obligatorie. Cine nu are suficientă tărie de suflet și destul curaj intelectual n-are decât să frecventeze ocupații neutre”⁷⁵. Această afirmație este dovada maturității tânărului critic, indiferent de domeniul la care se referă.

O singură piesă de valoare nu atrage simpatia criticii pentru întreaga operă a unui scriitor. Sebastian dezvoltă acest subiect în cronică la piesa „Cobaiul” a lui Theodor

⁷² Mihail Sebastian, „Două duzini de trandafiri – Rămânem prieteni – Glumele destinului – Madame Sans Gêne.” *Viața Românească*, aprilie 1938.

⁷³ Mihail Sebastian, „Două duzini de trandafiri – Rămânem prieteni – Glumele destinului – Madame Sans Gêne.” *Viața Românească*, aprilie 1938.

⁷⁴ Mihail Sebastian, „Recitind cronici vechi...” *Rampa*, 27 februarie 1936.

⁷⁵ Mihail Sebastian, „Un succes teatral.” *Contimporanul*, 10 noiembrie 1929.

Scorțescu. „Eleganța, detașarea, ironia discretă, desenul lapidar și decis, cu care d-l Scorțescu a schițat pe vremuri acea delicioasă povestire ateniană, pot desigur să fie regăsite și utilizate pentru scenă. Pentru aceasta, scriitorul va trebui însă să renunțe la teme de psihologie artificială, la problemele mai mult pretențioase decât mari, mai mult false decât profunde, și să se întoarcă la simplitatea cu care debutul său literar a marcat în 1930 o frumoasă victorie”⁷⁶. Theodor Scorțescu a fost considerat un scriitor minor de Călinescu și Ov. S. Crohmălniceanu. Cu toate acestea, nu se poate spune că e „un scriitor ignorat de contemporani, dacă ne gândim că a fost recenzat favorabil de Al. A. Philippide, Paul Zarifopol, D. I. Suchianu, Perpessicius, Mihail Sebastian, Mircea Eliade”⁷⁷.

Bogăția cunoștințelor de dramaturgie, experiența de scriitor, sunt uneori insuficiente pentru a putea să prezinți unui public o piesă de teatru impecabilă. Chiar dacă la Victor Eftimiu remarcă Sebastian „o carieră preponderent situată sub semnul reușitelor teatrale, încât, de la primele începuturi, scriitorul se putea considera un răsfățat al aplauzelor venite din staluri ca și din lojile simandicoase”⁷⁸, există momente de cumpănă în viața dramaturgului. Mihail Sebastian nu ezită să aducă în fața cititorilor o problemă întâmpinată de Victor Eftimiu, prin piesa de teatru „Ferestrele albastre”: „Totuși, oricât pare de curios, piesa reprezentată de d-l Eftimiu la Teatrul «Regina Maria» păcătuiește, la prima vedere, nu prin abuz de tehnică, ci dimpotrivă prin nesiguranță de construcție”⁷⁹. Piese, autori, actori, regizori, toți aceștia trebuie să fie priviți și prezentați cu sinceritate.

În cronicile dramatice pe care le scrie, Sebastian are în vedere construcția piesei, modalitatea de prezentare a dialogului care are o importanță covârșitoare în piesele de teatru. „Dialogul în teatru nu este numai verbal. El reprezintă o adevărată tehnică prin care – aproape în mod mecanic – se pot construi situații, personaje, probleme și psihologii. E de ajuns să pleci de la o anumită situație, pentru ca prin simplă răsturnare de termeni să ajungi la situația contrarie”⁸⁰. Fiecare cronică este particularizată în funcție de stilul operei dramaturgice, de stilul scriitorului. Sebastian se ocupă în cronică dramatică și de felul în care actorii reușesc să exprime mesajul dramaturgului, dar și de modalitatea în care se

⁷⁶ Mihail Sebastian, „Studioul Teatrului Național: «Cobaiul», piesă în 3 acte de D. Theodor Scorțescu.” *Viața Românească*, mai 1938.

⁷⁷ Ion Simuț, „Un scriitor pierdut în exil.” *România literară*, 4 – 10 februarie 2004.

⁷⁸ Geo Șerban, „Meandrele memoriei. Victor Eftimiu, senior de salon.” *Observator cultural*, 4 mai 2012.

⁷⁹ Mihail Sebastian, „Teatrul Regina Maria: «Ferestrele albastre», piesă în 5 acte de D. Victor Eftimiu.” *Viața Românească*, mai 1938.

⁸⁰ Mihail Sebastian, „Cronică dramatică – Studioul Teatrului Național: «Timpuri grele», piesă în 4 acte de Edouard Bourdet.” *Viața Românească*, martie 1938.

prezintă pe scenă. „Se joacă în genere la noi, cu prea multe intenții, prea apăsător, prea subliniat, prea expresiv”⁸¹. Reacția publicului este definitivă pentru stabilirea unui succes teatral.

Întreaga perioadă în care scrie despre piesele de teatru, dar și despre spectacol, Sebastian face referire la noutatea pe care trebuie să o aducă teatrul ca gen literar și la relația pe care trebuie să o aibă cu celelalte arte.

Mihail Sebastian nu s-a apropiat de lumea dramaturgiei doar din perspectiva cronicarului dramatic, ci și din perspectiva autorului de piese de teatru. Nu a scris un număr mare de piese, dar calitatea lor este excepțională. El nu a continuat, asemeni unora dintre colegii lui de generație, tradiția comediei satirice, de moravuri, dezvoltată în perioada lui Caragiale. Temele lui se mută către oniric, către un spațiu insolit, către un univers diferit de cel de până atunci. De aceea, „Teatrul de atmosferă, de vis, de poezie, pătruns de un inefabil fior liric al lui Sebastian nu avea cum să nu placă publicului”⁸².

Prima piesă este „Jocul de-a vacanța”. În „Jurnalul” pe care îl ține în perioada 1935 – 1944, notează toate etapele procesului de lucru pentru această piesă. „Voi încerca să scriu piesa de teatru la care mă gândesc de câțiva vreme: Am văzut primul act uluitor de precis (până la replică de precis) astă seară”⁸³. Fiind un mare iubitor de singurătate, de vacanțe în care cotidianul să fie spulberat pentru a lăsa locul unei perioade de liniște, își transpune starea lui în scenele acestei piese. Putem să descoperim pasiunea lui Sebastian pentru Marcel Proust și influența asupra lui a operei scriitorului francez. Personajele proustiene manifestă o înclinație către muzica clasică, cu predilecție pentru Chopin și Wagner. „Muzica joacă un mare rol în Proust. Fiecare personaj are câte o părere muzicală”⁸⁴. Se observă că și în „Jocul de-a vacanța” personajele lui Sebastian sunt atrase de muzica lui Wagner.

A doua lui piesă, „Steaua fără nume”, este scrisă în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. În momentul în care Sebastian vrea să propună Teatrului Național piesa, se lovește de faptul că evreilor le este interzisă orice fel de activitate publică. Totuși succesul avut cu „Jocul de-a vacanța” îi dă curajul de a prezenta noua piesă sub numele fictiv Victor Mincu. Aprecierea nu întârzie nici acum să se arate. Dar critica începe să fie

⁸¹ Mihail Sebastian, „Cronică dramatică – Studioul Teatrului Național: «Timpuri grele», piesă în 4 acte de Edouard Bourdet.” Viața Românească, martie 1938

⁸² Dorina Grăsoiu, Mihail Sebastian sau ironia unui destin (București: Editura Minerva, 1986), 180.

⁸³ Mihail Sebastian, Jurnal: 1935 – 1944 (București: Editura Humanitas, 1996), 47.

⁸⁴ Anton Holban, „Marcel Proust.” Azi, octombrie – noiembrie 1936.

suspicioasă și pentru a se evita un eventual scandal, cu urmări nefaste asupra lui Sebastian, avocatul Ștefan Enescu, un fost coleg de-al lui Sebastian acceptă să apară ca autor al acestei piese.

Ultimele două piese pe care le-a scris nu au putut aduce lui Sebastian bucuria celorlalte două. Piesa „Ultima oră” a fost reprezentată după moartea prematură a autorului. Ca model a folosit în această piesă întreaga experiență din redacția ziarului *Cuvântul*. Febra de dinaintea apariției unui număr de ziar, căutarea cu atenție a știrilor care să șocheze, dezvăluiri nemaipomenite urmate de încercările de șantaj, fac din această piesă o incursiune în timpul presei interbelice. În ceea ce privește piesa „Insula”, din păcate nu a apucat să fie terminată. Prin ea, Sebastian încearcă să readucă tema evaziunii din spațiul obișnuit.

Spre deosebire de teatrul lui Camil Petrescu, unde intelectualii trăiesc o adevărată dramă de idei, dramă a conștiinței, în teatrul lui Sebastian, intelectualii caută subterfugii pentru a-și obține fericirea pe care o doresc. Viziunea pe care o are Sebastian în dramaturgie nu este una tragică asupra vieții. „Dacă tragismul intră în componența dramei sale, el se împletește cu comicul.”⁸⁵ Când vorbește despre teatru în general, Mihail Sebastian afirmă că se creează o transpunere în ireal, un pact cu visul. Și piesele lui se conformează acestui criteriu. „Uităm cu prea multă ușurință că teatrul este înainte de orice, spectacol, adică miraj, adică artificiu, adică joc.... Teatrul e iluzie și de asta e teatru.”⁸⁶

În articolul „Ceva despre teatrul lui Giraudoux”, Sebastian își definește prin Giraudoux propria concepție despre dramaturgie: „Giraudoux aduce pe scenă un filon de poezie, de sensibilitate și de visare. S-ar spune că dincolo de rampă încetează pentru el legea gravitației, care îi lipește pe oameni de pământ. S-ar spune că desprinși dintr-un conformism apăsător și zilnic, oamenii intră acolo într-o zonă de libertate, de invenție, de fantezie. Giraudoux îi redă teatrului puțin din mirajul, pe care platitudinea realistă i l-a răpit”⁸⁷.

⁸⁵ Simion Alterescu, „Omul de teatru Mihail Sebastian.” *Contemporanul*, 3 iunie 1955.

⁸⁶ Mihail Sebastian, „Ceva despre teatrul lui Giradoux.” *Rampa*, 22 septembrie 1935.

⁸⁷ Mihail Sebastian, „Ceva despre teatrul lui Giradoux.” *Rampa*, 22 septembrie 1935.

BIBLIOGRAFIE

1. **Alterescu, Simion**; „Omul de teatru Mihail Sebastian.” *Contemporanul*, 3 iunie 1955
2. **Baltazar, Camil**; *Contemporan cu ei*, București: Editura pentru Literatură, 1962
3. **Bernstein, Elvin**; *Teatrul lui Mihail Sebastian*, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955
4. **Grăsoiu, Dorina**; *Mihail Sebastian sau ironia unui destin*, București: Editura Minerva, 1986
5. **Holban, Anton**; „Marcel Proust.” *Azi*, octombrie – noiembrie 1936
6. **Sebastian, Mihail**; „«Banca H» Nu avem cărți de teatru.” *Rampa*, 9 septembrie 1935
7. **Sebastian, Mihail**; „Ceva despre teatrul lui Giradoux.” *Rampa*, 22 septembrie 1935
8. **Sebastian, Mihail**; „Cronică dramatică – Studioul Teatrului Național: «Timpuri grele», piesă în 4 acte de Edouard Bourdet.” *Viața Românească*, martie 1938
9. **Sebastian, Mihail**; „De la dramă la spectacol.” *Cuvântul*, 31 decembrie 1927.
10. **Sebastian, Mihail**; „Două duzini de trandafiri – Rămânem prieteni – Glumele destinului – Madame Sans Gêne.” *Viața Românească*, aprilie 1938
11. **Sebastian, Mihail**; *Jurnal: 1935 – 1944*, București: Editura Humanitas, 1996
12. **Sebastian, Mihail**; „La o nouă direcție a Teatrului Național.” *Viața Românească*, iunie 1938
13. **Sebastian, Mihail**; „Notă despre literatura dramatică.” *Revista Fundațiilor Regale*, 1 septembrie 1936
14. **Sebastian, Mihail**; „Notă tot despre literatura dramatică.” *Revista Fundațiilor Regale*, 1 noiembrie 1936
15. **Sebastian, Mihail**; „Nu cred în televiziune.” *Rampa*, 10 februarie 1935
16. **Sebastian, Mihail**; „Omul și masca.” *Rampa*, 25 februarie 1935
17. **Sebastian, Mihail**; „Publicul.” *Cuvântul*, 13 februarie 1929
18. **Sebastian, Mihail**; „Recitind cronici vechi...” *Rampa*, din 27 februarie 1936
19. **Sebastian, Mihail**; „Studioul Teatrului Național: «Cobaiul», piesă în 3 acte de D. Theodor Scortescu.” *Viața Românească*, mai 1938
20. **Sebastian, Mihail**; „Teatrul Național: «Sfântul a biruit» legendă în 2 acte (6 tablouri) de Marcu Beza; «Joc primejdios» comedie în 1 act de Lucreția Petrescu.” *Viața Românească*, martie 1938
21. **Sebastian, Mihail**; „Teatrul Regina Maria: «Ferestrele albastre», piesă în 5 acte de D. Victor Eftimiu.” *Viața Românească*, mai 1938
22. **Sebastian, Mihail**; „Un succes teatral”, *Contemporanul*, din 10 noiembrie 1929
23. **Simuț, Ion**; „Un scriitor pierdut în exil.” *România literară*, 4 – 10 februarie 2004
24. **Șerban, Geo**; „Meandrele memoriei. Victor Eftimiu, senior de salon.” *Observator cultural*, 4 mai 2012
25. **Șerban, Geo**; „Remember.” *Realitatea Evreiască*, 24 august – 12 septembrie 2007
26. **Ștefănescu, Cornelia**; *Mihail Sebastian*, București: Editura Tineretului, 1968

ON HUMAN DIGNITY" - TOW ANTHROPOLOGICAL VIEWS IN DIALOGUE: PHILO OF ALEXANDRIA AND GREGORY OF NYSSA

PETRIC Paulian-Timotei *

ABSTRACT:

OUR RESEARCH APPROACHES THE FIELD OF ANTHROPOLOGY FROM THE PERSPECTIVE OF TWO IMPORTANT EXEGETES: PHILO OF ALEXANDRIA AND ST. GREGORY OF NYSSA. ALTHOUGH THEY REPRESENT TWO DISTINCTIVE INTERPRETIVE AND THEOLOGICAL TRADITIONS, I.E. JUDAISM AND CHRISTIANITY, BOTH PHILO AND ST GREGORY OF NYSSA UNDERLINE THE „ROYAL STATUS” OF THE HUMAN BEING IN RELATIONSHIP WITH THE REST OF THE CREATION; THIS CONCEPT OF „ROYALTY” IS THE DIRECT IMPLICATION OF THE FACT THAT, IN THE BIBLICAL CREATION NARRATIVE, THE HUMAN PERSON IS CREATED „INTO THE IMAGE OF GOD”. HOWEVER, BETWEEN THESE TWO EXEGETES THERE IS A SIGNIFICANT DIFFERENCE, NAMELY THE WAY IN WHICH THEY OPERATE WITH PHILOSOPHICAL CONCEPTS. WHILE PHILO OF ALEXANDRIA IS DEEPLY ROOTED, IN HIS EXEGETICAL APPROACH, IN THE PHILOSOPHICAL TRADITION OF PLATONISM, ST GREGORY OF NYSSA IS MORE SELECTIVE IN HIS USE OF PHILOSOPHY AND - DUE TO THIS FREEDOM - HE IS ABLE TO EXTEND AND ENRICH THE CONCEPTS HE IS WORKING WITH.

KEYWORDS: ANTHROPOLOGY, PHILO OF ALEXANDRIA, ST GREGORY OF NYSSA, PLATONISM, CREATION NARRATIVE, REASON, HUMAN DIGNITY

Introducere

Studiul primelor capitole ale cărții Geneza a constituit întotdeauna o piatră de încercare atât pentru exegeza iudaică, dar și deopotrivă pentru cea creștină. Uneori, vocile venite din cele două direcții teologice au fost în armonie; alteori, răspunsurile pe care le-au dat iudaismul și creștinismul cu privire la crearea lumii au fost diferite. Diferențele de interpretare rezultă din contextul diferit din perspectiva căruia scriu diferiți autori; asemănările se nasc din elementele de reper din textul biblic care nu pot fi eludate și care inevitabil creează puncte de contact între opțiunile interpretative cu privire la narațiunea Creației.

* Paulian-Timotei Petric - doctorand al Facultății de Filologie din cadrul Universității „Alexandru-Ioan Cuza” din Iași.

Pentru studiul de față am ales o incursiune în sfera antropologiei din perspectiva lui Filon Alexandrinul și Sf. Grigore de Nyssa. Folosim pentru această lucrare termenul „antropologie” pentru a desemna totalitatea învățăturilor pe care fiecare din cei doi exegeți le oferă cu privire la statutul și destinul ființei umane. Nici unul dintre ei nu a încercat să elaboreze o doctrină bine articulată despre ființa umană, o „antropologie” în sensul modern al cuvântului. Ceea ce au făcut fiecare din ei a fost de pornească de la actul creator divin, să urmărească etapele creației și apoi să se oprească asupra omului. Lucrările la care face trimitere studiul de față sunt: *De Opificio Mundi* (Filon) și *Despre facerea omului* (Sf. Grigore de Nyssa). După oferirea câtorva repere descriptive filoniene, lucrarea se consacră urmării temelor prin cele două perspective antropologice se întâlnesc și accentelor prin care ele se diferențiază.

I. Repere în antropologia filoniană

1. Contextul Creației

Filon nu vede ființa umană ca și o creație separată de restul lucrării lui Dumnezeu. Pentru el, felul în care omul a fost creat este o continuare firească a „lanțului de consecințe, în deplină concordanță cu sistemul creării viețuitoarelor” pe care Dumnezeu Și-l trasase ¹ Pentru Filon, viețuitoarele nu sunt grupate în categorii în funcție de complexitatea organismului lor, ci în virtutea felului în care a fost înzestrat sufletul lor. Psihologia filoniană vizează întreaga creație, de la „sufletele cele mai apatice și mai slab alcătuite” ale peștilor, până la „cel mai splendid înzestrat suflet” dăruit speciei umane.² Prima categorie de viețuitoare, peștii, se împărtășesc într-o măsură mai mare din substanța corporală, pentru Filon ei părănd a fi aproape niște lucruri neînsuflețite (κλιητὰ ἄψυχα), în timp ce viețuitoarele înaripate și terestre dețin un grad mai înalt de sensibilitate (αἰθητικώτερα).³ Ceea ce plasează viețuitoarele pe nivele diferite de sensibilitate este măsura în care sufletul lor participă la viața trupului. Conform exegezei filoniene, toate creaturile sunt înzestrate cu *nefeș haia*, dar ele se diferențiază prin gradele de sensibilitate.⁴

Filon accentuează faptul că actul creării omului intervine doar după ce toate celelalte ființe au fost create (ἐπὶ δὲ παρῴσιν... τὸν ἄνθρωπον). După ce în paragraful

¹ Filon, *De Opificio Mundi*, XXI, 65.

² *Ibid.*, 65.

³ *Ibid.*, 66.

⁴ Cf. Chirilă, p. 48.

anterior, autorul se referise la om ca fiind „cel mai splendid înzestrat suflet”,⁵ acum el vorbește despre „incredibila înzestrare a minții” (ὡς νοῦν ἐξάριτον ἔδωρείτοϛ, ψυχῆς) care este sufletul.⁶ Aici psihologia filoniană își definește termenii; pentru Filon, sufletul este expresia capacității mentale a ființei umane, asemănat ca și rol și importanță cu pupila ochiului.

Procrearea ființelor devine la Filon metaforă a creării lumii. După cum viața pornește de la „o sămânță insignifiantă” (σπέρματος εὐτελοῦς), tot astfel în cadrul creației „primii în ordine au fost creați peștii, fiind într-o oarecare măsură specii inferioare, iar ultimul a fost omul, adică cea mai bună dintre specii”.⁷

2. Chip și asemănare

Filon oferă mai întâi cadrul în care trebuie privită crearea omului și legătura care există între ființa umană și celelalte ființe create. În definirea omului ca ființă parte a întregii creații, genul proxim este existență sufletului iar diferența specifică este dată de măsura deosebită în care este înzestrat sufletul uman. După conturarea acestui cadru, este adusă în discuție tema asemănării cu Dumnezeu a ființei umane.

Citând cu acuratețe textul Septuagintei, Filon vorbește despre crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (κατ’ εἰκόνα θεοῦ καὶ καθ’ ὁμοίωσιν).⁸ El este convins de faptul că nu există o altă creatură care să se asemene cu Dumnezeu mai mult decât omul (ἐμφερέστερον γὰρ οὐδὲν γηγενὲς ἀνθρώπου θεω̅). De la bun început, Filon elimină posibilitatea ca asemănarea dintre om și Dumnezeu să poată fi urmărită în ceea ce privește planul fizic. Dumnezeu nu are înfățișarea unui om și nici omul nu se aseamănă cu înfățișarea lui Dumnezeu. Autorul consideră că asemănarea are loc prin „cea mai importantă componentă a sufletului, adică rațiunea (νοῦν)”.⁹

⁵ Filon, *De Opificio Mundi*, 65.

⁶ *Ibid.*, 66.

⁷ *Ibid.*, 68.

⁸ *Ibid.*, 69. Singura diferență dintre textul citat (Gen. 1:26) și expresia folosită de Filon este înlocuirea pronumelui ἡμετέραν cu θεοῦ.

⁹ *Ibid.*, 69.

II. Întâlnirea antropologilor - Regalitatea ființei umane

Una din temele pe care Filon și Sf. Grigore de Nyssa le împărtășesc este regalitatea omului. Demnitatea pe care ființa umană o poartă prin purtarea chipului divin se manifestă prin statutul pe care omul îl are ca rege. În gândirea lui Filon, rațiunea omului este cea care îi deschide ființei umane drumul spre conștientizarea regalității sale. Rațiunea este pentru om ceea ce este Dumnezeu pentru întregul univers. Traseul pe care ea îl parcurge de la vederea realității, discernerea lucrurilor, la abilitatea de a fi condusă de iubire, sfârșește în actul contemplației. Realitatea materială cu care rațiunea interacționează la început o conduc să aspire la ceea ce poate fi perceput doar de intelect; dar dincolo de percepția intelectuală, înțelegând frumusețea de nedescris a lucrurilor cercetate, rațiunea se umple

...de o altă dorință și de o sete mai înaltă care o duce mai departe, chiar pe culmea acestor lucruri care sunt perceptibile numai de intelect, până când pare a-L atinge pe însuși marele Rege.¹⁰

Parcursul uman prezentat de Filon, de la vedere la contemplare nu este doar un exercițiu al cunoașterii, ci este totodată și un drum al revelației. Viața sa în istorie îl fac pe om să devină conștient că este în el o dimensiune care nu aparține istoriei, ci o transcende încercând să atingă un alt univers, mult mai înalt. Astfel, omul își dobândește statutul de rege al creației tocmai prin faptul că, aparținând ei, este cu mult mai mult decât aceasta. Filon se întoarce la tema regalității atunci când explică de ce omul a fost creat după toate celelalte creaturi. După ce identifică trei motive care explică ordinea creației în ce privește apariția ființei umane, Filon mai identifică un argument: fiind ultimul dintre lucrurile create și prin faptul că a apărut brusc, omul devine de temut pentru celelalte ființe create.¹¹

Tatăl care l-a creat a fi mai presus de animale prin fire (ἡ^ς γερμονικον φύσει ζῶον), nu doar în teorie, ci exprimând clar dispoziții verbale, a stabilit ca el să fie regele creaturilor (ἀπάντων πασιλέα), al tuturor în afară de lună, fie ele terestre sau acvatice sau asemenea celor ce străbat aerul.¹²

¹⁰ *Ibid.*, 71.

¹¹ *Ibid.*, 83.

¹² *Ibid.*, 84.

Sf. Grigore de Nyssa descrie omul ca fiind „acea falnică și prețioasă ființă”.¹³ La rândul său, el leagă prezența omului de întreaga creație, dar în termeni diferiți de cei filonieni. Pentru Sf. Grigore de Nyssa actul creării omului corespunde unei ceremonii de încoronare îndelung pregătită.

Căci nu era firesc să apară stăpânul înainte de supuși, ci întâi trebuia pregătită împărăția și abia după aceea urma să aibă loc primirea suveranului. Abia după ce Făcătorul a toate a pregătit din vreme un fel de sălaș împărătesc... abia atunci a rânduit Dumnezeu să vină omul în lume, mai întâi ca privitor al atâtor minunății, iar în al doilea rând ca stăpân al lor.¹⁴

La acest punct trebuie subliniat că nu doar tema regalității omului îi apropie pe cei doi exegeți, ci și un detaliu al înțelegerii ei: a fi rege înseamnă a contempla. Atât la Filon, cât și la Sf. Grigore de Nyssa actul suprem al omului este acela al contemplării. La ambii exegeți contemplarea începe de la lucrurile sensibile (ceea ce omul poate vedea și discerne) și culminează cu fascinația prezenței divine. Același aspect al actului contemplativ este însă totodată și un punct de diferențiere – problemă pe care o vom urmări într-una din secțiunile capitolului următor.

III. Diferențe exegetice

1. Relația om - lume

În această temă identificăm una dintre diferențele între cele două antropologii. În timp ce pentru Filon, diferența dintre om și celelalte creaturi este una dată de gradul de participare al sufletului la viața trupului, pentru Sf. Grigore de Nyssa diferența este una de statut radical diferit. Pentru amândoi, trecerea de la crearea lumii la crearea omului este naturală, dar explicarea acestei treceri diferă. La Filon, sunt mai multe nivele de sensibilitate ale lumii create, pe ultima treaptă fiind așezat omul. Pentru Sf. Grigore de Nyssa întreaga lume creată nu face altceva decât să pregătească venirea suveranului, pentru că „de la început firea omului a fost destinată să fie regină”.¹⁵ Împrumutând limbajul muzicii, se poate spune că la Filon creația este o operă în trei acte, a cărei intensitate și frumusețe crește cu fiecare act; în ceea ce ce-l privește pe Sf. Grigore de Nyssa, crearea lumii este un îndelungat preludiu care pregătește impresionanta dezlănțuire de măreție și armonie prin care ne încântă crearea omului.

¹³ Sf. Grigore de Nyssa, *Despre facerea omului*, II, p. 20.

¹⁴ *Ibid.*, p. 20-21.

¹⁵ Sf. Grigore de Nyssa, *Despre facerea omului*, IV, p. 23.

2. Semnificația contemplației

A doua diferență între cele două abordări exgetice a creării omului ține de statutul omului ca ființă în contemplarea divinului. Așa după cum am văzut în cadrul lucrării, atât Filon cât și Sf. Grigore de Nyssa vorbesc despre acest apogeu al parcursului cognitiv uman. Filon se referă la dorul de a-L cuprinde pe „însuși marele Rege (τὸν μέγαν βασιλέα)”, la starea în care „raze de lumină divină cad peste om tulburând ochii rațiunii sale cu splendoarea lor”.¹⁶ Contemplația filoniană se desăvârșește în lumina divină coborâtă asupra omului și în extazul care însoțește această experiență. Sf. Grigore de Nyssa nu se referă atât de mult la a contempla prezența divină, ci la calitatea omului de a fi „privitor al atâtor bogății” pe care Dumnezeu le crează. Omul contemplă și stăpânește lucrurile create

...pentru ca folosindu-le să-și dea seama cine este Cel ce i le-a dăruit, iar prin frumusețea și măreția întregii acestei priveliști să fie îndrumat a păși pe urmele puterii celei nenumite și nedescrise care i le-a făcut.¹⁷

3. Omul ca sfârșit al creației

Argumente filoniene

O întrebare pe care și-o pun fiecare din cei doi exegeți este legată de motivul pentru care omul a fost creat ultimul dintre creaturi. Filon, așezându-se în continuarea tradiției celor care „au încercat să pătrundă mai adânc sensurile legilor”¹⁸, subliniază faptul că Dumnezeu, înainte de a crea omul, i-a asigurat prin restul creației tot ce avea nevoie în lume. Filon identifică două *nevoi fundamentale* ale omului: hrănire și contemplare. În timp ce prima nevoie este împlinită prin belșugul cu care Dumnezeu l-a înconjurat, cea de-a doua se naște din felul în care cerescul atrage întotdeauna gândul ființei umane. Gândind la lucrurile cerești, omul își depășește starea de ființă muritoare și devine, în actul filozofării, nemuritor (ἀπαθαρᾶτίζεται).¹⁹ Aici, ca de altfel în totalitatea lucrărilor sale, Filon este tributar gândirii grecești, supralicitând rolul pe care actul filozofal îl ocupă în înțelegerea vieții umane. Pe de altă parte, el nu face altceva decât să fie consecvent propriilor sale premise teologice și exegetice. Pentru Filon, „mințea care există în fiecare individ a fost

¹⁶ Filon, *De Opificio Mundi*, 71.

¹⁷ Sf. Grigore de Nyssa, *Despre facerea omului*, II, p. 21.

¹⁸ Filon, *De Opificio Mundi*, XXV 77.

¹⁹ *Ibid.*, XXV 77.

creată după asemănarea (ἀρχέτυπον) cu acea unică rațiune care există în univers ca model prim al ei”.²⁰ Dacă mintea constituie asemănarea omului cu *arhetipul* său, atunci în mod natural folosirea ei spre pătrunderea tainelor vieții este starea cea mai înaltă a omului care se exprimă prin limbajul artei.²¹

Așadar, primul argument poate fi formulat în termenii *necesității*: Dumnezeu a pregătit înainte de crearea omului ceea ce era necesar spre împlinirea nevoilor sale fundamentale. Al doilea argument este cel al *suficienței*: ceea ce omul găsește în creație nu este doar necesar vieții sale dar și suficient, pentru el și generațiile care îi urmează.

Întreaga natură rostește cu claritate că oamenii, imitându-L pe Autorul existenței lor, ar trebui să-și trăiască viețile fără muncă și fără griji, trăind belșugul și plinătatea date cu toată dragostea.²²

Ceea ce a făcut ca omului să nu îi rămână suficiente resurse pentru viață a fost stăpânirea sufletului uman de către plăceri iraționale și alte rele de care aceasta a fost însoțită.²³ Dacă omul ar descoperi din nou calea virtuții și a dreptății, dacă s-ar sfârși lupta sufletului într-o atitudine de „liniște și blândețe”, atunci cu siguranță Dumnezeu ar oferi binecuvântări și ar scuti omul de dezastrele cu care acesta se confruntă adesea.²⁴ În cadrul argumentului său, Filon îl numește pe Dumnezeu „un prieten al virtuții și al onoarei și, mai presus de toate, un prieten al omului” (φιλάτερον καὶ φιλόκαλον καὶ προσέτι φιλόανθρωπον)²⁵.

A treia explicație în ce privește momentul ales pentru crearea omului este argumentul *unității*. Prin apariția omului, sfârșitul creației este legat de începutul ei. La începutul lucrării Sale creatoare, Dumnezeu a făcut cerul – „cel mai bun dintre lucrurile pure, între acele lucruri perceptibile numai de simțurile externe”.²⁶ La încheierea creației,

²⁰ *Ibid.*, XXIII 69.

²¹ „Iar cineva nu ar fi departe de adevăr dacă ar afirma că în toate aceste lucruri se poate descoperi acea muzică, model arhetipal și real (τὴν ἀρχέτυπον καὶ ἀληθῆ), ale cărei imagini și le-au gravat în propriile lor suflete generațiile următoare, iar în acest fel au lăsat moștenire urmașilor arta, care este cea mai necesară și rodnică pentru viața omului”. *Ibid.*, XXV 78.

²² *Ibid.*, XXVI 79.

²³ *Ibid.*, XXVI 79.

²⁴ *Ibid.*, XXVI 81.

²⁵ *Ibid.*, XXVI 81. Termenul φιλόανθρωπος (sau cuvântul înrudit φιλόανθρωπία) se găsește în LXX cu precădere în scrierile Macabeilor: 2 Mac. 4:11; 14:19; 3 Mac. 3:15,19; 4 Mac. 5:12.

²⁶ *Ibid.*, XXVII 82.

El îl face pe om – „cel mai bun dintre toate creaturile pământești muritoare”.²⁷ Filon prezintă omul ca fiind „un fel de rai scurt trăitor (βραχύν...οὐρανόν)”.²⁸ Astfel, omul nu doar încheie creația; dar devine el însuși putea de legătură între începutul și sfârșitul ei.

Sensuri diferite ale regalității omului

Ultimul argument adus de Filon în favoarea ordinii creației este de altfel și explicația pentru care optează Sf. Grigore de Nyssa. Omul a fost ultimul dintre creaturi pentru ca, atunci când toate celelalte creaturi l-au văzut, ele să „îl admire și să îl prețuiască ca stăpân și conducător al lor, în mod natural (ἡγεμόνα φύσει καὶ δεσπότην)”.²⁹ Așa după cum menționam într-o secțiune anterioară a lucrării, pentru Sf. Grigore de Nyssa, argumentul *regalității* este suficient pentru a explica faptul că Dumnezeu își încheie actul creator prin aducerea în ființă a omului.

Diferența nu constă doar în importanța pe care cei doi exegeți o acordă acestui ultim argument. Deosebirea este dată și de modalitatea în care fiecare dintre ei înțelege funcția omului de rege peste creație. Pentru Sf. Grigore de Nyssa, omul este „mai întâi privitor... iar în al doilea rând stăpân”.³⁰ În primul rând, omul se bucură și contemplă creația pregătită pentru el, exercitându-și însă totodată și statutul de suveran al ei. În gândirea lui Filon, imaginea omului ca rege are de-a face în principal cu „dominația omului (ἀνθρώπου ἡγεμονίας)” căreia nu i se poate sustrage nici o creatură.³¹ Apelând la imagini pe care le folosisese anterior în text pentru a descrie autoritatea omului, Filon vorbește despre om ca „vizitiu și cârmaci (ἡνίοχον... καὶ κυβερνήτην)” al tuturor creaturilor, menit să controleze „cursul fiecărui lucru de pe pământ... asemeni unui vice-rege al Celui Dintâi Rege Atotputernic (ὅς ἑστὶν ὁ παρχος τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου πασιλέως)”.³² Înțelegerea regalității într-o singură dimensiune – aceea a dominației – denaturează însuși statutul pe care omul îl are în ordinea creată. Ea necesită a fi echilibrată printr-un act contemplator în care omul, înainte de a-și exercita calitatea de suveran, se supune cunoașterii în uimire. Iar această echilibrare considerăm că este realizată de Sf. Grigore de Nyssa.

²⁷ *Ibid.*, XXVII 82.

²⁸ *Ibid.*, XXVII 82.

²⁹ *Ibid.*, XXVIII 83.

³⁰ Sf. Grigore de Nyssa, *Despre facerea omului*, II, p. 21.

³¹ Filon, *De Opificio Mundi*, XIX 87.

³² *Ibid.*, XIX 88.

Concluzii

Aspectele surprinse în prezenta lucrare în ceea ce privește dialogul celor două antropologii ating câteva probleme care i-au preocupat pe cei doi exegeți: Filon din Alexandria și Sf. Grigore de Nyssa. În primul rând, a fost subliniată modalitatea de diferențiere între ființe prin măsura în care sufletul participă la viața trupului. Odată definit sufletul ca expresia capacității mentale a ființei umane, devine inevitabilă echivalarea chipului divin în om cu rațiunea. Apoi lucrarea detaliază una din temele în care cele două discursuri antropologice se întâlnesc: statutul omului de suveran peste creație. Atât Filon cât și Sf. Grigore de Nyssa introduc în discursul despre om tema contemplării ca o dimensiune aparte a trăirii umane.

Din lectura comparativă a lucrărilor celor doi exegeți, studiul se oprește asupra a trei puncte de diferențiere: relația dintre om și lume, semnificația actului contemplativ și argumentarea poziției pe care omul o ocupă în narațiunea Genezei, ca sfârșit al creației. Ceea ce se observă din întreaga analiză este că Sf. Grigore de Nyssa alege în mod selectiv elemente din gândirea filoniană ca surse de inspirație pentru antropologia sa. În timp ce Filon rămâne tributar perspectivei filozofice platonice care transpare adesea din text, Sf. Grigore de Nyssa se ridică deasupra unei influențe determinante filoniene (sau de altă factură) și rămânând mereu liber (așa după cum îl descrie de fapt pe om) lărgeste și adâncește conceptele cu care operează.

BIBLIOGRAFIE

1. * *, *Dictionar enciclopedic de iudaism*, traducere: V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein, Editura Hasefer, București, 2001
2. **Chirilă, Ioan**, *Fragmentarium exegetic filonian*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002
3. **Sf. Grigore de Nyssa**, *Scrieri exegetice, dogmatico-polemice și morale*, colecția PSB, vol. 30, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998
4. **Evans, Craig A.; Stinespring, William F.**; ed., *Early Jewish and Christian Exegesis*, Scholar Press, Alanta, 1987
5. **Kraft, Robert A.; Nickelsburg, George W.E.**, ed., *Early Judaism and Its Modern Interpreters*, Scholars Press, Atlanta, 1986
6. **Neusner, Jacob; Frerichs, Ernest S.**, ed., *“To See Ourselves As Others See Us” – Christians, Jews, “Others” in Late Antiquity*, Scholar Press, Chicago, 1985
7. **Philon d’Alexandrie**, *De Opificio Mundi* (ediție bilingvă: text grec-francez)

HUNTING INSTRUMENTS IN OLD GREEK - WORDS OR TERMS?

BRAN Răzvan¹

ABSTRACT

THIS PAPER AIMS TO ANALYSE THE SEMANTIC FIELD OF HUNTING INSTRUMENTS IN ANCIENT GREEK, WITH THE PURPOSE OF HIGHLIGHTING THEIR DEGREE OF SPECIALIZATION. FURTHERMORE, THIS PAPER IS A STUDY OF THE FIELD, AIMING TO PROVE THE LEGITIMACY OF CONSIDERING GREEK HUNTING VOCABULARY A SPECIALIZED FIELD. FIRST OF ALL, WE MAKE THE DISTINCTION BETWEEN WORD AND TERM, THEN WE ANALYSE THE NAMES OF INSTRUMENTS, TRYING TO ESTABLISH THE CATEGORY THEY BELONG TO (WORDS OR TERMS). THE CRITERIA THAT WE TAKE INTO CONSIDERATION ARE: THE MEANING OF THE WORDS, THEIR FREQUENCY, THE TYPES OF TEXTS AND THE CONTEXTS. OUR STUDY REVEALS THAT THERE ARE THREE DEGREES OF SEMANTIC SPECIALIZATION: GENERAL WORDS, INTERMEDIATE TERMS AND FULLY SPECIALISED TERMS. THIS STUDY LEADS US TO MORE GENERAL CONCLUSIONS, CONCERNING THE HUNTING VOCABULARY THAT SHOULD BE CONSIDERED A SPECIALIZED LANGUAGE.

KEYWORDS: TERM, WORD, GREEK VOCABULARY, INSTRUMENTS, HUNTING.

1. Background

The tenets of the present study are to analyse the semantic field of hunting instruments in Old Greek from the point of view of their semantic specialization. We shall try to identify the (denotative) sense they exhibit in general texts and in the (hunting) corpus that we have built for this study. Analyzing and establishing the lexical and semantic status of the hunting instruments names leads to more general conclusions regarding the Greek hunting vocabulary and the relation between this specialized variety of Greek and the general language. The creation and development of a hunting professionalized terminology demonstrates the importance of hunting in ancient Greece, reflected in the lexicon, as a socially-bound variety.

¹ Ph.D. student of Doctoral School "Languages and Cultural Identities" - Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Bucharest.

The resources of our research are both traditional works (editions of Greek texts, as well as translations and dictionaries) and an electronic corpus of texts (*Thesaurus Linguae Graecae*²).

The corpus of this study includes a selection of hunting texts. Namely, it consists of three texts that describe hunting in ancient Greece, the techniques and the instruments: (i) *Kyenetikos*, written by Xenophon³, (ii) another hunting treatise with the same title but written by Arrianus (1st century AD)⁴ and (iii) a representative fragment of the work *Onomastikon* of Iulius Pollux (2nd century AD)⁵. Consequently, the corpus gives us the opportunity to investigate the lexemes from a diachronic point of view. Even though they were written in different historical periods, the description of the hunting process does not differ radically. The vocabulary that the three writers use is similar to one another, which proves that the techniques and the instruments did not change through the centuries⁶.

2. Definitions: *word* versus *term*

First of all, in the following, we would like to briefly define and present the difference between *word* and *term*, from a linguistic point of view. We shall employ this distinction in our study, as we find it to be relevant for the analysis of a specialized vocabulary. In the past decades, many linguists have tried to provide a satisfactory definition of the *word*. Saussure was the first one who defined the word as a two-dimensional unit between a signifier and a signified. We can also define a word as a complex linguistic unit, which has a phonetic, semantic and grammatical dimension⁷.

However, we shall understand better the relation and the difference between *word* and *term*, after defining the latter. The *term* is a linguistic sign, a complex unit that combines a signified and a signifier, but in contrast to a word, it can be defined as a part of

² *Thesaurus Linguae Graecae*, the Packard Humanities Institute.

³ The first Greek hunting treatise (5th century BC).

⁴ *Kyenetikos*, the text of Arrianus, was inspired by the hunting treatise of Xenophon, but it refers mainly to the breeding of hounds and adds some other information in comparison to the first text.

⁵ The Greek editions that we have used for this research are the ones provided by the *Thesaurus Linguae Graecae*.

⁶ Moreover, after analysing Medieval texts, some reserchers claim that the hunting techniques did not change from Antiquity to the Middle Ages.

⁷ Bidu-Vrănceanu, Angela *et al.*, *Dicționar de științe ale limbii* (Bucharest: Nemira, 2005), 152: „unitate lingvistică complexă, realizată simultan ca unitate fonetică, semantică și gramaticală”.

a terminology or a specialized language⁸. So the *term* is a word with some semantic restrictions, as it refers to a single concept⁹, and characterized by monoreferentiality, monosemantism, univocity. That is why the semantic content of a term is stable, it does not depend on a particular context and it excludes the synonymy, the homonymy and the metaphorical meanings.

Considered from this point of view, we can distinguish between (1) *words*, which belong to general lexicon and have a general meaning, known by all the speakers, and (2) *terms*, words with a technical and specialized meaning. This distinction is relevant to our study and we shall use it in the following part in order to establish the status of the hunting instruments names.

3. Hunting instruments

In the corpus we have identified the paradigm of hunting instruments, which is presented bellow, in Table no. 1.

Table no. 1 - Hunting instruments - a classification

			Author
Instruments	nets	<i>árkys</i>	Xenophon, Arrianus, Pollux
		<i>díktyon</i>	Xenophon, Arrianus, Pollux
		<i>enódia</i>	Xenophon, Arrianus, Pollux
	traps	<i>podágra</i>	Pollux
		<i>podostrábe</i>	Xenophon, Pollux
		<i>páge</i>	Arrianus
	weapons	<i>akóntion</i>	Xenophon, Pollux
		<i>probólion</i>	Xenophon, Pollux
		<i>xíphos</i>	Pollux
		<i>tóxon</i>	Pollux

⁸ *Idem*, 534: „element al unei terminologii sau al unui limbaj specializat, reprezentând cunoștințele din acest domeniu”.

⁹ Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte* (Bucharest: Editura Universității din București, 2007), 38: „un cuvânt supus restricțiilor”.

In the following, we shall analyse these lexical items from the angle of their semantic specialization, in order to establish if we deal with words (items of the general lexicon) or terms (specialised vocabulary). Apart from the etymology and the meaning, we shall take into consideration and refer to the following criteria:

(1) frequency (number of occurrences in texts): the words with a great number of occurrences have a wider and more general meaning, which permits them to be employed in many and various contexts;

(2) contexts and types of text they appear in: general texts, which refer to common themes, or specialized texts, which refer to particular domains;

(3) lexical productivity: generally, productive words, which generate many derivatives and compound nouns, have a wider meaning.

3.1. Nets

3.1.1. As we could see, there are three types of hunting nets *díktyon*, *árkys* and *enódia*, which present different degrees of semantic specialization. **The first name of net**, *díktyon*, appears in the Mycenaean tablets, in a compound noun¹⁰. *Díktyon* referred to the “net”, a fishing net, a hunting net or any other type of net. This general meaning leads to a large number of occurrences (8th BC - 3rd century AD), around 350 (see also Table no. 2), as it could be used in a large number of (con)texts. Furthermore, the same word is inherited in Modern Greek with this general meaning.

Interestingly, in his treatise, Xenophon uses the lexeme *díktyon* with a specific meaning. It describes a particular type of hunting net, used to catch big game (e.g. deer)¹¹. The general meaning which *díktyon* had in the common lexicon, in the treatise under discussion, changes its referent into a more specific one.

Consequently, we can identify two levels of specialisation: one first level is represented by the meaning known by all the speakers that we can find in most texts; on the other hand, the second level refers to a technical, specialised meaning, used by the hunters. But the specialised sense is contextualized: *díktyon* exhibits this meaning when the context refers to hunting techniques, instruments or other elements connected to this area.

¹⁰ Pierre Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque* (Paris: Librairie C. Klincksieck, 1965), s.v. *díktyon*.

¹¹ Xenophon, *Kynegetikos*, II, VI, VII.

In turn, the general meaning is not dependent on the context, as the common speaker did not associate *díktyon* with the instrument described by Xenophon.

Considered from the angle of frame semantics¹², we can say that *díktyon* belongs to the frame of hunting and the whole conceptual system is revealed in the mind of a speaker when a single element of this system is mentioned.

3.1.2. *Arkys*, “small hunting net”, was mentioned for the first time in the 6th century BC, mainly in contexts that refer to hunting. In *Kynegetikos*, Xenophon gives a detailed description of *arkys*, presenting the way it was made and employed¹³. Thus, we find out that it was a small net, for catching hares and boars. Once the game was caught in the net, it formed a sort of “pocket” (gr. *kólpos*), which closed with a cord.

During the period 6th BC - 3rd AD, the occurrences in the texts are rather few (see Table no. 2), and most of the contexts refer to hunting. Even though, in general texts (tragedies, historiography), *árkys* does not always refer to the net described by Xenophon, there is a direct connection to hunting¹⁴. Subsequently, the narrow sense, the frequency of the lexeme and the hunting contexts in which it appears in make us believe that *árkys* had a technical, specialised meaning, independently of the context. In our view, it is a term (in the sense we saw in section 2), that belongs to the hunting specialised vocabulary.

3.1.3. Etymologically, *enódia*, the third hunting net, is a neuter noun, in plural, that comes from the adjective *enódios* meaning “in or on the way” (gr. *en-* “in, on” + *hodos* “way, street”). Although the adjective was mentioned for the first time in the Homeric poems (8th century BC), the noun *enódia* made its first appearance in the 5th century BC, in the hunting treatise of Xenophon, with a specialised meaning: it referred to a particular sort of hunting net - “nets for stopping the pathways”.

The texts in which *enódia* appears and its contextual occurrences are always related to hunting. Moreover, we can find it mainly in the works of Xenophon, Arrianus, I. Pollux and other writers who dealt with hunting. Thus, we can say that the lexeme under discussion is a monosemantic and monoreferential term.

In the following comparative Table (no. 2) we present the occurrences of the hunting nets we identified in the corpus, from their first occurrence to the 3rd century AD.

¹² C. Fillmore, “Frame Semantics”, Chapter 10) in *Cognitive Linguistics: Basic Readings* (Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2006), 373-400.

¹³ Xenophon, *Kynegetikos*, II, VI, VII, X.

¹⁴ This sense is apparent in a glosse of Hesychios, who says that “*arkys* is a net used for hunting” (*Lexicon*, 7288).

Table no. 2 - Hunting nets - Occurrences¹⁵

century / lexeme	BC								AD		
	VIII	VII	VI	V	IV	III	II	I	I	II	III
<i>árkys</i>	-	-	6	41	3	2	-	6	13	45	13
<i>díktyon</i>	2	1	16	50	26	13	3	35	53	212	36
<i>enódia</i> ¹⁶	-	-	-	10	1	-	-	2	9	20	-

As we can see in Table no. 2, during the centuries when hunting literature was written (highlighted in grey), the number of occurrences is higher in comparison to other periods of time.

As a conclusion of this section regarding hunting nets, our analysis reveals that *árkys* and *enódia* were specialised terms, while *díktyon* was a word with general meaning, which could be also used with a specialised meaning in hunting language. We present Table no. 3, in which we compare the three lexemes we analysed, taking into consideration the meaning, the first occurrence, the number of occurrences and the context.

Table no. 3 - Instruments - comparative view

Lexeme	Sense	First occurrence	Number of occurrences	Inherited in Modern Greek	Contexts
<i>árkys</i>	“hunting net”	6 th century	129	no	hunting
<i>díktyon</i>	“net” (general meaning); “fishing net”, “hunting net”	Mycenaean Greek	349	yes	general; hunting; fishing
<i>enódia</i>	“hunting net (on pathways)”	5 th century	42	no	hunting

¹⁵ We did Table no. 2 using the electronic corpus *Thesaurus Linguae Graecae* and we did not count the derivatives and the compound words of the words under discussion.

¹⁶ We took into consideration the occurrences of the noun *enódia*, ‘road net’.

3.2. Traps

3.2.1. Pollux mentions a type of trap, called *podágra*, from the Greek words *pod-* ‘foot’ and *ágra* ‘catching’. The lexeme *podágra* was used for the first time in the 5th century BC and its frequency in texts is quite poor. Due to the narrow meaning *podágra* had, it was uttered in hunting (con)texts. We do not have many details about the way this snare looked like or worked, but Pollux tells us that it was employed to catch big game (deer and boars). We can say that it was a specialised term, which referred to a specific instrument used by hunters in catching game.

3.2.2. Another type of trap which both Xenophon and Pollux mention is *podostrábe* ‘foot-gin’, a compound noun from *pod-* ‘foot’ and *-strabos*, ‘trammeling’. Xenophon uses it for the first time in the 5th century and, moreover, his hunting treatise is the only text that mentions it. From the very beginning this lexeme means ‘snare’, employed to catch large animals. Its frequency, which is also very low, could be explained by the narrow and specialised meaning of the term¹⁷.

From the text of Xenophon¹⁸ we find out that this snare worked in the following way. First of all, it should be made of twisted yew twigs, with well-rounded hooplike “crowns”, with alternate rows of nails of wood and iron woven into the coil. Then the trap is set on a circular hole in the soil and the hunter puts a rope on it, attached to a wooden clog. The game is directed to the trap and it falls into it. Pollux gives us the same description (in *Onomastikon*, V, 32-33), as the source of his writing is the same treatise of Xenophon. On the other hand, this fact shows that, in the second century AD, hunting and, more precisely, the hunting instruments did not changed (radically) from the time of Xenophon. Hunters hunted in the same way, using the same instruments.

3.2.3. The third name of trap which we shall refer to is *page* that appears only in the text of Arrianus. The author does not make any reference to the way this trap looked like, worked or was set. Etymologically, the lexeme can be traced back to the Indo-European radical **pag-* / **pak-* “fix, freeze, coagulate”¹⁹. Consequently we can imagine that

¹⁷ In the first century AD, the grammarian Harpocration provides the following explanation: “*podostrábe* were called those instruments that hunters made and in which the game was caught” (*Lexicon*, 251). That is why we can say that the lexeme displays significant monoreferentiality.

¹⁸ Xenophon, *Kynegetikos*, IX.

¹⁹ Pierre Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque* (Paris : Librairie C. Klincksieck, 1965), s.v. *pégnymi*.

the instrument under discussion stopped and caught the game. In the texts, *page* had just this meaning (trap, snare) so it was a monosemantic and monoreferential term.

3.3. Weapons

Weapons, the third class of instruments, were employed both in war, when fighting against people, and in hunting²⁰. The hunters that practiced the type of hunting described by the three authors under discussion employed nets, traps and hounds to catch the game, which makes us assume that weapons did not play an essential role. Nevertheless, the hunter should have some weapons with him, as they were absolutely necessary in some situations: when fighting against large and dangerous game (deer or boars) and when the hunter wanted to kill the game.

3.3.1. The authors refer to two types of javelins: *akontion* “long javelin” and *probolion* “short javelin”. *Akontion* was a weapon used when fighting against people, whose first attestation was in the 8th century. It was a frequent term in Greek texts, especially in historiography and in description of battles. This type of javelin had a long shaft and it could be thrown from a certain distance or used from near against boars.

3.3.2. On the other side, *probolion*, a short javelin or a “boar-spear”, was a diminutive for *probolos*²¹, “spear”. Etymology and the texts help us to understand the meaning of the word: it is a spear which you throw from the distance.

Probolion makes its first appearance in the 5th century BC, in the hunting treatise of Xenophon. From the 5th century BC until the 3rd century AD, its frequency is limited to about 30 occurrences. Furthermore, the contexts are related to hunting only. Therefore we can say that, unlike *akontion* and even *probolos*, was not an ordinary weapon employed in battles and wars, but it was rather an instrument, used by hunters only. This interpretation leads us to the conclusion that *probolion* had a specialised sense, as the instrument was used in hunting.

3.3.3. *Xiphos*, “sword”, was a very common weapon in the ancient world and in Greece. It was used especially in battles and therefore we cannot consider it a specific hunting instrument. Hunters used this sword to defend themselves.

²⁰ In ancient Greece, hunting was similar to war in many aspects, and it is not unusual for hunters to use weapons, as they practised a dangerous activity. Hunting was also a preparation for war (it was a small-scale war) and the hunting expeditions were simulations of real battles.

²¹ Formed with the help of the preposition *pro-* “in front” and the verb *ballō* “to throw”.

The lexeme appears in the Homeric poems, it is very frequent and it was inherited in Modern Greek. Although it is mentioned in the hunting text, in our opinion, it is not a specialised term. It is rather an instrument borrowed from the area of war and fighting.

3.3.4. The last word we shall refer to is *toxon*, “bow”, but both *toxon* and *xiphos*, was not an instrument used only by hunters. In the ancient world, this weapon was employed in war and in hunting, too. It is an old word (attested for the first time in Mycenaean Tablets) and it was inherited in Modern Greek with a lot of derivatives and compounds.

A partial conclusion regarding the names of the weapons is that we cannot consider specialised hunting terms, excepting *probolion*.

4. Conclusions

After investigating the Greek hunting instruments (nets, traps, weapons), we could conclude that the analysed lexemes have different levels of specialisation. The nets and traps are instruments used especially by hunters and that is why the lexeme have a higher degree of specialisation. Except *diktyon*, all the other names can be considered terms (in the sense we saw in section 2 of this paper), due to their denotative meaning, the monosemantism and monoreferentiality. As shown, semantically, they are not context-dependent, except *diktyon*, which refers to any sort of ‘net’ and, more specific, can be associated to both fishing and hunting.

On the other hand, weapons do not exhibit a high degree of specialisation, due to the fact that they were employed in wars and hunting, too. In spite of this, we saw that *probolion* was a specialised hunting term, as it occurred only in texts related to hunting.

The above analysis, based on the corpus, revealed that, from the point of semantic specialisation, hunting vocabulary can include three types of terms:

a) technical and specialised terms (only in context referring to hunting): *árkys*, *enódia*, *podágra*, *podostrábe*, *páge*, *probólion* - which were known and employed especially by professionals (i.e. hunters);

b) intermediate terms, bordering other fields: they have a higher degree of specialisation, but do not belong necessarily to hunting (vocabulary): *akóntion*, *xíphos*, *tóxon* - known by the most speakers but associated to both war and hunting.

c) general terms that occur more frequently and have a wider meaning: *diktyon* - the hunting meaning is context-dependent.

The conclusions of the present research, which should be completed by further researches regarding other semantic fields, could be relevant to the linguistic status of the hunting vocabulary in Old Greek. The existence of specialised terms can demonstrate the existence of a hunting terminology, which reflects the role of hunting in ancient Greek society and economy. This area deserves further analysis, as it deepens the understanding of Greek language, society and the relations established between them.

BIBLIOGRAPHY

1. **Babiniotis, Gheorghios**, *Ετυμολογικό λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας. Ιστορία των λέξεων*, Athens: Κέντρο Λεξικολογίας, 2009.
 2. **Bailly, Charles**, *Dictionnaire Grec-Français*, Paris: Hachette, 1963.
 3. **Barsalou, Lawrence**, „Context-independent and context-dependent information in concepts” in *Memory & Cognition*, 10, 82-93, 1982
 4. **Bertrand, Joëlle**, *Le vocabulaire grec du mot à la pensée*, Paris: Ellipses, 2008.
 5. **Bidu-Vrănceanu, Angela**, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucharest: EUB, 2000.
 6. **Bidu-Vrănceanu, Angela**, *Lexicul specializat în mișcare: de la dicționare la texte*, Bucharest: EUB, 2007.
 7. **Bidu-Vrănceanu, Angela**, *et al.*, *Dicționar de științe ale limbii*, Bucharest: Nemira, 2005.
 8. **Chantraine, Pierre**, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*, Paris: Librairie C. Klincksieck, 1965.
 9. **Fillmore, Charles**, “Frame Semantics” in (Ed.) Geeraerts, D., *Cognitive Linguistics: Basic Readings*, Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 2006.
 10. **Lidell, H.G. & Scott, R.**, *A Greek-English lexicon*, Oxford: OED, 1940.
 11. **Xénophon**, *L’art de la chasse*, Delebecque, Edouard, (trad.) *Notice; Appendice and Lexique choisi des termes de chasse* Paris: Belles Lettres, 1970.
- Electronic Texts Corpus: *Thesaurus Linguae Graecae* (TLG).

SNAKES'BEAD**CONSTANTIN Veronica***

RESUMÉ : LA RASSADE DES SERPENTS EST UN MOTIF MYTHIQUE BIEN REPRESENTÉ, DANS LA STRUCTURE DES CERTAINES ESPECES EPIQUES DIFFERENTES ET AYANT DE SIGNIFICATIONS DIVERSES : PIERRE DE PASSAGE DANS UN AUTRE NIVEAU ONTIQUE, ŒUF COSMIQUE, DRACONITE-RECOMPENSE, PIERRE QUI GUERRIT, PIERRE NOURISSANTE ETC. LA RASSADE DES SERPENTS EST EXCLUSIVEMENT BONNE, TANDIS QUE LA PIERRE COMME ROCHE EST EGALEMENT PORTEUSE DE SOUCHE DIVINE, MAIS AUSSI PIERRE DE FERMETURE ET DE MORT. DANS CES HYPOSTASES, LA PIERRE RESPECTE LA CONCEPTION MYTHIQUE AMBIVALENTE.

MOTS-CLEF:

RASSADE, NIVEAU ONTOLOGIQUE, OEUF COSMIQUE, OUROBOROS, GRAIN DE LA VIE, ALMA PETRA, PETRIFICATION

1. Préliminaires

La rassade des serpents est un motif épique d'origine mythique bien représenté dans toutes les trois provinces roumaines¹, la foi étant consignée par B.P.Hasdeu, Elena Niculiță-Voronca,² Traian German,³ Ovidiu Bîrlea,⁴ Maria Ioniță.⁵ Même Mircea Eliade dévoile ses préoccupations concernant ce motif folklorique dans un étude publié en 1939.⁶

* CONSTANTIN Veronica, drd.à L'Université de Bucarest, La Faculté des Lettres.

¹ Silviu Angelescu, Légende, III ème Édition, (Bucarest: Valachie, 2008), 16-17;

² Les Coutumes et les fois du peuple roumain, cueillies et mise sen ordre mythologique, II ème volume. Edition soignée par Victor Durnea, (Iasi: Polirom, 1998), 191-226 : "Celui qui peut acquérir la pierre des serpents, ce qu' il pensera il obtiendra."

³ Météorologie populaire, observation, fois, coutumes, (Blaj: Imprimerie du Seminaire greco-catholique, 1928), 136 : "la pierre des serpents protège contre les maladies, et celui qui la lèche, n'a plus ni faim, ni soif."

⁴ Petite encyclopédie des contes roumaines, (Bucarest: 1976), 23-24;

⁵ Le livre des tumultes. Légendes de l' Occident, avec un avant-propos par Ion Seuleanu, (Cluj-Napoca: Dacia, 1982).

⁶ La Pierre des serpentes, dans *Le Maître Manole*, I ère année, no. 5-6, 1939, 15-21.

On dit que pendant certaines journées de l'année, plusieurs serpents se groupent et "bouillent la pierre", c'est-à-dire ils font naître des écumes qu'ils versent par la bouche une pierre ensorcelée de la dimension d'un œuf. Celui qui l'acquiert aura tout ce qu'il désirera, étant protégé contre les maladies et toutes sortes de malheurs. D'habitude, la pierre est avalée par l'un des serpents présents à "l'opération", celui-ci se transformant en dragon. Le motif de la rassade des serpents est identifié par Silviu Angelescu dans la structure des espèces épiques différentes telles : le mythe, le récit, la légende, la ballade et le conte bleu. On croit que dans la littérature populaire roumaine le serpent est une présence mystérieuse, dans une relation étroite avec le cosmique, mais la rassade des serpents a de différentes significations. On considère que certains villages roumains offrent encore des documents d'histoire orale qui doivent être étudiés et faits connus. Notre ouvrage a été conçu ayant comme point de départ les données existantes dans les études de spécialité et encore sur le terrain, sans prétendre d'avoir exhaustivement abordé le problème, étant un essai d'analyse et de systématisation de la relation entre la pierre et le serpent.

2. La rassade des serpents

2.1. La rassade des serpents, la pierre et la perle

Le rôle important de la pierre dans l'existence terrestre peut être soutenu encore par l'envergure des ailes du mot, qui a développé de nombreux sens, expressions et locutions : roche solide, pièce utilisée aux jeux de société, météorite, grêle etc.⁷ Roche dure, *la pierre* est le symbole de la solidarité, de la stabilité, de la force et la pérennité, le symbolisme des pierres et leurs fonctions mythologiques étant dues en premier lieu à leur double appartenance à la sphère de la fantôme chtonienne et celle de l'air.⁸ La littérature populaire roumaine ne contredit pas la définition de la pierre, mais la complète, puisque la rassade des serpents est une pierre d'origine biologique, ce qui l'approche de la perle et de la "pierre des reins" ; elle se dissocie de celle-ci par la modalité de "fabrication" et par son statut d'objet mythique à même de produire un changement de nature ontologique. C'est ainsi qu'on peut placer *la rassade des serpents*, tout comme composé minéral, entre les deux définitions, étant un produit biologique en dehors de l'être des "producteurs" qui

⁷ *** Dictionnaire Explicatif, (Bucarest: Univers Encyclopédique, 1996), 787-788.

⁸ Ivan Evseev, Dictionnaire de magie, démonologie et mythologie roumaine, (Timișoara: Amarcord, 1998), 366.

pourtant s'empresment de se l'approprier. Pour les reptiles, l'année finit plus tôt, à Pobrejenie (le 6 août, le Changement de Visage), quand les cygognes voyagent, tandis que les serpents, les lézards et les lézards verts entrent sous la terre pour hiberner ; suivant, d'autres informations, les serpents entreraient à l'abri avec les insectes, le 14 septembre, pas avant de se grouper tous dans la coudraie pour faire la pierre précieuse.⁹ Comme substance, la perle étant aragonite¹⁰ - carbonite de calcium, secrété autour des corps étrangers qui pénètrent dans l'organisme des coquilles de Saint-Jacques. Ainsi, la perle est carbonate de calcium d'origine biologique, à la différence de la pierre à chaux (calcaire), qui est un carbonate de calcium d'origine géologique. Dénommée encore muguet, la perle est une pierre semi-précieuse comme bijou, gris-argentée, à éclat d'ivoire, de forme sphérique et de dimensions millimétriques. Sur la perle et le corail, on sait qu'ils ont de l'éclat s'ils sont portés sur la peau et "meurent", avec des couleurs passées, s'ils n'entrent pas en contact avec le corps humain. La relation entre la pierre et la perle est mise en évidence encore par le fait qu'il existe *une perle de grotte*, (s.n.) configurée avec les moyens dont elle dispose, sur le plancher ou le mur d'une grotte, même par la Mère Terre, dans une étonnante similitude avec d'autres créatures de la terre: "par la précipitation du carbonate de calcium" autour d'un "grain de sable ou un petit fragment de calcaire."¹¹ Dans les fois méditerranéennes, asiatiques et australiennes la perle, née d'une coquille des profondeurs de la mer, possède un riche symbolisme qui réunit la lumière, la fertilité, la lune, l'eau, la fécondité.¹²

2.2. La rassade-de passage à un autre niveau ontologique. Les ethnologues parlent de la fabrication de la rassade dans la coudraie, la Journée de l'Exaltation de la Saint Croix, considérée dans le Calendrier populaire la Journée du Serpent, quand les serpents se groupent pour reproduction, s'entortillent les uns les autres, fabriquent la pierre précieuse de l'écume qui les couvre et après ils se retirent aux abris pour hiberner.¹³ Il en résulte, ainsi, que la pierre précieuse est le produit biologique par suite d'une fin de cycle solaire. Il

⁹ Tudor Pamfile, Les fêtes d'automne et de jeûne du Noël, (Bucarest: Socec, 1914), 52.

¹⁰ *** Dictionnaire encyclopédique, vol.V, O-Q, (Bucarest: Encyclopédique, 2004), 338; Ida Schottek, Métaux et pierres précieux, II ème Édition revue et augmentée, (Bucarest: RAI), 121-126.

¹¹ *** Dictionnaire encyclopédique, vol.V, O-Q, (Bucarest: Encyclopédique, 2004), 299.

¹² Ivan Evseev, Dictionnaire de magie, démonologie et mythologie roumaine, (Timișoara: Amarcord, 1998), 361.

¹³ Ion Ghinoiu, Fêtes et coutumes roumaines, (Bucarest: Elion, 2007), 106.

est essentiel le but pour lequel elle est produite- la passage à un autre niveau ontologique, mais en paraphrasant, on peut parler du "circuit de la pierre" dans le monde des serpents.

2.3. La rassade-de passage à un autre niveau ontologique et comme compensation aussi. Comme une pierre de passage à un autre niveau ontologique, la rassade peut être pour un serpent opprimé peut-être sur le principe de compensation: "un serpent frappé avec une verge de coudrier se divise, mais la tête avec l'autre morceau du corps échappe et il vit ainsi de suite: alors il s'appelle «holtuănit». Celui-ci en groupant d'autres "il soufflent, ils crachent d'écume, ainsi qu'il fasse une très grande monceau; là ils bouillent jusqu'elle devienne la pierre précieuse. *Cette pierre-là personne ne peut la prendre que celui frappé.*"¹⁴ (s.n.) Avalée, la rassade n'est pas pourtant suffisante, le passage étant conditionné de parcourir d'autres étapes comme celle de claustration totale dans un temps bien déterminé : "il y reste dans l'abîme, pour ne plus entendre ni voix d'homme, ni voix d'oiseau pendant 7 ans. Après 7 ans, il sort avec des ailes et des pieds de dragons, marche dans le bois et il peut avaler un enfant, tant il est grand, et il peut s'envoler au ciel."¹⁵ Avec la perle, comme principe cosmique¹⁶ nécessaire au passage dans un autre niveau d'existence, pourrait équivaloir la rassade des serpents, que ceux-ci la produisent, ensuite ils se pressent de l'avalier. Si, "Il suffit un contact direct pour que, par lui, l'homme soit intégré dans un rythme ou dans une unité cosmique", "dans un mot, réaliser dans des conditions optimales sa destinée, sur la terre et construire sa destinée post-mortem (après la mort)"¹⁷ Il est possible que le même rôle soit joué par la rassade des serpents dans la configuration de l'existence de ceux-ci. Le serpent qui avale la rassade "porte" la perle en soi-même, comme une confirmation de raccord à ce géant circuit du Grand Tout.

2.4. La pierre-ouroboros. Dans la prose *La rassade des serpents* on apprend plusieurs informations liée à la forme et au pouvoir magique de la rassade: "c'était un fil jusqu'à ce que l'on introduit et la rassade avait une strie jaune autour du centre, près de l'échine, de ce côté-ci, de l'autre côté des boutons jaunes. Et il y avait un trou plus grand et à l'autre bout un trou plus petit, selon la manière dans laquelle les serpents l'ont tenue dans la queue pour

¹⁴ Elena Niculiță-Voronca, Les Coutumes et les fois du peuple roumain, cueillies et mises en ordre mythologique, II ème volume. Edition soignée par Victor Durnea, (Iasi: Polirom, 1998), 197.

¹⁵ Elena Niculiță-Voronca, Les Coutumes et les fois du peuple roumain, cueillies et mises en ordre mythologique, II ème volume. Edition soignée par Victor Durnea, (Iasi: Polirom, 1998), 197.

¹⁶ Mircea Eliade, Commentaire à la légende du Maître Manole, (Bucarest: Humanitas, 2004), 9.

¹⁷ Mircea Eliade, Commentaire à la légende du Maître Manole, (Bucarest: Humanitas, 2004),10.

la fabriquer.”¹⁸ Il est remarquable le réalisme de la description d’où se met en évidence un véritable portrait du serpent en pierre (dans l’hypostase de petit *ouroboros*) que l’homme simple, en tant que narrateur des événements d’exception, a l’intuition qu’il se cache dans la substance de la rassade avec œil. **Les pierres trouées** sont associées à la matrice féminine, en participant aux différents rites de la fertilité. Chez les Slaves d’est, une telle pierre, plate et trouée au milieu, était nommée *kurinnyi bog* “le dieu des poules” et elle était mise à l’intérieur du poulailler des volailles pour leur augmenter la fécondité.¹⁹ La pierre trouée, à valeur de protéger, est présente aussi de nos jours dans le Maramures-Le Pays du Lăpuș- où elle est mise à la porte des maisons dans lesquelles se sont nés des garçons;²⁰ entre les pierres de Tărtăria existe encore la possibilité que certaines, étant trouées et inscrites, similaires à celles de Ieud, d’avoir autrefois eu une valeur pareille, étant plus plausible l’hypothèse de les accrocher au seuil / porte, au lieu d’être portées, même si elles ont une signification égale.

2.5. La rassade-draconite. Le motif épique est intégré dans le scénario de la ballade, à côté du motif de malédiction et celui du serpent avalant. Dans la variante *La Chanson du serpent*²¹ un “brave jeune homme étranger” qui sauve le jeune homme, est récompensé par le serpent -même : “Introduit ta main dans ma gorgée / Pour voir ce qu’il y a:/ Deux pierres précieuses / Pour payer tout le monde.” La pierre est présentée par Silviu Angelescu, celui-ci avertissant qu’on se trouve devant un mythe très ancien, celui du «draconite» sur lequel on apprend de nombreuses informations des récits des Anciens. Ainsi, d’après Pliniu de Vieux le draconite serait une pierre fantastique qui se trouverait dans la tête de certains dragons”²², les grenouilles géantes et le basilic.

2.6. La rassade-Oeuf Cosmique. Comme créateur de cet objet magique, le Serpent s’avère être un animal mythique avec des forces impressionnantes, étant possible une analogie entre la pierre précieuse faite par les serpents et le motif de l’Oeuf Cosmique d’où est né le monde, motif présent dans plusieurs religions et mythologies antiques telles: la religion orfrique, la mythologie chinoise, hypothèse soutenue par Silvia Chițimia. La

¹⁸ Maria Ioniță, *Le livre des tumultes. Légendes de l’Occident*, avec un avant-propos par Ion Seuleanu, (Cluj-Napoca: Dacia, 1982), 150-151.

¹⁹ Anca Irina Ionescu, *La mythologie des slaves*, (Bucarest: Lider, 2002), 77.

²⁰ Mihai Dăncuș, *Rités de séparation, agrégation et initiation dans la phase de l’enfance*, en *Marmația*, V-VI, Baia Mare, 1979-1981, 453-455.

²¹ Octav Păun et Silviu Angelescu, *Conts bleus, ballades et doina*, (Bucarest: Minerve, 1989), 263.

²² Silviu Angelescu, *Légende*, III ème Édition, (Bucarest: Valachie, 2008), 16-17.

chercheuse interprète la pierre ensorcelée comme *ovum anguinum* („oeuf de serpent”), symbole de la connaissance et „oeuf de monde”²³

2.7. La pierre thérapeutique. En Orient on attribue à la perle des propriétés aphrodisiaques et thérapeutiques, étant utilisée à l’arrêt des hémorragies, au traitement de l’ictère et de la folie.²⁴ Dans notre littérature de spécialité, la rassade des serpents guérit contre la morsure du serpent. Le but et le rôle de la rassade est plus complexe, son pouvoir magique est incontestable : “cette rassade est bonne quand n’importe quel serpent mord une vache ou un enfant ou un homme plus grand. Quand tu en aura besoin, plonge-la dans l’eau et avec cette eau lave la vache ou l’enfant, ou l’homme, n’importe qui, qu’il va guérir.”²⁵

3. Les pierres météoriques. La litholatrie. La litholatrie - le culte des pierres sacrées- est une forme de religion archaïque répandue sur tous les continents du monde. De telles pierres signifiaient une présence divine, c’étaient des sièges ou des représentations litomorphes des dieux et des ancêtres mythiques. La pierre noire apportée par les Romains de Phrygie pendant les guerres puniques représentait la Grande Déesse Mère (Cybele). L’homme primitif était très impressionné du pouvoir des météorites, considérant le ciel comme une voûte de pierre, étant aussi connus des cas *d’adoration des pierres météoriques*, comme *Ka’aba* de Mecca.²⁶ Les météorites, nommés “pierres du ciel” sont ramassés par les “Buryats” et au printemps sont arrosés avec de l’eau rituelle, en leur donnant des offrandes pour augmenter la récolte.²⁷ Selon le traité de Gheorghe Sincai dirigé contre les superstitions de son temps, ces “coins de foudre” se réjouissaient d’une véritable vénération parmi les gens du peuple: “parce que sur ces maisons-là où on tient de telles pierres, le foudre ne les frappe pas.”²⁸

²³ Silvia Chițimia, La ballade «Le Serpent» dans ses éléments de très ancien cult roumain, en *Revue d’Ethnographie et Folklore*, tome 24, no. 2, Bucarest, 1979, 185-196.

²⁴ Ivan Evseev, Dictionnaire de magie, démonologie et mythologie roumaine, (Timișoara: Amarcord, 1998), 361.

²⁵ Maria Ioniță, Le livre des tumultes. Légendes de l’Occident, avec un avant-propos par Ion Seuleanu, (Cluj-Napoca: Dacia, 1982), 150-151.

²⁶ Mircea Eliade, Cosmologie et alchimie babylonienne, (Iasi: Moldovie, 1991), 49-50.

²⁷ James George Frazer, Le rameau d’or, Traduction de Octavian Nistor, notes de Gabriela Duda, I, (Bucarest: Minerve, 1980), 180.

²⁸ Gheorghe Șincai, Apprentissage naturel pour l’écroulement des superstitions du peuple, (Bucarest: Scientifique, 1964), 166-167.

4. La pierre-“grain de la vie”.

4.1. La pierre-“grain de la vie”. La pierre, ce matériel, pareil à l’os, est donc, un “grain de la vie”. Les pierres aussi ont ce sens symbolique de divers jeux d’enfants, qui accomplissaient naguère un rôle magique et l’accomplissaient encore même de nos jours. Dans la village Alunis, le département Olt, par exemple, l’enfant qui a perdu au jeu des cailloux, doit les chercher - ceux-ci étant cachés par les autres joueurs- et quand il les retrouvent, il doit les jeter en l’air et dire : “C’est autant que le Dieu augmente la récolte que je jette les cailloux.”²⁹ D’autre part, la pierre, le caillou, la pierrette l’un des objets ludiques très répandus dans les jeux d’enfants. “Les contextes ludiques dans lesquels apparaît la pierre nous incitent à supposer que son sens fondamental était celui de grain divin qui, par un manipulation magique, féconde la terre”³⁰ disait Ivan Evseev. Du “grain divin” ou “grain fécond” parlent aussi d’autres exégètes de la littérature universelle³¹ et roumaine, tel Mircea Eliade,³² auquel on rencontre le concept de « *petra genitrix* », élément – matière – esprit d’essence divine. Même au niveau du langage "la pierre sèche" représente autre chose que la "pierre", la dernière n’excluant pas le miracle de la vie. Le serpent conserve son statut d’être mythique en relation avec la pierre, s’inscrivant dans la typologie du héros né d’une roche tout comme le dieu Mithra, dans la tradition védique, né sous forme de serpent d’un roc.³³ Dans notre ballade le jeune homme brave qui intervient à la faveur de Mistricean est “de *Ceobâlci*” (détail sur lequel on reviendra encore) et “comme s’il était né de la pierre.”³⁴ La relation entre la pierre et la naissance, entre la pierre et la vie de l’homme est illustrée par la présence de la pierre aussi dans le rituel du premier bain: “En Banat et en Hongrie on met une pierrette, pour être patient comme une pierre.”³⁵ Quelle est la mentalité de la population roumaine des Monts Apuseni, on peut la déduire de la modalité dans laquelle ont été perpétuées des motifs artistiques au-delà du temps: sur les petites touloupes de la village Bucium, le département Alba, autant féminins

²⁹ Ion Muşlea, Recherche d’ethnographie et folklore, II, (Bucarest: Minerve, 1972), 406.

³⁰ Les jeux traditionnels d’enfants. Racines mythico-rituelles, (Timișoara: Excelsior, 1994), 106.

³¹ Miloš Zapletal, Petite encyclopédie des jeux, (Bucarest: Sport-Tourisme, 1980).

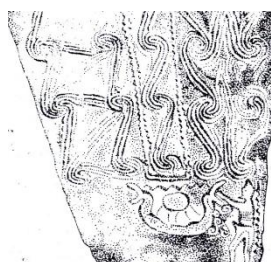
³² L’histoire des croyances et des idées religieuses. Traduction et postface par Cezar Baltag, (Bucarest: Univers Encyclopédique, 2000), 100.

³³ Iulian Moga, Mithra dans la Petite Asie et dans le monde romain, en *Pontica* 37-38, 2007, 253-273.

³⁴ ***Ballades populaires roumaines, Avant-propos par Octav Păun, (Bucarest: Ion Creangă, 1984), 46.

³⁵ Artur Gorovei, Nos coutumes à la naissance, III ème Édition, avant-propos et selection de l’illustration par Sînziana Barangă, (Bucarest: Profile Publishing, 2002), 41.

que masculins, on retrouve le motif de la spirale liée, présent aussi sur la célèbre stèle de Razlog:

36

37

38

Ce motif décoratif très ancien est disposé dans le cas de la touloupe féminine sur toute la surface -sans crainte de monotonie et, probablement, conscient de l'utilisation d'un motif décoratif essentiel, par "l'écriture" auquel s'inscrit, d'ailleurs, un acte de magie: on croit qu'il n'y a pas un simple motif décoratif, mais il a le rôle de désigner "le contenu", la caractéristique *genitrix*, autrement dit, la valeur qui approche les deux formes d'existence, l'homme et la pierre.

4.2. "Les pierres qui augmentent". Les trovants (roum. *Trovanții* <it.) représentent "de microformes de relief" ayant de différentes définitions: "Agrégat minéral...fortement cimenté, englobé dans une masse de sables légèrement consolidés"³⁹ et de différentes dénominations: *trovant* pris du français par le géologue Gheorghe Munteanu-Murgoci en 1907, *bălătruci*, utilisé en Transylvanie et aussi dans les écrits de spécialité signés par Grigore Posea en 1970, *gogoloanțe*, utilisé dans les monts Sous Carpates des Gètes, la Zone Costesti-Vâlcea, *enfant trouvé / enfant de la Terre* dans la littérature italienne. En ce qui concerne la formation des trovants, les investigateurs ne sont pas arrivés à une conclusion unique, mais, on croit qu'ils ont surgi "d'un roulement des *noyaux de mère / tuf* parmi les sables des eaux sarmatiennes, ayant un pourcentage élevé de calcium."⁴⁰ En 1993 l'investigateur français Serge Sandeau soutenait l'hypothèse extraterrestre de ces entités

³⁶ Manfred Oppermann, Les Thraces entre l'arc carpatique et la Mer Égée. Traduction de Ondine Cristina Dăscălița, Avant propos, notes, contrôle et revue scientifique de Mircea Babeș, (Bucarest: Militaire, 1988), 78-80.

³⁷ Touloupe courte- brodée au fil d'or - de Bucium-Muntari, Alba, après Nicolae Dunăre, L'Art populaire des Monts Apuseni, (Bucarest: Meridiane, 1981), figure 33.

³⁸ Veste masculine, Le Musée de l' Union, Alba Iulia, après Nicolae Dunăre, L'Art populaire des Monts Apuseni, (Bucarest: Meridiane, 1981), figure 52.

³⁹ *** Dictionnaire encyclopédique, VII, T-Z, (Bucarest: Encyclopédique, 2009), 197.

⁴⁰ Ghiță Procopie, Les Trovants, hymnes en pierre, en *Terra Magazin*, no. 6-7-8, 2005, 26.

sourgies grâce aux pluies de météorites qui se sont abattues sur l'ancienne Mer Sarmatique et qui ont apporté des spores contenant des informations de type génétique, caractéristiques à une forme de vie extraterrestre, appuyées sur silicium. Ces formations sont aussi nommées "pierres qui augmentent". On pouvait considérer que la dénomination *enfant de la Terre* est soutenue d'une croyance populaire que l'on conserve encore aujourd'hui dans l'expression "être de la Terre" avec le sens "être originaire de" présente aujourd'hui aussi dans les villages du Sud du pays,⁴¹ de la coutume de naissance sur le sol et déposer aussi le nouveau-né sur le sol.

Dans l'image, des trovants ayant une physionomie suggestive, photos prises par Ghiță Procopie et édités dans la publication mentionnée.

5. La pierre nourissante / Alma petra. Une autre hypostase celle de *alma petra* / pierre nourissante est présente aussi dans un texte cueilli de Moldavie: "Un homme est tombé, en cherchant des champignons en automne, dans le trou des serpents. Là il y avait aussi le plus grand: le dragon. La terre s'est fermée et il y est resté avec eux. Le dragon l'a prié de lécher de cette pierre-là d'où eux aussi léchaient, et c'est avec celle-ci qu'il s'est nourri jusqu'au printemps, à l'Annonciation. Alors la terre s'est ouvert et il en sorti."⁴²

6. La pierre détenue par le dragon. La relation mythique-symbolique entre le serpent et la pierre est étroitement liée, donc, à la naissance et à la mort. La claustration et l'abstinence confère au serpent un autre statut, le situant sur une marche supérieure hiérarchique dans le plan mythique, transformé en maître de la pierre magique- la rassade - mais aussi de l'eau en forme solide, sans perdre son statut d'être sacré : "La grêle est donné au saint dragon, quand le Dieu romp ses chaînes et quand Il est furieux contre les gens. On a vu une fois comment le saint dragon s'est mis sur un nuage et la pierre a été tout comme les noix"⁴³

⁴¹ Information de terrain, 2009, la localité Oprelu, le département Olt.

⁴² Elena Niculiță-Voronca, Les Coutumes et les fois du peuple roumain, cueillies et mises en ordre mythologique, II -ème volume. Edition soignée par Victor Durnea, (Iași: Polirom, 1998), 220.

⁴³ Elena Niculiță-Voronca, Les Coutumes et les fois du peuple roumain, cueillies et mises en ordre mythologique, II -ème volume. Edition soignée par Victor Durnea, (Iași: Polirom, 1998), 191.

7. La pierre et la mort.

7.1. La pétrification. La relation mythique- symbolique entre pierre, naissance et mort est soutenue dans les contes bleus et les légendes par diverses transformations des héros et des héroïnes en pierre (cf. la légende roumaine de la Vieille Dochia et de son troupeau de moutons avec lequel elle part à la montagne). Assez fréquemment et d'une manière productive sous l'aspect mythique -poétique, dans les contes bleus et les légendes roumaines il y a le motif de *la pétrification* des héros, par suite d'une erreur commise par les héros, ou comme résultat de la sorcellerie et de la malédiction. (v. *Iovan Iorgovan* etc.) *La pétrification* représente une stagnation de l'évolution, une permanence d'un état qui se situe entre la vie et la mort. Cet aspect ressort d'une croyance et une pratique magique des Roumains: "Quand les ennemis déménagent dans une autre maison met-lui dans les quatre coins de la maison une pierre, pour ne pas augmenter tout comme la pierre n'augmente pas."⁴⁴

7.2. La pierre de fermeture. Il est possible que la pierre mise sur le tombeau d'un membre de la famille, coutume présent plus de temps avant le baptême des dacoroumains,⁴⁵ avoir eu le sens aussi de maintenir cet état de neutralité et de passivité spécifique à la pierre, mais sans l'avoir privée encore de la perspective d'une nouvelle naissance en pierre. Dans *l'Herculean*, celui-ci récupère "de la pierre" sa bien-aimée par l'accomplissement d'un rituel de désensorcellement: "Hercule, Herculean / Capitaine Râmlean / *Marche sur la pierre* (s.n.) / et voilà que tout d'un coup / Se montre au monde / Une fille candide / Blanche, toute nue / *Vivante* et belle (s.n.)"⁴⁶ dans les conditions où on conserve encore l'interdiction de marcher sur le tombeau de quelqu'un ("on dirait qu'il n'est pas bon de marcher sur le tombeau")⁴⁷

7.3. La pierre- outil de la mort. Dans l'hypostase chtonienne le serpent obéit à la pierre, celui-ci étant le seul matériel qui puisse le faire mortel: "Ainsi, le serpent sentant le lait, rampe autour du cou vieillard et, quand il est arrivé sous la pierre, la vieille femme a jeté

⁴⁴ Artur Gorovei, *Croyances et superstitions du peuple roumain*, Édition soignée et introduction de Iordan Datcu, (Bucarest: Voix et Âme-Culture Nationale, 1995), 20.

⁴⁵ Simion Florea Marian, *Les enterrements chez les Roumains*, (Bucarest: Voix et Âme-Culture Nationale, 1995), 335.

⁴⁶ Vasile Alecsandri, *Poésies populaires des Roumains*, 1-2, Édition soignée et préface par Gheorghe Vrăbie, (Bucarest: pour Littérature, 1966), 51-53.

⁴⁷ Information de terrain, 1977, la localité Vermeș, le département Caraș-Severin. Informatrice: Lighezan Maria (surnom Păluț).

avec force, sans pitié, la pierre au-dessus de leur enfant, le serpent. Tentatives de se débarrasser du serpent en ont encore été : une avec les bâtons pour le frapper, d'autre avec les fusils, mais sans réussite, jusqu'à ce jour-là quand le serpent a été tué⁴⁸

8. Conclusions

La rassade des serpents est un motif mythique bien représenté dans toutes les trois provinces roumaines, dans la structure des certaines espèces épiques différentes et ayant de significations diverses : pierre de passage dans un autre niveau ontique, œuf cosmique, draconite-récompense, pierre qui guerrit, pierre nourissante etc. Il faut remarquer que la rassade des serpents est exclusivement bonne, tandis que la pierre comme roche est également porteuse de souche divine, mais aussi pierre de fermeture et de mort. Dans ces hypostases, la pierre respecte la conception mythique ambivalente, à double ouverture, vers un sens positif et l'un négatif.⁴⁹

⁴⁸ L'enfant-Serpent. Informatrice: Radu Dumitra, la localité Sprâncenata, 73 ans, école primaire; 2011

⁴⁹ Silviu Angelescu, Le mythe et la littérature (Bucarest: Univers, 1999), 25.

BIBLIOGRAFIE

1. **Alecsandri, Vasile;** *Poésies populaires des Roumains*, 1-2, Édition soignée et préface par Gheorghe Vrăbie, Bucarest: pour Littérature, 1966;
2. **Angelescu, Silviu;** *Légende*, III ème Édition, Bucarest: Valachie, 2008;
3. **Bîrlea, Ovidiu;** *Petite encyclopédie des contes roumaines*, Bucarest: Scientifique et Encyclopédique, 1976;
4. **Eliade, Mircea;** *La pierre des Serpentes*, en *Le Maître Manole*, 1939, I, no.5-6;
5. **Eliade, Mircea;** *L'histoire des croyances et des idées religieuses*. Traduction et postface par Cezar Baltag, Bucarest: Univers Encyclopédique, 2000;
6. **Evseev, Ivan;** *Dictionnaire de magie, démonologie et mythologie roumaine*, Timișoara: Amarcord, 1998;
7. **Frazer, James George;** *Le rameau d'or*, Traduction par Octavian Nistor, notes de Gabriela Duda, I, IV, Bucarest: Minerve, 1980;
8. **Gorovei, Artur;** *Croyances et superstitions du peuple roumain*, édition soignée et introduction de Iordan Datcu, Bucarest: Voix et Âme-Culture Nationale, 1995;
9. **Ioniță, Maria;** *Le livre des tumultes*. Légendes de l' Occident, avec un avant-propos de Ion Seuleanu, Cluj-Napoca: Dacia, 1982 ;
10. **Niculiță-Voronca, Elena;** *Les Coutumes et les fois du peuple roumain*, cueillies et mises en ordre mythologique, II ème volume. Édition soignée par Victor Durnea, Iasi : Polirom, 1998.

PERCEPTIONS OF HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE OF PERSONS DIAGNOSED WITH CANCER: A CROSS-CULTURAL MICRO-STUDY

POSTĂVARU Gianina-Ioana^{1*}
 CIOLAN Ioana Monica**

ABSTRACT

THE AIM OF THE PRESENT STUDY WAS TO EXPLORE HOW DIFFERENT SOCIAL CONTEXTS SHAPE HEALTHY PEOPLE'S PERCEPTIONS OF NEOPLASTIC PATIENTS' HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE (HRQOL) AND OF SERVICES PROVIDED TO THEM IN THREE EUROPEAN COUNTRIES. IN THIS CONTEXT, THE TERM "HEALTHY" REFERS TO THOSE PERSONS WHO HAD NOT BEEN DIAGNOSED WITH ANY FORM OF CANCER AT THE MOMENT OF OUR DATA COLLECTION. WE WERE INTERESTED IN THE CONNECTION BETWEEN GENDER AND PERCEPTIONS OF HRQOL OF PATIENTS WITH CANCER, REGARDLESS OF COUNTRY OF PROVENIENCE. WE USED SELF-REPORTED DATA FROM 90 PARTICIPANTS (29 FROM ROMANIA, 30 FROM FRANCE AND 31 FROM FINLAND). USING ONE WAY ANOVA, WE FOUND DIFFERENCES IN PERCEPTIONS OF HRQOL (AND ITS SUBORDINATED DOMAINS) BETWEEN THE THREE GROUPS. USING INDEPENDENT T-TEST, WE DID NOT OBSERVE DIFFERENCES BETWEEN MALES AND FEMALES IN TERMS OF THEIR PERCEPTIONS OF HRQOL, REGARDLESS OF THEIR COUNTRY OF PROVENIENCE. THE ANALYSIS OF THE QUALITATIVE DATA REVEALED THAT PARTICIPANTS FROM ROMANIA PERCEIVED MEDICAL SERVICES AS "POOR" AND "INSUFFICIENT", WHILE PARTICIPANTS FROM FRANCE AND FINLAND DESCRIBED THEM AS "OF HIGH QUALITY" AND "PERFORMANT". MOREOVER, PATIENTS WITH CANCER IN ROMANIA WERE PERCEIVED AS HAVING BEEN TREATED WITH "INDIFFERENCE", "AVOIDANCE" AND "PITY", WHILE THOSE IN FRANCE AND FINLAND WITH "WARMTH", "ENCOURAGEMENT" AND "POSITIVENESS".

KEYWORDS: *SYMBOLIC INTERACTIONISM, MEDICAL SERVICES, CANCER, HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE*

¹ M.A., Ph.D. Candidate, Dual PhD Program, Faculty of Psychology, Alexandru Ioan Cuza University, Romania and Department of Social Sciences, Loughborough University, UK

*Correspondence concerning this paper should be addressed to: G.Postavaru@lboro.ac.uk

**MA, Psychologist, ioana_monica87@yahoo.com

Introduction

A continuous dualism represented by individualist approaches (people can have control over their health and they are responsible for their lives) and structuralist approaches (individuals exercise little control over their health, as it is the product of social, environmental, political and economic conditions) has modulated the field of health.² Social cognitive theory moved the accent from human agency to collective responsibility. Individuals work together to enhance the standards of their lives, they are not socially isolated and their shared beliefs may be key elements³⁴ in political agendas related to health promotion and disease prevention. As Bandura explains, cigarette smoking, for example, is the most personally preventable cause of cancer death⁵ and people get smoke-free places through their collective actions, not through governmental policies to protect national health.⁶

According to the Symbolic Interactionism Theory, human beings act towards things and other people on the basis of the meaning they invest in them. Different perceptions and meanings arise out of the interaction between individuals and through the process of “personal interpretation”.⁷ Thus, social actors select, organise, (re)group and transform these meanings, which lead the directions of their actions. Blumer suggests that three “premises” and six “root images” explain the social world, how people build perceptions and generate meanings through interactions. Human beings act toward things on the basis of the meaning that the things have for them⁸, as a result of social interactions and group life. Through a continuous process of “being in the world”, these meanings are handled in and modified, on the basis of new perceptions and interpretations. The six basic ideas proposed by Blumer⁹ suggest that social life “exists in action” (and must be studied as such) and that group members interact with each other and this is how they form their perceptions, cognitions, conducts and attitudes. Furthermore, the social world is composed of three types of “object”: the

² Albert Bandura, Health Promotion by Social Cognitive Means, *Health Education and Behavior* 31, 2004, 2

³ Albert Bandura, Exercise of human agency through collective efficacy, *Current Directions in Psychological Sciences*, 2000, 9

⁴ Albert Bandura, Social cognitive theory: An agentic perspective, *Annual Reviews of Psychology*, 2001, 52

⁵ Albert Bandura, Health Promotion by Social Cognitive Means, *Health Education and Behavior*, 31, 2004,

⁶ *Idem.*

⁷ Herbert Blumer, *Symbolic Interactionism* (Berkeley: University of California Press, 1986)

⁸ *Idem.*

⁹ *Ibidem.*

“physical” (a property or an illness, as an example), the “social” (human interactions, for example) and the “abstract” (for example, perceptions and judgements related to different aspects of life).

The fourth root image is of the person as the possessor of a self or an identity¹⁰, which means that humans can reflect in and interact with themselves. In addition, each individual is an interpreter of a ‘flow of situations’, as perceptions and meanings are continuously produced, which makes the social world be created and recreated. The last root image emphasises that individuals’ actions are “fitted together as joint productions”¹¹. In the context of Blumer’s theory, three interwoven challenges are brought into discussion by symbolic interactionists. First, people must spend enough time “in the field” in order to comprehend the changing meanings given to objects¹². Second, individuals must learn the group members’ methods of interpretation. The last challenge demands individuals to be present “during the scenes of social interaction” so that they can observe the “interpretive process as it plays itself out”¹³.

These challenges would help scholars understand better the dynamics of stigmatisation and prejudices attributed to certain categories of vulnerable persons, such as patients with cancer, for example. According to Goffman, stigma is a ‘deeply discrediting’ attribute in the context of a set of relationships¹⁴ and each individual can be stigmatised in some contexts and at some points in their lives. Stigma is more related to “being different” than to “being deviant”¹⁵. Leary and Schreindorfer (1998) have described stigma as “interpersonal disassociation,” which means that people start withdrawing from (i.e., avoiding, excluding, ostracizing, or otherwise minimizing interaction with) individuals who are perceived to have certain characteristics¹⁶. Cancer, regardless of its forms, is a disease that may be stigmatised and mainly because of the lack of information people have in terms of its risks and prevention.¹⁷ It

¹⁰ Herbert Blumer, *Symbolic Interactionism* (Berkeley: University of California Press, 1986)

¹¹ Philip Manning and Greg Smith, eds., *Symbolic Interactionism*, in *The Routledge Companion to Social Theory* (Routledge, 2010), p.39

¹² *Idem*, p.40

¹³ *Ibidem*, p.40

¹⁴ *Ibidem*, p.51

¹⁵ Erving Goffman, *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1963)

¹⁶ Kathryn Greene and Smita Banerjee, *Disease-Related Stigma: Comparing Predictors of AIDS and Cancer Stigma*, *Journal of Homosexuality* 50, 2006, 4

¹⁷ Romano, R. M., *The Cancer Prevention Awareness Program: Approaching public understanding with good news*, in D. S. Leather, G. B. Hastings, K. O’Reilly, J. K. Davies (Eds.), *Health education and the media II*, (Oxford: Pergamon, 1986)

is interesting to note that if the cancer patient is of the same age and gender, the perception of similarity is likely and people tend to attribute the disease to the patient's characteristics, personality and life style to reduce the threat that they feel^{18 19}.

This may also be due to the fact that the cause of cancer is not always understood and is often seen as a death sentence. According to Sontag, cancer is often "felt to be obscene—in the original meaning of that word: ill-omened, abominable and repugnant to the senses".^{20 21} Some people feel uncomfortable in the presence of someone with cancer and people with cancer are sometimes "victimized" or avoided by friends, peers, colleagues or family members.^{22 23 24} More specifically, in interpersonal relationships stigma can take the form of avoidance, rejection and loathing.²⁵ According to Charmaz, the alteration of the "self" resulting from suffering from a chronic illness leads to sufferers living a restricted and isolated life, feeling they are disgraced and posing a burden to their families.^{26 27}

Health-related Quality of Life

Several theorists conceptualised QoL in two ways: global QOL, which represents an individual's subjective well-being^{28 29} or a global evaluation of satisfaction with one's life^{30 31} and health-related QoL (HRQoL). Compared to quality

¹⁸ Kathryn Greene and Smita Banerjee, Disease-Related Stigma: Comparing Predictors of AIDS and Cancer Stigma, *Journal of Homosexuality*, 50, 2006, 4

¹⁹ Stahly, G., Psychosocial aspects of the stigma of cancer: An overview, *Journal of Psychosocial Oncology*, 1988, 3/4

²⁰ Sontag S., *Illness as metaphor* (New York: Farrar, Straus, and Giroux, 1978)

²¹ Chapple, A., Ziebland, S., McPherson, A., Stigma, shame and blame experienced by patients with lung cancer: qualitative study, *Primary care*, 2004

²² Cobb, S. and Erbe, C., Social support for the cancer patient, *Forum Medicine*, 1, 1978, 24-29

²³ Lichtman, R. R., Close relationships after breast cancer, Unpublished doctoral dissertation (University of California, Los Angeles, 1982)

²⁴ Kathryn Greene and Smita Banerjee, Disease-Related Stigma: Comparing Predictors of AIDS and Cancer Stigma, *Journal of Homosexuality*, 50, 2006, 4

²⁵ Falk, G., *Stigma: How we treat outsiders* (Amherst, NY: Prometheus Books, 2001)

²⁶ Charmaz K., Loss of self: a fundamental form of suffering in the chronically ill, *Sociology of health and illness*, 5, 1983, 2

²⁷ Gerry Mshana, Catherine Dotchin and Richard Walker, 'We call it the shaking illness': perceptions and experiences of Parkinson's disease in rural northern Tanzania, *BMC Public Health*, 11, 2011

²⁸ Cohen, S. R., Mount, B. M., MacDonald, N., Defining quality of life, *European Journal of Cancer*, 32A, 1996, 5

²⁹ Aronson, N. K., Quality of life research in cancer clinical trials: A need for common rules and language, *Oncology*, 4, 1990, 5

³⁰ Cooley, M. E., Quality of life in persons with non-small cell lung cancer: A concept analysis, *Cancer Nursing*, 21, 1998, 151-161

³¹ Nuamah, I. F., Cooley, M. E., Fawcett, J., McCorkle, R., Testing a theory for health related quality of life in cancer patients: A structural equation approach, *Research in Nursing and Health*, 22, 1999, pp.231-242

of life, HRQoL is “a more focused concept related to the impact of a medical condition or the impact of specific medical interventions on a person’s physical, psychological and social well-being”³² and receives more relevance for patients receiving active treatment for disease.³³ On the one hand, subjective well being measures of quality of life include respondents’ cognitive appraisals of life satisfaction and also reflect their mood and emotions.^{34 35} As in the QoL research tradition, psychological well-being represents the generalised mental health outcome of the complex of domain-specific evaluation and intrapersonal factors that compose people’s everyday lives.^{36 37} On the other hand, objective quality of life is concerned with living conditions, such as income, housing, neighbourhood, health and other relevant indicators. Nevertheless, confusion remains because these measures are generally multifaceted and often refer to domains that overlap accepted health related quality of life domains. Although health-related quality of life is often confused with health, there is evidence that while the first concept surveys appraisals of one’s objective health status and subjective evaluation of well-being, the second one evaluates objective health status. O’Boyle and Waldron mention that interest in health-related quality of life reflects a change in approaching the patients- moving the accent from their symptoms to their general functioning-, and involving them in the process of defining their own quality of life.^{38 39}

There are a few conditions, such as cancer for example, for which the Food and Drug Administration (FDA) has recommended the inclusion of HRQoL assessment⁴⁰, in order to monitorize the main effects and side effects of medical treatments. Even though there is no definite consensus on the definition of HRQoL and the term to be

³² Skeel, R. T., Measurement of outcomes in supportive oncology: Quality of life, in A. M. Berger, R. K. Portenoy, D. E. Weissman (Eds.), Principles and practice of supportive oncology (New York: Lippincott-Raven, 1998), pp. 875-888

³³ Choe, M. A., Padilla, G.V., Chae, Y. R., Kim, S., The meaning of health-related quality of life in a Korean sample, *International Journal of Nursing Studies*, 38, 2001, pp.557-566

³⁴ Diener, Ed, E. Suh and S. Oishi, Recent findings on subjective well-being, *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24, 1997, pp. 25- 41

³⁵ Ferriss, A., L., The Domains of the Quality of Life, *Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 2001, pp. 5-19

³⁶ Campbell, A., Converse, P., Rodgers, W., *Quality of life in America* (NewYork: Russell Sage, 1976)

³⁷ Lawton, M. P., Moss, M., Hoffman, C., Grant, R., Ten Have, T., Kleban, M. H., Health, valuation of life and the wish to live, *The Gerontologist*, 39, 1999, pp. 406-416

³⁸ O’Boyle, C. A., Waldron, D., Quality of life issues in palliative medicine, *Journal of Neurology*, 244, 1997

³⁹ Kart, C., S., Ford, M., E., Exploring the Factorial Structure of the EORTC QLQ-C30 : Racial Differences in Measuring Health-Related Quality of Life in a Sample of Urban, Older Adults, *Journal of Aging and Health*, 14, 2002

⁴⁰ Hassany, O., Sagnier, P., Marquis, P., Fullerton, S., Aaronson, Neil, For the European Regulatory Issues on Quality of Life Assessment Group, Patient-Reported Outcomes: The Example of Health-Related Quality of Life--A European Guidance Document for the Improved Integration of Health-Related Quality of Life Assessment in the Drug Regulatory Process, *Drug Information Journal*, 36, 2002

used (health status, well-being, quality of life, health-related quality of life), most authors express the same concepts with different words.^{41 42} All definitions derive from the definition of health given by the World Health Organisation: “health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease”.⁴³

Worth mentioning is the fact that, beside disparities, what constitutes a good life rests upon *culture values*.⁴⁴ Accordingly, quality of life is defined as *culturally constituted* care values, meanings, symbolic forms and patterns of collective human expressions that are powerful forces to guide, maintain and promote the health and well-being of particular cultures.

This study looks at how people from three different cultural contexts assess the health related quality of life of persons with cancer. Cancer is of increasing importance as cause of death in developing countries.⁴⁵ Thus, the wealthier countries of northern Europe generally have high cancer survival, western European countries—at intermediate levels of socioeconomic development—have intermediate survival and the poorer countries of Eastern Europe⁴⁶, such as Romania, have worst survival. According to Verdecchia et.al (2008)⁴⁷ all cancer survival differences between richer countries mainly depend on technological investment in cancer in relation to available prosperity, whereas survival differences between poorer countries are explained by the general level of health investment.

Method

The participants were 90 students, - 29 from Romania, 31 from Finland and 30 from France-, having completed their first year of Master degree in Social Sciences. They were 56 women and 44 men, between 24 and 28 years old and without a life-

⁴¹Schipper, H., Clinch, J., Powell, V., Definitions and conceptual issues, In B. Spilker (Ed.), Quality of life assessments in clinical trials, (New York: Raven Press, 1990), pp. 11-24

⁴² Sullivan M, Karlsson J, Taft C., How to Assess Quality of Life in Medicine: Rationale and Methods, in: B Guy-Grand, G Aihaud, eds. Progress in Obesity Research (London: Libbey, 1999), pp. 749-755

⁴³ World Health Organization, World Health Organization Constitution, Basic Documents (Geneva, Switzerland: World Health Organization, 1948)

⁴⁴ Ferriss, A., L., The Domains of the Quality of Life, Bulletin de Méthodologie Sociologique, 2001, pp. 5-19

⁴⁵ Arduino Verdecchia, Paolo Baili, Alberto Quaglia, Ian Kunkler, Roberta Ciampichini, Franco Berrino and Andrea Micheli, Patient survival for all cancers combined as indicator of cancer control in Europe, European Journal of Public Health,18, 2008, 5, pp. 527–532

⁴⁶ Idem, 527–532

⁴⁷ Ibidem, 527–532

threatening illness, such as cancer. Participants with a family member diagnosed with cancer were excluded. The questionnaire was sent by email to those participants who agreed to receive it by electronical means. Other participants preferred to fill it in pencil. One reminder was sent at approximately 4 weeks in Finland.

Participants' perceptions of HRQOL of patients with cancer were assessed using an adapted version of the World Health Organisation Quality of Life Scale (WHO, 1995), broadly used in epidemiological studies with patients with cancer or non-malignant diseases. The instrument was specially adapted for this micro-study. The authors consulted the local newspapers published in the period 2004-2008 in order to analyse the information with the highest impact on public opinion related to people with cancer. The following dimensions received the highest frequencies: Causes of cancer, Consequences of illness, Treatment, Social support and Cultural differences. The final dimensions of the questionnaire referred to: Somatic aspects of cancer, Psychological aspects of cancer, Causes of cancer, Daily activities, Psycho-medical support, Spirituality and Culture. The standardised alpha coefficient for the Scale was 0.87 and none of the 66 questions of the initial scale was excluded, but adapted. Respondents were asked to rate their perceptions on the given domains of the questionnaire, on a 4-point Likert scale (0= disagreement, 1=partial disagreement, 2=partial agreement, 3=agreement). Furthermore, a set of seven open questions were addressed at the end of the questionnaire in order to analyse people's perceptions of the existing social and medical services for persons with cancer in their countries.

Table1. Dependent and independent variables used in the present micro-study

Independent variables	Country of provenience	Romania
		Finland
		France
	Gender	Male
		Female
Dependent variable	Health-related quality of Life (HRQOL)	

Research questions and hypotheses

RQ (1): To what extent are perceptions of healthy people in relation to HRQOL (and its subordinated domains) of persons with cancer modulated by different social contexts?

RQ (2): To what extent gender influences perceptions of HRQOL, regardless to country of provenience?

Hypothesis 1: Participants from Romania, Finland and France will rate differently the HRQOL levels of patients with cancer in their countries.

Hypothesis 2: The level of perceived HRQOL of patients with cancer will be influenced by gender, regardless of country of provenience.

Results

Phase I

Firstly, we tested for statistically significant differences related to perceptions of overall HRQOL between the three groups using One Way Anova. Then, we continued the statistical analysis for the sub-dimensions of HRQOL and gender differences. For the second part of the questionnaire we performed frequencies analysis. The results are provided in Table 1.

The initial results show that there are differences between healthy people from Romania, Finland and France in the manner they perceive the overall HRQOL of patients with cancer ($F(2, 87) = 8,451$; $p < 0,001$). More specifically, the results show meaningful differences between people from Romania and Finland (MRO-MFI=18, 13; $p < 0,001$) and between participants from France and Romania (MRO-MFR=12, 68; $p = 0,019$) in terms of their perceptions of HRQOL of patients with cancer. Healthy people from Romania, comparing to those from France and Finland, perceive patients with cancer having *a poorer quality of life*. No differences between participants from France and Finland were observed (MFR-MFI= 5, 44; $p = 0,679$) within this analysis. The following ANOVA revealed differences between participants in terms of how they perceive the *somatic aspects of cancer* ($F(2,87)=6,946$; $p = 0,002$) (e.g. *Most of the*

time persons with cancer feel having no energy, Most of people with cancer have difficulties in getting rest during sleep activity.). More specifically, differences were obtained between participants from Romania and Finland (MRO-MFI=2, 63; $p = 0,002$) and France and Finland (MFR-MFI= 1, 90; $p = 0,040$). No differences were observed between participants from France and Romania at this scale (MRO-MFR=0, 72; $p = 1$). No differences between participants, regardless of provenience country, were obtained in terms of their perceptions of the *psychological dimension* of cancer ($F(2, 87) = 2,413$; $p = 0,096$), which means cancer brings similar psychological symptoms to all patients with cancer (e.g. *Having cancer means having pessimistic thoughts., It is difficult for people with cancer to think optimistically of their future., Persons with cancer have a high level of self-confidence.*).

The subscale *causes of cancer* (e.g. *Pollution is one of the factors that cause cancer; Fast-food products, excessively consumed, grow the risk of cancer appearance*) did not reveal differences in perceptions between the participants of the chosen three groups ($F(2,87)=1,049$; $p = 0,355$). The following ANOVA showed differences between the participants of this study ($F(2, 87) = 10,275$; $p < 0,001$) in terms of their perceptions of the *Activities* subscale of HRQOL of patients with cancer (e.g. *It is hard for persons with cancer to follow daily activities. Having cancer means interrupting daily activities*). Specifically, there were statistical significant differences between participants from Romania and France (MRO-MFR=1, 98; $p = 0,001$) and Romania and Finland (MRO-MFI=2,10; $p < 0,001$), in the sense that patients in Romania are perceived to have more limited activities following a diagnosis of cancer, comparing to those from Finland and France. No differences were observed between participants from Finland and France at this subscale. Significant differences were observed in the manner participants from Romania and Finland rated the *psycho-medical support* patients with cancer receive in their own countries ($F(2, 87) = 8,560$; $p < 0,001$; MRO-MFI=3, 87; $p < 0,001$). This subscale was represented by items such as: *Medical staff is competent in order to provide high quality assistance to patients with cancer. It is not difficult for people with cancer to access health services (intervention, treatment, health providing institutions, doctors etc). Medical treatment for cancer is a long and expensive process.* No statistical significant differences were obtained between participants from Finland and France at this subscale. When asked to rate the level of *social support* of patients with cancer in their countries, no differences

between the participants from Romania, Finland and France were observed ($F(2, 87) = 2,915$; $p = 0,060$). Items as *You need support from the others when you have cancer*, *Families should pay more attention and encourage people with cancer more than they used to do before*, *If a person with cancer asks me for help I will not refuse that* composed this subscale. The last ANOVA revealed differences between the participants of the three groups in terms of their ratings of the *Spirituality* subscale ($F(2, 87) = 11, 79$; $p < 0,001$). Specifically, we observed differences between participants from Romania and Finland ($MRO-MFI=2, 87$; $p < 0,001$) and from Romania and France ($MRO-MFR=1, 87$; $p = 0,008$) at this subscale. This subscale was represented by items such as: *Persons with cancer often find soothe in Bible/ Coran*, *Most of people with cancer think that God still loves them and challenges their faith*, *Most of people that find out they have cancer feel punished by fate*.

Then, we tested to see whether groups of men differed from groups of women concerning their perceptions of HRQOL of patients with cancer. For this, we tested for statistically significant differences between groups using independent t-tests. No significant differences were observed at this level, regardless of country of provenience: $F=1, 60$; $p=0,209$; $t(88)=0,922$; $p = 0,359$ (Somatic aspects of cancer: $F=0,129$, $p = 0,720$, $t(88)= 0,494$, $p= 0,644$; Psychological dimension of cancer: $F=1,248$, $p= 0,267$, $t(88)=0,779$, $p=0,438$; Causes of cancer: $F= 1,116$, $p= 0,294$, $t(88)=-0,288$, $p= 0,774$; Activities: $F=0,331$, $p= 0,567$, $t(88)= 1,133$, $p= 0,260$; Psycho-medical support: $F=2,168$, $p= 0,144$, $t(88)= 1,268$, $p= 0,208$; Social support: $F=2,795$, $p=0,098$, $t(88)=0,418$, $p= 0,677$, Spirituality: $F= 5,258$, $p= 0,024$, $t(88)=0,722$, $p = 0,474$).

Phase II

Table2. Items aimed at analysing peoples' perceptions of medical and social services in Romania, France and Finland

Item	Frequencies		
	Romania N=29	France N=30	Finland N=31
<i>In my country there are programs that provide information about cancer and people with this illness.</i>	No answer: 10 'I don't know": 9 Prevention and fundraising programs: 6	Media: 12 Advertisements: 11 No answer: 11	No answer: 11 NGOs: 5 Prevention and fundraising campaigns: 8
<i>The general attitude towards patients with cancer in my country is described such as it follows...</i>	Compassion: 11 Indifference: 5 Avoidance and pity: 4	Positiveness: 16 Compassion: 5 Warmth: 7	Positiveness: 6 No answer: 6 Encouragement: 5
<i>In my country there are different NGOs that provide support to people with cancer.</i>	'I don't know": 14 No answer: 9 National agencies for prevention and fighting against cancer: 2	The National League against Cancer: 16 No answer: 11 Self-help associations: 4	No answer: 10 'I don't know": 9 Hospitals and private organisations: 3
<i>Patients with cancer in my country have the possibility to use the following medical procedures...</i>	Chemotherapy: 15 Surgery: 6 Radiation therapy: 4	Surgery: 19 Chemotherapy: 17 Radiation therapy: 16	No answer: 14 Medical treatment: 6 Surgery: 5
<i>My opinion about the services provided to patients with cancer in my country is that they are...</i>	No answer: 6 Poor and superficial: 5 Insufficient: 3	Performant treatments: 11 No answer: 8 Financial support from the Government: 5	No answer: 9 Good: 6 Of high quality: 5
<i>Rate, using a scale of 1 (not at all) to 10 (frequently) the degree with what patients with cancer in your country use medical services, psychological services and naturist treatments.</i>	Mean assessed levels		
	Medical services: 8,03 Psychological services: 4,03 Naturist treatments: 5,85	Medical services: 9,62 Psychological services: 5,34 Naturist treatments: 3,35	Medical services: 9,54 Psychological services: 6,19 Naturist treatments: 4,41

As data show, only six out of 29 participants from Romania had knowledge about fundraising and prevention programs for people with cancer. Interestingly, when asked to name different NGOs that provide support for people with cancer, 14 participants out of 29 said that they did not have such information. Only two participants could name such NGOs. A similar result was obtained when we analysed the data in Finland: 9 out of 31 participants did not have such information and 10 participants did not answer this question. Only three participants believed hospitals and private organisations could provide support to people with cancer. In France, for example, 16 participants mentioned people with cancer could receive support from

National leagues and from self-help groups (4 participants), whereas 11 participants out of 30 did not answer this question.

Meaningful differences were observed when participants were asked to describe the general attitude people in their countries have toward patients with cancer. In France and Finland descriptors as “positiveness”, “compassion”, “warmth” and “encouragement” were highly rated, while participants from Romania found the general attitude toward patients with cancer represented by “compassion”, “indifference”, “avoidance” and “pity”. Furthermore, while services provided for patients with cancer in France and Finland were described as “performant”, “financially supported by Government”, “good” and “of high quality”, participants from Romania perceived such services as being “poor”, “superficial” and “insufficient”.

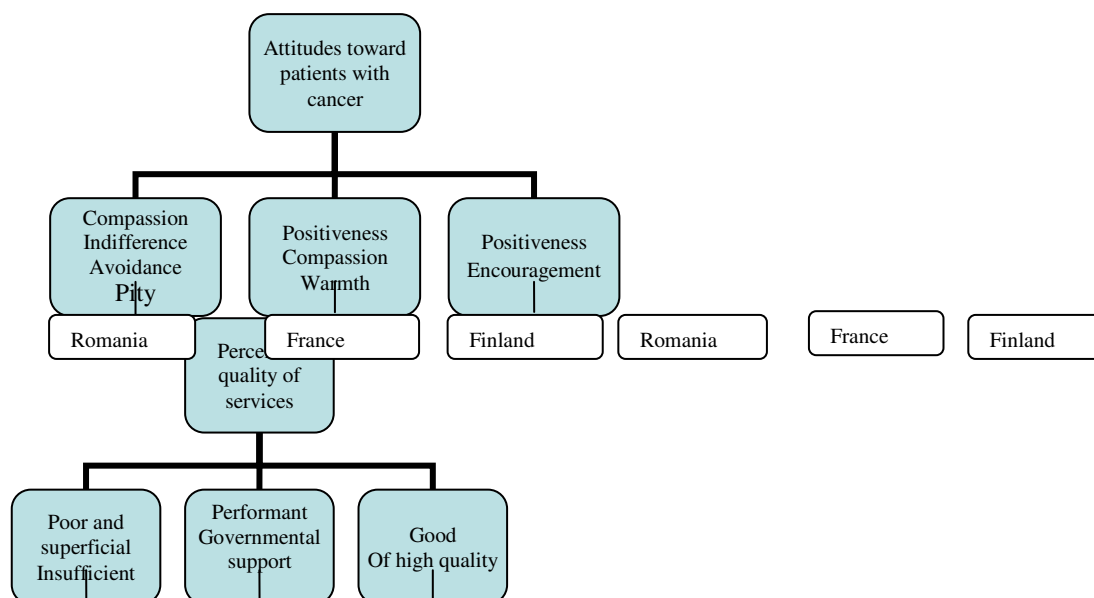

Fig.1. Perceived attitudes toward patients with cancer and quality of services

Discussions

The purpose of this micro-study was to explore the impact of three different contexts on perceptions of quality of life of patients with cancer. This study addressed two research questions: (1) if there is an association between country of provenience and peoples’ perceptions of HRQOL of patients with cancer and (2) if gender is related to peoples’ perceptions of HRQOL, regardless of provenience country.

One Way Anova showed differences in perceptions between participants from Romania, France and Finland related to the following subscales of HRQOL of patients

with cancer: somatic aspects of cancer, psychological aspects of cancer, daily activities, psycho-medical support and spirituality. However, we did not find any difference between men and women concerning perceptions of HRQOL, regardless of provenience country.

These results are in accordance with previous studies⁴⁸ that suggest quality of life is culturally constituted and perceived and that care values, meanings, symbolic forms and patterns of collective human expressions are pillars of the promotion of health and well-being of particular cultures. Furthermore, perceptions and meanings arise out of the process of interaction between people and of the disparity of medical and social services provided to the ill. Their actions are instrumental in the formation of perceptions and meanings for any given individual and in regard to any specific object⁴⁹ (an illness). According to Bandura⁵⁰, the quality of health of a nation is a social matter, not just a personal one, as it requires changing the practices of social systems that impair health and patients' quality of life.

Conclusions

To sum up, the aim of this micro-study was to investigate the differences in perceptions between participants from three different countries, in regard to quality of life of patients with cancer. We found evidence that perceptions of quality of life (and its subordinated domains) of patients with cancer differed among groups and that gender did not influence the content of their perceptions. These findings can be explained by the dynamics of interpretations and meanings people engage in through socialisation, by the quality of medical and social services provided in each country to patients with cancer and by the direct and indirect means used by Media to influence the public opinion. The limitation of this study lies in the small sample size used in data collection, as data was obtained on accessibility criteria. The results of this study cannot be generally valid, but they could provide a guideline for a broader research, where more variables could be taken into account.

⁴⁸ Ferriss, A., L., The Domains of the Quality of Life, *Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 2001, pp. 5-19

⁴⁹ Herbert Blumer, *Symbolic Interactionism* (Berkeley: University of California Press, 1986)

⁵⁰ Albert Bandura, Exercise of human agency through collective efficacy, *Current Directions in Psychological Sciences* 9, 2000, pp.75-78

Acknowledgements

The authors are grateful to Ibănescu Adriana Iuliana and Gora Neonila for their support during fieldwork. The authors thank all study participants in Romania, Finland and France for their valuable time and information provided during the data collection process.

This work was supported by the European Social Fund in Romania, under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013 [Grant POSDRU/CPP 107/DMI 1.5/S/78342] awarded to Gianina-Ioana Postăvaru.

Competing interests

The authors declare that they have no competing interests.

REFERENCES

1. **Aaronson, N. K.**, Quality of life research in cancer clinical trials: A need for common rules and language, *Oncology*, 4, 1990, 5;
2. **Arduino Verdecchia**, Paolo Baili, Alberto Quaglia, Ian Kunkler, Roberta Ciampichini, Franco Berrino and Andrea Micheli, Patient survival for all cancers combined as indicator of cancer control in Europe, *European Journal of Public Health*, 18, 2008, 5, pp. 527–532;
3. **Bandura, Albert**, Health Promotion by Social Cognitive Means, *Health Education and Behavior*, 31, 2004, 2;
4. **Bandura, Albert**, Exercise of human agency through collective efficacy, *Current Directions in Psychological Sciences* 9, 2000;
5. **Bandura, Albert**, Social cognitive theory: An agentic perspective, *Annual Reviews of Psychology* 52, 2001;
6. **Blumer, Herbert**, *Symbolic Interactionism* (Berkeley: University of California Press, 1986)
7. **Campbell, A., Converse, P., Rodgers, W.**, *Quality of life in America*, New York: Russell Sage, 1976;
8. **Chapple, A., Ziebland, S., McPherson, A.**, Stigma, shame and blame experienced by patients with lung cancer: qualitative study, *Primary care*, 2004;
9. **Charmaz K.**, *Loss of self: a fundamental form of suffering in the chronically ill*, *Sociology of health and illness*, 5, 1983, 2;
10. **Choe, M. A., Padilla, G.V., Chae, Y. R., Kim, S.**, The meaning of health-related quality of life in a Korean sample, *International Journal of Nursing Studies*, 38, 2001, pp.557-566;
11. **Cobb, S. and Erbe, C.**, Social support for the cancer patient, *Forum Medicine*, 1, 1978, pp.24-29;
12. **Cohen, S. R., Mount, B. M., MacDonald, N.**, Defining quality of life, *European Journal of Cancer*, 5, 1996, pp.753-754;
13. **Cooley, M. E.**, Quality of life in persons with non-small cell lung cancer: A concept analysis, *Cancer Nursing*, 21, 1998, pp.151-161;
14. **Diener, Ed, E. Suh and S. Oishi**, Recent findings on subjective well-being, *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24, 1997, 25- 41;
15. **Falk, G.**, *Stigma: How we treat outsiders* (Amherst, NY: Prometheus Books, 2001);
16. **Ferriss, A., L.**, The Domains of the Quality of Life, *Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 2001, pp. 5-19;
17. **Goffman, Erving**, *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*, (Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1963);
18. **Greene, Kathryn, Banerjee, Smita**, Disease-Related Stigma: Comparing Predictors of AIDS and Cancer Stigma, *Journal of Homosexuality*, 50, 2006, 4;
19. **Hassany, O., Sagnier, P., Marquis, P., Fullerton, S., Aaronson, Neil**, For the European Regulatory Issues on Quality of Life Assessment Group, Patient-Reported Outcomes: The Example of Health-Related Quality of Life--A European Guidance Document for the Improved Integration of Health-Related Quality of Life Assessment in the Drug Regulatory Process, *Drug Information Journal*, 2002;

21. **Kart, C., S., Ford, M., E.**, Exploring the Factorial Structure of the EORTC QLQ-C30 : Racial Differences in Measuring Health-Related Quality of Life in a Sample of Urban, Older Adults, *Journal of Aging and Health*, 14, 2002;
22. **Lawton, M. P., Moss, M., Hoffman, C., Grant, R., Ten Have, T., Kleban, M. H.**, Health, valuation of life and the wish to live, *The Gerontologist*, 39, 1999, pp.406-416
23. **Lichtman, R. R.**, Close relationships after breast cancer, Unpublished doctoral dissertation (University of California, Los Angeles, 1982);
24. **Manning, Philip, Smith, Greg**, eds., Symbolic Interactionism, in *The Routledge Companion to Social Theory* (Routledge, 2010), p.39;
25. **Mshana, Gerry, Dotchin, Catherine and Walker, Richard**, 'We call it the shaking illness': perceptions and experiences of Parkinson's disease in rural northern Tanzania, *BMC Public Health*, 11, 2011;
26. **Nuamah, I. F., Cooley, M. E., Fawcett, J., McCorkle, R.**, Testing a theory for health related quality of life in cancer patients: A structural equation approach, *Research in Nursing and Health*, 22, 1999, pp. 231-242;
27. **O'Boyle, C. A., Waldron, D.**, Quality of life issues in palliative medicine, *Journal of Neurology*, 244, 1997;
28. **Romano, R. M.**, The Cancer Prevention Awareness Program: Approaching public understanding with good news, in D. S. Leathar, G. B. Hastings, K. O'Reilly, J. K. Davies (Eds.), *Health education and the media II*, Oxford: Pergamon, 1986;
29. **Schipper, H., Clinch, J., Powell, V.**, Definitions and conceptual issues, In B. Spilker (Ed.), *Quality of life assessments in clinical trials* (New York: Raven Press), 1990, pp. 11-24;
30. **Skeel, R. T.**, Measurement of outcomes in supportive oncology: Quality of life, in A. M. Berger, R. K. Portenoy, D. E. Weissman (Eds.), *Principles and practice of supportive oncology* (New York: Lippincott-Raven, 1998), pp. 875-888;
31. **Sontag S.**, *Illness as metaphor* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1978);
32. **Stahly, G.**, Psychosocial aspects of the stigma of cancer: An overview, *Journal of Psychosocial Oncology*, 6, 1988, ¾;
33. **Sullivan M, Karlsson J, Taft C.**, How to Assess Quality of Life in Medicine: Rationale and Methods, in: B Guy-Grand, G Aihaud, eds. *Progress in Obesity Research*: London: Libbey, 1999, pp. 749-755;
34. World Health Organization, *World Health Organization Constitution, Basic Documents* (Geneva, Switzerland: World Health Organization, 1948);

RECOVERY OF PATIENTS WITH HEART ISCHEMIC CEREBRAL INFARCTION IN SPASTIC PHASE ACCORDING BY AGE AND SEX

**PAPUC Valentin¹
MOȘOI Ștefan Cristian²**

ABSTRACT

WE PROCEED FROM THE PREMISE THAT THE KINETOTHERAPEUTIC TREATMENT, ASSOCIATED WITH THE MEDICINE TREATMENT, WILL INCREASE THE EFFICIENCY OF RECUPERATION PROGRAMMES, AS COMPARED TO THE PATIENTS TO WHOM ONLY MEDICINE TREATMENT IS GIVEN.

THIS STUDY IS AIMED AT STRESSING THE IMPORTANCE OF THE KINETOTHERAPEUTIC PROGRAMME IN THE RECUPERATION OF SPASTIC HEMIPLEGIAS POST MIDDLE CEREBRAL ARTERY ISCHEMIC STROKE.

AS A RESULT OF THE KINETOTHERAPEUTIC PROGRAMME APPLIED, ASSOCIATED WITH THE MEDICINE TREATMENT, FAVOURABLE RESULTS WERE OBTAINED IN ALL 23 CASES STUDIED. WE WERE ABLE TO REMARK A BETTER AND MORE RAPID RECUPERATION IN MALE CASES AS COMPARED TO FEMALE CASES.

LIKewise, IN THE SPECIALTY LITERATURE, A GREAT STRESS IS LAID ON THE RECUPERATION OF THE ABILITY OF WALKING, WHICH IS OF THE MOST IMPORTANCE IN DAY-TO-DAY LIFE.

KEYWORDS: *KINETOTHERAPEUTIC, TREATMENT, SPASTIC, HEMIPLEGIA, RECUPERATION.*

IPOTEZA DE LUCRU

Se presupune că tratamentul kinetic împreună cu cel medicamentos, crește eficiența recuperării pacienților mai rapid, în comparație cu pacienții cărora li se aplică doar tratament medicamentos. Recuperarea pacientului trebuie făcută cât mai precoce în colaborare cu neurologul și medicii specialiști, urmând ca, kinetoterapeutul să-și stabilească un program strict sau individualizat de recuperare.

¹Student încadrul Universității Constantin Brâncuși din Târgu-Jiu, la Facultatea de Științe Medicale și Comportamentale, specializarea Kinetoterapie și motricitate specială, Anul 2.

²Student încadrul Universității Constantin Brâncuși din Târgu-Jiu, la Facultatea de Administrație Publică și Studii Politice Comparate, specializarea Administrație Publică, Anul 2.

Marea diversitate de metode fizicale nu poate înlocui tratamentul etiologic sau patogenetic al fiecărui caz în parte. Doar prin asocierea tuturor acestor metode terapeutice se poate ajunge la recuperarea optimă.

Scopul studiului este acela de a arăta cât de important este kinetoterapeutul în recuperarea hemiplegiilor spastice post AVC ischemic de arteră cerebrală medie.

Prognosticul și tratamentul depind de evoluția pacientului hemiplegic și de bolile asociate, precum și de precocitatea tratamentului aplicat

OBIECTIVE

Obiectivele urmărite fac referire la rezultatele recuperării, deficitului motor, recuperarea mersului, reducerea spasticității în funcție de sex și vârstă.

MATERIAL SI METODA.

S-a utilizat un lot de 23 de pacienți cu diagnosticul de hemiplegie sau hemipareză spastică post infarct ischemic cerebral de arteră cerebrală medie. Diagnosticul a fost stabilit în urma efectuării controlului de medici de specialitate care au constatat prezența semnelor sindromului de neurom motor central: deficit motor în diferite grade, reflexe osteotendinoase (ROT) vii, tonus muscular crescut, semnul Babinsky pozitiv.

Pacienții au fost internați și tratați pe o perioadă de 2 săptămâni în centre speciale de recuperare, în perioade diferite ale anului.

Tratamentul disfuncției motorii este orientat spre reintegrarea mecanismelor posturale și refacerea coordonării și controlului mișcării voluntare..

Nivelul de asistență se reduce pe măsura refacerii controlului și coordonării. Complexitatea programului kinetoterapeutic crește pe măsură ce capacitatea fizică perceptuală și cognitivă se ameliorează.

Terapeuții nu vor face nici un favor pacienților, învățându-i să fragmenteze o deprindere și cu siguranță, nu vor promova o independență funcțională optimă.

Scopul terapiei este ca pacientul să atingă nivelul de organizare pe producție, care se bazează pe experiența anterioară ce este interiorizată, stocată și triată. Pentru terapeut înseamnă că pacientul trebuie să capete experiențe esențiale de-a lungul tratamentului, pentru a construi experiențe la nivel productiv.

Este esențial ca activitățile să utilizeze obiecte actuale din situații reale, iar pacientul să nu fie rugat să se prefacă. Trebuie menționat că pacientul cu leziuni cerebrale

nu este capabil să se prefacă și comportamentul său devine adeseori previzibil, când i se cere să facă acest lucru. De multe ori refuză execuția activității sau sunt tulburați.³

METODA TARDIEU

Controversată ca metodă deoarece nu are un concept propriu mai deosebit, se adresează cu predilecție vârstelor tinere cărora caută să le pună la dispoziție un bagaj motric minimal, în măsură să le asigure capacitatea de autoservire, autonomia de deplasare și în ultimă instanță, profesionalizarea.

Kinetoterapia are ca punct de plecare obținerea prealabilă a relaxării musculare, ca o condiție de fond pentru însușirea deprinderilor motrice în general și a abilității manuale în special. Pentru realizarea acestor obiective, nu sunt omise nici corecțiile ortopedice sau chirurgicale dacă acestea sunt necesare.

În raport de particularitatea deficitului motor, au fost imaginate o multitudine de dispozitive și amenajări care să poată asigura bolnavului accesul la activități cotidiene (ADL).

O atenție deosebită s-a acordat activităților recreative, considerându-se că la reducerea deprinderilor motrice deficitare terapia ocupațională și jocul își pot aduce, în egală măsură, o contribuție importantă.⁴

METODA AFFOLTER

Reprezintă un model pentru tratarea tulburărilor perceptuale, bazându-se pe informația tactil kinestează, care abordează cel mai primitiv sistem al individului de recepționare a informației perceptuale. Este utilizată mai ales în ergoterapie.⁵

METODA PHELPS

Se utilizează în paralizia spastică cerebrală. Poartă numele chirurgului ortoped care a imaginat-o și este, așa cum afirmă N. Robănescu, „un mod de a privi boala și de a încerca să o amelioreze”.⁶

³Kory Calomfirescu Ștefania, Fischer Theodor, Moca Olimpia, *Recuperarea Bolnavilor cu accidente vasculare cerebrale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004

⁴Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu, *Recuperarea bolnavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992

⁵Kory Calomfirescu Ștefania, Fischer Theodor, Moca Olimpia, *Recuperarea Bolnavilor cu accidente vasculare cerebrale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004

Are la bază reeducarea fiecărui mușchi în parte, cu urmărirea progresului realizat.⁷

Metoda respectă principiul progresivității efortului. Se începe cu mișcări simple și se continuă cu mișcări mai complicate, mai ample și de durată mai lungă, care impun și un efort mai mare.

Astfel, stimularea contracției musculare se realizează inițial prin mișcări pasive, cu efect decontracturant, se continuă cu mișcări active asistate, apoi cu mișcări active libere și în final cu rezistență.

De asemenea, progresivitatea vizează și numărul articulațiilor mobilizate: la început mișcarea se realizează într-o articulație – în axele și planurile respective și apoi se mobilizează simultan două sau mai multe articulații. Se vor alege poziții cu bază largă de susținere.

Phelps susține că mișcarea reciprocă voluntară poate fi învățată prin mișcări pasive repetate în mod reciproc. Deci, propriocepția normală a membrului sănătos influențează favorabil și induce o mișcare normală a membrului lezat.

Mobilizările trebuie să fie lente, ritmice, perfect simetrice și alese din grupul mișcărilor comune, utilizate în activitățile curente.

Meloterapia se va asocia frecvent, datorită efectelor favorabile neuropsihice, evidențiate de mulți autori.

Rezultatele se vor consolida prin ortezare.

Phelps a realizat aparate care permit ortostatismul și mersul, asigură menținerea unor posturi inhibitorii, încât mișcărilor să poată fi executate (datorită relaxării obținute) cu mai multă forță și precizie.

În privința ritmicității, autorul consideră că o ședință de recuperare executată la două zile are eficiență maximă.⁸

METODA FRENKEL

A fost inițial creată pentru tratarea ataxiei tabetice, care constă în tulburări ale sensibilității profunde, manifestate prin: mers talonat, tulburări de echilibru, tulburări de coordonare a mișcărilor fine etc..

⁶Cordun Mariana, *Kinetologie medicală*, Editura Axa, 1999, (pag. 325-369, 385-397).

⁷Kory Calomfirescu Ștefania, Fischer Theodor, Moca Olimpia, *Recuperarea Bolnavilor cu accidente vasculare cerebrale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004

⁸Cordun Mariana, *Kinetologie medicală*, Editura Axa, 1999

S-a constatat însă, că poate fi folosită cu succes și în alte tulburări de echilibru de origine cerebrală, situații în care asocierea cu alte tehnici poate fi eficientă pentru reeducarea mersului.

Metoda folosește stimulii vizuali pentru stimularea proprioceptorilor și apoi pentru efectuarea corectă și coordonată a mișcării. Reeducarea mersului se face sub control senzorial, pacientul urmărește pașirea. Noaptea sau cu ochii închiși nu poate merge, deoarece acest control scade.

Principiul progresivității are următoarele particularități:

- se începe cu mișcări ample, rapide, ușor de executat;
- se continuă cu mișcări de amplitudine mică, lente care se execută mai greu datorită preciziei pe care o impun;
- se trece la exerciții mai dificile, când cele simple ale etapei respective ating performanța preciziei;
- exercițiile cresc treptat în complexitate și nu în intensitate.⁹

Domeniul de selecție al metodei este, în principal, al reeducării mersului, unde ochii deficientului fizic capătă, simbolic, rolul unui al doilea rând de bastoane, iar reeducarea reflexului de sprijin planetar asigurând cea de-a doua condiție a reușitei.¹⁰

METODA KNOTT ȘI VOSS

Utilizează stimularea propriocepției și încearcă să faciliteze contracțiile musculare de tip sinergic.¹¹

PARTICULARITATI ALE RECUPERARII LA VARSTELE ÎNAINȚATE.

Patologia vârstelor înaintate este specifică prin pluralismul său. Hemiplegicul în vârstă, pe lângă faptul că este un aterosclerotic, hipertensiunea, reumatismul, insuficiența renală, insuficiența hepatică sau, și mai rău, poate fi surd sau orb, sunt toate cauzele ce îi limitează posibilitățile de recuperare.

Diagnosticul etiologic la această grupă de populație nu este deloc facil, așa cum s-ar părea. O hemiplegie poate foarte bine să releveze o tumoră cerebrală primitivă sau mai

⁹Cordun Mariana, *Kinetologie medicală*, Editura Axa, 1999

¹⁰Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu, *Recuperarea bolnavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992 (pag.66-96, 128-140,145-196).

¹¹Kory Calomfirescu Ștefania, Fischer Theodor, Moca Olimpia, *Recuperarea Bolnavilor cu accidente vasculare cerebrale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004

curând metastatică unui neoplasm pulmonar, gastric sau esofagian cu evoluție torpidă. Frecvent, se incriminează hematoma subdural, instalat lent, uneori și la luni de zile după un traumatism cerebral aparent lipsit de importanță, dar care a evoluat concomitent și cu o degradare psihică progresivă.

Etiologia ateromatoasă se reflectă în marele număr de tromboze, din care multe se întâlnesc la arterele mari ale gâtului. Pe aceste considerente, diagnosticul etiologic se cere cât mai rapid și mai exact stabilit, deoarece, în cazurile în care intervenția chirurgiei se impune, timpul de așteptare este mai scurt la această vârstă, decât la vârstele adulte sau tinere.

Frecvența disuriei și a infecțiilor urinare secundare datorită sondajului repetat sunt destul de frecvente, iar eventualele prostatite la bărbați și cistite la femei complică și mai mult îngrijirea acestor bolnavi.¹²

Tabloul clinic al hemiplegicului în vârstă este amplu și sumbru. Ca fapt mai deosebit, ar fi de reținut rapiditatea cu care se instalează blocajul articular, cu predilecție la articulațiile mici. Acest aspect nu trebuie neglijat, deoarece atât ignorarea cât și mobilizarea articulară prea energică sunt dăunătoare. În primul caz, anacineza prelungită favorizează anchiloza, în timp ce mobilizarea intempestivă, prin edemul local ce îl declanșază, anchilozează și compromite, în aceeași măsură, recuperarea motilității active pierdute.

Trebuie atrasă atenția că, dacă păstrarea supleței articulare nu constituie o preocupare susținută încă din perioada postcomatoasă, deblocarea articulară devine cu timpul din ce în ce mai dureroasă și, în consecință, tot mai greu de suportat de hemiplegic în vârstă. În acest mod, se închide un cerc vicios în care durerea limitează mișcarea, iar lipsa de mișcare amplifică durerea, atunci când se solicită mobilizarea articulară.

Tulburările psihice la hemiplegic în vârstă sunt destul de frecvente și îmbracă forme de manifestare dintre cele mai variate. Nu este cazul a se insista asupra acestora. Totuși, trebuie reținut faptul că prezența sindromului confuzional manifest, fără a mai vorbi de starea dementială, exclude orice posibilitate de recuperare într-o unitate spitalicească de neuromotori, datorită lipsei de cooperare a acestor bolnavi.

¹²Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu, *Recuperarea bolnavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992

În asemenea situații mai trebuie avut în vedere că, pot fi comise și erori, în sensul minimalizării degradării psihice a bolnavului; se păstrează o fațadă mascată de aparentă stare de apatie, sau că se apreciază ca dement un bolnav cu tulburări comportamentale tranzitorii. Soluționarea acestei situații limită, nu trebuie să aparțină numai medicului, ci și psihologului, component de neînlocuit în echipa de recuperare neuromotorie.

Tulburările de comportament, fără a fi particulare hemiplegicului în vârstă, sunt totuși mult mai frecvente la acești bolnavi. Ca forme de manifestare, întâlnim depresiunea psihică, apatia, anxietatea, atitudini paranoice sau maniacale, dar și revoltă coerent justificată. Sunt bolnavi care-și acceptă handicapul, alții care și-l neagă, după cum unii caută să-și cruțe mediul familial, iar alții să-l constrângă sau să-l terorizeze, utilizând ca mijloc de șantaj tocmai deficitul lor motor restant, pe care-l amplifică deliberat.

Asemenea dificultăți, ce pot atinge adevărate stări conflictuale, de inițiativă unilaterală bineînțeles, sunt în multe cazuri decisive, în excluderea acestor bolnavi din circuitul tratamentului recuperator organizat. Asanarea psihocomportamentală, în asemenea situații rămâne de domeniul psihiatriei.

Problemele medico-sociale pe care bătrânul handicapat neuromotor le ridică sunt complexe și dificil de rezolvat. Revalidarea stării de sănătate în condițiile unor sechele grave și ireductibile nu este suficientă. Reîntoarcerea hemiplegicului sechelar în mediul său familial ridică problema capacității sale de autoservire, pentru a nu bloca în preajma sa o persoană validă. Sunt necesare multe amenajări și dispozitive pentru ca deplasarea acestor bolnavi, în condiții de securitate, să se poată realiza prin toate încăperile locuinței și în mod special în camera în care doarme, la baie și la bucătărie. Mai dificilă este soluționarea acestor situații în mediul rural, unde distanțele de parcurs sunt mult mai lungi și mai anevoioase. Viața a demonstrat însă că acolo unde au existat cupluri familiale, calitatea îngrijirii soțului sau soției, în raport de situație, a fost în majoritatea cazurilor superioară.

Familia are un rol important în această direcție, ei revenindu-i obligația morală și materială de a asigura toate condițiile reinsertiei familiale a acestei categorii de bolnavi. Sunt cazuri în care fie gravitatea handicapului motor restant, fie imposibilitatea familiei de a asigura un însoțitor, conduc la situații realmente insolubile, ce se constituie ca adevărate drame familiale. În aceste situații, plasamentul acestor bolnavi în cămine-spital sau secții de bolnavi cronici, după caz, constituie singura soluție, dar numărul acestor unități sanitare cu caracter evident social, este încă insuficient.

De mare eficiență trebuie considerate și unitățile sanitare ce practică sistemul internării hemiplegicilor de luni dimineața până sâmbătă la prânz, când familia îl readuce în mijlocul său pentru scurt timp. De această manieră, bilateral, obligațiile mai vechi pe care bolnavul le-a avut față de familie și cele mai noi, pe care familia le are față de bolnav sunt soldate moralmente echitabil.

Activitatea de recuperare neuromotorie, dat fiind că solicită și angajament fizic, necesită prudență deosebită. Nu trebuie uitat niciodată că această categorie de bolnavi are capacitate de adaptare la efort scăzută și că efortul supradozat este dăunător. Practic, în raport de posibilitățile restante ale hemiplegicului vârstnic, regimul de mișcare se va individualiza de la caz la caz, fără a-l priva de niciunul din mijloacele și metodele la care recuperarea neuromotorie apelează. Se poate afirma, așadar, că deși nu există contraindicații în acest sens, corectivele, privind dozarea și gradarea efortului, sunt pe deplin justificate.

În afara tratamentului de reeducare funcțională, ce îmbracă o formă particulară, recuperarea neuromotorie a persoanelor de vârstă înaintată este în permanență confruntată cu o semiologie generală, adesea atipică, deconcentrantă, în care departajarea dintre handicapul de esență pur fizică și cel prin incapacitate psihică de elaborare, este mai mult decât dificilă.¹³

În plus, este necesar ca întotdeauna să existe convingerea că înainte de a fi hemiplegic, bolnavul aparține senescentei și că aceasta are anumite particularități, ce merită a fi subliniate. Astfel, prognosticul nu trebuie considerat ca o certitudine, el fiind supus unei permanente evoluții oscilante spre mai bine, dar cel mai frecvent spre mai rău. Ameliorarea acestui teren biologic slăbit și uzat nu poate aparține decât geriatriei ce trebuie să se constituie ca o terapie de susținere a recuperării neuromotorii. De asemenea, frecvența recidivelor, în cazul AVC la bătrâni este mult mai mare, iar gravitatea este în aceeași măsură mai mare.

Un aspect aparte, în contextul recuperării neuromotorii a hemiplegicului vârstnic, îl constituie farmacoterapia geriatrică, ce trebuie judicios orientată, în raport de modificările de survin odată cu depășirea pragului celei de-a treia vârste ca simplă expresie a „bătrâneții statice”:

- senescența celulelor nervoase în general și ale talamusului în special, antrenează un

¹³Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu, *Recuperarea bolnavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992

deficit important al mecanismelor de reglare și de adaptare la situații noi;

- glandele endocrine scad ca eficiență funcțională;
- activitatea parenchimotoasă, ca mecanism umoral și enzimatic de protecție, de depozitare și dezintoxicare celulară, scade;
- ficatul scade ca eficiență antitoxică;
- rinichiul scade ca eficiență excretorie;
- hemodinamica patului vascular scade ca eficiență în realizarea schimburilor și transportului de compuși rezultați din metabolismul celular, în medie cu până la 30%.

Administrarea medicamentelor la vârstnici necesită însă o serie de precauții. Astfel, cunoscându-se faptul că marja de siguranță a medicamentului este mult mai îngustă la bătrâni, spectrul reacțiilor adverse și al intoleranțelor trebuie în permanență controlat. Polipragmazia trebuie cu tărie combătută, iar dozele administrate se vor tatona la limita cea mai de jos a efectelor lor pozitive. De asemenea, fragilitatea crescută a mucoasei gastrice la vârstnici, impune o și mia multă prudență în administrarea unor medicamente.

Medicația prescrisă unui hemiplegic în vârstă nu trebuie făcută la general, ci strict individualizată. Spitalizarea bolnavilor vârstnici în rezerve mici, de 1-2 paturi, nu este recomandabilă, singurătatea fiind anticamera depresiilor psihice și a decompensărilor afective. Din acest punct de vedere, pentru bolnavii noi veniți, sistemul saloanelor cu 6-8 paturi este de preferat, deoarece bolnavii mai vechi cu evoluție favorabilă, pot avea o contribuție decisivă la redresarea lor psihică și afectivă. Asigurând aceste condiții, este evident că psihoterapia se va găsi pe un teren mult mai receptiv, iar hemiplegicul în vârstă, devenind mai cooperant, nu are decât de câștigat.

În concluzie, se poate afirma că recuperarea hemiplegiilor de vârsta a treia nu este numai o lozincă ci o necesitate, dar pentru aceasta bolnavului trebuie să i se insufle motivația necesară, la rândul ei variabilă în raport de personalitatea premorbidă a fiecărui caz.¹⁴

¹⁴Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu, *Recuperarea bonavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992

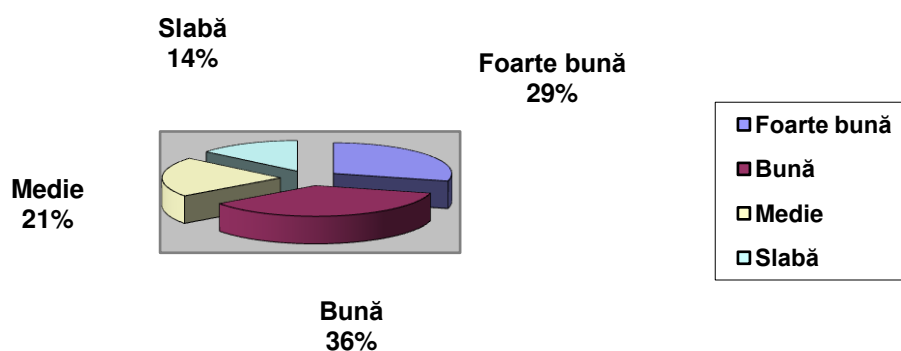
1. Rezultate:

Repartiția acestora s-a făcut în funcție de sex, vârstă.

În funcție de sex, recuperarea deficitului motor a fost:

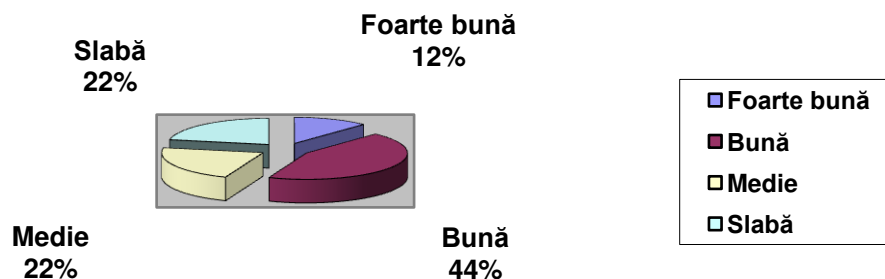
1. la bărbați, din 14 cazuri
 - la 4 foarte bună – 29%;
 - la 5 bună – 36%;
 - la 3 medie – 21%;
 - la 2 slabă – 14%.

Grafic nr. 16 - Rezultatele recuperării la sexul masculin

2. la femei, din 9 cazuri
 - la 1 foarte bună – 12%;
 - la 4 bună – 44%;
 - la 2 medie – 22%;
 - la 2 slabă – 22%.

Grafic nr. 17 - Rezultatele recuperării la sexul feminin

În funcție de vârstă, recuperarea deficitului motor a fost:

- între 30-39 ani, 1 caz – foarte bună;
- între 40-49 ani, 2 cazuri – foarte bună;
- între 50-59 ani, 12 cazuri din care:
 - o 2 cazuri – foarte bună;
 - o 5 cazuri – bună;
 - o 3 cazuri – medie;
 - o 2 cazuri – slabă;
- între 60-69 ani, 8 cazuri din care:
 - o 3 cazuri – bună;
 - o 2 cazuri – medie;
 - o 2 cazuri - slabă.

Tabel nr. 1

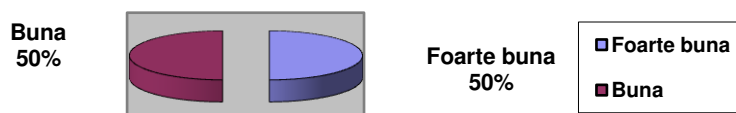
Recuperarea deficitului motora la externare	39-39 ani		40-49 ani		50-59 ani		60-69 ani	
	Nr. cazuri	procent	Nr. cazuri	procent	Nr. cazuri	procent	Nr. cazuri	procent
Foarte bună	1	100%	1	50%	2	17%	1	13%
Bună			1	50%	5	42%	3	37%
Medie					3	25%	2	25%
Slabă					2	17%	2	25%
Total	1		2		12		8	

Prima decadă de vârstă (30-39) a avut o recuperare foarte bună – 100%.

A doua decadă de vârstă (40-49), din cei 2 pacienți:

- 1 a avut o recuperare foarte bună - 50%;
- 1 a avut o recuperare bună – 50%.

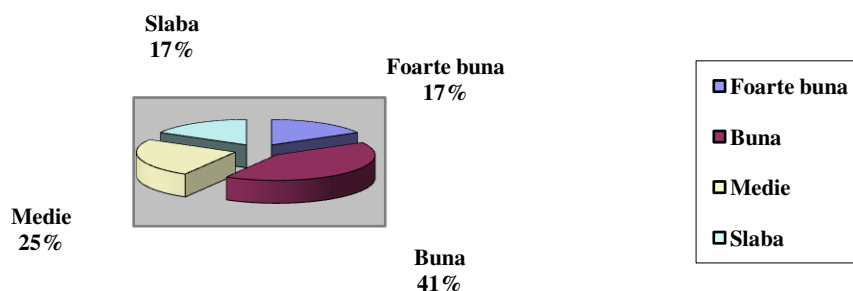
Grafic nr. 18 - Rezultatele recuperării la decada a II-a de vârstă

A treia decadă de vârstă (50-59), din cei 12 pacienți:

- 2 au avut o recuperare foarte bună – 17%;
- 5 au avut o recuperare bună – 42%;
- 3 au avut o recuperare medie – 25%;
- 2 au avut o recuperare slabă – 17%.

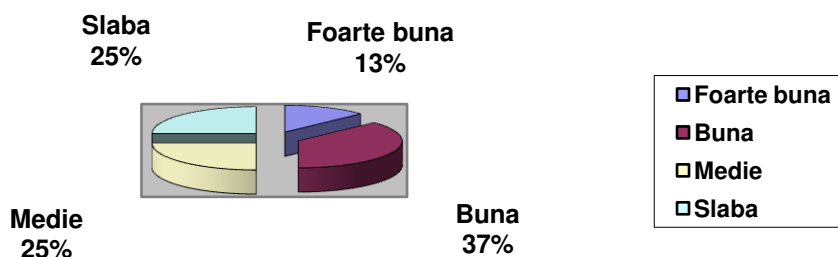
Grafic nr. 19 - Rezultatele recuperării la decada a III-a de vârstă

A patra decadă de vârstă (60-69), din cei 8 pacienți:

- 1 a avut o recuperare foarte bună – 13%;
- 3 au avut o recuperare bună – 37%;
- 2 au avut o recuperare medie – 25%;
- 2 au avut o recuperare slabă - 25%.

Grafic nr. 20 - Rezultatele recuperării la decada a IV-a de vârstă

2. Discuții

Din datele obținute în acest studiu nu rezultă o corelație semnificativă cu sexul bolnavilor. La bărbați ponderea recuperării foarte bune este mai mare decât la femei, iar la acestea ponderea recuperării slabe fiind mai mare decât la bărbați. Din 23 de pacienți, 9 femei și 14 bărbați, 4 bărbați -17% și o femeie – 4% au avut o recuperare foarte bună, 6 bărbați – 27% și 3 femei – 13% au avut o recuperare bună, 2 bărbați – 9% și 3 femei – 13% au avut o recuperare medie, iar un bărbat – 4% și 3 femei – 13% au avut o recuperare slabă.

În ceea ce privește vârsta bolnavilor, cele mai bune rezultate s-au obținut până la vârsta de 60 ani, deși nu există diferențe considerabile.

CONCLUZII

- 1) Hemiplegia spastică este unul dintre cele mai des întâlnite sindroame neurologice care însoțește un accident vascular cerebral de tipul infarctului cerebral.
- 2) Acest studiu a cuprins 23 de pacienți din care 9 femei și 14 bărbați cu vârsta cuprinsă între 31 și 68 de ani, vârsta medie fiind 57, 6 ani.
- 3) În urma tratamentului kinetic aplicat, 87% dintre pacienți și-au recuperat autonomia mersului, dar 71% și-au recăpătat capacitatea de autoîngrijire. De aici reiese importanța deosebită pe care o are kinetoterapia în recuperarea pacienților hemiplegici.
- 4) De asemenea, o importanță foarte mare îi este dată kinetoterapiei în reducerea spasticității și în recuperarea deficitului motor.
- 5) Kinetoterapia trebuie instituită cât mai precoce de la debutul infarctului cerebral

ischemic.

- 6) Tratamentul kinetic rămâne extrem de important, pe lângă tratamentul medicamentos în recuperarea fiecărui pacient cu infarct cerebral ischemic, indiferent de emisfera afectată, de sex sau vârstă și trebuie aplicat din momentul debutului bolii.

BIBLIOGRAFIE

1. **Albu C., Vlad T.L., Albu A.**, *Kinetoterapia pasivă*, Editura Polirom, Iași, 2004 (pag.212-230).
2. **Arseni Constantin, Popoviciu Liviu**, *Semiologie neurologică*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1981 (pag. 134-137).
3. **Braunwald E., Fauci S. A., Kasper L. D., Hauser L. S., Longo L. D., Jameson J. Larry**, *Harrison – Manual de Medicină*, Ediția a 15-a, Editura Științelor Medicale, București, 2004 (pag. 168-175).
4. **Cârligelu Viorel**, *Kinetoterapia – o artă a mișcării și a vindecării*, Editura Todesco, Cluj-Napoca, 2001 (pag.150-155).
5. **Cordun Mariana**, *Kinetologie medicală*, Editura Axa, 1999, (pag. 325-369, 385-397).
6. **Epuran M., Marolicaru M.**, *Metodologia cercetării activităților corporale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004 (112-131).
7. **Kiss Iaroslav**, *Fizio-kinetoterapia și recuperarea medicală*, Editura Medicală, București, 2004 (pag. 211-213, 224-240, 249-269).
8. **Kory Calomfirescu Ștefania, Fischer Theodor, Moca Olimpia**, *Recuperarea Bolnavilor cu accidente vasculare cerebrale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004 (pag.13-16, 58, 66, 73-86, 89, 146-163, 167-171, 174-178).
9. **Kraft George H., Goldberg Gary**, *Physical medicine and rehabilitation, Clinics of North America – Stroke rehabilitation*, August 1991 (pag. 599-611, 643-657).
10. **Nemeș Ion D. A.**, *Metode de explorare și evaluare în kinetoterapie*, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2001 (206-215).
11. **Polly Laidler**, *Stroke Rehabilitation – Structure and Strategy*, Chapman and Hall, London, 1994, (pag.115-129, 146-182).
12. **Robănescu N.**, *Reeducarea neuro-motorie*, Editura Medicală, București, 1992 (pag.132-155, 161-176).
13. **Vlad Tiberiu, Pendefunda Liviu**, *Recuperarea bolnavului hemiplegic adult*, Editura Contact internațional, Iași, 1992 (pag.66-96, 128-140,145-196).

AFTER EU ACCESSION: ROMANIA'S FOREIGN POLICY 2007 – 2009

GHEORGHE Anamaria Elena*

ABSTRACT

THIS ARTICLE AIMS TO ANALYZE ROMANIA'S FOREIGN POLICY AGENDA AFTER THE COUNTRY'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION. THEREFORE, THE GOAL OF THIS PAPER IS TO IDENTIFY ROMANIA'S NEW FOREIGN POLICY OBJECTIVES AND TO ANALYZE WHICH WERE THE ACTORS INVOLVED IN THE DECISION-MAKING PROCESS AND WHAT WERE THE INTERNAL AND EXTERNAL ENVIRONMENTS IN WHICH THE DECISIONS WERE MADE. THE ARTICLE CONTAINS AN ANALYZE OF ROMANIA'S FOREIGN POLICY IN A MULTILATERAL CONTEXT – AS A EU MEMBER STATE AND A NATO MEMBER –, BUT ALSO AN ANALYZE OF ROMANIA'S BILATERAL RELATIONS WITH ITS NEIGHBORING COUNTRIES – MOLDOVA, UKRAINE, HUNGARY, SERBIA –, UNITED STATES AND RUSSIA.

KEYWORDS: *FOREIGN POLICY, DECISION-MAKERS, FOREIGN POLICY ARENA, BILATERAL RELATION, ROMANIA.*

INTRODUCTION

This paper aims to take stock of the main directions of foreign policy which Romania followed during the first two years after the European Union accession in 2007. The analysis is based on three elements: actors, domestic regime and international environment. Thus, this paper seeks to explain who are the actors involved in making foreign policy decisions, which is the international context in which decisions are taken and last but not least, which is the influence of the internal environment on the same process.

After the EU accession, Romania had to establish which were its new foreign policy objectives. In doing so, the new EU member state looked at the organization's foreign policy and adapted its own policies to it. Romania is generally supportive of EU

*PhD Faculty of Political Science, University of Bucharest

Neighborhood Policy in what regards South-Eastern Europe and the Black Sea Region (BSR). Accordingly, Romania strengthened its collaboration with Serbia, as a way to promote stability in the Western Balkans; it did not recognize Kosovo's declaration of independence, sustaining Serbia's territorial integrity. Romania also offered its support for Moldova and Ukraine on their way towards an European oriented foreign policy. Related to the BSR, Romania strongly supported EU's Black Sea Synergy. This proves Romania's aspiration of becoming a key regional player, a EU pillar in the region. But there is a discrepancy between the country's foreign policy goals and the results of its actions.

In what regards the actors involved in making foreign policy decisions, this responsibility is shared between the president and the cabinet. During 2007 and 2008 there were disagreements between the head of state and the prime minister. These differences didn't affect Romania's foreign policy line, but it led to deadlocks in what regards personnel appointment. For example, an ambassador to the US could not be nominated for more than a year. The Foreign Minister position was also disputed. After the parliamentary elections in 2008 and the formation of a new cabinet, the disagreements ceased to exist, the president and the prime minister coming from the same party.

1. Theoretical Framework

In order to make an analysis, first of all it is necessary to define the object to be analysed, namely, foreign policy. Thus, "foreign policy is composed of the goals sought, values set, decisions made and actions taken by states, and national governments acting on their behalf, in the context of external relations of national societies. It constitutes an attempt to design, manage and control the foreign relations of national societies".

¹ This definition highlights the ambivalence of foreign policy, due to its two dimensions: internal and external environment. In other words, foreign policy is that part of public policy which links the state and the international environment in which the state acts.² Thereby, decisions taken by actors on the domestic scene have an impact on external relations; but also, the international events, the external situation, influence the foreign policy makers options. In this context, the freedom of decision which foreign policy actors have is limited, both by the internal and the external environment. Joseph Frankel identifies two dimensions which limit the decisions of actors, although in theory, foreign

¹Mark Webber, Michael Smith, *Foreign Policy in a Transformed World* (London: Pearson, 2002), 2.

²Michael Clarke, Brian White, *Understanding Foreign Policy: the Foreign Policy Systems Approach* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1989), 5.

policy decision environment is limitless. The first dimension is the range of interests and limitations of power of each state. The second refers to the fact that, in a specific case the decision possibilities may be more limited than those of the entire foreign policy of that state concerned. Apart from this, the environment is also limited to what the decision-makers consider relevant for a particular matter.³ In order to understand the constraints generated by the internal environment on foreign policy decision-makers it is necessary to examine factors such as the geography, population, economic resources, culture, history of that state. Foreign policy decisions are usually made in accordance with all these factors; decision-makers rarely take actions that are inconsistent with these factors.⁴ In what regards the external environment, it is characterized by dynamism and interdependence, to the extent that a state's foreign policy actions causes reactions from another state.

The foreign policy arena can be perceived as „the terrain on which foreign policy decisions are made and actions taken”⁵ Decision-making is a dynamic process that involves choice, action and an assumption of a desired situation. However, this process also requires constant adjustment and refinement based on experience, on the continuous changing of the internal and external environment and, last but not least, on „simply the folly of policy makers”.⁶ Foreign policy can also be understood as a system of individual actions; it is based on human decisions. In this sense, foreign policy is part of human relations, of social relations. Thus, an important role in understanding certain foreign policy decisions, has the personality of the decision-maker, the image he has about a specific situation and about the impact he believes his decision will produce.⁷

In foreign policy analysis (FPA) is important to know how the authorities make decisions and especially, what is their specific role in the process of decision-making. According to their internal organization, states have different decision-makers in foreign policy issues. They include presidents, prime ministers, governments, coalitions, parliaments. Those authorities that have the ability to engage society's resources and the authority to make a decision that can not easily be changed are "ultimate decision units". These authorities also have the power to prevent other entities to challenge their decisions.

³Joseph Frankel, *The Making of Foreign Policy. An Analysis of Decision Making* (London: Oxford University Press, 1963), 3 – 4.

⁴James Rosenau, *International Politics and Foreign Policy: a Reader in Research and Theory* (New York: The Free Press, 1969), 59 – 60.

⁵Mark Webber, Michael Smith, *op. cit.*, 29.

⁶*ibid*, 50.

⁷Feliks Gross, *Foreign Policy Analysis* (New York: Philosophical Library, 1954), 3.

According to the authors, there are three types of ultimate decision units: the predominant leader, a single group and multiple autonomous groups. If the final decision unit is a predominant leader, foreign policy decision is explained by the personal characteristics of the leader. Within this category, the authors distinguish between the insensitive and sensitive to context leader. The last one decides according to the advice of his counselors. In this case, foreign policy decision can not be exclusively explained by the leader's personality; it is also necessarily the knowledge of the environment in which the decision was made. When the final decision unit is a single group, the decision-making process is interactive, all group members participate to the discussions. In this situation, for FPA is important if the group can easily reach consensus. If consensus is easily reached, external elements can not influence the decision, while if consensus is difficult to achieve, group members can succumb to external pressure. In the case of the third model proposed, none of the groups can access the necessary resources without the support of all or some of the other groups. For this model to work, there should be no other superior authority with the power to modify the groups decision, or to settle differences occurred between groups. The main disadvantage of this model is that it can easily lead to deadlock. Decision-making depends on the attitude that groups have to each other.⁸ For the multiple autonomous groups model, the authors give the example of a government coalition. The government is composed of members of all parties in the coalition, and no party has a majority of seats in parliament, so the groups depend on each other to govern. Such a situation was found in Romania in the time period studied.

2. Romania's foreign policy in a multilateral framework

After 1 January 2007 Romania's main foreign policy objectives – NATO and EU accession – have been accomplished. It was the moment to redefine the state's foreign policy. According to *Landmarks for a decade of foreign policy. Interests, values, instruments*, a document released by the Ministry of Foreign Affairs in 2007, the new objectives in the Romanian foreign policy aimed at: strengthening the state's role in NATO; shaping and affirming Romania's profile in EU; promoting Romania's economic interests; intensifying Romania's presence in multilateral diplomacy and in international organizations; reaffirming Romania as an important partner for dialogue and cooperation

⁸Charles Hermann, Charles Kegley, James Rosenau, *New Directions in the Study of Foreign Policy* (Boston: Unwin Hyman, 1989), 309, 314 – 316.

of states worldwide, promoting and protecting the interests of Romanian citizens and Romanians from everywhere; increase public diplomacy approaches to improve Romania's image; and increase understanding and support of foreign policy among Romanian citizens and the international public opinion.⁹

Within the European Union, Romania has been a strong supporter of the EU Neighbourhood Policy. Through involvement in the BSR Romania aimed to establish itself as regional power, as a liaison between the EU and the region's states. The support Romania has given to Moldova, Ukraine and Western Balkans states to join NATO and for EU accession pursues the same objective. Romania has been actively involved in supporting the Common Foreign and Security Policy and the European Security and Defence Policy. Following the same line, Romania was among the first countries that ratified the Lisbon Treaty, which aims, inter alia, to strengthen the EU's foreign policy.

As previously mentioned, one of Romania's foreign policy priorities included developing cooperation in the Black Sea region and in Southeastern Europe. One way to achieve this is through regional cooperation. In doing so, Romania played an active role in several organizations, such as the Central European Initiative, the Regional Cooperation Council and the Southeast European Cooperation Initiative.

In what regards Romania's activity as a NATO member in the 2007 – 2009 period, the most important event was the organization of the NATO Summit in Bucharest, in April 2008. At the Summit, Romania argued for expanding the organization and offered her support to the candidate states. Romania's openness towards accession in NATO of new states was obvious from the speech delivered by President Băsescu at the opening of the North Atlantic Council's work: "I am confident that this Summit, through the decisions to be taken, will mark the transition to a new stage in implementing the ambitious projects and initiatives that the Alliance, together with its partners in the Balkans and eastern neighborhood, has launched."¹⁰ During the summit, Romania, following the US policy, openly supported Ukraine and Georgia to receive the Membership Action Plan, despite Russia's reaction. However, this line of foreign policy was opposed to the dominant direction in the EU, which involves the development of good relations with Russia, relations of cooperation, not competition. Romania also supported the accession of Croatia, Albania and the Republic of Macedonia, again following the US position. A relevant issue

⁹Ministry of Foreign Affairs, *Landmarks for a decade of foreign policy. Interests, values, instruments, 2007.*

¹⁰Presidential Administration of Romania (PAR), Speech of Romanian President Traian Basescu at the opening of the North Atlantic Council works, 3.04.2008.

for Romania was "the continued importance of the BSR for Euro-Atlantic security. In this regard, we welcome progress in strengthening regional responsibility, through effective use of existing initiatives and mechanisms. The Alliance will continue to support these efforts adequately, guided by regional priorities and based on transparency, complementarity and inclusiveness, in order to develop dialogue and cooperation among Black Sea states and between them and the Alliance."¹¹ With this occasion, Romania hosted President Vladimir Putin, this being the first visit in our country made by the Russian high official.

3. The bilateral agenda

A crucial component of foreign policy is the bilateral agenda. In the next section of the paper I will analyze Romania's relations with immediate neighbors: Moldova, Ukraine, Serbia and Hungary, as well as relations with the United States and the Russian Federation.

While at the start of President Basescu mandate, Romania's relations with Moldova seemed to improve, from 2006, President Vladimir Voronin's views on Romania suffer a radical change. During 2006, bilateral relations between the two countries become increasingly cold, the main problem being the Moldovan identity. 2007 comes with no positive change in Moldovan-Romanian relations despite the high level meeting between the presidents of the two countries. After Romania's EU accession, tensions between the two states emerged because of the new visa regime which Romania implemented. Diplomatic relations were tense that year. A senior Romanian diplomat in Chisinau was accused of corruption and fraudulent granting of visas to Moldovan citizens. Following this scandal, the Romanian Consul to Chisinau was changed. At the same time, President Basescu urged the government to simplify the procedure for granting Romanian citizenship to Moldovans.¹² At the end of the year, two officials of the Romanian Embassy in Chisinau were declared *persona non grata*. According to the Moldovan authorities, the two have carried out activities incompatible with their diplomatic status and were given 24 hours to leave the country.¹³ Despite the aggressive attitude of Moldovan officials, the Romanian state maintained its support for Moldova's approachment to EU. During 2007 Prime Minister Calin Popescu-Tariceanu and Foreign Minister Adrian Cioloianu made two more

¹¹NATO Bucharest Summit Declaration, 3.04.2008.

¹²Simona Maties, Scandalul vizelor încinge linia Chișinău – București, Cotidianul [online],20.08.2007.

¹³Doi diplomați români declarați indezirabili la Chișinău, România Liberă [online], 12.12.2007.

visits in Moldova. These visits continued during the next year, but relations remained strained. In 2008 Foreign Minister Lazar Comanescu met twice with its Moldovan counterpart, agreeing on the opening a Romanian consulate in Cahul and of a Moldovan one in Iasi. In August the Romanian President went to Moldova, due to official visits conducted by Romanian head of state in Ukraine, Moldova, Azerbaijan, Georgia and Turkey in the context of conflict in the Caucasus. According to the press release issued by the presidential administration, "the common objective of these visits is to discuss the situation in Georgia and its regional consequences. The official agenda also includes talks on specific bilateral issues between Romania and each of the states visited. Also a topic of particular interest for Romania is the development of cooperation in the Black Sea region by increasing the involvement of relevant multilateral players, such as the European Union, NATO and OSCE."¹⁴ The two heads of state reaffirmed the similar position of their countries on the situation in the Caucasus and related to the frozen conflicts in general. Referring to the situation in Kosovo, Basescu reiterated Romania's support for Moldova in terms of the situation in Transnistria: "the European Union is fundamental and essential in finding a solution according to international law and fully respecting the sovereignty and territorial integrity of Moldova. Romania will remain a supporter of the integrity and sovereignty of Moldova."¹⁵ In early 2009 during the meeting of the foreign ministers of the two states, there was a subtle shift in emphasis from Chisinau's side regarding relations with Romania, but nothing concrete was established. As Victor Chirila, program director at the Foreign Policy Association in Chisinau, states: "There were similar visits in the past, when they also discussed about pragmatism, visits that gave hope but finally we had the same strained relations between Moldovan and Romanian authorities. Diaconescu's purpose was to establish first contact with the Moldovan authorities and to document on Chisinau's position." The same expert explains the change in Chisinau's rhetoric through the fact that "However, we must not forget that we are at the threshold of parliamentary election campaign and some changes of emphasis, that I've seen personally, in Chisinau's rhetoric, make me believe that the Moldovan authorities would like to draw dividends from the improvement of relations with Romania, through an attempt to approach or even to a signing of sensitive documents – the main treaty or the border treaty."¹⁶

¹⁴PAR, Declarații de presă ale președintelui României și președintelui Republicii Moldova, 20.08.2008.

¹⁵Ibid

¹⁶Vizita lui Diaconescu la Chișinău nu aduce rezultate spectaculoase în relațiile bilaterale. Cotidianul [online], 24.01.2009.

Regardless of the change of tone observed in the meeting between the two foreign ministers, Romanian-Moldovan relations have become even more tense after the parliamentary elections in Moldova in April 2009. Post-election protests in Chisinau have deepened tensions. Moldovan President accused Romania of involvement in these demonstrations and incitement to violence, charges that were denied by the authorities in Bucharest. Also during this period, the authorities in Chisinau imposed a visa regime to Romanian citizens, and on April 8, 2009, the Romanian Ambassador Filip Teodorescu was declared *persona non grata* and expelled, along with another Romanian diplomat. Romanian authorities response was prompt; on the same evening the Parliament appointed a new ambassador, who was rejected by Moldovan authorities. Bucharest has not taken any action in this regard, until the normalization of the situation in the neighboring state.¹⁷

Relations between Romania and Moldova improved only after the change of the parliamentary majority in Chisinau and the formation of a new government. Vladimir Filat, Prime Minister of Moldova was the first high-ranking official who visited Romania after the installment of the new liberal democrat government. One of the new government's objectives was to restore ties with Romania. A first step in this direction was made with the revocation of the decisions taken by the Communist government, regarding the former Romanian ambassador. In November 2009, Moldovan Prime Minister was on an official visit to Bucharest. The delegations of the two countries signed several bilateral agreements. At the joint press conference which followed the meeting between Prime Minister Emil Boc and his Moldovan counterpart, the Romanian state representative reiterated the support Romania grants Moldova in its course towards European accession. Moldovan Prime Minister stressed the new foreign policy direction of his state: "we are aware of our responsibility, not only in terms of recovering our relations, which must be natural ones, but also in terms of taking actions related to European accession."¹⁸

During the time period studied, bilateral relations between Romania and Ukraine have been strained. The main problems were the delimitation of the continental shelf and exclusive economic zones; and to the construction of the Bystroe Canal. The presidents of the two states met three times. The first meeting was on January 15, 2007 in Sighet, during the inauguration of the historic bridge over the Tisza. On this occasion, President Basescu

¹⁷Anne-Marie Blajan, *Relațiile România-Moldova: corupție cu vize, scandaluri sexuale, acuze de subminarea statalității*, www.hotnews.ro [accessed 4.11.2011], 27.07.2009.

¹⁸Government of Romania Press Bureau, *Acorduri bilaterale între România și Republica Moldova, semnate la București*. [press release], 13.11.2009.

stressed Romania's interest towards an approach of Ukraine to the Euro-Atlantic structures and the support the Romanian state offers Ukraine in this direction. In terms of improving bilateral relations, the two presidents discussed about the joint presidential commission, agreeing that the first session will be held once with the Ukrainian President's visit to Bucharest. Another topic of debate referred to the continental shelf issue. The two presidents stated that both countries have turned to international arbitration and will respect the decision of the Hague Court. Romanian President said that "this litigation is conducted under conditions in which both sides continued good bilateral relationship and the fact that we have agreed upon an international arbitration is specific only in civilized bilateral relations".¹⁹ The visit of the Ukrainian President in Bucharest took place in October 2007 and the first plenary session of the Joint Presidential Commission was held. Also, the foreign ministers signed an agreement on economic, technical and industrial cooperation. The last bilateral meeting of the two presidents was in August 2008. President Basescu's visit to Kiev was carried out amid tense situation in the Caucasus. The need to find a solution for the frozen conflicts was the main topic of discussion.²⁰

The evolution of the main disagreements between Romania and Ukraine followed different paths. Regarding the Bystroe Canal, the two states haven't reached a consensus. In January 2008, Ukraine officialy announced Romania of its final decision to build the canal. Romania considered that the decision violated the international norms applicable to the project and Ukraine's bilateral obligations towards the Romanian side, given that the decision of constructing the canal was adopted without a proper process of consultation between states. After this moment Romania was backed by EU states and by the European Environment Commissioner Stavros Dimas.²¹ The question of delimitation of the continental shelf and exclusive economic zones of the Black Sea was settled at the International Court of Justice (ICJ). Bogdan Aurescu, Romania's representative to the ICJ, "stressed that the solution is more advantageous than that which would have been obtained through negotiation and believes that the outcome is a major diplomatic success for Romania".²²

¹⁹PAR, Comunicat de presă referitor la întâlnirea Președintelui României, Traian Băsescu, cu Președintele Ucrainei, Victor Yushcenko, 15.01.2007.

²⁰PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă a președintelui României după convorbirile oficiale cu președintele Ucrainei, 20.08.2008.

²¹Anne-Marie Blajan, Uniunea Europeană consideră Canalul Băstroe ilegal, www.hotnews.ro [accessed 3.11.2011], 6.03.2008.

²²Romania castiga la Haga disputa cu Ucraina, Romania libera [online], 3.02.2009.

In 2009 between Romania and Ukraine broke a diplomatic conflict. An "espionage case in which an officer in the Ministry of Defence, delivered intelligence, against payment to Ukraine [was discovered]. The exchange was mediated by the Bulgarian military attaché in Bucharest."²³ The direct consequence was the expulsion of two Ukrainian diplomats from Romania. In turn, Ukraine expelled the Romanian military attaché from Kiev and the Secretary of the Romanian Consulate in Chernivtsi, arguing that they had taken actions that have harmed the security of Ukraine.

Unlike the tense relations that Romania had with its Eastern neighbors, the relations with Serbia have been ones of understanding and cooperation. During 2007 – 2009 there was a constant high level dialogue between two countries. In this period there were five meetings of the presidents of these countries. At all these meetings the key topics of discussion topics have been: Serbian EU and NATO accession and Romania's support for the neighboring state in this direction, Danube collaboration, and the status of Kosovo. Meetings between officials of both countries were also at Government level: in 2008 Prime Minister Calin Popescu-Tariceanu made an official visit to Belgrade and Serbian Foreign Minister Vuk Jeremic came in a working visit in Bucharest. Regarding the assertion of independence by Kosovo, Romania did not recognize this state, sustaining Serbia's territorial integrity. Romanian Parliament adopted by 357 votes to, 27 votes against and no abstention, the political declaration of non-recognition of Kosovo's independence. The legislature took the same position as the Presidency and the Romanian government.²⁴ By not recognizing Kosovo, Romania distanced itself from the position of the United States and of major European countries. So far Romania's position remained unchanged. On December 10, 2009 the Romanian delegation to the ICJ argued against Kosovo's independence, in Serbia vs. Kosovo case.

Romania's relations with Hungary have been ones of good cooperation. The first meeting, after Romania's EU accession, between the presidents of two countries was in February 2007 when Hungarian President Laszlo Solyom made his first official visit in Romania. The topics of debate were various. Regarding the EU, the two heads of state shown determination to support the German Presidency in the process of revival of the Constitutional Treaty. They also approached the issue of regional cooperation for development along the border in the prospect of using European funds. Another important

²³Răzvan Belciuganu, Agentul de perspectivă Floricel Achim, Jurnalul Național [online], 1.07.2009.

²⁴Parlamentul României nu recunoște independența Kosovo. România Liberă [online], 18.02.2008.

theme was that of national minorities. In this respect, the Hungarian President expressed his desire to begin "an open and democratic dialogue about the different possibilities, forms of self-organization and self-management of the Hungarian minority. This would help to clarify the concept of autonomy. Cultural autonomy is natural for EU, territorial autonomy is possible, and nowhere it is seen as going against the territorial integrity of the state".²⁵ In 2007 meetings were also held at Prime Minister and Foreign Minister level. On November 14, 2007 Romanian and Hungarian governments held a joint meeting in Sibiu. This was the third meeting at this level since 2005.

A new heads of state meeting happened in early 2009, when Romanian President responded to his Hungarian counterpart invitation. Discussions between the two heads of state were centered around the issue of minorities, energy security and cooperation along the Danube. Regarding the issue of minorities, the Romanian President said that Romania respects the rights of minorities, but does not recognize collective rights for minorities and it does not accept the idea of territorial autonomy.²⁶ A guarantee for the respect of these rights is the presence in government of the Hungarian minority party, UDMR, from its creation until 2009. The issue of minorities was at the core of the diplomatic tensions which arose in March 2009 between the two states. The President of Hungary intended to come to Romania on 15 March, to give a speech in front of representatives of the magyar minority. According to the Hungarian presidential administration, the presidential aircraft did not receive permission to land. From the Romanian side, Transport Minister Radu Berceanu said that there was no such request. President Basescu presented his own point of view: "We welcome all Hungarian state officials with the condition not to come up with statements contrary to the Constitution of Romania. This is not negotiable". This statement was based on the use of the phrase "self-government" in the notification message on the visit of the Hungarian head of state, sent by the Hungarian Ministry of Foreign Affairs to Bucharest.²⁷ Immediately after this, came the response of the Hungarian presidency, which states that "In his speeches, Laszlo Solyom speaks about the rights of Hungarians across

²⁵PAR, Comunicat de presă referitor la Declarația de presă comună susținută de președintele României, Traian Băsescu, și președintele Republicii Ungare, László Sólyom, 12.02.2007.

²⁶PAR, Comunicat de presă referitor la Declarația de presă susținută de președintele României, Traian Băsescu la finalul convorbirilor oficiale cu președintele Republicii Ungare, 2.02.2009.

²⁷Izabela Niculescu, Băsescu: Președintele Ungariei dă des declarații care încalcă Constituția României, Cotidianul [online], 17.03.2009.

the border properly and in conjunction with European rules and practices which are not inconsistent with the constitutional order of the respective countries”.²⁸

If relations with neighboring states varied over the time period studied, not the same thing can be said about Romania's relations with US and Russia. Romanian foreign policy broadly followed US foreign policy. Romania supported the American intervention in Iraq and maintained its troops in the region, despite the diametrically opposed points of view which the executive power representatives have had on the issue, in 2006 and early 2007. While Prime Minister Tariceanu asked for the withdrawal of Romanian troops, President Basescu argued for keeping them in Iraq. Also during the 2008 NATO Summit, Romania and U.S. positions coincided. The main issue in which Romania has not followed US policy refers to Kosovo. If the United States recognized Kosovo's independence just one day after its proclamation, Romania adopted a contrary position.

At the bilateral relations level, a series of meetings between representatives of the two countries have been held. In a visit to Washington in 2007 Foreign Minister Cioroianu met with Secretary of State Condoleezza Rice and other US state officials. The Romanian minister also met with members of US academia, of US and international media and of the Romanian community. The main objective of the visit was to send a clear signal stressing Romania's commitment to strengthen bilateral relations. The next high level meeting took place during the NATO summit in Bucharest. President's Bush program included bilateral meetings with his Romanian counterpart and with the Prime Minister. The agenda comprised topics such as: the state of bilateral relations, NATO enlargement, Afghanistan, the missile defense shield, Iraq, the BSR, Russian Federation, economic cooperation, the US visa regime for Romanian citizens.²⁹ During 2009 representatives of Romanian and U.S. met twice. During Minister of Foreign Affairs Cristian Diaconescu visit in Washington he met with U.S. Secretary of State, Hillary Clinton and several US officials. The subjects under discussion were related to the wider BSR, energy security, the situation in Afghan and Iraq and the development of Romanian-American relations. The second meeting was due to the visit of US Vice President Joseph Biden in Bucharest on the 21 - 22 October. This was the first visit made to Romania by a representative of the Obama US administration. Apart from meetings with the President and Prime Minister, US Vice-

²⁸Presa maghiară despre conflictul diplomatic cu Bucureștiul: Budapesta a capitulat. Cotidianul [online], 19.03.2009.

²⁹PAR, Comunicat de presă referitor la Conferința comună de presă susținută de Președintele României, Traian Băsescu și de Președintele Statelor Unite ale Americii, George W. Bush, 2.04.2008.

President also held talks with leaders of the opposition parties PSD and PNL. The topics debated regarded the same issues as in the previous years. After the meeting, President Basescu stated that regardless of the outcome of presidential elections, the bilateral relations are unchanged, "Romania will remain a strong and vital partner for the US".³⁰

The Romanian-Russian relations were very cold in the 2007-2009 period. All encounters between representatives of the two states took place in the context of multilateral meetings. In April 2007 a bilateral meeting between foreign ministers of both countries was held in Belgrade, on the margin of the Ministerial Council of the Black Sea Economic Cooperation Organization. In October, the chairman of the Council of Federation of the Federal Assembly of the Russian Federation, Sergey Mironov, had bilateral meetings with the President, Prime Minister and the presidents of the chambers of the Romanian Parliament, in the context of 9th session of the Association of European Senates. The last meeting of the Romanian and Russian representatives, took place during the NATO summit in Bucharest. On 4 April 2008, President Basescu met with President Putin. According to the press release issued by the presidential administration, "the two presidents discussed a range of bilateral political and economic issues and regional issues, focusing on the situation in Kosovo and Transnistria. Also, the pan-European security issues stood out in the talks."³¹ On this occasion President Putin invited his Romanian counterpart to visit the Russian Federation, but so far nothing official has been established.

At diplomatic level there have been some tensions between Russia and Romania, mostly due to statements made by President Basescu, statements that have caused reactions from the leadership in Moscow. One such moment of tension was related to espionage scandal between Ukraine and Romania. Romanian press published an internal document of the Austrian Embassy in Bucharest which mentioned the expulsion of three Russian diplomats from Romania, following the espionage scandal with Ukraine. The information has not been officially confirmed, but the Russian Embassy in Bucharest criticized the way information reached the press.³² Another tense moment was due to statements made by President Basescu during the election campaign of 2009 in response to the visit to Moscow made by his counter-candidate Mircea Geoana. In a press release published on the Russian

³⁰PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă comună a președintelui României, Traian Băsescu și a vice-președintelui Statelor Unite ale Americii, Joseph Biden, 22.10.2009.

³¹PAR, Comunicat de presă referitor la convorbirile dintre Președintele României, Traian Băsescu și Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, 4.04.2008.

³²*Ambasada Rusiei nu comentează expulzarea a trei diplomați ruși în urma scandalului de spionaj*, www.realitatea.net [accessed 4.11.2011], 18.05.2009.

Foreign Ministry website, President Basescu statements were rated as "unfriendly". And it was mentioned that "it is very clear that such absurd statements can only come at the expense of developing our bilateral relations".³³ (www.realitatea.net, 13.12.2009).

4. Conclusions

The analysis of the three elements mentioned at the beginning of this paper – actors, domestic regime and international environment – leads to several conclusions regarding the impact of each of these variables on Romania's foreign policy after the EU accession. First and foremost, it is noticeable that after the two major objectives of foreign policy were accomplished, there was an urgent need to develop new foreign policy goals. Until then, NATO and EU accession were perceived as a must for Romania, so all the other foreign policy objectives were subordinated to them. There was a consensus between foreign policy decision-makers that those were the steps which Romania should take. All society's resources were directed to this purpose. The logical question afterward was "Which are the new Romanian foreign policy objectives?". The vacuum in the country's foreign policy had to be filled. So, the easiest thing to do was to emulate EU's foreign policy agenda. In this context, Romania tried to assert itself as a main player in the Black Sea region and also supported the closeness to the EU of the country's eastern neighbors. From this point of view it is easy to observe how the international environment shaped the Romanian foreign policy in the time period studied. As an example, Vladimir Putin's visit in Romania wasn't a sign of improvement of relations with Russia, but a result of a wider international context. As for the actors involved and the domestic regime, they seem to have a rather low impact in the shaping of Romania's foreign policy. After the change of government in 2008 there was consensus between the president and the prime minister, although, even in the previous period, the differences between President Basescu and prime minister Tariceanu were mainly related to domestic issues, not on foreign policy ones. In what regards the actors, they generally relate their actions to the regional or international context. Another component which has to be taken into account when explaining an actor's actions is his personality. President Basescu assumed the role of a vocal leader, so in his statements he wasn't always expressing Romania's views, but his own opinions. An example for this is during the electoral campaign in 2009, when, through

³³Laura Cernahovschi, Moscova il avertizeaza pe Basescu, www.realitatea.net [accessed 4.11.2011], 13.12.2009.

the statements he made, he strained the already cold Romanian-Russian relations. It also has to be taken into account the importance of the historical legacy in bilateral relations. This element mingles with the other ones when the foreign policy decision has to be made. For example, because of the communist past, Romania tried to distance itself from Russia and to get closer to the western countries; the good relation Romania always had with Serbia was one of the reasons why it does not recognize Kosovo's independence; despite the good relations with Hungary, tensions tend to appear when it comes to the issue of Magyar ethnics in Transylvania.

REFERENCE LIST

1. **CLARKE, Michael, WHITE, Brian**; Understanding Foreign Policy: the Foreign Policy Systems Approach, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1989.
2. **FRANKEL, Joseph**; The Making of Foreign Policy. An Analysis of Decision Making, London: Oxford University Press, 1963.
3. **GROSS, Feliks**; Foreign Policy Analysis, New York: Philosophical Library, 1954.
4. **HERMANN, Charles, KEGLEY, Charles, ROSENAU, James**; New Directions in the Study of Foreign Policy, Boston: Unwin Hyman, 1989.
5. **ROSENAU, James**; International Politics and Foreign Policy: a Reader in Research and Theory, New York: The Free Press, 1969.
6. **WEBBER, Mark, SMITH, Michael**; Foreign Policy in a Transformed World, London: Pearson Education, 2002.
- 7.

Documents / Sources:

1. Government of Romania Press Bureau, Acorduri 196ilaterale între România și Republica Moldova, semnate la București. [press release], 13.11.2009.
2. Ministry of Foreign Affairs, Landmarks for a decade of foreign policy. Interests, values, instruments, 2007.
3. NATO Bucharest Summit Declaration, 3.04.2008.
4. Presidential Administration of Romania (PAR), Comunicat de presă referitor la conferința comună de presă susținută de Președintele României, Traian Băsescu și de Președintele Statelor Unite ale Americii, George W. Bush, 2.04.2008.
5. PAR, Comunicat de presă referitor la convorbirile dintre Președintele României, Traian Băsescu și Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, 4.04.2008.
6. PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă a președintelui României după convorbirile oficiale cu președintele Ucrainei, 20.08.2008.
7. PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă comună a președintelui României, Traian Băsescu și a vice-președintelui Statelor Unite ale Americii, Joseph Biden, 22.10.2009.
8. PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă comună susținută de președintele României, Traian Băsescu, și președintele Republicii Ungare, László Sólyom, 12.02.2007.
9. PAR, Comunicat de presă referitor la declarația de presă susținută de președintele României, Traian Băsescu, la finalul convorbirilor oficiale cu președintele Republicii Ungare, 2.02.2009.
10. PAR, Comunicat de presă referitor la întâlnirea Președintelui României, Traian Băsescu, cu Președintele Ucrainei, Victor Yushchenko, 15.01.2007.
11. PAR, Declarații de presă ale președintelui României și președintelui Republicii Moldova, 20.08.2008.
12. PAR, Speech of Romanian President Traian Basescu at the opening of the North Atlantic Council works, 3.04.2008.
13. News articles:
14. „Ambasada Rusiei nu comentează expulzarea a trei diplomați ruși în urma scandalului de spionaj”, www.realitatea.net [accessed 4.11.2011], 18.05.2009.

15. BELCIUGANU Răzvan, Agentul de perspectivă Floricel Achim, Jurnalul Național [online], 1.07.2009.
16. BLĂJAN Anne-Marie, Relațiile România-Moldova: corupție cu vize, scandaluri sexuale, acuze de subminarea statalității, www.hotnews.ro [accessed 4.11.2011], 27.07.2009.
17. BLĂJAN Anne-Marie, Uniunea Europeană consideră Canalul Bâstroe ilegal, www.hotnews.ro [accessed 3.11.2011], 6.03.2008.
18. CERNAHOVSCHI Laura, Moscova îl avertizează pe Basescu, www.realitatea.net [accessed 4.11.2011], 13.12.2009.
19. Doi diplomați români declarați indezirabili la Chișinău, România Liberă [online], 12.12.2007.
20. MATIEȘ Simona, Scandalul vizelor încinge linia Chișinău – București, Cotidianul [online], 20.08.2007.
21. NICULESCU Izabela, Băsescu: Președintele Ungariei dă des declarații care încalcă Constituția României, Cotidianul [online], 17.03.2009.
22. Parlamentul României nu recunoște independența Kosovo. România Liberă [online], 18.02.2008.
23. Presa maghiară despre conflictul diplomatic cu Bucureștiul: Budapesta a capitulat. Cotidianul [online], 19.03.2009.
24. Romania castiga la Haga disputa cu Ucraina, Romania libera [online], 3.02.2009.
25. Vizita lui Diaconescu la Chișinău nu aduce rezultate spectaculoase în relațiile bilaterale. Cotidianul [online], 24.01.2009.

THE SOCIAL POLITICS OF THE EUROPEAN UNION BETWEEN UNITY AND DIVERSITY. THE EUROPEAN SOCIAL MODELS

CLUCERESCU (TĂNASE) Emilia – Elena*¹

ABSTRACT

THE EUROPEAN CONSTRUCTION INCLUDES AN IMPORTANT SOCIAL DIMENSION. THE EFFORTS FOR REACHING A HIGH DEGREE OF CONVERGENCE IN THIS FIELD LED TO THE CONFIGURATION OF A SPECIFIC MODE OF SOCIAL ORGANIZATION. DESPITE THIS ASCERTAINMENT, DISCREPANCIES ON WHAT CONCERNS THE SOCIAL POLICY ARE FIRMLY ACCENTUATED, MAKING DIFFICULT THE CONCRETISATION OF THE ECONOMIC AND SOCIAL COHESION OBJECTIVE. BOTH POLITICAL AND DISCURSIVE CONSTRUCT, THE EUROPEAN SOCIAL MODEL CAN ONLY BE ENVISAGED IN TERMS OF ITS PLURALITY. AT THE EUROPEAN LEVEL, AT LEAST FIVE SOCIAL MODELS CAN BE IDENTIFIED AND ANALYZED. STARTING FROM AN EXTENDED THEORETICAL PERSPECTIVE, CONTINUING WITH THE ANALYSIS OF SOME SPECIFIC STRATEGIES, THE CONCLUSION OF THIS STUDY WILL APPREHEND THE HYPOTHESIS OF THE DIVERSITY OF EUROPEAN SOCIAL MODELS AND OF THE DIFFICULTY OF LEVELLING THE SOCIAL POLITICS IMPLEMENTED BY THE MEMBER STATES.

KEYWORDS : *EUROPEAN SOCIAL MODEL, SOCIAL POLICY, EUROPEAN UNION, SOCIO-ECONOMICAL DIVERSITY.*

Introducere

Dezbaterea privind unicitatea sau pluralitatea Modelului Social European este una de mare actualitate și extrem de intensă, atât în mediul academic, cât și în rândul liderilor europeni. Lucrarea de față își propune să argumenteze existența mai multor modele sociale

¹ Doctorand anul I, Facultatea de Științe Politice și Ecole Doctorale Francophone en Sciences Sociales, Universitatea din București;

europene având ca punct de plecare diversitatea socială, culturală și instituțională ce individualizează statele europene, diversitate ireductibilă la un numitor comun.

Interogația principală de la care pornește acest studiu este următoarea : Modelul Social European este o realitate concretă sau, de facto, în spațiul continental există mai multe modele sociale diferite?

Demersul ulterior se va concentra asupra argumentării pluralității tipurilor de organizare socială care funcționează în interiorul Uniunii Europene. Din punct de vedere structural, proiectul este divizat în două părți principale: într-o primă instanță, am realizat analiza unor cercetări ce susțin existența mai multor modele sociale europene, iar cea de-a doua parte este dedicată argumentării acestei pluralități sociale europene, argumente întărite de exemple sau explicații preluate din literatura de specialitate.

În ceea ce privește nivelul metodologic, sursele pe care se axează proiectul pot fi grupate în surse primare - discursuri politice, rapoarte – și în surse secundare – literatura de specialitate, îmbinate într-un demers ilustrativ menit să justifice existența mai multor modele sociale europene.

Politica socială a Uniunii Europene – evoluție istorică

Construcția europeană, deși relativ centrată asupra palierelelor economic și politic, a inclus încă dintr-o etapă inițială, o importantă dimensiune socială. Politica socială a Uniunii Europene se consolidează treptat, dând naștere unei configurații specifice spațiului continental – *Modelul Social European*², configurație dezvoltată în opoziție cu Modelul Social American.

Tratatele europene succesive, precum și alte documente emise de instituțiile europene se preocupă în mod constant de aspectul social al UE, multiplicând politicile dezvoltate în acest domeniu. Tratatul fondator include mențiuni precise referitoare la politica socială, respectiv stabilirea liberei circulații a muncitorilor, precum și crearea unui instrument propriu de finanțare – Fondul Social European.

Carta Socială³ adoptată în 1989 este un punct de referință în evoluția politicii sociale în cadrul EU, punând bazele unor direcții care vor fi dezvoltate ulterior. Aspecte diferite erau

² Jens Alber, Neil Gilbert, eds., *United in Diversity?: Comparing Social Models in Europe and America* (Oxford: Oxford University Press, 2010). Utilizând o abordare comparativă, lucrarea își propune să sintetizeze specificitățile celor două tipuri de organizare socială, subscrise unor spații geografice net distincte;

³ Textul acesteia se regăsește pe site-ul <http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/html>, ultima accesare pe data de 03.06.2012;

luate în calcul, dedicate sănătății în muncă, nediscriminării și egalității femei-bărbați, formării profesionale sau protecției sociale.

În perioada 1990-2000, procesul de desăvârșire a politicii sociale europene capătă un ritm susținut, în acord cu evoluția politicilor în domeniul economic, fiind introduse obiective variate precum coeziunea economică și socială, sprijinirea integrării sociale, respectarea unor standarde de calitate în procesul de angajare și muncă.

Clarificări conceptuale

Există un consens în ceea ce privește considerarea Modelului Social European ca fiind “ceea ce este specific spațiului european și care îl diferențiază de alte părți ale lumii”⁴. Acest fapt constituie o valoare pretinsă⁵, însă chiar în interiorul explicației simple date apare o sintagmă – spațiu european - ce are în primul rând o semnificație geografică. Astfel, Modelul Social European definește mai degrabă ceea ce este “european”, ceea ce delimitează strict geografic acest teritoriu față de alte spații ale lumii și nu un anumit contur social specific. În plus, văzut din interior, există cel puțin patru modele diferite ale Europei Sociale”⁶.

Teoretizarea privind pluralitatea Modelului Social European se realizează pornind de la cercetările întreprinse de Gosta Esping Andersen. Autorul, sistematizând diversitatea construcțiilor politice și sociale statale, consideră că există trei⁷ tipuri ale statului bunăstării, respectiv tipul liberal, tipul conservator și tipul social-democrat. Modelul liberal se întâlnește în țările anglo-saxone, unde statul bunăstării îndeplinește un rol rezidual, modelul conservator-localizat spațial cel mai vizibil în Germania și acordând un rol central familiei și modelul social-democrat, caracteristic țărilor scandinave, unde se manifestă predominanța instituției statului bunăstării⁸, modelul social-democrat fiind deci “părintele unuia din ipotezele principale ale dezbaterii contemporane privind statul bunăstării :

⁴ Peter Hermann, *Politics and policies of the social in the European Union: looking at the hidden agendas*, (New York : Nova Science Publishers, 2006), 7;

⁵ Este sintagma pe care autorul citat o utilizează atunci când face referire la Modelul Social European;

⁶ *A social model for Europe*, ed. Anthony Giddens, Global Europe, Social Europe (Cambridge: Polity Press, 2006), 79;

⁷ Gosta Esping Andersen, *The three worlds of welfare capitalism* (Princeton: Princeton University Press, 1990);

⁸ Explicațiile au fost preluate din Sorin Căce, *Statul bunăstării*, (București : Expert, 2004), 141-142 ;

„mobilizarea claselor parlamentare este un mijloc pentru realizarea idealurilor socialiste de egalitate, dreptate, libertate și solidaritate”⁹.

Astfel, aceste trei modele se întâlnesc în spațiul european, iar denumirile lor variază în literatura de specialitate. Astfel modelul social-democrat echivalează cu modelul nordic, scandinav sau redistributiv, modelul liberal mai poartă denumirile de vestic sau anglo-saxon, iar modelul conservator este definit ca central sau continental ¹⁰.

Ulterior, dezbateră în mediile academice a dat naștere unor alte două noi modele, după noi valuri de extindere și după aderarea țărilor foste comuniste la Uniunea Europeană. Aceste două modele sunt : mediteranean, meridional sau sudic și modelul estic sau *catching-up*.

Anthony Giddens¹¹ realizează o analiză a acestor 5 modele sociale europene, pornind de la clasificarea lui Esping–Andersen. Astfel, în viziunea lui Giddens, modelul nordic, întâlnit în țări precum Suedia, Danemarca sau Finlanda funcționează pe baza percepției unor taxe mari și pe existența unor posibilități extensive de lucru, de angajare; modelul central întâlnit în Germania sau Franța este preocupat de plata contribuțiilor, aceste cotizații constituind principalele surse de finanțare ale statului; sistemul anglo-saxon are în centru un mecanism ce comportă taxe mai scăzute și politici clar direcționate; în țări precum Spania, Portugalia, Italia sau Grecia, care fac parte din modelul mediteranean, taxele sunt de asemenea scăzute și se remarcă centralitatea politicilor ce privesc familia, iar în ceea ce privește statele ex-comuniste, alcătuind modelul estic, autorul se întreabă cât de importantă este această moștenire, reflectată în dificultăți de asimilare, dat fiind faptul că “path-dependency inhibă învățarea reciprocă”¹².

Începând cu anul 2005, doi autori aparținând mediilor universitare din Bruxelles și Madrid, Maria Jepsen, respectiv, Amparo Serrano Pascual, încep să se preocupe de studierea unității Modelului Social European. Punându-și întrebarea asupra existenței unui singur Model Social European, aceștia răspund simplu cu o negație certă¹³. Autorii pun

⁹ G. Esping-Andersen, op.cit., 12;

¹⁰ Pentru descrierea detaliată a celor cinci modele sociale europene, a se vedea Anexa 1;

¹¹ A. Giddens, op.cit., 17-19;

¹² A. Giddens, op.cit.,17;

¹³ Maria Jepsen, Amparo Serrano Pascual, eds., *Unwrapping the European Social Model* (University of Bristol: The Polity Press, 2006); practic, imposibilitatea existenței unui singur model social european constituie una din ipotezele de cercetare ale cărții ;

accentul pe ambiguitatea¹⁴ termenului, explicând polivalența utilizării lui, ca set specific de instituții (dominanța statului bunăstării, actori sociali intervenționiști), set specific de valori (standarde sociale înalte, dialogul social) sau mod specific de a trata problemele sociale.

“Diversitatea în Europa în domeniul social este atât de puternică încât este greu să fie descoperit un model comun în multitudinea de standarde, obiceiuri și preferințe”¹⁵. Michael Dauderstadt neagă existența unui model social european și consideră că existența unuia ar presupune centralitatea funcțiilor reglatoare asupra pieței, funcții pe care le îndeplinesc statele naționale. Aplicând criteriul performanței, exemplul scandinav sau anglo-saxon ar fi indicat de urmat, însă este “greu de crezut că un model național ar putea fi extins la scara întregii Europe”¹⁶. De asemenea, nu este evident faptul că “diferitele țări europene împart efectiv valori comune și instituții comune, sau că similitudinile între state sunt mai importante decât diferențele”¹⁷.

În această ultimă direcție aminită, diferențierea poate fi analizată în funcție de mai multe criterii¹⁸. Potrivit criteriului reprezentat de calitatea regimului politic, diferențe apar la nivelul configurației (unitar sau federal), sistemului electoral sau sistemului de partide. Din punct de vedere economic, sunt evidente structurile variate ale pieței muncii, precum și deosebiri majore ale standardelor de viață. La nivel societal, discrepanțele apar de exemplu, în cazul gradelor de sărăcie și inegalitate, în cadrul structurilor imigraționiste, patternurilor familiale sau structurilor asociaționale.

Pledoaria teoretică asupra formelor plurale întrupate de Modelul Social European se încheie cu referința la un cercetător cunoscut al fenomenului, André Sapir. Conform acestuia, “noțiunea de “Model Social European” este greșită”¹⁹, deoarece în realitate există mai multe modele ce prezintă caracteristici diverse și nivele diferite de performanță în ceea

¹⁴ Cele trei accepțiuni diferite sunt ilustrative, în opinia autorilor, pentru a da seamă de inconsistența folosirii termenului de “Model Social European”;

¹⁵ Competition, income distribution and the European Social Model, ed. Michael Dauderstadt, European economic and social model (Budapesta: Friedrich Ebert Foundation);

¹⁶ Michael Dauderstadt, op.cit., 22;

¹⁷ Maria Jepsen and Amparo Serrano Pascual, “The European Social Model : an exercise in deconstruction” ,Journal of European Social Policy 3 (2005), 22; articolul este precursorul cărții celor doi autori, menționată mai sus;

¹⁸ Diferențele care apar în cadrul Modelului Social European au fost identificate de Jens Alber, Neil Gilbert (editors), op.cit., 15;

¹⁹ André Sapir, “Globalisation and the reform of the European Social Models”, Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting in Manchester, Bruxelles, (2005), 1;

ce privește eficiența și echitatea, ceea ce introduce și necesitatea reformării lor. Sapir analizează modul în care este realizată guvernarea europeană, făcând referire la aceea de *guvernare pe mai multe niveluri* și oprindu-se asupra celor doi poli principali : decizia la nivel național, sau decizia la nivel european: “Reformele pieței muncii și a politicii sociale sunt un subiect aparținând numai statelor membre, nu și Uniunii Europene”.²⁰ Sapir merge astfel cel mai departe în privința negării unui singur model european și anticipează și un viitor pesimist pentru conturarea acestuia, atribuind actorilor naționali responsabilitatea și exclusivitatea intervenției în chestiunile de politică socială.

Modelul Social European – construct politic și discursiv

După acest concis *passage en revue* al literaturii de specialitate care susține pluralitatea și nu unitatea Modelului Social European, următoarea secțiune a lucrării este dedicată argumentării acestei poziții, pe baza analizei unor instrumente și strategii care își propun construirea acestui model și a unei succinte analize discursive.

Într-o Uniune Europeană care întruchipează un organism supranațional și nu unul de tip federativ, axat pe susținerea unor principii precum subsidiaritate sau proporționalitate, afirmarea mai multor modele sociale este un demers care corespunde dinamicilor sociale extrem de diverse²¹ ale statelor membre. Ca exemplu, pot fi utilizate “variațiile europene”²² pe care le ia în calcul Giddens – în 2005, rată de creștere în Germania egală cu 0, rată mare de șomaj în Franța. Politicile sociale fac obiectul prerogativelor naționale, iar diferențele sunt justificate de structura demografică, particularitățile piețelor muncii, politicile implementate.

Modelul Social European ca entitate unitară nu are o realitate palpabilă și se situează exclusiv pe un teren al echivocului, fiind “un concept cu o natură accentuat ambiguă și polisemică”²³, așa cum a reieșit deja din parcurgerea cercetărilor preocupate de acest subiect. Ce reprezintă acesta în mod concret – instituții comune, valori comune, principii, sistem de gestiune specific european- rămâne încă o întrebare deschisă.

²⁰ André Sapir, op.cit., 1-2;

²¹ Pentru susținerea argumentului diversității accentuate în domeniul social între statele europene, a se vedea preluările din Barometrul Eurostat pentru anul 2010; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-10-220/EN/KS-CD-10-220-EN.PDF, consultat pe 28.05.2012;

²² Anthony Giddens, op.cit., 19;

²³ Maria Jepsen, Amparo Serrano Pascual, op.cit., 1;

Singularitatea Modelului Social European este infirmată chiar și de propriile instrumente de acțiune. Afirmarea categorică a acestuia și exprimarea multiplelor avantaje merge în paralel cu implementarea unor strategii vizând însăși construcția sau definirea Modelului Social European, într-un demers de inconsistență logică. Instrumentele acestea, cum ar fi “Strategia Europeană de Angajare”(1997), “Metoda Deschisă de Coordonare” (2000) sau “Politica de coeziune economică și socială” au ca scop cooperarea, convergența statelor membre în domeniul socio-economic. Întrebarea este dacă există propriu-zis un Model Social European sau instrumentele amintite vizează crearea unuia. Mai degrabă, se realizează o tentativă de convergență a mai multor modele, însă rezultatele fie nu sunt clare, fie sunt defavorabile²⁴, iar analiza eforturilor întreprinse rămâne a fi făcută constant.

Mă voi opri asupra explicării uneia dintre aceste mijloace de acțiune ale Modelului Social European – Metoda Deschisă de Coordonare - “o nouă unealtă reglementare folosită la nivel supranațional”²⁵. Aceasta este centrată pe împrumutul bunelor practici denumit și *benchmarking*. Metoda susține argumentul anterior, negând existența Modelului Social European, în sensul în care ea reprezintă “un postmodern și flexibil “laborator” creator de politici, laborator de guvernare socială”²⁶. Cele două probleme pe care Metoda le pune în cauză sunt pe de o parte, dificultatea verificării eficienței metodei și de cealaltă parte, problema “legitimității și sprijinului politic”²⁷. În această direcție, Sapir afirmă că “ori nu sunt prea convingătoare învățarea reciprocă și exercițiul evaluator, ori nu este o metodă efectivă pentru a schimba comportamentul guvernelor naționale”²⁸.

Problema legitimității politice și această reticență manifestă trimit la un fenomen larg răspândit în interiorul Uniunii Europene, care a fost cel mai evident exprimat de respingerea prin referendum a Tratatului Constituțional de către populația unor state membre precum Franța sau Olanda. Acest fenomen constituie expresia naționalismului, curent predominant în spațiul european începând cu secolul al XIX-lea, supranumit și “secolul naționalităților”. Naționalismului politic și social i se asociază și naționalismul

²⁴ A se vedea în acest sens analiza comisiei conduse de Wim Kok asupra atingerii obiectivelor strategiei de la Lisabona, ale cărei rezultate au fost prezentate în noiembrie 2004; <http://www.euractiv.com/en/innovation/kok-review-lisbon-strategy-excellent-diagnosis-weak-remedies/article-131812>, consultat în data de 27.05.2012;

²⁵ Maria Jepsen, Amparo Serrano Pascual, op.cit., 5;

²⁶ Jos Berghman, De Theodoros D. Sakellariopoulos, Gabriel Amitsis, eds., *Connecting welfare diversity within the European Social Model* (Oxford: Hart Publishing, 2004), 244;

²⁷ Jos Berghman, De Theodoros D. Sakellariopoulos, Gabriel Amitsis, eds., op.cit., 247;

²⁸ André Sapir, op.cit., 14;

economic, în sensul în care aducerea la niveluri similare a indicatorilor economici nu constituie un obiectiv pentru toate sistemele economice ale statelor membre.

Într-un context european în care spiritul naționalist este încă atât de pregnant, imposibilitatea unității Modelului Social European este evidentă. Caracterul profund naționalist are ca fundament identitatea națională, a cărei manifestare afectează însăși concretețea a ceea ce ar trebui să fie Modelul Social European – identitatea culturală și socială europeană -, sentimentul cetățenilor de apartenență la familia europeană, sentiment încă nedevelopat, întrucât sunt “semne ne semnificative de orice diminuare a naționalismelor și a identităților naționale ale națiunilor europene individuale”²⁹. Autoarea consideră că este foarte improbabil ca cetățenii europeni să abandoneze sau să depășească loialitățile și sentimentele naționale pentru a da naștere unei conștiințe europene, ceea ce ar transforma Uniunea Europeană într-o “supra-națiune, cu o cultură comună și conștiință istorică”³⁰.

Mai mult, viitorul acestui atașament pare sumbru, întrucât se remarcă existența unei ignoranțe accentuate în ceea ce privește interesul cetățenilor pentru Modelul Social European : “ Modelul Social European nu este discutat sau luat în calcul de europenii de rând, care în mod general, nu știu de existența acestuia”³¹.

Modelul Social European nu rezultă astfel dintr-o realitate socială specifică și nici nu reușește să creeze una care să-i susțină unitatea; aceasta reprezintă o chestiune care pune în dificultate MSE, ce devine un concept luat ca atare, “un proiect construit politic de către instituțiile europene”³².

La nivelul liderilor europeni, o largă majoritate se constituie în voci pro-europene, pro-convergență, pro-îndeplinirea obiectivelor Modelului Social European.

Așa cum am observat anterior, practic, un singur model european este un concept construit politic, cu o importantă dimensiune discursivă și nu marchează o realitate socială.

Există în rândul persoanelor ce ocupă poziții-cheie în sânul Uniunii Europene și nume care se diferențiază de acest puternic curent unificator, însă exemplele sunt mai puțin numeroase. O astfel de persoană este Vladimir Spidla, fost Comisar european pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și egalitate de șanse. Într-un discurs ținut în 2008,

²⁹ Silvia Marton, *Europe in its making – a unifying perception on Europe* (Iași: Institutul European, 2006) 258;

³⁰ Silvia Marton, *op.cit.*, 258;

³¹ John Mckormick, *Europeanism* (New York: Oxford University Press, 2010), 142;

³² Maria Jepsen, Amparo Serrano Pascual, *op.cit.*, 37;

în cadrul unei conferințe³³, acesta salută dimensiunea constructivă a diversității, pe care o consideră “o realitate din ce în ce mai frapantă a Europei de astăzi”. Spidla este de părere că diversitatea nu trebuie refuzată sau restrânsă, ci văzută ca o posibilitate ce trebuie gestionată în așa fel încât să se obțină rezultate pozitive. În ceea ce privește întreprinderile, sectorul economic, “diversitatea încurajează eficiența, deci productivitatea”, conform lui Spidla.

Alți actori care susțin pluralitatea Modelului Social European și sunt atașați ideii de suveranitate națională, sunt agenții politici din statele membre, care nu numai se ocupă de conservarea statului și politicilor naționale, dar își manifestă și reticența față de explicarea modului de implementare a acestor politici și față de învățarea bunelor practici de la alte state europene.

Concluzii

Unitatea Modelului Social European este o construcție politică și discursivă, fără o ancorare concretă în dinamica socială europeană.

Pluralitatea Modelului Social European este o realitate palpabilă, susținută de sentimentele naționaliste ale popoarelor europene, de specificul identităților naționale manifeste, de particularitățile structurii demografice, păturilor sociale, mecanismelor piețelor muncii, care nu permit dezvoltarea unei veritabile conștiințe europene.

Diferențele accentuate între statele membre cuantificabile constituie mărturie imposibil de trecut cu vederea, ce dau seamă de existența a cel puțin cinci modele sociale europene identificabile în funcție de criterii bine definite. Această pluralitate este întărită de inconsecvența practicilor adoptate de susținătorii unui singur model, de eșecul sau de dificultatea implementării lor, ce fac ca un singur Model Social European să rămână un ideal pentru o durată de timp încă necunoscută.

Construcția europeană include în nucleul său o semnificativă dimensiune socială. Eforturile întreprinse pentru atingerea convergenței în acest domeniu au dus la configurarea unui mod specific de organizare socială. În realitate însă, discrepanțele în materie de politică socială sunt extrem de accentuate, îngreunând în mod determinant realizarea obiectivului de coeziune economică și socială. Construct deopotrivă politic și

³³ Este vorba de Conférence "Poursuite de la Démarche Diversité – les pratiques, les perspectives et les avantages pour l'entreprise", Bruxelles, 11 decembrie 2008 ; <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=423&langId=en&newsId=456&furtherNews=yes>, consultat pe 28.05.2012 ;

discursiv, Modelul Social European nu poate fi privit decât prin prisma pluralității sale. La nivel european, cel puțin cinci modele sociale pot fi identificate și analizate. Pornind de la o amplă perspectivă teoretică, continuând cu analiza unor strategii specifice, concluzia demersului este aceea a pertinentei ipotezei diversității modelelor sociale europene și dificultății uniformizării politicilor sociale derulate de statele membre

ANEXA I**Modelele sociale europene**

MODELUL	ȚĂRI	CARACTERISTICI *
Social-democrat / nordic / scandinav/ redistributiv	Suedia, Danemarca, Finlanda, Norvegia	- cele mai mari cheltuieli pentru protecția socială și asigurarea bunăstării la modul general; - intervenție fiscală extensivă în piața muncii bazată pe instrumente de “politici active”; -uniuni de muncă puternice.
Liberal / vestic / anglo-saxon	Marea Britanie, Irlanda, Cipru, Malta	- asistență socială extinsă; - transferul de bani orientat în special către persoanele cu loc de muncă; - politicile vizează beneficii pentru angajați; - amestec de uniuni slabe, venituri dispersate, nivel relativ înalt de salarii reduse.
Conservator / central / continental	Germania, Franța, Austria, Elveția, Belgia, Luxemburg	- bazat extensiv pe sistemul de asigurări; sursa principală de finanțare o reprezintă contribuțiile; - beneficii pentru șomeri; - pensii la vârste înaintate; - uniuni de muncă relativ puternice, însă care încep să cunoască un declin.
Mediterranean / meridional / sudic	Spania, Portugalia, Italia, Grecia	- protecția angajaților; - prevederi pentru pensionare timpurie; - veniturile se stabilesc prin negocieri colective.
Estic / Catching-up	țările ex-comuniste din Europa centrală și de Est	** - modele aflate în tranziție, reziduale; - “path-dependency” care afectează atingerea standardelor europene

June 2012

* André SAPIR, “Globalisation and the reform of the European Social Models”, Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting in Manchester, 9 September 2005, Bruegel, Bruxelles.

** Deoarece André Sapir nu identifică decât 4 modele sociale europene, explicațiile au fost preluate din Anthony GIDDENS, *A social model for Europe* in Anthony GIDDENS, Patrick DIAMOND, Roger LIDDLE, *Global Europe, social Europe*, Polity Press, Cambridge, 2006.

BIBLIOGRAFIE

I. CĂRȚI :

1. **Alber, Jens, Gilbert, Neil**, *United in Diversity?: Comparing Social Models in Europe and America* (Oxford: Oxford University Press, 2010);
2. **Berghman, Jos, Sakellaropoulos, De Theodoros D., Amitsis, Gabriel**, *Connecting welfare diversity within the European Social Model*, Oxford: Hart Publishing, 2004;
3. **Cace, Sorin**, *Statul bunăstării*, București : Expert, 2004;
4. **Ehrke, Michael**, *European economic and social model*, Budapesta : Friedrich Ebert Foundation;
5. **Esping Andersen, Gosta**, *The three worlds of welfare capitalism*, Princeton : Princeton University Press, 1990;
6. **Hermann, Peter**, *Politics and policies of the social in the European Union: looking at the hidden agendas*, New York : Nova Science Publishers, 2006;
7. **Giddens, Anthony, Diamond, Patrick, Liddle, Roger**, *Global Europe, Social Europe*, Cambridge : Polity Press, 2006;
8. **Jepsen, Maria, Serrano Pascual, Amparo**, *Unwrapping the European Social Model*, University of Bristol : The Polity Press, 2006;
9. **Marton, Silvia**, *Europe in its making – a unifying perception on Europe*, Iași: Institutul European, 2006;
10. **Mckormick, John**, *Europeanism*, New York : Oxford University Press, 2010.

II. ARTICOLE :

1. **Jepsen, Maria, Serrano Pascual, Amparo**, “The European Social Model : an exercise in deconstruction”, *Journal of European Social Policy*, 3 (2005);
2. **Sapir, André**, “Globalisation and the reform of the European Social Models”, (Bruegel, Bruxelles), 2005;

III. SURSE INTERNET :

1. <http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/html>.
2. <http://www.euractiv.com/en/innovation/kok-review-lisbon-strategy-excellent-diagnosis-weak-remedies/article-131812>.
3. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=423&langId=en&newsId=456&furtherNews=yes>.
4. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-10-220/EN/KS-CD-10-220-EN.PDF

NATURE AND AUTHORITY PARADOXES

MARIN Ștefan - Claudiu*

ABSTRACT

THE CONCEPT OF AUTHORITY IS A MATTER OF INTENSE AND UNINTERRUPTED DISPUTE FOR THE SPECIALISTS, BEING ONE OF THE MOST CONTROVERSIAL CONCEPTS STUDIED BY POLITICAL SCIENCES; ANY ANALYSIS IS SO DIFFICULT BECAUSE OF THE NEED TO SEPARATE IT FROM OTHER RELATED TERMS (FREEDOM, LEGITIMATE), AND BECAUSE OF IT'S PARADOXES. I CONSIDER THAT THE ISSUE IS EXCITING BY IT'S ACTUALITY, EXTENSION AND IMPORTANCE, REQUIRING A LABORIOUS RESEARCH TO COLLATE AND ASSEMBLE INFORMATIONS AND KNOWLEDGE ABOUT IT. I CHOSE AND TREATED WITH INTEREST THIS CONCEPT AND I CONSIDERED IT FUNDAMENTAL FOR THE POLITICAL THEORY AND PRACTICE, AIMING TO BRING MORE KNOWLEDGE IN THE FIELD.

KEYWORDS: *AUTHORITY; LEGITIMACY; LIBERTY; POWER; PARADOXES*

Abordări în interpretarea autorității

Analizând modul în care oamenii utilizează în mod obișnuit expresia *a avea autoritate*, observăm că există (cel puțin) trei sensuri. Într-un prim caz, *a avea autoritate* înseamnă *a avea dreptul de a conduce, de a face legi, reglementări, a judeca și a-i pedepsi pe cei care nu se comportă conform acestor standarde, înseamnă a putea repara nedreptățile făcute, a avea dreptul de a da permisiuni*. Expresii precum *autoritățile statului* sunt folosite din considerentul că *reprezentanții instituțiilor statului au autoritate* în acest sens. Deasemenea, în limbajul comun, *șefii au autoritate în fața subordonaților, părinții în fața copiilor*. Într-un al doilea sens, observăm că oamenii folosesc expresia *a avea autoritate* pentru a indica faptul că cineva are *o permisiune sau un drept de a face*

* Masterand în cadrul Universității "Constantin Brâncuși" din Târgu-Jiu, la Facultatea de Administrație Publică și Studii Politice Comparate, specializarea Administrație Publică Europeană.

ceva (care în mod obișnuit este interzis). Într-un al treilea înțeles, *a avea autoritate* înseamnă *a fi expert într-un domeniu*, a putea să garantezi autenticitatea unei informații (putem spune despre cineva că *este o autoritate* în domeniul științelor politice sau că medicul *are autoritate* în fața pacientului, profesorul *are autoritate științifică* în fața studentului etc).

Termenul de *autoritate* (precum și termenii înrudiți: *autor*, *autentic*, *autoritar* etc) prezintă o istorie complexă, provenind din etimonul latin *auctoritas*. - *Atis* (însemnând *forță, putere de convingere*), desemnând în sens general capacitatea unei persoane, grupuri de persoane sau instituții de a obține din partea unei comunități sociale respectul, ascultarea și supunerea față de deciziile și acțiunile sale, în baza unor calități (sau în baza unei împuterniciri); treptat, acest termen a fost introdus într-un spectru larg de activități și relații, multe dintre acestea fiind situate în afara spectrului politicii și al dreptului: în religie, în educație, în viața de familie etc Oriunde a fost însă adoptat, acesta a fost uzitat pentru a afirma (sau a nega) un tip distinctiv de cerințe prin raportare la conduita și credințele altor indivizi. În domeniul politicii și al dreptului, prin *autoritate* înțelegem în mod curent dreptul de a efectua o acțiune sau alta (inclusiv dreptul de a edicta legi), precum și toate drepturile mai puțin importante decât acesta pe care le presupune guvernarea. Acesta nu este nici măcar în sfera politicului singurul înțeles pe care-l are complexa idee de autoritate, iar analiza relației dintre persoane pe care ea o implică ocupă inevitabil un loc central în orice încercare serioasă de a o înțelege³⁴. De remarcat că autoritatea nu este numai un fenomen ci se manifestă în diferite domenii și sub diferite aspecte: autoritatea părinților în familie, autoritatea profesională, autoritatea morală, religioasă etc

În evoluția istorică a conceptului de autoritate au fost propuse, în cadrul diverselor studii de filosofie sau științe politice, numeroase definiții. Pentru o înțelegere mai profundă a conceptului de autoritate este necesar să facem distincția între două concepții; astfel, în interpretarea autorității putem identifica două abordări. *Prima abordare* este întâlnită cu precădere în științele sociale contemporane; în cadrul acesteia prin autoritate se înțelege orice sistem de putere sau de control social, considerat legitim de către cei implicați în acesta; astfel, atunci când afirmăm despre o organizare socială că este autoritară nu avem în vedere un mod specific de a governa sau de a fi guvernat, ci un tip particular de atitudine

³⁴ Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun - *Autoritatea politică. Regiuni administrative în Uniunea Europeană* (Târgu Jiu: Academica Brâncuși, 2009), 50.

al unui popor în raport cu modul de subordonare căruia îi este supus (indiferent de natura acestuia). Privită astfel, autoritatea poate fi considerată un fenomen universal, coextensiv unei societăți organizate, cuprinzând o diversitate de relații radical deosebite. Cea mai reprezentativă versiune a acestei abordări aparține economistului și sociologului teoretician german Max Weber, acesta introducând tipologia sistemelor de autoritate ca fiind o clasificare exhaustivă a *sistemelor de dominație*:

- *autoritatea tradițională*, bazată pe respectul față de tradiție, față de datini practicate vreme îndelungată;

- *autoritatea charismatică* (sau harismatică), conferită de harul neobișnuit al unei persoane (charisma), respectiv de înzestrarea sa (strict personală) și de încrederea celorlalți în calitățile sale (în eroismul, clarviziunea sau talentele sale de conducător); este de remarcat faptul că datorită lui Weber, termenul *charismatic* a fost consacrat ca determinând atributul unei personalități care se bucură de o autoritate populară excepțională, cu precizarea că nu se asociază întotdeauna cu ipostaze pozitive (Adolf Hitler, de pildă, este considerat un conducător charismatic);

- *autoritatea legală (juridic - rațională)* conferită de credința într-un stat legal, întemeiat pe reguli rațional elaborate, aceasta fiind proprie omului de stat modern.

Cea de a doua abordare privitoare la autoritate s-a profilat în filosofia juridică și politică occidentală (cu precădere în teoriile despre nașterea și unicitatea statului modern); în cadrul acestei abordări, noțiunea de autoritate este uzitată pentru definirea caracterului unei noi *relații între guvernant și guvernat*, în vederea delimitării acesteia de alte relații, spre a elimina confuziile; această concepție este rezumată pregnant într-o formulare concisă a Hannei Arendt: "*Pentru a defini autoritatea în genere, trebuie să evidențiem cum diferă ea atât de constrângerea bazată pe forța, cât și de persuasiunea realizată prin argumentare*"³⁵. Putem observa caracterul specific al acestei interpretări a autorității analizând utilizarea efectivă a *limbajului autorității* în raporturile interumane. Astfel, se spune despre o varietate de forme de expresie diferite că prezintă un caracter de autoritate: crezuri, doctrine, opinii, testamente sau cărți (acolo unde reacția scontată este una de acceptare, de credință sau încredere) dar și legi (îndeosebi legi fundamentale), hotărâri judecătorești, sau alte norme destinate reglementării relațiilor sociale. În acest mod, a fost atribuită autoritate (în mod treptat) unor persoane precum legiuitorii, judecătorii și funcționarii, părinții și profesorii, experții și intelectualii etc. Despre aceștia, societatea

³⁵ *ibidem*, 51.

consideră fie că *sunt investiți cu autoritate* (o dețin sau o exercită), fie că *au autoritate* (sau că sunt autorități într-un domeniu de competență), că *acționează sau vorbesc cu autoritate*; despre autoritatea pe care aceștia pretind că o posedă se susține adesea că este: recunoscută, conferită, negată, contestată, ascultată, eludată, încălcată sau pierdută.

Putem remarca în mod facil că în cadrul ambelor accepțiuni întâlnim o temă subiacentă, unul din avantajele concentrării asupra *limbajului autorității* fiind acela că ne permite să identificăm o relație de comunicare aparte, existentă între un vorbitor și rostirea acestuia și un ascultător și reacția sa. Astfel, *un ascultător consideră niște cuvinte ca venind de la o autoritate atunci când își dă seama că pretenția conținută în ele de a li se da ascultare nu este dependentă de propria lui examinare și evaluare a rațiunilor sau a argumentelor pe care se sprijină ele, ci de considerentul că vin de la un vorbitor particular, căruia, grație unei caracteristici specifice ce-l diferențiază de alții, i se recunoaște îndreptățirea la această reacție specială*³⁶. Prin urmare, autoritatea reprezintă un concept rațional, iar semnificația unor sintagme sau expresii precum "*autoritatea Scripturilor*", "*autoritatea Bisericii*", "*autoritatea părintească*" etc trebuie percepută prin referire la raportul, legătura specifică existentă între cele patru elemente enumerate anterior: autorul și rostirea sa, auditoriul și reacția acestuia. Această relație de comunicare are un caracter aparte, întrucât este distinctă de orice tip de relație coercitivă (deoarece conformarea depinde de autentificarea prealabilă a vorbitorului și nu de puterea subsecventă a acestuia de a produce efecte nedorite) sau de persuasiune și consiliere (deoarece pretenția de conformare nu depinde de o serie de argumente menite să obțină acordul auditoriului în privința oportunității a ceea ce i se cere să facă).

Privitor la *elementul de supunere*, în studiile privitoare la autoritate întâlnim adesea formulări ambigue; deși multe scrieri privitoare la autoritate nu prezintă foarte clar și concis o distincție, se conturează totuși două opinii diferite. Pe de o parte, unii autori consideră că elementul de supunere se limitează la *renunțarea la dreptul de a acționa după propria judecată* (astfel că devine compatibil cu dezaprobarea a ceea ce este prescris); în acest caz, autoritatea permite așa-numita *conformare fără crezământ* (deși nu crede în oportunitatea măsurilor adoptate, auditoriul respectă cele impuse). Pe de altă parte, există autori (precum sociologul și filosoful francez Auguste Comte) care consideră că autoritatea presupune *abandonarea gândirii critice*, în avantajul credinței în rostirile autorității sau a identificării cu acestea. În opinia lui J. Raz, autoritatea implică atât un *drept de a conduce*

³⁶ *ibidem*, 52.

din partea celor aflați la putere cât și o *obligație de a se supune* acestora, din partea subiecților acestei autorități; autorul susține că modalitatea în care o autoritate se manifestă în cadrul unei societăți denotă pretenția acesteia de a fi ascultată; acționând prin intermediul ordinelor emise, pretenția ridicată de autoritate este ca acestea să fie urmate, fără abatere. Existența în sine a unei autorități și genul de comportament pe care îl etalează presupune existența unei datorii de supunere față de ea din partea guvernaților. Un sistem în care ar exista o autoritate, recunoscută și legitimă, dar către care nimeni nu are sentimentul datoriei de a i se supune, este un nonsens³⁷.

Existența unei structuri de autoritate presupune în mod obligatoriu existența unui *criteriu public și acceptat de autentificare*; prin aceasta înțelegem un set de reguli necesar pentru identificarea persoanelor îndreptățite să revendice poziții de autoritate. Deseori întâlnim situația în care o decizie luată de către deținătorul unei funcții, în conformitate cu procedurile constituționale, nu poate fi suficientă pentru a asigura un temei de acțiune; aceasta deoarece respectiva persoană fie nu este concomitent și o autoritate în materie (raportat la deciziile sale), fie se remarcă o lipsă acută de încredere în faptul că deciziile sale reflectă întru totul setul de valori împărtășite de către membrii comunității. În acest mod, autoritatea intelectuală devine un prototip de autoritate politică; dealtfel numeroși autori optează pentru o teorie particulară a autorității politice, prin raportare la exemple de *autoritate de expert* sau *autoritate de cunoscător*. Se acreditează astfel ideea că autoritatea în general (și autoritatea politică, în special) trebuie să aibă la bază o cunoaștere, o înțelegere sau o experiență superioară, fapt ce i-a determinat pe numeroși autori să condamne concepțiile formalist-juridice despre autoritate. H. G. Gadamer argumentează în lucrarea *Truth and Method* ca autoritatea persoanelor se bazează pe recunoașterea faptului că celălalt îți este superior în judecată și pătrundere, din aceste considerente judecata sa având întâietate față de judecata proprie³⁸. Autori precum L. Landenson au realizat distincția³⁹ între *autoritatea guvernamentală* și *puterea guvernamentală*. Astfel, prin putere guvernamentală se înțelege abilitatea unui guvern de a menține relații pașnice între cetățeni, precum și abilitatea de a-i proteja pe aceștia și interesele lor; prin autoritate guvernamentală L. Landenson înțelege puterea guvernamentală căreia i-a fost conferit și dreptul de a conduce (acesta din urmă considerat a fi un set de condiții și rațiuni care motivează existența unei autorități). Deși această definiție nu este exhaustivă, are atât

³⁷ *ibidem*, 9.

³⁸ Hans Georg Gadamer - *Truth and Method* (New York: Continuum, 1992), 248.

³⁹ Joseph Raz - *Authority* (New York: New York University Press, 1990), 32 - 55.

avantajul de a accentua existența unui *drept de a conduce* (acesta fiind definitoriu pentru autoritate), cât și meritul de a evidenția o altă caracteristică a autorității politice, aceea că există un set de reguli prin care se pot recunoaște cei care au dreptul de a exercita această putere.

Observăm că, deși prezintă anumite trăsături definitorii, noțiunea de *autoritate* nu poate fi pe deplin explicitată; aceasta deoarece ea variază în raport de locul ce i se rezervă în diversele teorii sau ideologii asupra destinului și a naturii umane. Spre exemplu, problema caracterului loialității (pe care o autoritate este îndreptățită să o pretindă) conduce la analiza problemei temeiurilor pe care se sprijină autoritatea în raport cu cei ce îi acceptă legitimitatea; acolo unde autoritatea se bazează pe o cunoaștere superioară (sau pe accesul rezervat la un adevăr), este imposibil ca o persoană să accepte autoritatea și totuși să se considere pe sine îndreptățită să emită judecăți de pe o poziție de egalitate cu titularul autorității; în mod contrar, în situația în care autoritatea este relativ disociată de pretenția deținerii adevărului (întemeindu-se pe autoritatea acordată de către cei ce i se supun) nu întâlnim (în principiu) o incompatibilitate între acceptarea autorității, pe de o parte și formarea unei judecăți independente, pe de altă parte. Din această ultimă perspectivă putem observa că, în istoria concepțiilor privitoare la autoritate, un impact extraordinar l-au avut reformulările realizate de filosofi precum Th. Hobbes (prin lucrarea *Leviathan*) și Baruch Spinoza (prin *Tratatul teologico - politic*); aceștia, pe fondul unei puternice crize economico-religioase au interpretat autoritatea ca fiind o invenție propusă ca atare spre acceptare tuturor celor implicați în această. Cu toate acestea, actorii de pe scena politică și intelectuală nu au încetat niciodată să își manifeste profunda dezaprobare față de acest tip de filosofie politică.

Analizând cele expuse anterior concluzionăm că autoritatea presupune existența următoarelor elemente⁴⁰: o putere exercitată asupra unui grup de persoane, însoțită de un drept de a face acest lucru, precum și de o obligație din partea cetățenilor de a se supune directivelor emise de aceasta.

⁴⁰ Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun - *op. cit.*, 9.

Natura și paradoxurile autorității

J. Raz dezvoltă în lucrarea *Authority* o definiție⁴¹ a autorității care oferă o viziune mai profundă conceptului de autoritate, prin limitarea analizei la concept în sine, distinct de orice referiri privitoare alte concepte sau problematici împrumutate din alte domenii de cercetare. Autorul folosește în demersul său o definiție aparținând filosofului britanic J. R. Lucas; acesta consideră că o persoană sau un grup de persoane pot fi considerate ca având autoritate în situația în care, atunci când afirmă că o acțiune trebuie efectuată, aceasta este efectuată cu prioritate. În acest caz, acțiunea este efectuată deoarece a fost cerută de acea persoană sau grup de persoane care au autoritate. Această definiție este aplicabilă atât autorității politice, cât și altor tipuri de autoritate (autoritatea părinților, autoritatea profesională, autoritatea morală, religioasă etc). Pornind de la această definiție, J. Raz adăugă elemente noi pentru a putea concepe o definiție completă și corectă a *naturii autorității*. Acesta consideră că una din deficiențele abordării lui J. R. Lucas este aceea că aceasta nu arată în mod explicit că se aplică relațiilor interpersonale; astfel, J. Raz efectuează anumite schimbări în cadrul definiției: *X are autoritate asupra lui Y, dacă la enunțarea "Y să O", acesta este motiv suficient pentru Y să O*, unde O este acțiunea indicată⁴². În baza acestei relații, autoritatea este definită ca *motiv pentru acțiune*⁴³. În continuarea demersului său, J. Raz analizează și compară diferite modalități de influențare a comportamentului uman, prin:

- *sfat* (înțeles că învățătură menită să călăuzească pe cineva în diferite situații);
- *recomandare* (înțeleasă ca directivă, indicație, instrucțiune, îndrumare);
- *cerere* (înțeleasă ca pretenție, exigență, revendicare);
- *ordin* (înțeles drept dispoziție, scrisă sau orală, emisă de o autoritate sau de o persoană oficială spre a fi îndeplinită de cei vizați).

Toate acestea reprezintă modurile prin care o persoană sau un grup de persoane încearcă să determine pe altcineva să acționeze de o anumită manieră. Cu toate acestea, *ordinul* reprezintă un caz deosebit, întrucât acesta presupune autoritate; persoana care emite un ordin are autoritate asupra persoanelor cărora le este adresat ordinul respectiv, intenționând în acest mod să-i determine pe aceștia să acționeze într-o direcția dorită. Prin diferențiere

⁴¹ Joseph Raz - *op. cit.*, 20.

⁴² Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun - *op. cit.*, 10.

⁴³ Joseph Raz - *op. cit.*, 16.

fără de *cerere*, este necesară simpla emitere a unui ordin, de către o autoritate, pentru ca acesta să fie urmat; o cerere poate fi aprobată sau respinsă (în funcție de anumite criterii exterioare conținutului acesteia); o cerere poate fi corectă dacă este formulată de către o persoană îndreptățită spre a face această acțiune, la fel cum un ordin este emis de o persoană îndreptățită numai în situația în care persoana respectivă este înzestrată cu autoritate. Diferențierea între cerere și ordin apare la nivelul criteriilor care conduc la aplicarea acestora: cererea este aprobată datorită unor criterii exterioare; ordinul este aprobat întrucât își are originea într-o autoritate, acesta fiind lipsit de necesitatea existenței unor motive pentru a fi urmat (ordinele reprezintă motive pentru acțiune și nu au nevoie de alte justificări pentru a fi urmate). Astfel, putem spune că *a avea dreptul de a emite ordine* reprezintă *a avea autoritate*. A avea autoritate înseamnă a influența comportamentul altor persoane, prin intermediul ordinelor emise; J. Raz a identificat alte două caracteristici ale ordinelor, caracteristici menite să le distingă de alte modalități de influențare a comportamentului uman. Astfel, ordinele sunt:

- *determinate*; conform acestei caracteristici, autoritatea trebuie să acționeze pe baza unor rațiuni determinate, a unor motive aplicabile deja subiecților săi (acestea fiind relevante pentru acțiunile întreprinse de aceștia); totuși, faptul că ordinele sunt determinate nu presupune că autoritatea acționează sau că ar trebui să acționeze astfel întotdeauna;

- *preemptive*; în acord cu această caracteristică, scopul autorității este acela de a înlocui judecățile de valoare a unor indivizi asupra modului adecvat de a acționa; altfel spus, indiferent de motivele ce stau la baza acțiunilor unui individ, un ordin ce emană de la o autoritate le va înlocui în totalitate și definitiv (indiferent de faptul că acestea au fost favorabile sau defavorabile în raport cu acțiunea propusă).

Faptul că ordinele ar trebui să fie determinate descrie scopul și idealul pentru care există autoritatea; cu toate acestea, este necesar ca autoritatea să se impună în fața tuturor persoanelor, înlocuind judecățile personale (este dificil de conceput cum s-ar putea menține o autoritate în situația în care fiecare individ ar putea decide dacă urmează sau nu ordinele acesteia).

Se impune astfel necesitatea distincției între *a avea autoritate* și *a fi (o) autoritate*. Prin *a avea autoritate* înțelegem dreptul cuiva de a emite ordine; a avea autoritate înseamnă a ocupa o poziție oficială ce îi permite influențarea comportamentului altor persoane. Acest tip de autoritate presupune existență atât a unei investiții în acea poziție cât și a unui set de reguli care să reglementeze exercitarea autorității. *A fi o autoritate*

înseamnă a deține un set de cunoștințe specifice unui anumit domeniu de activitate, fapt ce conferă autoritate asupra celor care nu posedă cunoștințe în domeniul respectiv; în această situație, autoritatea se fundamentează în caracteristicile personale ale celui aflat în poziția de autoritate (precum și pe respectul său loialitatea pe care acesta le insuflă). Vorbim în acest caz despre *autoritatea epistemică*. Cele două tipuri de autoritate sunt independente una față de cealaltă, prima nefiind legitimată de către a doua.

Prin natura sa, autoritatea intră în dezacord cu alte două concepte: *autonomia personală* și *responsabilitatea morală*; tocmai de aceea există specialiști, adepți ai curentului anarhist (precum R. P. Wolff și William Godwin), ce se opun oricărei forme de autoritate, motivând că aceasta este opusă rațiunii și moralității. Nici un individ care trăiește într-o societate nu poate supraviețui fără un grad minim de autonomie personală; aceasta se formează încă din copilărie, se dezvoltă printr-o permanentă recepție, asimilare și organizare a normelor existente în societate. Autonomia personală este ceea ce definește o ființă umană; nimeni nu ar trebui să aibă dreptul să decidă pentru altcineva în privința modului în care ar trebui să procedeze. În ciuda faptului că aceștia o consideră o eroare, autoritatea există în societate; tocmai de aceea, anarhiștii recunosc doar existența autorităților *de facto* (nu și a celor *de jure*). Se impunea totuși ca aceștia să găsească o motivație pentru tendința oamenilor de a se supune unei autorități (deși în opinia lor aceasta este un fenomen nociv), astfel că au fost identificate trei motivații pentru acest tip de comportament: tradiția, carisma și statutul deținut în cadrul unei comunități. Întrucât admit autonomia personală și o consideră a fi o caracteristică esențială a umanității, anarhiștii trebuie să recunoască și să respecte și dreptul oricărui individ de a-și suspenda autonomia, însărcinând pe altcineva cu luarea deciziei în locul lor (fără ca aceasta să-i absolve în totalitate de *responsabilitatea morală* a actelor pe care le întreprind).

Un alt paradox demn de analizat în ceea ce privește autoritatea (dar și unul dintre cele mai controversate) îl reprezintă funcția acesteia de a înlocui judecata individuală; unii autori consideră în acest sens că relația cu autoritatea presupune renunțarea din partea subiectului la judecata proprie, în folosul autorității. Hannah Arendt propune o definiție a autorității în care este precizat faptul că supunerea față de autoritate presupune și renunțarea la a căuta motivele în baza cărora acționează autoritatea, dar și la dreptul de a ridica problema abuzului de putere (astfel că ordinele autorității trebuie respectate pentru simplul fapt că sunt emise de aceasta). Este evidentă nevoia de renunțare la judecata individuală pentru ca autoritatea să își poată atinge scopul în cadrul societății, acela de a

realiza coeziunea socială. Autoritățile apar în situația în care un grup de indivizi, identificând o problemă de coordonare, renunță la judecata individuală, în folosul autorității, pentru obținerea consensului; prin renunțarea la judecata individuală, individul autorizează o altă persoană sau grup de persoane să ia decizii în locul său, într-un domeniu de activitate. În conformitate cu aceasta, un ordin este urmat întrucât a fost emis de o autoritate investită să ia decizii.

În situația în care nu este făcută o distincție între spațiul public și spațiul privat, paradoxurile autorității par a fi de nerezolvat; aceasta deoarece o autoritate (fie ea politică, militară, științifică) controlează asupra spațiului public, spațiul privat reprezentând locul în care judecata individuală se manifestă fără piedici (întrucât o judecată individuală, particulară este lipsită de autoritate). Numeroși autori evidențiază diferența între renunțarea la judecata individuală din considerentul că altcineva are dreptate și renunțarea bazată pe concepția că altcineva are dreptul să conducă; astfel, supunerea față de autoritate prezintă o varietate de motive, însă nu toate au la baza *supunerea oarbă*. Se impune astfel disocierea între *încrederea față de autoritate* (în situația în care se renunță la judecata individuală în baza încrederii în faptul că autoritatea are dreptate), care presupune conformarea interioară și *conformarea față de autoritate* (care presupune o distincție între gândire și acțiune).

Un alt paradox întâlnit în studiul autorității este acela al folosirii metodelor coercitive, existând dificultăți majore în a explica modalitatea în care o autoritate care poate folosi forța rămâne legitimă; unii autori adepți ai concepției lui Th. Hobbes apreciează că orice ordin emis de autoritate reprezintă o formă de coerciție; alții admit faptul că orice autoritate poate recurge la metode de coerciție⁴⁴, însă supunerea față de autoritate nu se datorează utilizării mijloacelor coercitive, ci însăși datoriei de a te supune. R. Dahl apreciează în lucrarea *Democracy and its critics* că, spre deosebire de supunerea față de putere (datorată folosirii forței de către această), supunerea față de autoritate presupune recunoașterea faptului că o autoritate are dreptul de a conduce.

Concluzii

Am remarcat că autoritatea nu reprezintă numai un fenomen ci se manifestă în diferite domenii și sub diferite aspecte: autoritatea părinților în familie, autoritatea profesională, autoritatea morală, religioasă etc Analizând evoluția istorică a conceptului de

⁴⁴ A se vedea sistemul juridic.

autoritate am putut observa că au fost propuse, în cadrul diverselor studii de filosofie sau științe politice, numeroase definiții.

Am analizat apoi paradoxurile autorității, întrucât, prin natura sa, autoritatea intră în dezacord cu alte două concepte: *autonomia personală* și *responsabilitatea morală*; un alt paradox demn de analizat în ceea ce privește autoritatea (dar și unul dintre cele mai controversate) îl reprezintă funcția acesteia de a înlocui judecata individuală; folosirea metodelor coercitive, existând dificultăți majore în a explica modalitatea în care o autoritate care poate folosi forța rămâne legitimă, reprezintă un alt paradox al autorității.

În vederea înțelegerii depline și fără echivoc a conceptului de *autoritate* se impune explicitarea a două problematice; astfel, este important să înțelegem *de ce este importantă autoritatea și care sunt motivele pentru care indivizii acceptă autoritatea*.

BIBLIOGRAFIE

1. **GADAMER, Hans Georg** - *Truth and Method*, (New York: Continuum, 1992)
2. **GORUN, Adrian; GORUN, Horațiu Tiberiu** - *Autoritatea politică. Regiuni administrative în Uniunea Europeană*, (Târgu Jiu: Academica Brâncuși, 2009)
3. **RAZ, Joseph** - *Authority*, (New York: New York University Press, 1990)

Pentru elaborarea prezentului studiu am utilizat (și) următoarele lucrări:

1. **BOCHENSKI, Joseph Maria** - *Ce este autoritatea?*, (București: Humanitas, 1992)
2. **WEBER, Max** - *Politica, o vocație și o profesie*, (București: Anima, 1992)

STATE – THE MAIN ACTOR OF INTERNATIONAL RELATIONS

MIHAELA Andreea Ciorei*
MĂRCĂU Flavius-Cristian*

ABSTRACT

THIS STUDY IS DEVOTED TO SCIENTIFIC RESEARCH WHICH IS BASED ON THE STATE AS AN ACTOR OF INTERNATIONAL RELATIONS AND OTHER NON-STATE ACTORS ON THE WORLD STAGE. THERE ARE CONFRONTATIONS REGARDING THE IMPORTANCE THAT STATE HAS IN THE INTERNATIONAL SYSTEM. IT IS NOTED THAT ALTHOUGH NON-STATE ACTORS WILL DEVELOP OVER THE YEARS, THE STATE WILL REMAINS THE POWER LEGITIMATE BECAUSE IT HAS THE NECESSARY ELEMENTS THAT MAKES THE PUBLIC INTERNATIONAL LAW TO TAKE PRECEDENCE. THERE ARE ALSO SOME STATES NO LONGER A POLITICAL POWER ON THE INTERNATIONAL SCENE AND ARE SUPPORTED BY OTHER STATES THAT NEEDED FINANCIAL AND POLITICAL POWER. FROM MY POINT OF VIEW, I THINK ALWAYS IT WILL TALK ABOUT THE ACTORS OF INTERNATIONAL RELATIONS.

KEYWORDS: *STATE, STATAL- ACTORS, NON-STATAL ACTORS, INTERNATIONAL RELATIONS, POLITIC STAGE*

Introducere

În ultimele decenii, raporturile internaționale au fost influențate de o multitudine de “actori”, concept definit provizoriu drept “orice entitate care joacă un rol identificabil în relațiile internaționale”⁴⁵. Este cea mai cuprinzătoare definiție posibilă, permițând – la limită – includerea în această categorie chiar și a indivizilor. În timp, însă, în cadrul disciplinei s-a ajuns la un consens privind tratarea drept actori exclusive a colectivităților

* Masterandă la Facultatea de Administratie Publica si Studii Politice comparate, in cadrul Universitatii “Constantin Brancusi” din Targu-Jiu, Specializarea Administratie Publica Europeana, anul I

* Masterand la Facultatea de Administratie Publica si Studii Politice comparate, in cadrul Universitatii “Constantin Brancusi” din Targu-Jiu, Specializarea Sisteme Administrative si Relatii Internationale, anul II

¹ Lumea politică internațională nu a fost dintotdeauna așa cum o percepem, cum o înțelegem și mai ales cum ne este prezentată nouă astăzi de specialiștii în relațiile internaționale. De altfel trebuie menționat că relațiile internaționale ca disciplină academică este relativ tânără în câmpul cercetării socio-politice. Aceasta nu înseamnă că oamenii nu au discutat sau nu au scris despre lucruri pe care noi acum le numim *relații internaționale*, *politică internațională*, *mediu internațional* etc. Au existat de-a lungul istoriei, din antichitatea clasică până astăzi, filozofi, istorici, economiști, reputați juriști, dar și oameni politici, care și-au exprimat opiniile și au lansat viziuni asupra modului cum raporturile dintre state au evoluat iar la unii facem deseori referire.²

O bună înțelegere a relațiilor internaționale presupune observarea, cercetarea și analiza lor, indiferent de noțiunea sub care sunt exprimate (relații internaționale, mediu internațional, scena internațională etc.), din cel puțin două perspective distincte. În primul rând trebuie să pornim de la premisa că acestea constituie o *realitate obiectivă* indiferent dacă oamenii au sau nu conștiința existenței lor. Ele se materializează în raporturile/interacțiunile de ordin economic, politic, diplomatic, militar, cultural sau sportiv pe care statele, organizațiile politice, militare sau de altă natură le stabilesc la un moment dat. În al doilea rând relațiile internaționale sunt și un *produs al reflectării umane*.³

Comportamentele actorilor în procesul interacțiunii au fost ghidate de interesele pe care aceștia le-au avut la un moment dat dar și de un set de norme, reguli și principii care fie că au fost impuse de actorul/statul care domina în ecuația de putere a timpului fie că erau acceptate de majoritatea actorilor prin complicate procese de negociere. Acestea la rândul lor au stat sub semnul unor valori morale, etice, religioase sau politice.⁴

Relațiile Internaționale reprezintă o ramură a științelor politice care studiază domeniul relațiilor dintre state din interiorul sistemului internațional dar și relațiile acestora cu organizațiile interguvernamentale sau nonguvernamentale, sau chiar cu măriile corporații care își desfășoară activitatea pe plan internațional.

¹ Andrei Miroiu și Radu- Sebastian Ungureanu, *Manual de Relații Internaționale*, Ed. Polirom, Iași, p. 44

² Constantin Hlihor și Ecaterina Căpățână, *Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (Secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)*, (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Buc. 2007), 9

³ *Ibid.* 9- 10

⁴ *Ibid.*,10

Conceptul de “stat” în viziunea filosofilor

Din punct de vedere istoric, actori au fost colectivitățile umane, orașele state grecești, Imperiul Roman, Imperiul Persan, orașele care au scăpat de invaziile popoarelor migratoare, reușind astfel să pună bazele statelor de mai târziu. Astfel, actorul principal a devenit statul, evoluția sa fiind transmisă întregului sistem din care face parte.. Relațiile Internaționale au apărut ca reflecția asupra statului și războiului.⁵

Niccolo Machiavelli

Fără a rezolva problema puterii și a legitimității ei, Machiavelli este adeptul statului nou, separat de biserică și în același timp eliberat de concepția medievală tributară eredității ca legitimare a exercitării puterii. Dezideratul său, așa cum rezultă din capitolul XXVI al *Principelui*, l-a reprezentat crearea monarhiei naționale italiene. De asemenea nu poate fi omisă pendularea filosofului între tradițiile republican și statul monarhic, grijă să pentru ca poporul să nu fie oprimat, pornind de la ideea că niciuna dintre cele două forme de guvernare nu poate fi considerată bună sau rea în toate timpurile și împrejurările.⁶

Scopul politicii machiavelice, ca știință și artă totodată l-a reprezentat constituirea cel puțin în plan teoretic a statului modern, laic, eliberat de sub dominația bisericii și a moralei de factură creștină, a cărui existență să se călăuzească după criteriul rațiunii de stat. În ceea ce privește acest concept: rațiunea de stat, specialiști consacrați în istorie și în științele politice îl atribuie unor celebri contemporani ai filosofului florentin din secolul al XVI – lea.⁷ În afara statului, privit ca organism viu nu ca entitate abstractă, nu există nimic, legea supremă este salvarea lui, ca la romani, iar principele ca personificarea a statului trebuie să-i consacre toate preocupările sale, chiar moralitatea personală. Idealul moral cel mai înalt este existența statului, binele, siguranța lui în fața căroră morala curentă, individuală și socială, nu contează, nu are nicio valoare. Scopul politicii este acela de a crea, de a menține și de a consolida statul. Statul este astfel un organism compus sau colectiv, organism identificat cu trăire umană, cu trăirea publică. Deși a trăit într-o epocă dominată de individualism, autorul *Principelui* a subordonat totdeauna interesul individual

⁵ http://www.scribd.com/andreea_stefan_2/d/37930183-TEORIA-RELATIILOR-INTERNATIONALE#outer_page_2 Accesat la 20.05.2012

⁶ Mihaela Ioniță- Niculescu, “*Niccolo Machiavelli- Om al Renașterii*”, în *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale*,(Nr. 1/2010), 201

⁷ *Ibid*, 209

și de grup, interesului major circumscris statului. Statul machiavelian este în acest context atât scop cât și mijloc în sine pentru cetățenii săi.⁸

Machiavelli era de principiul că o formă bună de guvernare reprezintă pregătirea continuă a statului pentru război. Condițiile pe care Machiavelli le consideră vitale pentru stat ca acesta să evolueze și să fie stabil sunt:

- Să mențină regimul care există (Se referea la Florența, Italia, din acea perioadă);
- Să nu piardă teritoriu;
- Să aibă mereu controlul asupra instituțiilor de guvernământ.

Thomas Hobbes

Thomas Hobbes a dat prin Leviathan răspunsul la “întrebarea fundamentală a filosofiei politice”, și anume dacă statul trebuie să existe, sau, altfel spus, de ce este statul preferabil anarhiei. De aici deriva un alt aspect pe care Hobbes îl tratează în cartea sa și anume justificarea existenței anumitor structuri instituționale din interiorul statului și modul în care statul trebuie să funcționeze.⁹ Astfel, Hobbes afirmă că “locul natural” al omului nu mai este societatea și că naturală este doar individualitatea, statul nefiind altceva decât rezultatul artificiei. Prin urmare, la fel ca pentru construirea mașinărilor este nevoie de cunoașterea legilor fizicii, tot astfel, pentru a modela statul, este nevoie de cunoașterea legilor naturii umane. Mergând pe firul acestei idei, teoreticianul ajunge la două propoziții fundamentale și anume:

- a) *Oamenii sunt prin natură or ființe egoiste, ale căror acțiuni sunt menite să procure binele și să evite răul pentru ei înșiși*
- b) *Moartea este răul cel mai mare*¹⁰

Totuși, aceste propoziții fundamentale nu sunt suficiente pentru a explica de ce este statul necesar și cum acesta funcționează. Oamenii constituie anumite comunități, și chiar dacă se iscă anumite conflicte între aceștia, nu trebuie uitat faptul că trebuie să existe egalitate între indivizi. Această egalitate nu este una morală sau mental, ci una vulnerabilă. Acestea se pot explica prin faptul că în momentul în care doi indivizi își doresc același lucru aceștia devin rivali.

⁸ *Ibid.*, 215

⁹ Tricolici Gabriela, “Statul în filosofia lui Thomas Hobbes”, <http://www.scribd.com/doc/56010716/Statul-in-filosofia-lui-Thomas-Hobbes> accesat la 22.05.2012

¹⁰ *Ibid.*, 2-3

Datorită faptului că în natura umană domnește ideea că “războiul fiecăruia cu toți” (homo homini lupus), oamenii încheie un contract social prin care se transferă statului puterea și competență. Legitimitatea statului constă și în datoria sa de a garanta securitatea. Acesta pornește de la premiza că egoismul domină natura umană (omul pentru om este lup). De aici rezultă necesitatea apariției statului ca o creație artificială. Filosofia politică a lui Hobbes se ocupă și de raportul stat (suveran)- individ (cetățean), de noțiunea și rolul dreptului natural în societate și de distincția dintre drept (jus) și lege (lex). Hobbes nu neagă faptul că oamenii sunt finite conduse de propria rațiune, ba chiar subliniază faptul că prin ea se ajunge la contract.¹¹

John Locke

Apare o viziune nouă a separării puterilor în stat în operele lui John Locke dar și în ale lui Montesquieu. Locke era de părere că cetățenii au dreptul la control asupra guvernului iar datorită faptului că puterea legislativă este o putere supremă în stat, ea reprezintă în sine o putere împuternicită, și de aceea trebuie să acționeze pentru stabilirea scopurilor. Plecând de la această idee el spune că puterea supremă trebuie să rămâne în mâinile poporului deoarece acesta poate să schimbe componența organului suprem în momentul în care se pierde încrederea care i-a fost acordată. Locke propune trei principii de separare a puterilor în stat care ar ajuta persoanele aflate la conducere să nu cadă în ispită și să-și dobândească foloase în interes propriu. Pentru ca aceste lucruri să nu se întâmple, John Locke recomandă ca puterea legislative să fie separată de cea executivă. Acest gânditor consideră că oamenii pot colabora și pot coopera la începutul întemeierii unui stat, acestea realizându-se și în relațiile internaționale dintre state.

Immanuel Kant

În viziunea lui Kant un stat care se bazează pe libertatea cetățenilor este un stat care va menține relațiile pașnice cu celelalte state din sistemul internațional ale căror sisteme politice se aseamănă. Filosoful consideră faptul că un asemenea stat se bazează pe “imperativul categoric”¹². Acesta susține faptul că Pacea internă poate perpetua doar acolo unde există principiul legii.

¹¹ *Ibid.*, 3

¹² Kant formulează principiul "imperativului categoric", considerat ca fundament al moralei: "Acționează în așa fel încât maxima acțiunilor tale să poată fi impusă ca lege universală"

Kant consideră că indivizii care acționează conform intereselor lor personale sunt liberi, însă ca această libertate nu trebuie să ajungă să îngrădească libertatea celor din jur. Persoanele nu reacționează întotdeauna rațional, ci aceștia se lasă mereu în puterea slăbiciunilor și a pasiunilor, ajungând ca statul să intervină pentru a proteja ceilalți indivizi, ale căror libertăți le sunt îngrădite. Dacă statele ar fi fost create într-un mod rațional, nu s-ar mai crea războaie.

Actorii Relațiilor Internaționale

În terminologia de specialitate, sintagma actor al sistemului internațional este echivalată cu termenul de subiect politic al relațiilor internaționale. Principalul actor al relațiilor internaționale este statul, care se manifestă prin structurile sale, respectiv prin deținătorii puterii executive interne (Parlament, președinte sau monarh, guvern, etc.). Alături de stat, tot ca actori pe scena internațională sunt considerate grupurile sau organizațiile, inclusiv cele nonguvernamentale (O.N.G.), uneori fiind vorba și de persoane cu putere mare de decizie. La cel mai înalt nivel, statul este singurul creator de norme juridice.¹³

Actorul statal se sprijină în primul rând pe conceptul de suveranitate, care poate fi definită drept capacitatea statului de a fi independent politic față de toate celelalte state. Valorile de bază ale sistemului statal sunt următoarele:

- securitatea;
- libertatea;
- ordinea;
- justiția;
- bunăstarea.

În ceea ce privește statul, acesta s-a manifestat încă de la începutul epocii moderne, respectiv după Pacea din Westfalia de la 1648, moment crucial pentru studiul relațiilor internaționale moderne și contemporane.¹⁴

Din punct de vedere istoric, actorii ai sistemului internațional au fost, rând pe rând: colectivitățile umane; orașele-stat ale lumii grecești; imperiile antichității; structurile teritoriale atomizate și orașele evului mediu; și statul național. Atributele acestuia din urmă sunt populația, teritoriul și suveranitatea guvernului

¹³ Gheorghe Onisoru, *„Relații Internaționale”* Editia a II-a, (Editura Fundației „România de Măine”, Buc., 2007). 59

¹⁴ *Ibid.*

asupra ambelor. Un rol important în asigurarea coeziunii statale și a individualității actorilor l-a avut piața. Dezvoltarea economico-socială a condus, pe de o parte, la consolidarea statului național ca principal actor al sistemului internațional, iar, pe de altă parte, la multiplicarea atât a tipurilor de actori (firme, organizații internaționale, persoane, etc) cât și a raporturilor dintre aceștia.¹⁵

În prezent, din categoria actorilor sistemului internațional fac parte atât actori statali cât și actori non-statali și anume:

- statele naționale
- organizațiile internaționale guvernamentale (OIG)
- organizațiile internaționale neguvernamentale (OING),
- corporațiile transnaționale,
- actori-rețele de tipul organizațiilor mafioate și grupărilor teroriste ce acționează la scară globală,
- chiar și indivizi cu impact deosebit asupra sistemului precum Silvio Berlusconi sau Osama bin Laden.¹⁶

Deși statul-națiune a apărut ca actor dominant în sistemul internațional, tot ceea ce trebuia să facă era triumfe peste mai multe forme de organizare sociale și politice că: orasul-stat, imperiul, și feudalism. Statului-națiune contemporan este caracterizat prin jurisdicția asupra teritoriului, o politică a aparatului administrativ, iar statul va recunoaște cea mai mare autoritate constituțional decât statul însuși.

Deși de multe ori tratate ca fiind sinonim cu independența, există o importantă diferență: suveranitatea este esențială ca și concept juridic întrucât independența este o chestiune politică. Statele pot fi în mod formal suverane, chiar dacă acestea pot depinde foarte mult de alte state în practică. În același timp, principiul de suveranitate este esențial pentru funcționarea societății statului și menținerea ordinii internaționale. Odată ce un stat este recunoscut ca o entitate suverană, alții sunt obligați să se abțină de la intervenția în problemele sale. Într-adevăr,

Contrapartidă la noțiunea de suveranitate este norma de non-intervenție. Și cu toate că această normă este frecvent încălcată, acest lucru nu se poate face decât dacă sunt furnizate justificări extraordinare sau raționale. Suveranitatea nu împiedică intervenția sau amestecul în treburile interne ale statelor, dar cel puțin nu inhiba acest gen de activitate.

Ideea de stat ca actor dominant în relațiile internaționale, de asemenea, are o cale de atac - pune accentual pe capacitățile statului și interacțiunile statului cu un alt stat.¹⁷

¹⁵ Adrian Pop, „INTRODUCERE ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE”, (București, 2007), 2

¹⁶ *Ibid.*

Există diverse raționamente cu privire la faptul dacă statul mai reprezintă sau nu principalul actor al relațiilor internaționale în zilele noastre. Este o problemă foarte importantă și foarte delicată care a început să ia amploare o dată cu proliferarea organizațiilor internaționale guvernamentale, a organizațiilor internaționale neguvernamentale, și a corporațiilor transnaționale.

Statele au fost, până la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, indiferent de mărimea lor, principalii actori care în istoria relațiilor internaționale. Aceștia și-au disputat sau armonizat interesele într-un spațiu folosind atât cooperarea cât și violența armată atunci când divergențele și interesele erau puternic antagonice și prin canalele tradiționale de comunicare, în special cele ce se încadrau în comunicarea diplomatică nu se ajungea la un consens.¹⁸

Interdependențele care s-au creat în lumea contemporană, diminuarea capacității de adaptare la provocările secolului al XXI-lea au determinat pe unii analiști să considere că, în ceea ce privește

Statele, acestora li s-a îngustat mult sfera de acțiune ca actori principali ai sistemului relațiilor internaționale și prin urmare au scăzut ca rol și importanță în viața internațională. Schimbările de

Esență care s-au produs în societatea postindustrială au făcut ca statul să nu mai fie singurul actor care să furnizeze cetățeanului securitate, bunăstare și alte servicii care țin de civilizația secolului XXI.¹⁹

Totuși, statele continuă să rămână ca principalul actor de identificare și solidaritate pentru majoritatea cetățenilor. ONG - urile și ceilalți actori non statali pot să aducă argumente împotriva organismelor supranaționale și să atragă atenția asupra anumitor subiecte, dar legitimitatea lor este redusă. Statul este cel care în mediul internațional își asumă respectarea unor minime reguli și principii de drept în ceea ce privește comportamentul. În raport cu proprii cetățeni poate fi controlat iar pe de altă parte este

¹⁷ http://translate.google.ro/translate?hl=ro&langpair=en|ro&u=http://www.wadsworthmedia.com/market-ing/sample_chapters/0534631894.pdf accesat la 26.05.2012

¹⁸ Constantin Hlihor și Ecaterina Capatina, *„Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (Secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)”*, (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Buc. 2007), 12

¹⁹ Constantin Hlihor și Ecaterina Căpățână, *„Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (Secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)”*, (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Buc. 2007), 12-13

legitim să le reprezinte interesele în momentul când actorii non statali le încalcă drepturile.²⁰

Cercetători care susțin că statul este în continuare principalul actor al sistemului internațional	
Paul Hirst	Consideră faptul că rolul pe care îl va avea statul în perioada următoare va crește, chiar dacă ceilalți actori non-statali vor continua să sporească
Michael Zurn	A demonstrat faptul că în sistemul relațiilor internaționale statul rămâne principalul actor. Acesta susține statul, dând exemplu cum acesta a luat măsuri cu privire la protejarea mediului și a intervenit prompt datorită faptului că acesta dispune de instrumentele și de mijloacele necesare.

Cercetători care nu susțin faptul că statul este în continuare principalul actor al sistemului internațional	
George Yeo	Acest cercetător consideră faptul că statele - națiuni nu vor mai exista, deși vor mai fi anumite probleme municipale care trebuie rezolvate. Toate acestea se întâmplă, consideră el, datorită urbanizării și informatizării. Singaporezul este de părere că autoritățile naționale nu vor dispărea definitiv doar că acestea nu vor mai fi atât de puternice pe plan internațional.
Keneth Galbraith	Economistul American consideră că în zilele noastre există un conflict între stat și marile organizații private, și că acest conflict fundamental nu se mai realizează între capital și muncă așa cum era privit înainte de către economiști.
Keniche Ohmae	aponezul a transpus prin cercetările realizate faptul că globalizarea corporațiilor, realizarea statelor - regiuni (la statele - națiuni) și realizarea puterilor economice ca de exemplu UE, sunt capabile de a reorganiza și de a conduce lumea în viitor.

²⁰ Constantin Hlihor și Ecaterina Căpățână, "Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (Secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)", (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Buc. 2007), 16

Pe de altă parte trebuie menționat faptul că parteneriatul dintre stat și actorii nonstatali de tip comercial sau financiar pentru combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere a crescut. Acest fapt a determinat apariția de noi canale de comunicare specific pentru eficientizarea acțiunilor comune în mediul internațional. Iată de exemplu, Asociația Bancherilor Americani și alte organizații financiare private prin comunicarea datelor pe care la aveau despre unele organizații de tip mafiot au ajutat guvernul SUA în acțiunea de stopare a spălării banilor și finanțare a activității teroriste după 11 septembrie 2001.²¹

Cadrul normativ al actorilor în cadrul relațiilor internaționale

În literatura de specialitate pot fi întâlnite următoarele definiții ale dreptului internațional public:

a) Dreptul Internațional public constituie un ansamblu de norme juridice care guvernează raporturile ce se stabilesc în cadrul societății internaționale. Lato sensu, dreptul internațional public poate fi definit ca o totalitate de norme juridice care reglementează relațiile dintre state. Din aceasta definiție rezultă că subiecții dreptului internațional sunt statele, iar obiectul de reglementare îl reprezintă relațiile internaționale. Această noțiune nu reflectă întreg specificul dreptului internațional. Astfel, statele nu sunt unicii subiecți de drept internațional contemporan, însă sunt subiecții de bază.

b) Dreptul internațional este un sistem de norme juridice creat și dezvoltat în baza acordului de voință a statelor, chemat să reglementeze relațiile internaționale cu scopul de a asigura coexistența pașnică a statelor și autodeterminarea popoarelor.

c) Dreptul internațional este o totalitate de norme juridice, create de către state cu scopul de a reglementa relațiile lor reciproce, precum și alte relații din sfera intereselor comune.

d) Dreptul internațional poate fi definit ca un sistem aparte de drept, o totalitate de norme internaționale și principii, create de subiecții dreptului

²¹ Constantin Hlihor și Ecaterina Căpățână, "Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (Secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)", (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Buc. 2007), 18

internațional, ce reglementează relațiile dintre state, popoarele ce luptă pentru autoreterminare, organizațiile internaționale, entitățile cu caracter statal contestat, precum și în anumite cazuri, raporturile cu participarea persoanelor fizice și juridice.²²

Din cele expuse mai sus putem deduce concluzia că dreptul internațional poate fi definit în mai multe modalități. Dacă până la sfârșitul secolului XIX dreptul internațional putea fi considerat ca un drept care reglementează raporturile interstatale, astăzi o definiție nouă va ține cont atât de subiecți, cât și de obiect. Astfel, statul nu este astăzi subiectul exclusiv de drept internațional. Suplimentar, dreptul internațional nu reglementează doar raporturile apărute între state. Dacă astăzi dorim să enunțăm trăsătura specifică a dreptului internațional, aceasta va ține cont de modalitatea de creare a acestui drept. Dreptul internațional rezultă din voința exprimată a statelor și din comportamentul lor rațional.²³

Subiecții dreptului intern sunt statul, organele de stat, subiectele federației, persoanele fizice, persoanele juridice, asociațiile obștești etc. Subiecte ale dreptului internațional public sunt statele suverane, subiecte primare de drept internațional public, având cel mai mare volum de drepturi și obligații subiective pe plan internațional. Suveranitatea subiecților principali de drept internațional (statele) determină și alte particularități a dreptului internațional. Prin suveranitate subînțelegem supremația puterii de stat în cadrul teritoriului de stat și independența statului în relațiile internaționale. Alți subiecți de drept internațional sunt organizațiile internaționale interguvernamentale; mișcările de eliberare națională; entitățile cu caracter statal contestat (Vaticanul, orașele libere etc.) Specificul dreptului internațional în calitate de sistem de drept constă în faptul că subiecții săi cumulează calitățile de destinatar și autor al normelor sale juridice.²⁴

Concluzii

Statul este cel mai important actor internațional din punct de vedere legal, fiind date la o parte alte structuri suprastatale și substatale. Suveranitatea reprezintă atributul principal al unui stat. Suveranitatea reprezintă capacitatea actorului statal de a-și evidenția interesele, de a construi și de a promova politica sa, atât cea internă at și cea externă. Este

²² Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, ..., "Drept Internațional Public", 2009, 17, <http://ro.scribd.com/doc/36852303/Drept-International-Public>, accesat la 25.05.2012

²³ Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, ..., "Drept Internațional Public", 2009, 18, <http://ro.scribd.com/doc/36852303/Drept-International-Public>, accesat la 25.05.2012

²⁴ Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, ..., "Drept Internațional Public", 2009, 19, <http://ro.scribd.com/doc/36852303/Drept-International-Public>, accesat la 25.05.2012

important de a aduce o compatibilitate între obiectivele propuse și ceea ce s-a materializat pentru a aduce calitate deciziilor care au fost sau care vor fi luate.

În lumea globalizată, performanțele interne ale unui stat au, în cele mai multe cazuri, repercusiuni asupra statutului internațional pe care acesta îl deține și, evident, asupra rolului său în lume. Din acest punct de vedere, un stat poate deține unul dintre cele două categorii principale de roluri internaționale: generator de securitate sau generator de insecuritate. Este evident că poate exista și o poziție de mijloc, însă ea este ne semnificativă în raport cu configurarea mediului internațional de securitate.²⁵

²⁵ Alexandra Sarcinschi, "Rolul actorilor statali în configurarea mediului internațional de securitate", (Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2010), 55

BIBLIOGRAFIE

Carti:

1. **Miroiu, Andrei;** Ungureanu, Sebastian Radu; *Manual de relatii internationale*, Iasi: Polirom, 2006
2. Hlihor, Constantin; Capatina, Ecaterina; *Comunicarea in conflictele si crizele internationale (Secolul al XX-lea si inceputul secolului XXI)*, Scoala Nationala de Studii Politice si Administrative, Buc. 2007
3. **Pop, Adrian;** *Introducere în relațiile internaționale*, București, 2007
4. **Kolodziej, Edward A.;** *Securitatea și Relațiile Internaționale*, Iași: Polirom, 2007
5. **Burchill, Scott; Devetak, Richard; True, Jacqui; ...;** *Teoria Relatiilor Internationale*, Iasi: institutul European, 2008
6. **Ungureanu, Radu-Sebastian;** *Securitate, Suveranitate si Institutii Internationale*, Iasi: Polirom, 2010
7. **Barry, Buzan; Little Richard,** *Sistemele international in istoria lumii*, Iasi: Polirom, 2009
8. **Waltz, Kenneth;** *Omul, statul si razboiul*, Iasi: Institutul European, 2001
9. **Jacques, Maritain;** *Omul si statul*, Iasi: Institutul European, 2008
10. **Grugel, Jean;** *Democratizarea*, Iasi: Polirom, 2008

Articole si reviste:

1. **Niculescu, Mihaela Ionita;** *Niccolo Machiavelli- Om al Renasterii*, in Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, Nr. 1/2010
2. **Onisoru, Gheorghe,** *Relatii Internationale*” Editia a II-a, Editura Fundatiei Romania de Maine, Buc., 2007
3. **Sarcinschi, Alexandra;** Rolul actorilor statali in configurarea mediului internațional de securitate, Ed. Universitatii Nationale de Aparare “Carol I”, Bucuresti, 2010

Link-uri internet:

1. Alexandru Burian, Oleg Balan, Natalia Suceveanu, ..., “*Drept Intenational Public*”, 2009, p. 17, <http://ro.scribd.com/doc/36852303/Drept-International-Public>, accesat la 25.05.2012
2. http://translate.google.ro/translate?hl=ro&langpair=en|ro&u=http://www.wadsworthmedia.com/marketing/sample_chapters/0534631894.pdf accesat la 26.05.2012
3. http://www.scribd.com/andreea_stefan_2/d/37930183-TEORIA-RELATIILOR-INTERNATIONALE#outer_page_2 Accesat la 20.05.2012
4. Tricolici Gabriela, “*Statul in filosofia lui Thomas Hobbes*”, p. 2 <http://www.scribd.com/doc/56010716/Statul-in-filosofia-lui-Thomas-Hobbes> accesat la 22.05.2012

REGIONAL POLICY IN ROMANIA: EUROPEANIZATION OF THE SOUTH-WEST OLTENIA AGENCY OF REGIONAL DEVELOPMENT

MIHAELA RUXANDA¹
CAMELIA MARIN²

ABSTRACT

THE PRESENT PAPER ANALYSIS THE TRANSFORMATION OF A NON-GOVERNMENTAL ACTOR IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION INTO EUROPEAN UNION. IN THIS CASE THE SUBJECT OF RESEARCH IS REPRESENTED BY THE REGIONAL POLICY. MORE SPECIFICALLY, IT DEALS WITH A THOROUGH ANALYSIS OF THE „EUROPEANIZATION” THESIS, WHICH DETECTS A PARTICULAR TENDENCY FOR THE AGENCY OF REGIONAL DEVELOPMENT. THE RELEVANCE OF THIS STUDY FOR THE AREA OF RESEARCH RESIDES IN THE POSSIBILITY TO GENERATE ADDITIONAL KNOWLEDGE FURTHER TO BE EMPLOYED IN A LARGER RESEARCH OR IN A MULTIDISCIPLINARY FRAMEWORK. IT IS IMPORTANT TO UNDERLINE THAT THE CHOSEN THEME TOUCHES UPON VARIOUS ASPECTS: EUROPEANIZATION, EUROPEAN INTEGRATION, REGIONAL POLICY. DESPITE THE SHORTCOMINGS INHERENT, THE PRESENT RESEARCH AIMS AT DEVELOPING A COHERENT ARGUMENT BASED ON EMPIRICAL OBSERVATION DERIVED FROM A VARIETY OF SOURCES AT HAND. THE METHODS CHOSEN ARE QUALITATIVE CONTENT ANALYSIS AND SECONDARY ANALYSIS OF OFFICIAL STATISTICS AND DATA COLLECTED BY OTHER RESEARCHERS. ALL IN ALL, THIS PAPER REINFORCED THE LARGELY CONTINGENT CHARACTER THAT REGIONAL DEVELOPMENT AGENCY HAS ALMOST ENTIRELY COMPLETED THE EUROPEANIZATION STEPS.

KEYWORDS: REGIONAL POLICY, EUROPEANIZATION, EUROPEAN UNION, INTEGRATION, ROMANIA.

INTRODUCERE

Lucrarea de față își propune să analizeze transformarea unui actor neguvernamental, care aparține unei politici publice românești, în contextul aderării României la Uniunea Europeană. Politica publică, în acest caz, este reprezentată de politica regională. Ținând cont de aria vastă a unui studiu de cercetare strict pe europeanizarea politicii regionale, lucrarea se va axa în principal pe analiza unui actor instituțional reprezentativ pentru acest tip de politică națională. Astfel, din cele opt agenții de

¹ Doctorand în cadrul Facultății de Științe Politice, Universitatea din București.

² Doctorand în cadrul Academiei de Studii Economice București.

dezvoltare regională din România³, m-am oprit asupra Agenției de Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia (ADR Oltenia), din două motive. Primul ține de faptul că această instituție pe lângă faptul că ea însăși a cunoscut un proces de europenizare, un drum de altfel deloc ușor, și-a câștigat și statutul de factor catalizator al dezvoltării regionale, și implicit al procesului de europenizare atât la nivel regional, cât și la nivel național. Al doilea motiv stă la baza importanței unei astfel de organizații în derularea unor activități bazate pe promovarea și implementarea mecanismelor de integrare în Uniunea Europeană, precum și cele ale politicii de dezvoltare durabilă⁴.

Pentru a înțelege mai bine etapele europenizării acestei organizații, voi realiza o definire a conceptului de europenizare, precum și o scrută prezentare a politicii regionale în România, lucruri care de altfel se află în strânsă legătură cu procesul de europenizare a ADR Oltenia, cât și al celorlalte agenții.

Acest studiu se va baza în principal pe surse secundare, și anume literatură de specialitate în ceea ce privește europenizarea și politica regională în România. Sursele primare utilizate vizează legislația din România, decizii ale Guvernului și alte documente referitoare la dezvoltare regională și agențiile de dezvoltare regională, precum și legislație europeană și documente oficiale ale Comisiei Europene.

CONCEPTUL DE EUROPENIZARE

De la prima folosire a termenului în anii 1980, conceptul de europenizare a început să devină din ce în ce mai utilizat. Putem spune că ”europenizarea” este un concept la modă, dar în același timp destul de contestat. Termenul este utilizat într-un număr variat de moduri pentru a descrie o varietate de fenomene și procese de schimbare. Europenizarea nu trebuie privită ca o teorie, ci mai degrabă ca un fenomen pe care o serie de cercetări teoretice încearcă să o explice⁵. Însă ce este cu adevărat europenizarea? O definiție a europenizării poate duce la diferite opinii și sugestii în literatura de specialitate. În ceea ce privește literatura despre integrarea europeană, aceasta face referire mai mult la impactul

³ Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regională în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/ 29 Iunie, 2004.

⁴ Alina Bârgoianu, Fondurile Europene: strategii de promovare și utilizare (București: Tritonic, 2009), 70.

⁵ Angelos Sepos, The Europeanization of Cyprus: Polity, Policies and Politics (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 109.

domestic al Uniunii Europene cunoscut sub denumirea de europenizare⁶. De altfel, cercetări asupra conceptului de europenizare au fost făcute mai ales vizând legătura dintre acest proces și politicile publice⁷.

De exemplu, Radaelli vede europenizarea ca pe un proces de (a) construcție, (b) instituționalizare și (c) difuzie a unor reguli formale și informale, stiluri, proceduri, norme, credințe care mai întâi sunt definite și consolidate prin acest proces european și apoi sunt încorporate în discursul domestic, structurile politice și politicile publice⁸. Alte studii au definit europenizarea ca pe o instituționalizare⁹ și ca pe un proces interactiv¹⁰. O perspectivă diferită de cea ce am enunțat până acum este cea a lui Caporaso care definește europenizarea ca ”apariția și dezvoltarea la nivelul european a unor structuri de guvernare diferite”¹¹. Acest lucru se referă la instituții politice, sociale și legale asociate cu problema politică care să formalizeze interacțiunile dintre actori și rețele de politici. Însă una dintre cele mai simple și ușor de reținut este cea care definește europenizarea ca pe un proces în care statele adoptă regulile Uniunii Europene.

Important de menționat este faptul că nu trebuie să existe percepția generală cum că europenizarea este sinonimă cu convergență, armonizare sau integrare europeană. Cea mai mare confuzie se face cu privire la ultimul concept enunțat, care aparține ”unei etape ontologice”, pe când europenizarea este una ”post-ontologică”¹².

Din scurta prezentare a literaturii privind europenizarea ajungem la concluzia că țările candidate, dar și cele membre împrumută instituții, politici și diferite proceduri de la Uniunea Europeană, în contextul unei învățări continue. Schimbul de idei, norme, tradiții, dar mai ales de politic și bune practici între statele membre nu poate duce decât la un proces al europenizării cât mai rapid și facil. Însă, ” în lipsa unei identități europene, asumate de fiecare actor al spațiului comunitar, orice proiect politic ce dorește adecvarea

⁶ De Frank Schimmelfennig, Ulrich Sedelmeier, *The Europeanization in Central and Eastern Europe* (Cornell University Press, 2005), 2.

⁷ Claudio Maria Radaelli, De Kevin Featherstone, *The Politics of Europeanization* (Oxford: Oxford University Press, 2003), 3.

⁸ Claudio Maria Radaelli, ”Wither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change”, *European Integration Online Papers*, vol. 4 (2000), 1-25.

⁹ Sweet Stone, Wayne Sandholtz, Neil Filgstein (eds), *The Institutionalization of Europe* (Oxford: Oxford University Press, 2001), 98-121.

¹⁰ Klaus Goetz, Simon Hix (eds), *Europeanized Politics? European Integration and National Political Systems*, (London, 2001), 7.

¹¹ De Maria Green Cowels, James A. Caporaso, Thomas Risse-Kappen, *Transforming Europe: Europeanization and domestic change*, (New York: Cornell University Press, 2001), 2.

¹² Claudio Maria Radaelli, ”Wither Europeanization?...”, 7.

instituțiilor europene la realitățile transnaționale nu are șanse de a fi pus în aplicare”¹³. Mai exact, este greu să transpui la nivel european identitățile naționale ale fiecărui stat membru.

Într-adevăr, multe dintre caracteristicile unui stat membru, pot fi, cel puțin în teorie, europenizate de Uniunea Europeană, cum ar fi partidele politice, politicile publice și structurile administrative, atât cele de la nivel local cât și cele de la nivel regional și național¹⁴. Astfel, lucrarea de față va încerca să expună, cel puțin într-un mod teoretic, gradul de europenizare al unui actor non-guvernamental din viața publică din România.

Pentru ca lucrarea să fie cât mai aproape de adevăr, voi lua în considerare etapele procesului de europenizare propuse de Didier Chabanet, Richard Blame și Vincent Wright în ”L action collective en Europe”, pe care le voi aplica în studiul de caz expus mai sus. Cele patru etape elaborate de sus-amintiții autori sunt următoarele: (1) internalizarea – care se referă la dezvoltarea unor mobilizări locale și naționale, luând în considerare chestiunile europene¹⁵; (2) externalizarea – ”actorul non-statal în cauză nu se mai rezumă doar la a aduce dezbateră în jurul temelor europene la nivel național, ci se orientează spre Bruxelles”¹⁶, pentru a realiza o legătură cu instituțiile europene și prin urmare pentru a-și procura anumite avantaje în domeniul lor de activitate; (3) supranaționalizarea - crearea unor structuri supranaționale care să reprezinte acești actori la nivel european¹⁷; (4) transnaționalizarea - reprezintă transformarea actorului în cauză¹⁸.

Înainte de a aplica cele patru forme de europenizare pe cazul ADR Oltenia, pentru a vedea dacă procesul de europenizare pentru această organizație s-a încheiat, voi realiza o prezentare succintă a politicii de dezvoltare regională în România și a agențiilor de dezvoltare regională din România.

¹³ Radu Carp, *Proiectul Politic European*, (București: Editura Universității din București, 2006), 105.

¹⁴ Andrew Jordan, Duncan Liefferink, *Environmental Policy in Europe: The Europeanization of national environmental policy*, (New York: Routledge Press, 2005), 1.

¹⁵ Radu Carp, ”Biserica Ortodoxă Română și poziția laicilor față de integrarea europeană: elemente de discurs în spațiul public”, în Ramona Coman și Ana Maria Dobre, *Europenizarea politicilor publice în România*, (Iași: Institutul European, 2007), 139.

¹⁶ Radu Carp, ”Biserica Ortodoxă Română...”, 139.

¹⁷ Radu Carp, ”Biserica Ortodoxă Română...”, 139.

¹⁸ Radu Carp, ”Biserica Ortodoxă Română...”, 139.

SCURTĂ PREZENTARE A POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN ROMÂNIA

Politica de dezvoltare regională ” reprezintă un ansamblu de măsuri guvernamentale ce au drept scop sprijinirea creșterii economice și îmbunătățirea condițiilor de viață, prin valorificarea eficientă a potențialului regional și local”¹⁹. Aceasta este una dintre cele mai importante și cele mai complexe ale Uniunii Europene, caracteristică ce decurge din obiectivul său principal de a reduce diparitățile economice și sociale existente dintre diferite regiuni ale Europei²⁰. Deasemenea, se poate menționa faptul că politica de dezvoltare regională are și un pronunțat caracter instrumental, iar prin fondurile de solidaritate – Fondul de coeziune, Fondurile structurale și Fondul de solidaritate – contribuie la realizarea altor politici sectoriale – cum ar fi politica agricolă, socială, de protecție a mediului. Însă toate aceste lucruri nu ar fi realizabile dacă nu ar fi existat instituțiile special create pentru a se ocupa de managementul și implementarea acestor instrumente structurale.

În România, cadrul legal al acestei politici a fost stabilit în 1998, o dată cu adoptarea legii 151/1998, care stabilește obiectivele acestei politici, precum și instituțiile implicate, competențele și instrumentele specifice promovării politicii de dezvoltare regională în România²¹. Însă, cu doi ani mai devreme, și anume în 1996, politica de dezvoltare regională începuse să prindă contur, odată cu punere în funcțiune a programului de pre-aderare, Phare. Aceasta este completată de o hotărâre de guvern, numărul 497/2004, privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea și gestionarea instrumentelor structurale, hotărâre luată în concordanță cu Documentul de poziție pentru Capitolul 21 de negociere al României în perspectiva aderării la Uniunea Europeană, intitulat ”Politică regională și coordonarea instrumentelor structurale”²².

Principalele documente ale acestei politici naționale sunt următoarele: Planul Național de Dezvoltare, ce conține prioritățile strategice de dezvoltare, regionale și sectoriale, pentru o perioadă dată²³ – acum România este în perioada de programare 2007-

¹⁹ Politica de dezvoltare Regională – Concepte, <http://www.mie.ro/index.php?p=159> (accesat 5 iunie 2012).

²⁰ Tratatul Comunității Economice Europene, Versiunea Consolidată 1992, Titlul XIV, Articolul 159, Jurnalul Oficial, C 224 din 31 August 1992.

²¹ Legea Nr. 151/1998 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în România, M.Of., Nr. 265/16 iulie 1998.

²² Hotărârea de Guvern Nr. 497/2004 din 1.04.2004 privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea și gestionarea instrumentelor structurale, M. Of., Nr. 346/20 aprilie 2004.

²³ Planul Național de Dezvoltare, Guvernul României, Decembrie 2005.

2013. Acest Plan Național de Dezvoltare este elaborat pe baza Programelor Operaționale²⁴, în număr de opt, pentru fiecare regiune de dezvoltare; și ultimul document fiind reprezentat de Cadrul Strategic Național de Referință²⁵. Unitatea de implementare a politicii la nivel teritorial este reprezentată de regiunea de dezvoltare, zonă construită prin asocierea unor județe vecine, fără a fi însă o unitate administrativ teritorială²⁶. Au fost construite astfel opt regiuni de dezvoltare, printre care și Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia (vezi Anexa 1). Aceste regiuni de dezvoltare aparțin unui sistem de clasificare existent și la nivelul Uniunii Europene, numit NUTS. Conform acestui sistem, acestea se încadrează regiunii de nivel NUTS II (adică au o populație ce nu depășește 2,8 milioane locuitori)²⁷.

Pentru a vedea locul și rolul Agenției pentru Dezvoltare Regională, voi continua prin a prezenta cadrul instituțional, privind politica de dezvoltare regională, care este structurat pe două nivele, regional și național. La nivel regional, actorii instituționali sunt: *Consiliul de Dezvoltare Regională (CDR)* – format din președinții consiliilor județene ale regiunii de dezvoltare respective și câte un reprezentant al consiliilor locale municipale, orașenești și comunale din fiecare județ aferent²⁸. Scopul acestui consiliu este de a coordona activitățile de monitorizare și elaborare ce decurg din politicile de dezvoltare regională. *Agenția pentru Dezvoltare Regională* – organizație neguvernamentală, cu personalitate juridică și subordonată CDR, are rolul de a elabora, propune și implementa programele de dezvoltare regională²⁹. Aceasta este compusă din președinții consiliilor județene și reprezentanți al consiliilor locale. Principalul obiectiv al unei astfel de agenții de dezvoltare regională îl reprezintă atragerea resurselor din afara regiunii, ca și intensificarea utilizării resurselor locale, în scopul de a îmbunătăți calitatea vieții și coeziunea socială a comunităților locale din Oltenia, și pentru creșterea competitivității în general a economiei regionale³⁰.

²⁴ Programe Operaționale, <http://www.fonduri-ue.ro/programe-operationale-190> (accesat 5 iunie 2012).

²⁵ Cadrul Strategic National de Referință 2007-2013, Guvernul României, Aprilie 2006.

²⁶ Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regională în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/29 Iunie 2004.

²⁷ Eurostat, Introduction to NUTS and Statistical regions,

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html (accesat 5 iunie 2012).

²⁸ Consiliul de Dezvoltare Regională, <http://www.mie.ro/index.php?p=1069&lang=ro> (accesat 5 iunie 2012).

²⁹ Legea Nr. 151/1998 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în România, M. Of., Nr. 265/15 Iulie 1998, Art. 7.

³⁰ Misiune și valori, ADR Oltenia, <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=1&sid=3> (accesat 5 iunie 2012).

După cum putem observa, aceste instituții au o componentă destul de variată, reflectând implicarea părților interesate din toate sectoarele afectate de politica regională. La nivel național este păstrat același caracter, unde cei mai importanți actori instituționali sunt: *Consiliul Național de Dezvoltare Regională* – este format din opt președinți și opt vice-președinți ai CDR și un număr egal de reprezentanți ai organismelor guvernamentale responsabile pentru politica de dezvoltare regională menit să promoveze obiectivele politicii dezvoltării regionale și de a analiza și aproba Planul Național de Dezvoltare³¹. O altă componentă importantă la nivel național este însuși Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului.

Însă nu am să intru în amănunte în ceea ce privește structura instituțională și legală a politicii de dezvoltare regională în România, unde ar mai fi multe de spus, pentru că proiectul de față, cum am menționat la începutul lucrării, va încerca să identifice aplicabilitatea etapelor europenizării în cazul unei agenții de dezvoltare regională. Acest lucru nu va fi ușor, deoarece încă nu există anumite studii de specialitate pe această temă. De aceea, lucrarea se va baza preponderent pe surse primare pentru a putea stabili cu exactitate exemplificarea pentru fiecare formă de europenizare.

EUROPENIZAREA AGENȚIEI DE DEZVOLTARE REGIONALĂ SUD-VEST OLTENIA

ADR Oltenia a fost înființată, pe baza Legii nr. 151/1998 – modificată prin legea 315/2004, privind dezvoltarea regională în România, la data de 28 februarie 1999. Această Agenție este un organism nonprofit, neguvernamental, apolitic, de utilitate publică, cu personalitate juridică, care acționează în domeniul specific dezvoltării regionale³². ADR Oltenia este organism executiv al Consiliului pentru Dezvoltare Regională, ”prin competențele sale de planificare strategică este forță motrice a dezvoltării durabile a regiunii”³³.

În componența acestei regiuni de dezvoltare intră următoarele județe: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea, constituite în urma unei aprobări guvernamentale³⁴. Agenția este

³¹ Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regională în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/ 29 Iunie 2004, Capitolul 3, Art. 7.

³² Legea Nr. 151/1998 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în Romania , , M. Of., Nr. 265/ 16 Iulie 1998, Art. 7, alin. 2.

³³ Prezentare ADR Oltenia, <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=1&sid=1> (accesat 5 iunie 2012).

³⁴ Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regională în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/ 29 Iunie 2004.

menită să susțină politicile de dezvoltare ale acestor comunități, reprezentând legătura dintre autoritățile naționale și instituțiile europene pe acest domeniu, precum și între acestea. Una dintre principalele obiective ale ADR Oltenia este legată de implementarea politicilor de coeziune economică și socială la nivelul întregii regiuni, a programelor și a serviciilor necesare comunităților și investitorilor pentru maximizarea beneficiilor economice și sociale³⁵. Punerea în aplicare a acestor programe și politici se realizează prin intermediul instrumentelor structurale - fondurile structurale și fondurile de coeziune, finanțate de Uniunea Europeană, pe care Agenția de Dezvoltare Regională le administrează. După cum putem observa, principalul scop pentru care această instituție, precum și celelate șapte din întreaga țară, au luat ființă tocmai pentru a permite României absorbția fondurilor disponibile în perioada de pre-aderare – Phare, Ispa, Sapard, și astăzi, după ce România a devenit membră a Uniunii Europene, a celor de post-aderare – pe care le-am denumit instrumente structurale. De altfel, datorită unei bune organizări a ADR Oltenia, desemnat și Organism Intermediar pentru implementarea Programului Operațional Regional 2007-2013 la nivelul regiunii, a reușit să își mențină poziția de lider la nivelul celor opt regiuni de dezvoltare din România privind absorbția fondurilor europene alocate prin intermediul acestui program. Fondurile europene sînt acordate pentru ca un stat membru să atingă un nivel minim de dezvoltare a infrastructurii în raport cu standardele europene, investițiile țintind către creșterea economică, a locurilor de muncă și la dezvoltarea euroregiunilor, precum și la înlăturarea slăbiciunilor structurale atât la nivelul regiunilor mai puțin dezvoltate cît și în centrele urbane³⁶.

ETAPELE EUROPENIZĂRII

În capitolul intitulat ”Conceptul de europeanizare”, am amintit etapele procesului de europeanizare pe care le voi lua în considerare în acest proiect. Formele de europeanizare a acțiunii colective sunt cele propuse de Didier Chabanet, Richard Blame și Vincent Wright în ”L action collective en Europe”, pe care le voi aplica în studiul de caz expus mai sus. Cele patru etape elaborate de sus-amintiții autori sunt următoarele: internalizarea, externalizarea, supranaționalizarea și transnaționalizarea. ”Existența simultană a acestor forme îndreptățește concluzia că un anumit actor a încheiat procesul de europeanizare”³⁷;

³⁵ Prezentare ADR Oltenia, <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=1&sid=1> (accesat 5 iunie 2012).

³⁶ Alina Bârgoianu, Fondurile Europene: strategii de promovare și utilizare, (București: Tritonic, 2009), 120.

³⁷ Radu Carp, ”Biserica Ortodoxă Română...”, 138.

astfel plin aplicarea celor patru moduri de europenizare vom vedea în ce etapă se află ADR Oltenia în acest moment, și dacă putem vorbi de un proces deja încheiat sau care mai trebuie să îndeplinească anumite formalități pentru a se considera pe deplin europenizat.

Primul mod de europenizare este internalizarea. Aceasta presupune luarea unor măsuri atât la nivel local cât și la nivel național pentru a încerca să se rezolve probleme privind integrarea europeană. În ceea ce privește ADR Oltenia, o astfel de măsură este însăși înființarea ei în 1999, când această organizație nonprofit a început să reprezinte un pilon principal pentru aderarea României la Uniunea Europeană. Această afirmație am făcut-o din simplul fapt că încă de la apariția ADR Oltenia, principala preocupare a fost realizarea unei absorbții cât mai mari a fondurilor europene disponibile în perioada pre-aderare, lucru care ar fi pus România într-o lumină pozitivă la Bruxelles. Acest lucru a fost pus în discuție de nenumărate ori în ședințele Consiliului pentru Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia la nivel regional³⁸, iar la nivel local prin reprezentanții agenției din fiecare consiliu județean. Această etapă putem spune că a parcurs-o integral.

A doua formă de europenizare este externalizarea. În această fază a europenizării actorul implicat, în cazul meu ADR Oltenia, încearcă să reorienteze discuțiile pe marginea temelor europene către instituțiile abilitate de la Bruxelles, în scopul promovării intereselor³⁹. La ora actuală, în România, o singură Agenție de Dezvoltare Regională are un birou de reprezentare pe lângă instituțiile europene de la Bruxelles, din 2008⁴⁰. Din păcate, datorită unor probleme de ordin financiar, ADR Oltenia încă nu a putut să își deschidă un astfel de birou la nivel european⁴¹. Scopul unui astfel de birou este de a promova Regiunea de Dezvoltare respectivă și autoritățile locale ale regiunii pe lângă instituțiile europene, atragerea de investitori străini, precum și împărtășirea de practici, experiență și know-how, ca resurse vitale ale Europei în atingerea obiectivelor Agendei de la Lisabona. Analizând informațiile obținute, putem concluziona că această formă de europenizare a fost parcursă aproape integral de ADR Oltenia.

O a treia formă de europenizare este supranaționalizarea. În această etapă sunt constituite anumite ”structuri supranaționale de reprezentare a intereselor la nivel

³⁸ Ședințe/Hotărâri ale CDR Sud-Vest Oltenia, <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=2&sid=7> (accesat 5 iunie 2012).

³⁹ Radu CARP, ”Biserica Ortodoxă Română...”, 139.

⁴⁰ Biroul de Reprezentare al Regiunii Centru la Bruxelles, <http://www.adrcentru.ro/Detailiu.aspx?t=MisiunesiObiective> (accesat 5 Iunie 2012).

⁴¹ Informație oferită de Oficiul de Informații al Agenției de Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia.

européen⁴². În ceea ce privește ADR Oltenia, o astfel de structură supranațională care să îi reprezinte interesele la nivel european ar fi Direcția Generală de Politică Regională, care sprijină regiunile mai puțin prospere sau care întâmpină probleme structurale pentru a crește competitivitatea și pentru a accelera dezvoltarea economică durabilă. Are aceleași competențe și obiective ca ADR Oltenia, numai că aceasta se regăsește la nivel european. Dacă ADR Oltenia ar fi beneficiat de un birou de reprezentare la Bruxelles, comunicarea cu această structură, precum și alte instituții din acest domeniu ar fi fost facilitată. După cum putem observa, această etapă este consolidată pe jumătate, cealaltă jumătate încheiduse abia după ce ADR Oltenia va avea propriul birou la Bruxelles.

Cea din urmă formă de europenizare este transnaționalizarea, unde activitățile actorului încep să aibă loc mai mult la nivel european⁴³. Desigur, există anumiți reprezentanți trimiși la anumite ședințe ale UNCJR⁴⁴, care are de asemenea birou de reprezentare pe lângă Bruxelles. Există această legătură între cele două, deoarece toate cele cinci consilii județe componente ale Consiliului de Dezvoltare Regională, au și reprezentanți trimiși la Bruxelles. Acest lucru și dorința de a colabora cât mai mult cu ADR Centru dovedesc voința ADR Oltenia de a se afirma la nivel european, și prin urmare pentru a încheia și această ultimă etapă de europenizare.

CONCLUZIE

În concluzie, ADR Oltenia a parcurs aproape integral toate etapele de europenizare, în încercarea de a stabili cât mai multe legături cu instituțiile de la Bruxelles, tocmai pentru a-și crea cadrul necesar și favorabil pentru a promova la nivel european imaginea, proiectele și nu în ultimul rând interesele Regiunii de Sud-Vest. Practic, asigurarea unui punct de contact între această regiune și rețelele europene de cunoaștere și suport în domeniu asigură un flux informativ permanent și actualizat cu privire la politicile Uniunii Europene și la activitățile instituțiilor europene.

După cum am observat, astfel de acțiuni au fost întreprinse și de celelalte Agenții de dezvoltare, a căror aport se dovedește a fi considerabil în ceea ce privește europenizarea de la nivel național. Fiecare, într-o măsură mai mică sau mai mare, prin încercarea de a

⁴² Radu CARP, "Biserica Ortodoxă Română...", 139.

⁴³ Radu CARP, "Biserica Ortodoxă Română...", 139

⁴⁴ Uniunea Națională a Consiliilor Județene din România, <http://www.uncjr.org/members.php?id=135> (accesat 5 Iunie 2012).

prezenta interesele regiunii la nivel european, a adus o contribuție la nivel național. De altfel, un instrument important cu care ADR Oltenia a operat au fost însăși fondurile europene, care au oferit o șansă de modernizare și în același timp de europeanizare a României. În scopul implementării unor astfel de programe, ADR Oltenia aq promovat proiecte de interes regional și local, precum și proiecte de cooperare interregională cu parteneri din țară și din străinătate. ADR Oltenia se laudă și cu o colaborare destul de strânsă cu delegații din străinătate, inclusiv de la Bruxelles, a oficialilor din ambasade și a reprezentanților ministeriali, colaborare care s-a clădit în urma experienței și a unei bune pregătiri în acest domeniu⁴⁵.

⁴⁵ Informație oferită de Oficiul de Informații al Agenției de Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia.

BIBLIOGRAFIE

SURSE

1. Tratatul Comunității Economice Europene, Versiunea Consolidată 1992, Titlul XIV, Articolul 159, Jurnalul Oficial, C 224 din 31 August 1992.
2. Legea Nr. 151/1998 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în România , , M. Of., Nr. 265/ 16 Iulie 1998.
3. Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regional în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/ 29 Iunie 2004.
4. Hotărârea de Guvern Nr. 497/2004 din 1.04.2004 privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea și gestionarea instrumentelor structurale, M. Of., Nr. 346/20 aprilie 2004.
5. Cadrul Strategic National de Referință 2007-2013, Guvernul României, Aprilie 2006.
6. Planul Național de Dezvoltare, Guvernul României, Decembrie 2005.

BIBLIOGRAFIE TEORETICĂ

1. **Bârgoianu Alina**, *Fondurile Europene: strategii de promovare și utilizare*, București: Tritonic, 2009.
2. **Carp Radu**, *Proiectul Politic European*, București: Editura Universității din București, 2006.
3. **Carp Radu**, "Biserica Ortodoxă Română și poziția laicilor față de integrarea europeană: elemente de discurs în spațiul public", în Ramona Coman și Ana Maria Dobre, *Europeanizarea politicilor publice în România*, Iași: Institutul European, 2007.
4. **Cowels De Maria Green, Caporaso A. James, Risse-Kappen Thomas**, *Transforming Europe: Europeanization and domestic change*, New York: Cornell University Press, 2001.
5. **Goetz Klaus, Hix Simon** (eds), *Europeanized Politics? European Integration and National Political Systems*, London, 2001.
6. **Jordan Andrew, Liefferink Duncan**, *Environmental Policy in Europe: The Europeanization of national environmental policy*, New York: Routledge Press, 2005.
7. **Radaelli Claudio Maria**, "Wither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change", *European Integration Online Papers*, 2000, vol. 4, pp. 1-25.
8. **Radaelli Claudio Maria, Featherstone De Kevin**, *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, 2003.
9. **Schimmelfennig De Frank, Sedelmeier Ulrich**, *The Europeanization in Central and Eastern Europe*, Cornell University Press, 2005.
10. **Sweet Stone, Wayne Sandholtz, Neil Filgstein** (eds), *The Institutionalization of Europe*, Oxford: Oxford University Press, 2001.
11. **Sepos Angelos**, *The Europeanization of Cyprus: Polity, Policies and Politics*, New York: Palgrave Macmillan, 2008.

SURSE INTERNET

1. Politica de dezvoltare Regională – Concepte, valabil la <http://www.mie.ro/index.php?p=159>.
2. Programe Operaționale, valabil la <http://www.fonduri-ue.ro/programe-operationale-190>.
3. Eurostat, Introduction to NUTS and Statistical regions, valabil la http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html.
4. Consiliul de Dezvoltare Regională, valabil la <http://www.mie.ro/index.php?p=1069&lang=ro>.
5. Prezentare ADR Oltenia, valabil la <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=1&sid=1>.
6. Ședințe/Hotărâri ale CDR Sud-Vest Oltenia, valabil la <http://www.adroltenia.ro/index.php?id=2&sid=7>.
7. Biroul de Reprezentare al Regiunii Centru la Bruxelles, valabil la <http://www.adrcentru.ro/Detaliu.aspx?t=MisiunesiObiective>.
8. Uniunea Națională a Consiliilor Județene din România, valabil la <http://www.uncjr.org/members.php?id=135>.

ANEXE

Table 1 – Regiunile de Dezvoltare

Regiune de Dezvoltare		Județe
1	Nord-Est	Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui
2	Sud-Est	Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea
3	Sud-Muntenia	Argeș, Calarași, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Dâmbovița, Teleorman.
4	Sud-Vest Oltenia	Dolj, Vâlcea, Olt, Gorj, Mehedinți.
5	Vest	Timiș, Arad, Hunedoara, Caraș-Severin.
6	Nord-Vest	Sălaj, Satu-Mare, Maramureș, Cluj, Bihor, Bistrița-Năsăud.
7	Centru	Sibiu, Alba, Covasna, Harghita, Mureș, Brașov
8	București-Ilfov	București, Ilfov.

Sursă: Legea Nr. 315/2004 din 28.06.2004 privind dezvoltarea regional în România, M. Of., Prima Parte, Nr. 577/ 29 Iunie 2004.

POST-SOVIET RUSSIA AND IT'S NEAR ABROAD. THE END OF A HEGEMONY? A GRAMSCIAN APPROACH

ABASEACA Raluca*

ABSTRACT

MALGRE LE DECLIN DE L'INFLUENCE RUSSE DANS SON ANCIENNE ÈRIPHERIE, L'EVEIL DES NON-RUSSES, LE QUESTIONNEMENT DE LA LEGITIMITE RUSSE, UNE SECURITE DE LA REGION POSTSOVIETIQUE SANS L'INTERFERENCE DE LA RUSSIE N'EST PAS POSSIBLE, VU LES LIAISON HISTOEIQUES, ECONOMIQUES, IDENTITAIRES, DE SECURITE QUI EXISTENT ENTRE MOSCOU ET SON ANCIENNE PERIPHERIE. VU L'HISTOIRE IMPERIALE DE LA RUSSIE, L'INTERPENETRATION DE LA NOTION D'EMPIRE ET DE CELLE DE NATION, LE FAIT QUE LE NATIONALISME RUSSE EST HEGEMONIQUE, IL EST PEU PROBABLE QUE LA RUSSIE VA SE RETIRER DE SON ETRANGER PROCHE. LE NATIONALISME RUSSE EST EN LIAISON AVEC UN CERTAIN MESSIANISME. LE NEO-EURASISME TRADUIT UN NATIONALISME NON PAS ETHINQUE, MAIS IMPERIALISTE.

KEYWORDS : *IMPERIALISME, NATIONALISME, GRAMSCI, IDENTITE POSTSOVIETIQUE*

La Russie postsoviétique, qui est un projet en construction, passant par un processus non linéaire, donc avec des retours et des nostalgies du passé, d'adaptation de la mémoire impériale russe aux nouvelles réalités, nécessite une approche théorique flexible, qui puisse mettre en exergue les changements et la continuité dans la politique étrangère russe. La flexibilité et la nécessité de contextualiser tout événement, rendent utile la théorie de Gramsci dans l'analyse de la Russie postsoviétique et de sa relation avec son « étranger proche », par rapport auquel elle essaie souvent de reconfirmer son statut dans le système

* étudiante (niveau master, deuxième année), Faculté d'Histoire et Philosophie, Université Babes-Bolyai, Cluj-Napoca, Roumanie

des relations internationales et en même de se définir à elle-même du point de vue identitaire. Le monde théorisé par Gramsci est un monde dans lequel la formation d'une opposition, donc d'une contre hégémonie reste toujours une option valide, parce que les relations de pouvoir ne sont pas construites selon un schéma mécaniciste et inflexible. Tout au contraire, le moment où il apparaît des contradictions dans la manière d'une puissance d'exercer une domination idéologique et où elle arrête d'être considérée légitime, de créer le consentement, de prôner de valeurs qui se présentent comme « naturelles » ou « normales » dans les yeux des dominés, les outils de l'hégémonie culturelle seront renversés. Les changements qui ont eu lieu dans l'espace postsoviétique, la mise en doute de l'hégémonie russe dans la région, le problème de la légitimité, mais aussi la tendance parfois inconsciente de quelques pays postsoviétiques, de continuer à suivre le modèle russe rendent utile l'analyse néo-gramscienne dans l'espace postsoviétique.

Néanmoins, la question de la légitimité de la dominance russe est antérieure à l'effondrement de l'Union Soviétique. De ce point de vue, l'analyse de Zbigniew Brzezinski est pertinente. Pendant la période de la Guerre Froide et donc de la bipolarisation des relations internationales, chaque rival lançait un appel idéologique à prétention universelle qui justifiait les efforts nécessaires et en même temps induisait la croyance dans l'inévitabilité de la victoire. Donc, les deux puissances utilisaient l'idéologie pour légitimer et pour consolider leur domination sur leurs vassaux, d'une façon qui « rappelait de l'époque des guerres religieuses ».¹ De cette manière, chaque rival dominait clairement son espace et sa sphère d'influence, contrairement aux pays européens, aux aspirations impériales et hégémoniques, qui n'ont pas réussi à tracer nettement les lignes de leurs sphères de domination. Néanmoins, selon Zbigniew Brzezinski, il y avait une différence entre la manière dans laquelle la Russie et les Etats-Unis dominaient leurs sphères d'influence. De ce point de vue, le caractère dogmatique et hiérarchique et en même temps fragile, le manque de flexibilité, les contraintes idéologiques qui souminaient le potentiel créateur du bloc soviétique, ont hâté l'éclatement de l'Union Soviétique. Donc, l'idéologie sur laquelle elle basait sa domination, le communisme, était une structure fragile et coercitive qui générait peur, mais non pas le consentement, l'acceptation volontaire du communisme en tant qu'idéologie. Contrairement, les pays du bloc occidental

¹ Zbigniew Brzezinski, *The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives*, (New York: Basic Books, 1997), 16.

étaient attirés par les valeurs démocratiques américaines et leur caractère plus flexible et ouvert².

A part la question idéologique et l'épuisement économiques et militaire, le résultat final a été fortement influencé par les facteurs culturels, par la non acceptation de la supériorité culturelle russe, qui normalement aurait du légitimer psychologiquement sa domination. Donc, selon Zbigniew Brzezinski, tandis que la coalition dirigée par les Américains prenait généralement pour positives les valeurs de la culture politique et sociale américaine, la Russie était dédaignée du point de vue culturel de la majorité des pays communistes de l'Europe Centrale et d'Est et surtout de la Chine³.

Vu ces aspects de la domination russe, malgré le fait que pendant l'existence de l'Union Soviétique la Russie a essayé de consolider sa dominance en soviétisant et en idéologisant tous les domaines et toutes les sphères de la société des pays qu'elle dominait, donc la vie politique, les institutions, les médias, l'enseignement, la culture, l'art, par l'intermédiaire de la propagande et de la censure, son empire était fragile, unifiée plutôt par la peur que par le consentement. Donc, de ce point de vue, même pendant l'existence de l'empire soviétique, Moscou exerçait plutôt une domination par la coercition, qu'une hégémonie culturelle au sens donné par Antonio Gramsci.

Le réveil processuel des non-russes de l'Union Soviétique signifiait que les Ukrainiens, les Géorgiens etc. ont commencé de façon plus manifeste à regarder le pouvoir soviétique comme une forme de domination impériale étrangère d'un peuple qu'ils ne considéraient pas comme supérieur du point de vue culturel. Dans l'Asie Centrale, même si les aspirations nationales étaient moins fortes, les peuples étaient stimulés supplémentaires d'une conscience accrue de l'identité islamique et de la connaissance du fait qu'ailleurs il y avait lieu une décolonisation⁴. Donc, l'Union Soviétique n'a pas été la victime d'une défaite militaire, mais plutôt d'un démembrement, déterminée y compris de la contestation des valeurs russes prônées comme universelles, de la reconnaissance du caractère illégitime de sa domination.

Nous considérons donc, selon une grille d'analyse néo-gramscienne, que le terme « effondrement » utilisé pour expliquer la fin d'un empire, est trop fort, parce qu'il suggère que les empires éclatent d'un seul coup. La réalité démontre tout le contraire, parce

² Ibidem, 18.

³ Idem.

⁴ Olivier Roy, *New Central Asia: The Creation of Nations*, (New York: New York University Press, 2005), 15.

qu'avant qu'on puisse parler explicitement de la fin d'un empire, la légitimité de la métropole était déjà depuis assez longtemps mise en doute, même si parfois non directement, mais seulement par l'intermédiaire de la culture (le retour aux symboles nationaux), dans le cadre de laquelle se forme la contre-hégémonie. La création de la celle-ci est un processus dynamique, la conscience de l'appartenance à un groupe et de la différence par rapport à un autres (l'éveil de non-Russes) étant très importante. En même temps, même si un empire a éclaté, cela ne veut pas dire que l'influence du centre ne continue à modeler, même si fragmentairement, les actions des pays et des individus dominés. Très souvent, une hégémonie n'a pas besoin des structures formelles pour se manifester. Donc, avant 1991, on remarque un processus d'érosion de l'influence russe dans leur empire, érosion qui est en relation avec l'émergence du nationalisme à partir des années 80. En fait, ce processus d'érosion du pouvoir est typique aux empires, parce que « les empires sont internement instables, parce que les parties subordonnées préfèrent presque toujours une plus grande autonomie et les contre-élites cherchent cette autonomie. Dans ce sens, les empires ne s'effondrent pas, mais se désintègrent. »⁵

Même si la fin de l'Union Soviétique a entraîné un certain déclin des liaisons politiques, de sécurité, économiques, culturelles entre la Russie et son ancienne sphère d'influence, l'histoire impériale ne peut pas être niée.

Son ancien empire est pour la Russie un enjeu de puissance et de sécurité, qui tient à l'héritage historique, cette manière de colonisation faisant de la notion de « glacis » une donnée clé de la culture stratégique russe qui envisage « l'étranger proche » comme une zone à la fois d'influence et de clientélisme, mais surtout comme un rempart contre les grandes puissances.

Vu l'importance de l'espace postsoviétique pour la Russie, l'effondrement de l'Union Soviétique a normalement eu un impact du point de vue identitaire sur la Russie, parce qu'elle est privée de la carte mentale qui avait guidé sa politique étrangère, mais aussi celle intérieure pendant presque 500 siècles, parce que, contrairement à la Grande Bretagne, qui « avait une empire, la Russie était un empire »⁶ Donc, l'espace postsoviétique est un enjeu d'identité également. Si la sortie de l'empire est toujours difficile, le cas russe est exceptionnel surtout par la durée, parce qu'au cours d'environ

⁵ Donald Puchala, "The History of the Future of International Relations", *Ethics and International Affairs*, 1994, no. 8, 183, <http://www.jstor.org/pss/222690>, accessed le 20 Février 2012.

⁶ Janusz *Bugajski*, *Pacea rece*. Noul imperialism al Rusiei (La paix froide. Le nouvel impérialisme de la Russie), (Bucuresti: Editura Casa Radio, 2005), 12.

cinq siècles, les frontières de la Russie ont été dans une évolution constante, à travers l'intégration progressive des territoires voisins. Vu ce changements constants des frontières russes, il est très difficile de définir « la russité » - le fait d'être russe -, qui reste une notion flexible, non pas strictement liée aux frontières actuelles de la Russie ou à une ethnie, parce qu'on a longtemps confondu [Russes](#) et [Soviétiques](#) (comme on confond souvent [Anglais](#) et [Britanniques](#), sans égards pour les [Irlandais](#), les [Gallois](#) et les [Écossais](#)). La question de savoir qui appartient à la nation russe et quelles sont les frontières exactes de l'Etat-nation russe est plus ambiguë que dans le cas d'autres nations européennes. Ce qui rend la séparation de son empire plus complexe et la définition de l'Etat-nation russe plus difficile est le fait qu'après 1991, la Russie n'a plus coïncidé avec le peuple russe, 25 million de Russes étant dehors la Russie. Après l'éclatement de l'Union Soviétique, des territoires politiques, nationaux et linguistiques se sont superposés dans les principales régions de l'ex-URSS. Cette convergence entre la notion d'empire et celle de nation, a eu un grand impact tant sur le mental collectif des Russes, que sur la politique étrangère de la Russie envers l'espace postsoviétique.

Vu ces faits, après 1991, les élites russes continuent à penser que le rôle joué par la Russie pendant cinq siècle dans les régions voisines, lui confère des responsabilités et des droits. C'est pourquoi, « le terme qui s'impose dans l'analyse de la relation de la Russie à l'espace postsoviétique, n'est pas celui de décolonisation, qui aurait marqué la rupture avec le passé, mais d'étranger proche, terme qui apparait pour la première fois dans le discours russe au début de l'année 1992 et qui fait référence aux préoccupations d'identité qui ont évidemment une certaine traduction dans la politique extérieure. »⁷ Plusieurs statistiques ont montré que le peuple russe reste, lui aussi, imprégné d'une mentalité impériale et de l'illusion de la grandeur de l'Etat, fait qui traduit une impossibilité des Russes de se définir à eux-mêmes sans leur empire. Par exemple, selon les enquêtes d'opinion réalisées dans la période 1993 – 2000, entre 58 et 83 % des interviewés ont répondu affirmativement à la question « La plupart des intérêts nationaux de la Russie doivent s'étendre en dehors des territoires actuels de la Russie ? »⁸ Donc, l'opinion publique, les médias russes, la politique de la Russie, surtout celle de la période poutinienne suggèrent le fait que la conscience impérialiste de la Russie revient (en effet, peut être qu'on doit parler plus en termes de

⁷ Anne de Tinguay, *Moscou et le monde. L'ambition de la grandeur: une illusion?*, (Paris: Editions Autrement, 2006), 24.

⁸ William Zimmerman, *The Russian People and Foreign Policy: Russian Elite and Mass Perspective, 1993 – 2000*, (New York: Princeton University Press, 2002), 91 – 92.

continuité que de revenus), tandis que la définition flexible et adaptable de ce qui signifie être « russe » rend l'Etat plus expansif que s'il était basé sur des critères ethniques plus précis⁹.

Le néo-impérialisme russe d'après la Guerre Froide doit être mis en relation avec la réapparition des débats intellectuels sur l'eurasianisme, courant qui joue en Roussie le rôle que le néo-conservatisme joue aux Etats-Unis¹⁰, les deux ayant en commun la réhabilitation de la stratégie impériale et le discours sur le messianisme. La pensée néo-eurasiste se présente comme une combinaison originale de certains des principes des idéologies impériale et nationaliste, dans une synthèse qui revendique pour la Russie et sa sphère d'influence une position duale entre l'Europe et l'Asie et fait de cette position géographique le fondement d'un rôle historique et politique à part¹¹. Le courant réapparaît dans les années 1980, d'abord au sein du courant nationaliste porté par l'association Pamjat', puis en essaimant dans l'espace public via un certain nombre de médias, avant de sembler, dans la période la plus récente, rejoindre le « mainstream » de la pensée politique russe, voire fournir la base d'une idéologie qui cherche à promouvoir la spécificité de l'identité russe en réaction contre l'Occident. A part les écrits d'Alexandre Dugin, les œuvres de Lev Gumilev sont réhabilités à la fin des années 1980, après avoir été fortement critiquées. Elles ont connu une vraie popularité dans les dernières années de sa vie qui coïncident avec l'éclosion des mouvements nationaux pendant la perestroïka, puis après sa mort, au moment où la Russie se trouve confrontée à la question des revendications nationales et à la recherche d'une identité postsoviétique. Gumilev, de même que Dugin, parle de la nécessité de la restauration d'une identité impériale russe, qui serait la seule manière de s'opposer à l'emprise de l'impérialisme américain¹². Après la chute de l'empire, Dugin promeut des idées proches du fascisme, s'inspirant des idées d'Evora ou de Schmitt. Constitué en parti, en 2002, ce qui le distingue de l'eurasisme original, il a été soutenu de l'administration présidentielle, dans le but de capter une partie de l'électorat musulman¹³. Le néo-eurasisme est passé d'une sorte d'insignifiance politique au rôle

⁹ Janusz *Bugajski*, *op. cit.*, 45.

¹⁰ Didier Chaudet, Florent Parmentier, Benoit Pélopidas, *L'empire au miroir: Stratégies de puissance aux Etats-Unis et en Russie*, (Genève: Librairie DROZ, 2007), 14.

¹¹ Marlène Laruelle, *La quête d'une identité impériale. Le néo-eurasisme dans la Russie contemporaine*, (Paris: Éditions Pétra, 2007), 12.

¹² *Ibidem*, 58.

¹³ D. Chaudet; F. Parmentier; B. Pélopidas, *op.cit.*, 45.

d'idéologues proche du président Poutine, capable à faire une synthèse entre les valeurs eurasiatiques et soviétiques et les exigences de la mondialisation économique.

La politique étrangère de la Russie envers l'espace postsoviétique a été, au moins pendant les premiers années assez manquante de cohérence, fait assez normal vu la déroute post-impériale d'un pays « laissé sans empire », qui était habitué à avoir au cours de son histoire un rôle dominant dans la région. Depuis la dissolution de l'Union soviétique, la politique étrangère de la Russie des années '90, surtout celle de la période d'Eltsine, a semblé se caractériser par son instabilité et par une sorte de confusion. D'abord marquée par l'intention d'ancrer l'Etat russe dans l'Occident, elle manifeste désormais le souci de redéfinir, au travers d'un certain nombre de discours identitaires, la spécificité de la Russie et de privilégier les questions régionales¹⁴. Poutine a eu un rôle très important dans ce sens, en donnant un plus de cohérence à la politique étrangère de la Russie envers son ancienne sphère d'influence. Néanmoins, malgré l'affinité d'Eltsine pour l'Ouest et les problèmes économiques de la nouvelle Fédération Russe de la première moitié des années 90, la plupart des élites politiques et la population ont continué à penser leur pays en stricte liaison au messianisme, à la mission impériale de la Russie, qui vient de l'histoire et de la géographie, dans ce qui était pendant la Guerre Froide sa sphère d'influence et implicitement à sa mission de gardien de l'ordre global. Le départ d'Eltsine, la consolidation du pouvoir de l'Etat et des prix de l'énergie, les considérations sur le déclin de l'hégémonie américaine surtout après 2001 n'ont fait que de donner un plus de substance à ces idées. Néanmoins, à part le fait que le changement de ton de la diplomatie russe de la période poutinienne a masqué parfois la continuité des objectifs de la politique étrangère russe, Poutine agit d'une manière qui attire et convainc même plusieurs eltsinistes¹⁵.

En fait, le nouveau ton est plutôt déterminé par le changement de circonstances que par le changement d'objectifs. « Même si Poutine n'avait pas été président de la Fédération Russe, la Russie aurait été essentiellement poutiniste pour plus d'une décennie. »¹⁶ Donc, la politique de Poutine, qui mélange des tendances néo soviétiques à celles post soviétique, la relation cordiale avec les Etats Unis et l'Union Européenne aux actions qui sont perçues de l'Occident comme signes de nationalisme, d'expansionnisme

¹⁴ Caroline Ibos-Hervé, « Les diplomates russes et la politique étrangère », Les études de CERI, Octobre 2004, no. 32, 3, <http://www.ceri-sciencespo.com/publica/etude/etude32.pdf>, accessed le 12 Mars 2012.

¹⁵ Nicole Jackson, *Russian Foreign Policy and the CIS*, (London: Routledge, 2003), 9.

¹⁶ Janusz *Bugajski, op cit., 56.*

agressif et du néo impérialisme, comme les événements de 2008 de Géorgie, est plutôt le résultat de la nécessité historique, que de la personnalité même de Poutine. Donc, il s'agit ici de la « nécessité historique » dont parlait Gramsci. En paraphrasant, on peut affirmer que, pour que les élites politiques d'un certain temps et d'un certain pays puissent agir d'une certaine manière, ils doivent exister des conditions nécessaires et suffisantes, qui viennent de « la structure de nécessité », créée par « les gestes répétées de l'histoire ».

Donc, après s'être manifesté d'une manière latente au début des années 90, le syndrome de la grandeur impériale est revenu avec une nouvelle intensité à la moitié des années 90 et à jouer un rôle majeur dans la politique extérieure et intérieure.¹⁷

Dans la perspective de donner cohérence à la politique étrangère de la Russie envers l'espace postsoviétique, Poutine a essayé de développer une identité nationale plus puissante, qui aurait comme but le besoin de remplir le vide laissé par le soviétisme éradiqué et en même temps de combattre le séparatisme. Même le retour à un exécutif fort pourrait être considéré comme la redécouverte d'une valeur russe traditionnelle. En même temps, la politique de Poutine, « d'abord la Russie » était aussi une réaction à ce qu'avait été perçu comme l'échec de l'occidentalisation. Poutine a fait appel au concept de la grandeur de la Russie pour créer l'image de leader puissant, pour mobiliser l'opinion publique et les forces politiques opposées. Par exemple, dans un discours de 2000, il a promis de rendre à la Russie son ancien statut de grande puissance¹⁸.

Donc, l'idée impériale n'a pas disparu pendant les deux mandats de Poutine. Ses actions suggèrent qu'il n'y a pas une grande rupture entre la politique étrangère de la Russie du passé et celle de la période de Poutine, qui établit une liaison entre l'influence de son pays dans son ancien empire et le redressement de ses positions dans la vie internationale, l'amélioration de la première ayant une influence sur la deuxième. Dans ce but, son objectif est de trouver des alliés de CEI qui ne viennent pas à l'encontre de sa politique extérieure et qui ne soutiennent pas la politique des Etats Unis. Dans la définition de la politique étrangère de la Russie envers les pays postsoviétique, la compétition entre les diverses puissances est resté un élément important. Ce fait a à la base « une mentalité

¹⁷ Vladimir Shlapentokh, "Is the Greatness Syndrome Eroding?", *Washington Quarterly* 25, no.1, 2002, 132, http://muse.jhu.edu/login?uri=/journals/washington_quarterly/v025/25.1shlapentokh.pdf, accessed le 12 Mars 2012.

¹⁸ "Prezidentelskoe Poslanie Federalnomu Sobraniu" (Le message présidentiel envers l'Assemblée Fédérale), *Rossiiskaia Gazeta*, Moscou, 11 juin 2000, apud Stanislav Secrieru, *Rusia dupa imperiu: între regională și custode global*, (Bucuresti: ALL, 2008), 67.

d'assise expansionniste »¹⁹, conformément à laquelle l'Etat russe et son peuple doivent être protégés contre les influences politiques, militaires, économiques, culturelles qui l'envahissent de partout. L'expansion de l'Europe vers l'Est, le déploiement des troupes américaines dans l'Asie Centrale, l'influence américaine dans le Caucase et celle chinoise dans l'Asie Centrale, le besoin accru d'énergie et d'infrastructures pour la transporter se sont combinés pour renforcer la signification stratégique de la région pour la Russie.

Néanmoins, même la Russie de Poutine a cherché à avoir des relations de coopération avec l'Occident, tandis qu'elle a exercé une domination dans CEI. Le paradoxe est que plus la Russie cherchait à établir une hégémonie dans la région, plus qu'il était difficile que la Russie soit perçue comme une puissance crédible et responsable au niveau international. Dans ce sens, pendant l'invasion de Géorgie de 2008 « Moscou a démontré pour la première fois dès la fin de l'Union Soviétique que sur certaines conditions, elle était capable d'ignorer l'opposition d'autres puissances pour soutenir) ce qu'elle percevait comme ses intérêts. »²⁰

Néanmoins, il y a normalement certains changements dans la politique extérieure de la Russie postsoviétique envers son ancienne sphère d'influence. Selon Igor Ivanov, « malgré le fait que les facteurs militaires jouent encore un rôle important pour un Etat –la Russie étant incluse –, ils sont souvent remplacés par des instruments économiques, financiers, intellectuels et informationnels d'influence sur les partenaires et les opposants. »²¹ Plus largement, on assiste peut-être à un tournant dans la politique extérieure de la Russie : le passage d'un mode révolu de contrôle direct à des formes de contrôle indirect, même si elle utilise les « conflits gelés » (en particulier en Transnistrie, Abkhazie et Ossétie du sud) pour maintenir une présence militaire pesant sur les rapports entretenus avec la Moldavie et la Géorgie. A l'avis de nombreux observateurs, sa croissance économique lui permet également d'être présente au travers de ses investissements; l'économie serait en passe de supplanter le militaire, la Russie utilisant des leviers économiques pour affirmer ses intérêts dans cette zone, donc au but politique. La Russie utilise à plein non seulement son potentiel énergétique (pétrole, gaz et énergie nucléaire), mais aussi son contrôle des voies d'exportation du gaz ou du pétrole. De ce

¹⁹ Janusz Bugajski, *op. cit.*, p. 21.

²⁰ Jeffrey Mankoff, *Russian Foreign Policy: the return of great power politics*, (London: Oxford University Press, 2009), 12.

²¹ Igor Ivanov, "International Security in the Age of Globalization", *Russia in Global Affairs*, January/March 2003, vol. I, no. I, 44 – 45.

point de vue, Moscou continue à utiliser les infrastructures de transport comme levier d'influence, sans doute un des outils les plus efficaces à sa disposition.

Deux autres vecteurs d'influence ne doivent pas être négligés, la sphère de l'information et la langue russe, qui lui permettent d'exercer une forme de *soft power* dans un espace culturel basé sur la langue russe. La Russie peut toujours s'appuyer sur un certain nombre de moyens d'information (télévision, radio, journaux, magazines, serveurs d'accès à internet et livres) au sein de l'espace postsoviétique. Si la période Eltsine s'est caractérisée par une inaction dans le domaine linguistique et culturel, au cours des dernières années, les autorités russes ont pris conscience de l'importance de leur langue comme vecteur d'influence. Il faut remarquer que le nombre des personnes de CEI qui prennent le russe pour leur langue maternelle dépasse le nombre des Russes ethniques (Ukraine, Kazakhstan, Ouzbékistan, Moldavie etc.), fait symptomatique pour les empires²².

Cela ne signifie pas que les non-Russes qui considèrent le russe leur langue maternelle ne sont pas nationalistes ou anti Russes. Simplement, la structure de la langue est quelque chose dont on n'a pas le discernement. Justement comme Gramsci considérait que l'hégémonie culturelle oriente la conscience de l'homme dans certaines directions et l'empêche de se rendre compte de certains faits, la langue agit au niveau de l'inconscient. Cette prise en compte de la part de la Russie sur l'importance de la langue dans la domination mène, par conséquent, aux actions de *lobbying* auprès des gouvernements de la CEI pour le maintien ou la réintroduction du russe comme langue étrangère dans l'ensemble du système scolaire, tout en veillant à l'existence de filières de formation en russe dans tous les domaines. Ce double objectif se traduit par l'envoi de manuels scolaires et la formation gratuite en Russie des enseignants de russe. Par ailleurs, dans l'enseignement supérieur, le système russe continue à attirer des étudiants des ex-républiques soviétiques, certains y voyant un point de passage vers l'Union européenne ou les Etats-Unis.

Du point de vue politique, la Russie a été active à soutenir les régimes et les élites politiques amicaux de CEI (par exemple, la candidature de Yanukovici d'Ukraine, le

²² [Georgii Ilich Mirskii On ruins of empire: ethnicity and nationalism in the former Soviet Union](#), (New York: Greenwood Press, 1997), 80.

régime d'Aleksandr Lukashenco de Belarus et celui d'Askar Akees de Kirgizstan), à encourager les séparatistes régionaux dans le contexte des si nommés « conflits gelés ».

Donc, la Russie essaie de rétablir un bloc historique, parce que comme disait Gramsci, « aucune structure n'avouera jamais qu'elle est dépassée »²³. En combinant les moyens, les formes de soft power, en unifiant les sphères apparemment distinguées de l'économie, de la culture, de la langue, des médias, du militaire et politique, elle essaie de garder sous son influence son « étranger proche ».

À part toutes les formes de soft power employées, l'invasion de la Géorgie a démontré que la Russie garde le hard power comme option dans CEI. Dans ce sens, selon la grille d'analyse néo gramscienne, le recours à la force de la Russie dans la Géorgie en 2008 montre justement le déclin de l'hégémonie culturelle dans la région, parce que si elle continuait à exercer une hégémonie, elle n'aurait pas besoin d'utiliser la force armée pour assurer la concordance des actions des pays qu'elle domine avec sa volonté.

Vu les troubles identitaires de la Russie postsoviétique, la nostalgie post-impériale, accompagnée des élans néo-impériaux, la difficulté de définir l'Etat-nation russe, le retour à l'ancienne dispute entre les slavophiles et les occidentaux, les impérialistes et les nationalistes, la condamnation du passé soviétique dont la Russie a été la première victime et son admiration, la Russie ne peut pas exercer une hégémonie culturelle dans un espace, universaliser sa culture et son identité, si elle-même ne peut pas définir cette identité. Si le communisme donnait l'apparence de la cohérence, dépourvue d'idéologie, la Russie reste toujours à la recherche d'une identité.

²³ Antonio Gramsci, *Lettres de prison*, (Paris: Gallimard, 1974), 235.

BIBLIOGRAPHIE

1. **Brzezinski, Brzezinski**, *The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives*, New York, Basic Books, 1997
2. **Bugajski, Janusz, Pacea rece**. *Noul imperialism al Rusiei*, Editura Casa Radio, Bucuresti, 2005
3. **Chaudet, Didier, Parmentier, Florent, Pélopidas, Benoit**, *L'empire au miroir: Stratégies de puissance aux Etats-Unis et en Russie*, Genève, Librairie DROZ, 2007
4. **de Tinguay, Anne**, *Moscou et le monde. L'ambition de la grandeur: une illusion?*, Paris, Editions Autrement, 2006
5. **Gramsci, Antonio**, *Lettres de prison*, Paris, Gallimard, 1974
6. **Ibos-Hervé, Caroline**, « Les diplomates russes et la politique étrangère », *Les études de CERi*, Octobre 2004, no. 32, p.3, <http://www.ceri-sciencespo.com/publica/etude/etude32.pdf>
7. **Ivanov, Igor**, "International Security in the Age of Globalization", *Russia in Global Affairs*, January/March 2003, vol. I, no. I
8. **Jackson, Nicole**, *Russian Foreign Policy and the CIS*, London, Routledge, 2003
9. **Laruelle, Marlène**, *La quête d'une identité impériale. Le néo-eurasisme dans la Russie contemporaine*, Paris, Éditions Pétra, 2007
10. **Mankoff, Jeffrey**, *Russian Foreign Policy: the return of great power politics*, Oxford University Press, 2009
11. **Mirskiï, Georgii Ilich**, [On ruins of empire: ethnicity and nationalism in the former Soviet Union](#), New York, Greenwood Press, 1997
12. **Puchala, Donald**, "The History of the Future of International Relations", in *Ethics and International Affairs*, 1994, no. 8, <http://www.jstor.org/pss/222690>
13. **Roy, Olivier**, *New Central Asia: The Creation of Nations*, New York, New York University Press, 2005
14. **Shlapentokh, Vladimir**, "Is the Greatness Syndrome Eroding?", *Washington Quaterly* 25, no.1, 2002, p. 132, http://muse.jhu.edu/login?uri=/journals/washington_quarterly/v025/25.1shlapentokh.pdf
15. **Zimmerman, William**, *The Russian People and Foreign Policy: Russian Elite and Mass Perspective, 1993 – 2000*, Princeton, Princeton University Press, 2002

THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF COACHING - A LONG TERM INVESTMENT OF MODERN MANAGEMENT

ENESCU Camelia*

ABSTRACT

OVER THE PAST TWO DECADES, CHANGING THE MANAGEMENT STYLE HAS BECOME A NECESSITY IN ORDER TO REACH EFFICIENCY, IN THE FACE OF NEW SOCIAL AND ECONOMIC DEMANDS, AND IN ORDER TO BUILD A NEW VALUE-ORIENTED ORGANIZATIONAL STRUCTURE. THE FOCUS HAS SHIFTED FROM ORDER AND CONTROL TO MANAGERIAL BEHAVIORS BUILT ON THE PRINCIPLES OF HIGHLY ACCOMPLISHED COACHING.

THE AGE OF INFORMATION HAS TRIGGERED GREAT CHANGES AT MANAGERIAL LEVEL, DUE TO NEW DEMANDS OF THE LABOR FORCE, GENERATED BY A NEW WAY OF PERCEIVING WORK IN BALANCE WITH THE INNER ASPIRATIONS OF EACH INDIVIDUAL. THUS, THE MANAGEMENT HAD TO TAKE ON A NEW ESSENTIAL TASK: TO INSURE ORGANIZATION CONDITIONS AND MODUS OPERANDI SO THAT PEOPLE CAN REACH THEIR OWN TARGETS BETTER, BY STEERING THEIR OWN EFFORTS COMPARED TO THE TARGETS OF THE ORGANIZATION. THE MOTIVATION, THE POTENTIAL FOR DEVELOPMENT, THE CAPACITY TO ASSUME VARIOUS RESPONSIBILITIES, THE AVAILABILITY TO DIRECT THE BEHAVIOR TOWARDS THE TARGETS OF THE ORGANIZATION- ALL OF THESE EXIST IN PEOPLE. IT IS NOT THE MANAGEMENT THAT PLACES THEM THERE, BUT IT IS THE RESPONSIBILITY OF THE MANAGEMENT TO ENABLE PEOPLE TO ACKNOWLEDGE AND DEVELOP THESE HUMAN FEATURES INSIDE PEOPLE THEMSELVES. THEREFORE, PERCEIVING THE MANAGEMENT AS A COACH, AND AS CREATOR OF THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF COACHING, IS A NEW PARADIGM OF MANAGEMENT.

KEYWORDS: *COACHING, MODERN MANAGEMENT, ORGANIZATIONAL CULTURE OF COACHING, ACHIEVEMENT OF OBJECTIVES.*

Introducere

De la identificarea sa ca profesie distinctă, în anii 1980, coaching-ul a cunoscut multe definiții și explicații, una dintre cea mai sugestivă fiind însă dată de Philip Rosinski: „*Eu definesc coachingul ca arta de a facilita eliberarea potențialului oamenilor pentru a*

atinge semnificativ obiective importante.”

1

Conceptul de coaching are însă la bază o serie de instrucțiuni² menite a face procesul în sine posibil, instrucțiuni care îl autodefinesc :

- Menținerea încrederii în potențialul uman.
- Plasează metoda lui Socrate³, în nucleul unui coaching de calitate.
- Acceptarea și sublinierea existenței alegerii și adoptarea responsabilităților pentru una dintre variantele alese și acțiunile ce decurg din ea.

O prima lucrare ce a abordat managementul din perspectiva coaching-ului, având confirmarea necesității schimbării modului de abordare a conceptului de management a fost susținută de Evered și Selman în toamna anului 1989 în lucrarea „Coaching and the Art of Management”⁴. Autorii susțineau că o nouă paradigmă în management este perceperea managerului ca un coach și ca un creator al culturii de coaching. Cultura clasică de management (bazată pe intenția de a-i controla pe ceilalți) este contrastantă față de o cultură orientată către acțiune, având la baza coaching-ul, o cultură de management bazat pe intenția de a îi împuternici pe ceilalți către acțiune. Coaching-ul surprinde competențele ce permit oamenilor să tranzitioneze propria gândire de la paradigma tradițională de control și emiterea de sarcini executorii către paradigma de recunoaștere și responsabilizare a oamenilor. Este stimulat parteneriatul dintre manageri și angajați, iar managementul efectiv este în esență o artă de a atinge obiectivele prin intermediul oamenilor⁵.

De obicei coaching-ul este perceput ca un nou venit pe piața dezvoltării resurselor umane și a susținerii calitative a condițiilor de viață, iar domeniul coaching-ului ca și arie distinctă de studiu pare a fi încă tânără. Adesea domeniul sportului este menționat ca o sursă a dezvoltării coaching-ului în contextul său ne-sportiv. Una dintre publicațiile cu un

¹ Rosinski Ph., *“Coaching Across Cultures: New Tools for Leveraging National, Corporate, and Professional Differences”*, Nicholas Brealey Publishing, London, 2003, p.4.

² Rock, D., Page, L.J., *„Coaching with the brain in mind. Foundations for practice.”*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2009, p.41

³ Overholser, J.C., *„Elements of the Socratic method: V. Self-improvement”*, Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, Vol 33(4), 1996, pp549-559

***Doctorand, Universitatea Valahia din Târgoviște**

⁴ Evered, R.D., Selman, J.C., *Coaching and the Art of Management*, Organizational Dynamics 18(2), Autumn 1989, pp. 16-32;

⁵ Shaw, D.G., Schneier, C.E., Beatty, R.W., Baird, L.S., *„The performance, measurement, management, and appraisal sourcebook”*, Human Resource Development, 1995, pp.194-195;

succes incontestabil a fost lansată de antrenorul de tenis englez W.Timothy Gallwey în 1974, „The Inner Game of Tennis”, prin intermediul acestei lucrări fiind abordată tema transferului coaching-ului din cadrul sportului în situațiile manageriale⁶. Teoria sa de coaching a fost bazată pe descoperirile sale personale referitoare la ceea ce generează „performanțe de vârf” în cadrul întregului proces de „joc”. Parafrazând prima sa lucrare de succes autorul a reeditat și completat atât această versiune în anii următori, 1984, 1986, 1988 și 1997, în diverse alte ediții însă în baza aceluiași principii a mai lansat o altă serie de volume precum: The Inner Game of Work (2000), The Inner Game of Music (1987), The Inner Game of Golf (2010), The Inner Game of Stress: Outsmart Life’s Challenges and Fulfill Your Potential (2009).

Unul dintre părinții coaching-ului cu aplicabilitate în organizații este Sir John Whitmore iar prin lucrarea „*Coaching for Performance. GROWing People, Performance and Purpose*”, lansată pentru prima dată la Londra în 1992 și apoi reeditată într-o serie de alte 3 ediții de succes, acesta include explicit coaching-ul în cadrul procesului de management, evidențiindu-l ca o altă modalitate de abordare a managementului, ce îi conferă avantajul eficienței. Whitmore însă nu exclude eficiența procesului de coaching și în afara organizației, evocând procesul de coaching util în explorarea „*teritoriului pentru propria persoană, fiind imposibilă înfățișarea unei hărți cu varietate infinită de peisaje de interacțiune umană. Bogăția acestor peisaje poate transforma managementul într-o formă de artă cu caracter personal și unic de a decora, a aprecia și a ne bucura de locul de muncă.*” Sir Whitmore susține perceperea managerului ca un suport în exercitarea activității profesionale și nu a o amenințare, fapt ce schimbă complet imaginea clasică a managerului de până atunci. El analizează comportamentul șefului clasic și efectele acestui comportament la nivelul lucrătorului în cadrul procesului tradițional de management, evidențiind polaritatea efectelor stilului autoritar de management clasic. În același timp evidențiază poziționarea subordonatului ce devine conștient de fiecare aspect al sarcinii sale și a acțiunilor necesare a fi adoptate, fapt ce îi conferă acestuia claritatea confirmării succesului, motiv pentru care își asumă responsabilități, în cadrul aplicării noului stil de

⁶ Gallwey, W.T., *The Inner Game of Tennis: The Classic Guide to the Mental Side of Peak Performance*, Random House, 1997

management, îmbogățit cu coaching. Astfel, „*coaching-ul prevede un control real nu iluzoriu pentru manager și prevede o responsabilitate reală, nu iluzorie subordonatului*”.⁷

Un element esențial în exercitarea procesului de coaching, la nivelul organizației sau individual, în atingerea de obiective cu referire la viața privată sau obiective ale organizației a fost surprins și abordat de Philippe Rosinski în anul 2003 în cartea „*Coaching Across Cultures: new tools for leveraging national, corporate, and professional differences*”. Astfel, Rosinski abordează interacțiunea dintre elementele coaching-ului și conceptul de cultură, evocată uneori prin elemente specifice naționale sau diverse tipologii de grupuri culturale, fie ele profesii, particularități naționale sau elemente corporatiste. El remarcă că poziția indivizilor într-un anumit context este puternic influențată de orientarea culturală a acestora, orientare culturală reflectată prin „*înclinația de a gândi, de a simți, sau de a acționa într-un mod ce este determinat cultural*”⁸. În schimb, orientarea spre un pol cultural nu implică faptul că persoana nu va expune comportamente asociate cu polul opus⁹. Rosinski elaborează un cadru de orientare culturală (COF™) cuprinzător, dezvoltat pe baza unei lungi colaborări cu o serie de interculturaliști și antropologi, cadru a cărui dimensiuni au o relevanță directă în exercitarea coaching-ului.

O noua lucrare de anvergură a fost editată de Philippe Rosinski în 2010, numită „*Global Coaching: an integrated approach for long-lasting results*”, o abordare holistică, care invită la multiple perspective interconectate pentru a facilita declanșarea potențialului uman față de preocupările semnificative. Autorul examinează perspectivele dintr-o gamă largă, de la fizic la spiritual, abordând și perspectivele managerială, psihologică, politică sau culturală. În viziunea sa coaching-ul global ne permite să ne încercăm cu putere și responsabilitate și astfel să generăm o viață mai bună atât pentru noi înșine cât și pentru ceilalți, să identificăm o nouă semnificație și bucurie în ceea ce facem.

Percepția coaching-ului în organizații: de la relaționare la manageriat

Referindu-se cu precădere la beneficiile auto-conștientizării, în anul 2000, Perry Zeus și Suzanne Skiffington editează lucrarea „*Coaching în organizații. Ghid Complet*”,

⁷ Whitmore, J., *Coaching for Performance: GROWing Human Potential and Purpose. Editia a 4-a*, Nicholas Brealy Publishing, Londra, 2009, pp.5, 20-24

⁸ Rosinski, Ph., *Coaching Across Cultures: new tools for leveraging national, corporate, and professional differences*, Nicholas Brealey Publishing, London, p.51

⁹ Palmer, S., McDowall, A., *The Coaching Relationship: Putting People First*, Taylor & Francis, 2010, p.130

evidențiind auto-conștientizarea ca o funcție capacitate de coaching și rolul său în diverse contexte de coaching din cadrul organizației¹⁰. În decursul lucrării ei descriu cum această capacitate poate fi dezvoltată cu ajutorul unor instrumente și mecanisme de diagnosticare a feedback-ului. Aceeași temă este dezvoltată de Skiffington și Zeus cu doar trei (3) ani mai târziu, în lucrarea „Behavioral coaching”, în care aceeași autori argumentează necesitatea sprijinirii clientului să „devină răsplătit de propria sa structură de interpretare situațională, unică fiecarui individ”¹¹, fiind astfel dezvoltată automotivarea, stările emoționale devenind mai explicite, dezvoltând înțelegerea și conștientizarea atenției către răspunsurile automate.

Skiffington & Zeus au alocat o atenție deosebită buclei de feedback, prin descrierea a trei pași din totalul celor 7 etape de coaching, respectiv, culegerea de date, măsurarea și evaluarea.

O relatare fidelă a comportamentelor observate după atingerea obiectivelor și dezvoltarea efectuată în baza unui plan de acțiuni a fost efectuată inițial de Flaherty, propunând și un proces de autodezvoltare aplicat practicianului de coaching pe baza autoevaluării sale. Autorul descrie însăși existența ca o piramidă compusă din trei domenii: auto-gestionarea, percepută ca și baza piramidei datorită sprijinirii celorlalte domenii pe aceasta, relaționarea cu ceilalți, evenimentele și faptele. Pentru fiecare dintre aceste domenii el identifică calitățile și abilitățile necesare pentru a atinge excelența în fiecare dintre acestea, amintind însă că adesea avatajele unui domeniu sunt folosite pentru a acoperi slăbiciuni ale altui domeniu, funcție de perspectiva fiecarui individ de dobândire a satisfacției și a eficienței dorite¹².

Flaherty susține că în organizații, coaching-ul este destinat lucrului cu oamenii, motiv pentru care aceștia devin mai competenți și motivați, fapt ce va genera o contribuție mai valoroasă a acestora în cadrul organizației și a înțelegerii cu privire la munca desfășurată în cadrul organizației.

În anul 2000, Richard Kilburg susține că abordările moderne de dezvoltare ale organizației și practica coaching-ului se bazează în principal pe fundamente conceptuale ale teoriei generale a sistemelor, așa cum sunt ele aplicate organizațiilor și

¹⁰ Zeus P, Skiffington S., *Coaching in organizații. Ghid complet*, Editura Codecs, București, 2008, pp.247-260

¹¹ Skiffington, S., Zeus, P., *Behavioral coaching: how to build sustainable personal and organizational strength.*, McGraw-Hill, Sydney, 2003, pp.24

¹² Flaherty, J., *Coaching: Evoking Excellence in Others*, third edition, Routledge, Boston, 2010, pp.60-81

comportamentului uman și intervențiile bazate pe această abordare includ adesea o diagnoză organizațională, un proces de consultare, schimbări socio-tehnice și structurale, alcătuirea echipelor, coaching și alte tehnologii de formare¹³.

Concentrându-se pe executive coaching, Kilburg o descrie unic, ca o competență emergentă în practica de consultare, unde metode tradiționale de dezvoltare organizatorică, educația adulților, cursuri de management, psihologie industrial-organizațională, și abilități generice de consultare sunt amestecate împreună pentru a dezvolta subdiscipline. El a integrat abordări sistemice și psihodinamice în practicarea coaching-ului și a consilierii cu aplicabilitate în lumea reală. Prin aplicarea teoriilor psihodinamice în exercitarea executive coaching, Kilburg susținea ca evenimentele, sentimentele, convingerile și modelele de comportament ce nu sunt incluse în sfera de conștientizare decizională a managerilor pot fi influențate semnificativ prin adoptarea de decizii pertinente.

Coaching-ul a fost descris ca fiind „în esență direcționat pentru a ajuta reglementarea și direcționarea resurselor interpersonale și intrapersonale existente în vederea atingerii obiectivelor unei persoane”¹⁴ și de obicei își propune să asiste „clientul” pentru a crește performanța prin identificarea obiectivelor, care sunt în concordanță cu valorile lor și transpunerea acestor obiective în acțiuni¹⁵.

Prin urmare, coaching-ul are cu precădere funcții motivaționale și de activare a comportamentului¹⁶, mizează însă pe tendința inerentă a persoanei de a se auto actualiza și urmărește să stimuleze creșterea potențialul existent în interiorul acelei persoane.

Indiferent însă de tipologia coaching-ului, premisa fundamentală ce determină însăși desfășurarea procesului, este aceea că *“fiecare dintre noi are deja în sine toate resursele pentru a atinge obiectivele pe care le dorește, dar nu reușește să le acceseze din cauza unei serii de credințe limitative și blocaje de gândire”*¹⁷.

¹³ Kilburg, R.R., *Executive Coaching: Developing Managerial Wisdom in a World of Chaos*, American Psychological Association, Washington, 2000, pp.21, 246

¹⁴ Stober D.R., Grant A.M., *Evidence Based Coaching Handbook: Putting Best Practices to Work for Your Clients*, John Wiley&Sons Inc, New Jersey, 2006, pp.51-59

¹⁵ Zeus P, Skiffington S., *Coaching in organizații*. Ghid complet, Editura Codecs, București, 2008

¹⁶ Ives, Y. , *What is ‘coaching’? An exploration of conflicting paradigms*. International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring, Vol.6, No.2, August 2008, pp.100-113

¹⁷ Medicina B., *Nehotărârea reduce șansele de succes*, Psihologia Azi, Iulie 2008

Oportunități principale ale aplicării coaching-ului

Procesul de coaching este în “esența sa o conversație, un dialog între client și antrenor”¹⁸ afirma președintele Institutului European de Coaching, Gerard O’Dovan. Într-un context productiv, orientat către rezultat, coaching-ul implică antrenarea accesării și fructificării cunoștințelor deținute, prin derularea unei analize cursive cu ajutorul unei serii de întrebări, formulate sau nu anterior, de către ‘client’. Prin intermediul acestora, este definit adesea însăși obiectivul real al procesului de coaching.

Un element definitoriu în derularea procesului de coaching și în egala măsură de rezultatul procesului îl reprezintă însăși originalitatea sa, strict dependentă de fiecare caz în parte, în funcție de subiecții ce derulează însăși procesul și este redat de ‘spiritul coaching-ului’ menit să insuflă încrederea în eficacitatea clientului și capacitatea stabilirii și atingerii de obiective.

Principiile de bază ale coaching-ului și îndemânarea, incluzând ascultarea și tehnica de a pune întrebări, alături și multe alte principii promovate deja de autorități de prestigiu în coaching, precum Robert Hardgrove¹⁹, Frederic Hudson²⁰, Sir John Whitmore și Mary Bath O’Neill²¹, au fost articulate într-o multitudine de feluri. Toate aceste principii au fost concentrate în dezvoltarea și performanțele coachi-lor nu în “*percepția unei probleme de a fi rezolvate ci ca o cale către creștere interioară și schimbare*”²².

O întrebare firească: De ce este coaching-ul atât de popular astăzi? În epoca contemporană, oamenii se confruntă cu un întreg complex de provocări și frământări atât în viața privată cât și în cea profesională. Adesea ei se confruntă cu blocaje generate de modul de a gândi sau simți față de ei înșiși sau față de anumite elemente cu privire la viața sau munca lor. Coaching-ul pretinde că găsește calea intrinsecă fiecărei persoane sau organizații să depășească aceste sincope.

Orice proces de coaching, are la bază o relație dintre două părți considerate egale, similar unui contract, ce are ca obiect atingerea unui obiectiv. Cele două părți, clientul și

¹⁸ Florea, L., Interviu: Gerard O’Donovan: Mai aveți de așteptat între 2 și 5 ani până să înțelegeți coachingul, Ziarul Financiar, 17 martie 2008

¹⁹ Hargrove, R., *Masterful Coaching (third edition)*, John Wiley&Sons, San Francisco, 2008

²⁰ Hudson, F., *The handbook of coaching: a comprehensive resource guide for managers, executives, consultants, and human resource professionals*, Jossey-Bass Publishers, 1999

²¹ O’Neil M.B., *Executive Coaching with Backbone and Heart: A Systems Approach to Engaging Leaders with Their Challenges (2nd edition)*, John Wiley & Sons, San Francisco, 2007

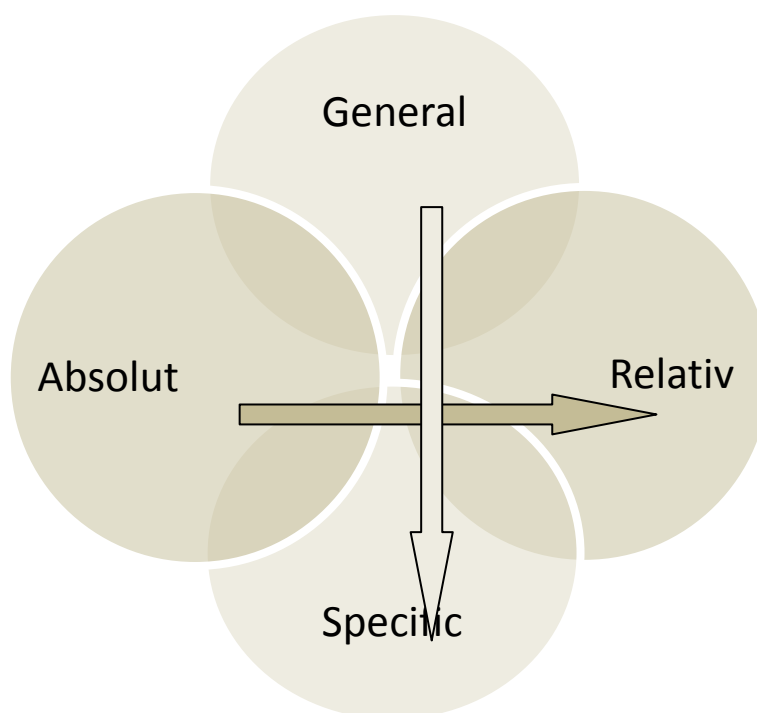
²² Ting, S., Scisco, P., *The CCL Handbook of Coaching: A Guide for the Leader Coach (J-B CCL (Center for Creative Leadership))*, John Wiley&Sons, San Francisco, 2006, p.16.

coach-ul, pot îmbrăca diverse forme: persoane individuale sau grupuri. Procesul in sine de coaching, ca orice relație, are un set de caracteristici dinamice, “*reguli în permanentă schimbare, care determină modul cum se comportă indivizii din relație unul față de celălalt*”²³

Similar oricărei profesii, practicarea coaching-ului are la bază unele principii morale. De exemplu un set complet al regulilor care definesc deontologia profesională de coach a fost stabilită de Federația Internațională de Coach (ICF). Acestea însă nu se referă la modalitatea de a acționa în fața situațiilor specifice. O modalitate de abordare a comportamentului moral în cadrul unei relații de coaching a fost expusă de Tim Halborn și Nick le Force, prin analiza comportamentelor în 2 axe: general – specific, absolut – relativ²⁴ (figura 1). Modalitatea de gândire cu privire la etica exercitării coaching-ului are două abordări: de la general la specific și de la absolut la relativ.

Figura 1. Analiza comportamentelor în cadrul unei relații de coaching

Sursa: Halborn T., L Force N., 2008, p.27

²³ Hardingham A., Breaeley M., Moorhouse A., Venter B., Coaching pentru un coach. Dezvoltare personala pentru specialistii in dezvoltare personala., Editura Codecs, Bucuresti, 2007, p. 107.

²⁴ Halborn T., L Force N., Right or Wrong, *Applying ethical guidelines to real situations*, Choice Magazine, Vol.4, Nr.3, 2008, p.27

General - unele reguli în exercitarea coaching-ului sunt universal valabile.

Specific – reguli specifice se aplică doar în situații speciale.

Absolut – principiile etice și regulile de bază nu ar trebui nicicând violate

Relativ – aceste reguli se schimbă în funcție de context

Coaching-ul poate fi caracterizat de unele principii, care îl și diferențiază de alte discipline, aparent similare. În funcție de tipul coaching-ului sau de domeniu, aceste principii pot suferi completări sau adaptări specifice²⁵:

- Clientul (subiectul transformării) este perceput ca pe o resursă capabilă și nu disfuncțională, având resurse de a rezolva problemele sale. Clientul este cel care va decide dacă va folosi sau nu cunoștințele dobândite;
- Cel ce dorește schimbarea este clientul. O eventuală recomandare a celei de a treia părți (de ex. organizația sponsor) trebuie considerată inițial cu prudență;
- Accentul se pune pe proces. Ordinea de zi pentru începutul procesului se va face funcție de opțiunea clientului;
- Relația de lucru dintre client și antrenor este egalitaristă, de colaborare²⁶.
- Rolul antrenorului este de a asista clientul în dezvoltare, a îl lăsa pe subiect să fie cheia inventivității și a identificării răspunsului potrivit întrebărilor sale. Intervenția și comportamentul antrenorului se va rezuma la formularea întrebărilor fără a da sfaturi concomitent cu observarea feedback-ului ce va constitui baza în viitoarele intervenții în procesul de coaching;
- Antrenorul va furniza structura, îndrumare și sprijin pentru a ajuta subiectul în evaluarea situației prezente, în stabilirea obiectivelor relevante și realiste;
- Antrenorul îl ajută pe subiect în conștientizarea nevoii de dezvoltare și învățare iar la finalul procesului de evaluare a progreselor și gestionarea responsabilităților;
- Coachingul se adresează întregii persoane: cu experiențele sale trecute, a sistemului de valori, a sumei de experiențe dar și a capabilităților necesare pentru îmbunătățirea acestora²⁷.
- sumei de experiențe dar și a capabilităților necesare pentru îmbunătățirea acestora.

²⁵ van Kessel, L., *Coaching, a field for professional supervisors?*, Pregledni Ęlanak, Primljeno, noiembrie 2006

²⁶ Hurd, J.L., *Learning fir life: A phenomenological Investigation into the Effect of Organizational Coaching on Individual Lives*. Doctoral dissertation, Union Institute and University Graduate College

²⁷ Rogers, J. ,*Coaching Skills: A Handbook*. Maidenhead: Open University Press, McGraw-Hill Education.

- Exista o realizare dorita a telurilor specifice și un angajament solid de acțiune planificata²⁸.

Concluzii

În procesul clasic de management accentul este pus pe modalități și tehnici de atingere a obiectivelor de către angajați, fără a se lua în discuție, opinia angajatului cu privire la oportunitatea obiectivului sau implicarea emoțională a acestuia față de obiectiv, ci pe

incentivarea acestora direct sau indirect prin acordarea unor stimulente și nu prin identificarea resurselor deja existente în interiorul fiecăruia.

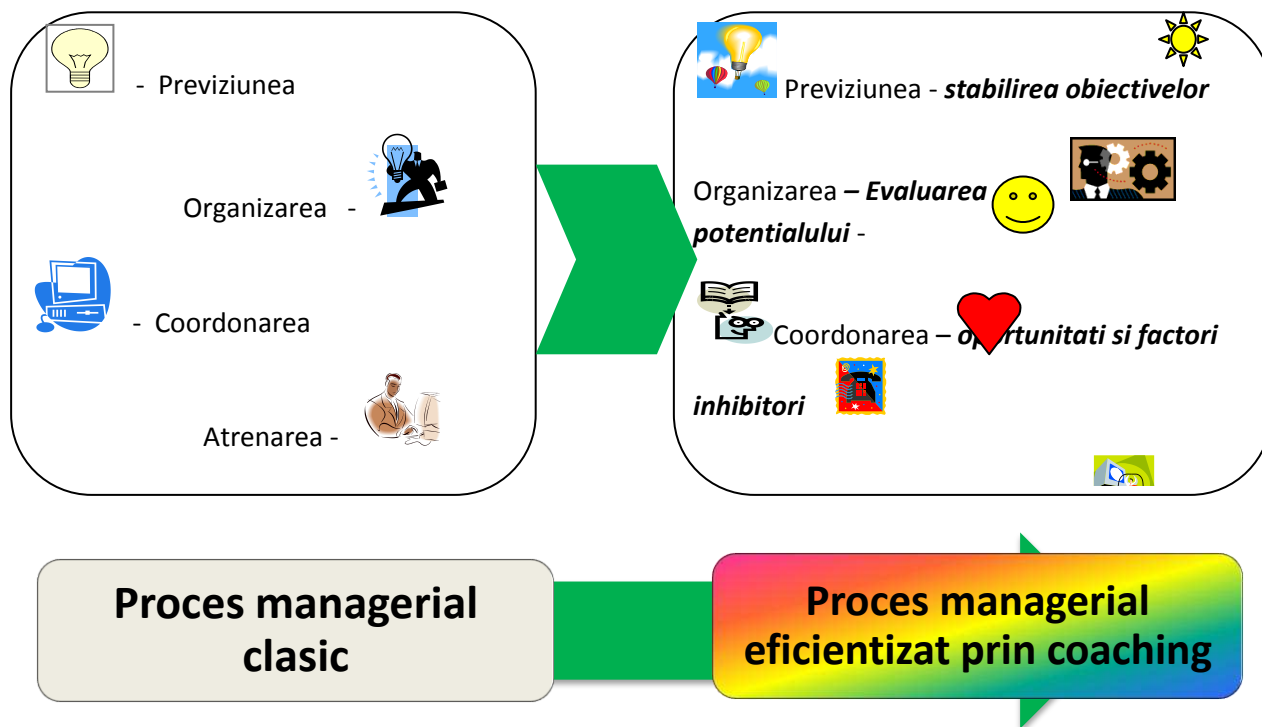
Câteva elemente s-au dovedit a conduce la rezultate de succes în desfășurarea procesului de coaching: încredere, confidențialitate și comunicare în cadrul parteneriatului de coaching, angajament în ascultare, capacitatea antrenorului de a genera întrebări, feedback, capacitatea de autoevaluare și autocunoaștere, capacitatea de a parcurge pașii din planul anterior stabilit, tehnicile de rezolvare a problemelor, rezistența la emoții²⁹.²⁹

O prezentare plastică este reflectată în figura 2 a unui proces clasic managerial comparativ cu un proces managerial eficientizat prin coaching, fără însă a fi abordat factorul timp, datorită aportului ridicat al concentrării față de emoțiile și implicarea afectivă asupra procesului de management îmbogățit cu coaching.

²⁸ Zeus P, Skiffington S., *Coaching în organizații*. Ghid complet, Editura Codecs, București, 2008, p.310.

²⁹ Grant, A. M. *Towards a Psychology of Coaching*. Coaching Psychology Unit, School of Psychology. University of Sydney, 2001

Figura. 2 Analiza comparata a procesului managerial clasic fata de cel eficientizat prin coaching

Una dintre cele mai ascunse “binecuvântări deținute de coaching, este generata de însăși tinerețea și lipsa de tradiție academică”³⁰, ceea ce forțează practicienii sa recurgă la o gama larga de teorii și practici transdisciplinare. Coachingul, ca și mentoringul, caută și adopta metodologii care au la baza un element determinant, inspirația, împletita armonios cu o serie de domenii furnizoare de dovezi precum educația, psihologia, acțiuni de învățare, de sănătate, filozofie, afaceri, soluționarea conflictelor.

Coaching-ul este, fără îndoiala, una dintre cele mai rapide industrii emergente din ultimul deceniu, având o creștere evidentă în aceasta perioada.

Există un potențial pentru profesioniștii în coaching, existând perspective reale într-o larga utilizare a profesiei, comparabila cu cea de contabili sau avocați, deși drumul pentru atingerea acestui stadiu este unul anevoios.

³⁰ Cavanagh, M., Grant, A., *Making the implicit, explicit: Delineating theoretical influences on coaching and mentoring*, International Journal of Evidence-Based Coaching and Mentoring, Vol 3,1, 2007

BIBLIOGRAFIE

1. **Cavanagh, M., Grant, A.**, Making the implicit, explicit: Delineating theoretical influences on coaching and mentoring, *International Journal of Evidence-Based Coaching and Mentoring*, Vol 3,1, 2007
2. **Evered, R.D., Selman, J.C.**, Coaching and the Art of Management, *Organizational Dynamics* 18(2), Autumn 1989
3. **Flaherty, J.**, *Coaching: Evoking Excellence in Others*, third edition, Routledge, Boston, 2010
4. **Florea, L.**, Interviu: Gerard O'Donovan: Mai aveti de asteptat între 2 si 5 ani pana sa înțelegeti coachingul, *Ziarul Financiar*, 17 martie 2008
5. **Gallwey, W.T.**, *The Inner Game of Tennis: The Classic Guide to the Mental Side of Peak Performance*, Random House, 1997
6. **Grant, A. M.** *Towards a Psychology of Coaching*. Coaching Psychology Unit, School of Psychology. University of Sydney, 2001
7. **Halborn T., L Force N.**, Right or Wrong, Applying ethical guidelines to real situations, *Choice Magazine*, Vol.4, Nr.3, 2008
8. **Hardingham A., Breaeley M., Moorhouse A., Venter B.**, *Coaching pentru un coach. Dezvoltare personala pentru specialistii în dezvoltare personala.*, Editura Codecs, Bucuresti, 2007
9. **Hargrove, R.**, *Masterful Coaching* (third edition), John Wiley&Sons, San Francisco, 2008
10. **Hudson, F.**, *The handbook of coaching: a comprehensive resource guide for managers, executives, consultants, and human resource professionals*, Jossey-Bass Publishers, 1999
11. **Hurd, J.L.**, *Learning fir life: A phenomenological Investigation into the Effect of Organizational Coaching on Individual Lives*. Doctoral dissertation, Union Institute and University Graduate College
12. **Ives, Y.** , What is 'coaching'? An exploration of conflicting paradigms. *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring*, Vol.6, No.2, August 2008
13. **van Kessel, L.**, *Coaching, a field for professional supervisors?*, *Pregledni Ėlanak*, Primljeno, noiembrie 2006
14. **Kilburg, R.R.**, *Executive Coaching: Developing Managerial Wisdom in a World of Chaos*, American Psychological Association, Washington, 2000
15. **Medicina B.**, *Nehotărârea reduce șansele de succes*, *Psihologia Azi*, Iulie 2008
16. **O'Neil M.B.**, *Executive Coaching with Backbone and Heart: A Systems Approach to Engaging Leaders with Their Challenges* (2nd edition), John Wiley & Sons, San Francisco, 2007
17. **Overholser, J.C.**, *Elements of the Socratic method: V. Self-improvement, Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, Vol 33(4), 1996
18. **Palmer, S., McDowall, A.**, *The Coaching Relationship: Putting People First*, Taylor & Francis, 2010
19. **Rock, D., Page, L.J.**, *Coaching with the brain in mind. Foundations for practice.*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2009
20. **Rogers, J.** , *Coaching Skills: A Handbook*. Maidenhead: Open University Press, McGraw-Hill Education.

21. **Rosinski Ph.**, Coaching Across Cultures: New Tools for Leveraging National, Corporate, and Professional Differences, Nicholas Brealey Publishing, London, 2003
22. **Shaw, D.G., Schneier, C.E., Beatty, R.W., Baird, L.S.**, The performance, measurement, management, and appraisal sourcebook, Human Resource Development, 1995
23. **Skiffington, S., Zeus, P.**, Behavioral coaching: how to build sustainable personal and organizational strength. , McGraw-Hill, Sydney, 2003
24. **Stober D.R., Grant A.M.**, Evidence Based Coaching Handbook: Putting Best Practices to Work for Your Clients, John Wiley&Sons Inc, New Jersey, 2006
25. **Ting, S., Scisco, P.**, The CCL Handbook of Coaching: A Guide for the Leader Coach (J-B CCL (Center for Creative Leadership)), John Wiley&Sons, San Francisco, 2006
26. **Whitmore, J.**, Coaching for Performance: GROWing Human Potential and Purpose. Editia a 4-a, Nicholas Brealey Publishing, Londra, 2009
27. **Zeus P, Skiffington S.**, Coaching în organizații. Ghid complet, Editura Codecs, București, 2008

SEISMIC RISK ASSESSMENT RELATED ISSUES FOR THE EXISTING MASONRY STRUCTURES ACCORDING TO P-100-92 AND P 100-3/2008 PRACTICE CODES

Ionuț EALANGI¹
Mihai PURCARU²

ABSTRACT: *THE INCESSANT EVOLUTION OF TECHNICAL KNOWLEDGE AND COMPUTATIONAL POWER LED TO PERIODICAL REFORMULATIONS OF THE DESIGN AND BUILDING PRACTICES. THE GOAL OF THIS PAPER IS TO HIGHLIGHT THE EFFECTS OF SUCH A CHANGE ON THE PROCESS OF RISK EVALUATION FOR EXISTING MASONRY BUILDINGS, ACCORDING TO THE LATEST ROMANIAN STANDARDS. FOR THIS PURPOSE, A SIMPLE, UNREINFORCED MASONRY BUILDING IS SUBJECTED TO THE PROCESS OF EVALUATION BY MEANS OF TWO EQUIVALENT METHODS CORRESPONDING TO THE P-100-92 SEISMIC DESIGN CODE AND ITS RECENT VERSION P 100-3/2008 RESPECTIVELY. VERY DIFFERENT RESULTS ARE BEING OBTAINED, EMPHASIZING THE DIFFERENT APPROACH TOWARDS RISK ASSESSMENT IN THE TWO MENTIONED CODES.*

KEYWORDS: MASONRY WALL, RISK ASSESSMENT, VULNERABILITY, ROMANIAN PRACTICE CODES, BUCHAREST

1. Introducere

Zidăria de cărămidă și/sau piatră a fost foarte frecvent folosită de către om de-a lungul istoriei. Un declin în utilizarea acestui material are loc odată cu revoluția industrială, când se inventează cimentul portland (1824) și se rafinează metodele de producție a oțelului. O reorientare a arhitecților și constructorilor către zidărie are loc la începutul secolului 20 când este reconsiderat avantajul prețului mic al acestui material³. În jurul anului 1950 se dezvoltă în Europa și S.U.A. primele norme de proiectare pentru

¹ Doctorand, Universitatea Tehnică de Construcții București (PhD Student, Technical University of Civil Engineering), Facultatea de Construcții Civile, Industriale și Agricole (Faculty of Civil, Industrial and Agricultural Constructions, e-mail: ealangiionut@yahoo.com ;

² Doctorand, Universitatea Tehnică de Construcții București (PhD Student, Technical University of Civil Engineering), Facultatea de Construcții Civile, Industriale și Agricole (Faculty of Civil, Industrial and Agricultural Constructions, e-mail: mihai.purcaru@gmail.com ;

³ Christine Beall, Masonry Design and Detailing, 5th ed. (New York: McGraw-Hill, 2004), 5 ;

structurile din zidărie, la aproape 100 de ani de la primele studii similare asupra pereților de beton⁴. Până atunci clădirile din cărămidă se construiau pe reguli pur empirice⁴. Deși cu o pondere mai mică, cărămida rămâne un material popular și în ziua de azi datorită prețului redus comparativ cu materialele moderne ca betonul și metalul.

Clădirile cu structura din zidărie reprezintă partea cea mai vulnerabilă, din punct de vedere seismic, a fondului construit din România⁵. Foarte multe dintre clădirile vechi de zidărie sunt încadrate în categoria monumentelor istorice⁶. Conservarea acestora este prioritară pentru o societate ce dorește să-și protejeze moștenirea și, totodată, identitatea culturală. Sensibilitatea acestei categorii de structuri se datorează, în particular, introducerii relativ târzie a codurilor de proiectare pentru zidărie, după cum s-a menționat supra. Un alt criteriu, valabil de altfel pentru toate sistemele structurale, îl reprezintă calitatea codurilor de proiectare seismică. Astfel, sunt stabilite în funcție de nivelul de cunoștințe tehnice din perioada de proiectare și construcție a clădirilor clasele de vulnerabilitate (fragilitate) seismică din *Tabelul 1*⁷. Se observă o creștere a vulnerabilității la clădirile mai vechi.

Tabelul 1. Clase de vulnerabilitate (fragilitate) seismică

Intensitate MSK conform hărții de zonare seismică (P-100-92)	Perioada de construcție a clădirii				
	Înainte de 1940	1841 - 1963	1964 - 1977	1978 - 1990	după 1990
VI					
VII					
VIII București		Nivel Precod: Clasa de vulnerabilitate 1	Nivel Cod inferior: Clasa de vulnerabilitate 2	Nivel Cod moderat: Clasa de vulnerabilitate 3	Nivel Cod moderat - avansat Clasa de vulnerabilitate 3
IX					

⁴ Hendry A.W., B.P. Sinha and S.R. Davies, Design of Masonry Structures, 3 rd ed. (London: Taylor and Francis, 2004), 13 ;

⁵ Popa V., R. Pascu și A. Papurcu, "Cercetare experimentală pe pereți din zidărie consolidați prin cămășuire cu fibre", în Conferința Națională de Ingineria Clădirilor (București: Conspress, 2011) ;

⁶ Juhasova E. and R.A. Sofronie, "Retrofitting Techniques for Masonry Structures in Seismic Areas", in Earthquake Loss Estimation and Risk Reduction (Bucharest: Independent Film, 2004), 151 ;

⁷ Dubină D. și D. Lungu, Construcții amplasate în zone cu mișcări seismice puternice (Timișoara: Editura Orizonturi Universitare, 2003), 120,136 ;

Plasarea clădirilor în clase de vulnerabilitate se realizează analitic în urma procesului de evaluare structurală. Acest proces se desfășoară prin coroborarea rezultatelor obținute prin două categorii de procedee: evaluare calitativă și evaluare cantitativă (prin calcul). În lucrarea de față se dorește surprinderea unui aspect al evaluării cantitative prin Metodologia de nivel 2 din codul de proiectare P 100-3/2008 și prin Metoda E2a, omoloagă, din codul P 100-92. Codul de proiectare seismică – Partea a III-a – Prevederi pentru evaluarea seismică a clădirilor existente (P 100-3/2008) folosește ca normative de bază în procesul de evaluare Codul de proiectare seismică – Partea I – Prevederi de proiectare pentru clădiri (P 100-1/2006) și Codul de proiectare pentru structuri din zidărie (CR 6-2006).

Normativul pentru proiectarea antiseismică P-100-92 are la bază standardul pentru Lucrări de zidărie (STAS 10109/1-82) și Normativul privind alcătuirea, calculul și executarea structurilor din zidărie (P 2-85).

În studiul de față s-a presupus o clădire simplă din zidărie nearmată situată în localitatea București. Motivul alegerii acestei locații este numărul mare de clădiri vechi din zidărie existent aici, 11763, repartizate în funcție de regimul de înălțime în *Figura 1*⁵. De asemenea amplasamentul geoseismic îl include în categoria „orașelor mari cu efectul Mexico-City”, unde depozitul geologic aluvionar subteran produce amplificarea dinamică a mișcărilor seismice⁶. Un semnal asupra riscului seismic din București reiese și din afirmația seismologului american Charles Richter, într-o scrisoare adresată guvernului României la 15 martie 1977, conform căreia: „*Nicăieri în lume nu există o localitate atât de expusă cutremurelor repetate provenind din același focar*”⁸. Richter se referea, evident, la sursa subcrustală Vrancea.

⁸ D. Lungu et al., *Advanced Structural Analysis* (București, 2000), 37 ;

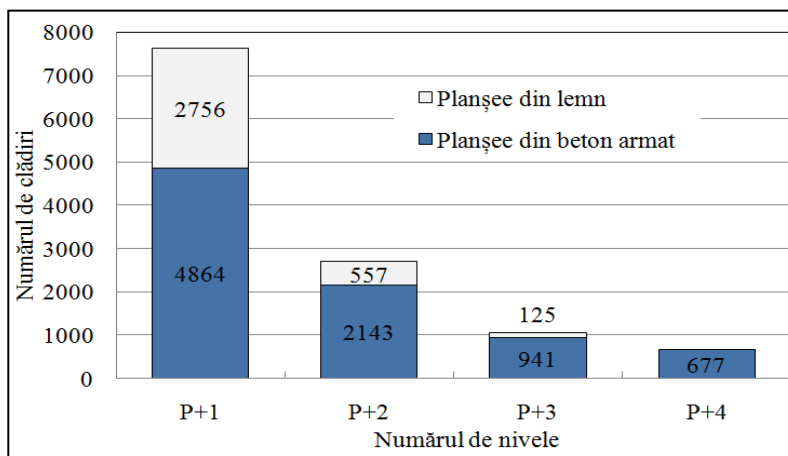

Figura 1. Municipiul București - repartitia clădirilor cu structura din zidărie de cărămidă în funcție de regimul de înălțime⁷

2. Relații de calcul

În continuare se rezumă, în paralel, principalele relații de calcul pentru Metodologia de nivel 2 și Metoda E2a din codul P 100-3/2008, respectiv normativul P-100-92. Se stabilesc de referință notațiile din P 100-3/2008, adaptându-se la acestea, acolo unde este posibil, și notațiile din P-100-92.

Cazul curent analizează o structură de zidărie nearmată cu planșee fără rigiditate semnificativă în plan orizontal. Forța seismică/tăietoare capabilă, V_{cap} , pentru fiecare perete rezultă din aceeași condiție pentru ambele coduri, și anume:

$$V_{cap} = \min(V_{f1}, V_{f21}, V_{f22}) \quad (1)$$

unde:

- V_{f1} – forța tăietoare asociată cedării prin compresiune excentrică a unui perete din zidărie simplă, nearmată ;
- V_{f21} – forța tăietoare asociată cedării prin forfecarea rostului orizontal;
- V_{f22} – forța tăietoare asociată cedării la eforturi principale de întindere (rupere prin fisurare diagonală/în scară) ;

Secțiunea de evaluare din codul P-100-92 nu propune reglementări speciale în vederea stabilirii forțelor tăietoare pentru clădirile vechi și se adoptă astfel relațiile de calcul din P2-85, specifice proiectării de clădiri noi. Normativul P 100-3/2008 introduce relațiile din CR 6-2006 adaptate pentru clădirile vechi de zidărie.

P-100-92 (P2-85)	P 100-3/2008
$V_{f1} = \frac{M_{Rd}}{z} = \frac{N_{Ed} \cdot e_0}{z} = 1.25 \cdot \frac{f_d \cdot S_c}{z} \quad (2)$	$V_{f1} = \frac{N_{Ed}}{c_p \cdot \lambda_p} \cdot (1 - 1,15v_d) \quad (3)$
<p>M_{Rd} = valoarea de proiectare a momentului incovoietor ;</p> <p>N_{Ed} = valoarea de proiectare a fortei axiale ;</p> <p>z = distanta pe verticala de la sectiunea de calcul la punctul de aplicatie al rezultantei fortelor orizontale care actioneaza deasupra nivelului de calcul;</p> <p>S_c = momentul static al ariei comprimate (A_c) în raport cu axa care trece prin centrul sectiunii;</p> <p>f_d = rezistenta de proiectare la compresiune a zidariei.</p>	<p>$c_p = 2$, coeficient care depinde de condițiile de fixare la extremități ale peretelui și este egal cu 2 în cazul pereților consolă (montanți);</p> <p>$\lambda_p = h_w/l_w$, factorul de formă al peretelui, egal cu raportul dintre înălțimea totală a peretelui și lungimea sa;</p> <p>$v_d = \sigma/f_d$ este raportul dintre efortul unitar mediu de compresiune și rezistența de proiectare la compresiune;</p> <p>N_{Ed} = valoarea de proiectare a fortei axiale în gruparea de încărcări care include forțele seismice.</p>

Observație: Rezistența de proiectare la compresiune a zidariei, f_d , se stabilește pentru P-100-92 direct, în funcție de marcile cărămizii și a mortarului de legătură, din STAS 10109/1-82. În P 100-3/2008, se stabilește mai întâi rezistența caracteristică f_k , în funcție de marcile cărămizii și a mortarului de legătură, iar apoi f_d cu formula:

$$f_d = \frac{f_M}{CF \cdot \gamma_M}$$

P-100-92 (P2-85)	P 100-3/2008
$V_{f21} = \frac{A_i}{\mu_i} \cdot (f_{vd} + 0.7 \cdot f \cdot \sigma_0) \quad (5)$ <p><i>compresiune cu excentricitate mica</i></p>	$V_{f21} = \frac{\mu}{CF \cdot \gamma_M} \cdot N_{Ed} \quad (7)$
$V_{f21} = \frac{A_i \cdot 0.7 \cdot f \cdot \sigma_0}{\mu_i} \quad (6)$ <p><i>compresiune cu excentricitate mare</i></p>	
<p>A_i = aria inimii peretelui considerat in calcul;</p> <p>f_{vd} = rezistenta de proiectare la forfecare (lunecare in rost orizontal) a zidariei;</p> <p>μ_i = coeficient care tine seama de distributia eforturilor de lunecare in functie de aria inimii ;</p> <p>f = lungimea inimii sectiunii ;</p> <p>σ_0 = efort unitar de compresiune.</p>	<p>μ = coeficientul de frecare pentru zidărie supusă la acțiuni seismice și are valoarea 0,4;</p> <p>CF = factorul de încredere stabilit în funcție de nivelul de cunoaștere a clădirii;</p> <p>γ_M = coeficient parțial de siguranță ce depinde de vechimea zidăriei.</p>

Observație: Normativul CR6-2011, ia în considerare efectul ciclic al acțiunii seismice, ce anulează astfel componenta datorată aderenței, f_{vd} , iar rezistența la forfecare se realizează doar prin efectul frecării, $0,4\sigma_0$. În plus, lungimile scurte sau chiar nule ale zonei comprimate și, implicit, valorile nule ale lungimii pe care aderența este activă, l_{ad} duc la această relație simplificată.

P-100-92 (P2-85)	P 100-3/2008
$V_{f22} = \frac{f_{td} \cdot t_w \cdot l_w}{\mu_i} \cdot \sqrt{1 + 0.8 \cdot \varphi \cdot \frac{\sigma_0}{f_{td}}} \quad (8)$	$V_{f22} = \frac{t_w \cdot l_w \cdot f_{td}}{b} \cdot \sqrt{1 + \frac{\sigma_0}{f_{td}}} \quad (9)$
<p>φ = coeficient exprimat în funcție de excentricitatea relativă, l_w/l_0;</p> <p>f_{td} = rezistența de proiectare a zidăriei la eforturi principale de întindere;</p> <p>t_w = grosimea peretelui;</p> <p>l_w = lungimea peretelui</p>	<p>f_{td} = rezistența de proiectare a zidăriei la eforturi principale de întindere;</p> <p>b = coeficient cu valori $1,0 \leq b = \lambda_p \leq 1,5$.</p>

$R_3 = \frac{\sum V_{cap,i}}{F_b} \quad (10)$	$R_3 = \frac{\sum V_{cap,i}}{F_b}$ $V_{cap,i} = 0 \text{ dacă } R_{3i} < 0,5 \quad (11)$ $V_{cap,i} \leq 1,5 F_{b,i}$
---	---

Observație: Coeficientul R_3 se calculează în P-100-92 folosind necondiționat toate capacitățile pereților, $V_{cap,i}$. În P 100-3/2008 se introduc următoarele limitări: $R_{3i} > 0,5$, iar capacitățile se introduc cu valoarea $\leq 1,5 F_{b,i}$.

Indicatorul $R_{3,i}$, pentru fiecare perete, se calculează cu relația:

$$R_{3i} = \frac{V_{cap,i}}{F_{b,i}} \quad (12)$$

Forța tăietoare de bază ($F_{b,i}$) pentru fiecare perete se determină prin distribuirea forței F_b proporțional cu greutatea G_{0i} aferentă peretelui respectiv și se calculează cu relația:

$$F_{b,i} = \frac{G_{0i}}{\sum G_{0i}} \cdot F_b \quad (13)$$

3. Studiu de caz

3.1. Prezentarea structurii

Structura analizată (P+1E), a fost construită în anul 1900, este amplasată în București și are funcțiunea de clădire de locuit. Pereții structurali sunt din zidărie simplă, nearmată și mortar de var având dimensiunile de 40 cm pe conturul clădirii și de 30 cm la interior. Planșeele sunt realizate în varianta cu grinzi metalice și bolțișoare de cărămidă fără suprabetonare (cu rigiditate nesemnificativă în plan orizontal). Înălțimea parterului este de 3,50 m, iar înălțimea totală a clădirii este de 6,00 m.

Construcția analizată a fost încadrată conform *Tabelului 4.2* din P100-1/2006 și a *Tabelului 5.2* din P100-92 în clasa III de importanță și de expunere la cutremur, caracteristică clădirilor de locuit de tip curent.

Planul de nivel curent al clădirii este prezentat în *Figura 2*.

3.2. Rezistențele zidăriei

Rezistențele de proiectare ale zidăriei au fost calculate separat pe baza relațiilor și a indicațiilor prezentate în cele două coduri. Pentru codul P100-3/2008 s-a pornit de la valoarea rezistenței caracteristice la compresiune a zidăriei, $f_k=3,45 \text{ N/mm}^2$ conform *Tabelului 4.2.a* din codul CR6-2006, corespunzătoare unui mortar marca M10 și a unei rezistențe medii la compresiune pentru cărămidă, $f_{med}= 10 \text{ N/mm}^2$. În final, ținând cont de valoarea coeficientului de siguranță pentru material, diferită în funcție de anul de construcție al clădirii ($\gamma_{M(1900)}=3$), conform *Anexei D* din codul P100-3 și a factorului de încredere, $CF=1,35$, stabilit conform *Tabelului 4.1* din P100-3, din relația (4) prezentată supra, a rezultat o valoare de proiectare a rezistenței la compresiune, $f_d= 1,107 \text{ N/mm}^2$. Pe baza relațiilor (7) și (9) prezentate supra și a relațiilor (4.3a) și (4.3b) din codul CR6-2006 a rezultat o valoare de $0,011+0,173\sigma_d \text{ N/mm}^2$ pentru rezistența de proiectare la rupere prin lunecare în rost orizontal (f_{vd}) și, respectiv de $0,044 \text{ N/mm}^2$ pentru rezistența de proiectare la rupere sub efectul eforturilor principale de întindere (f_{td}).

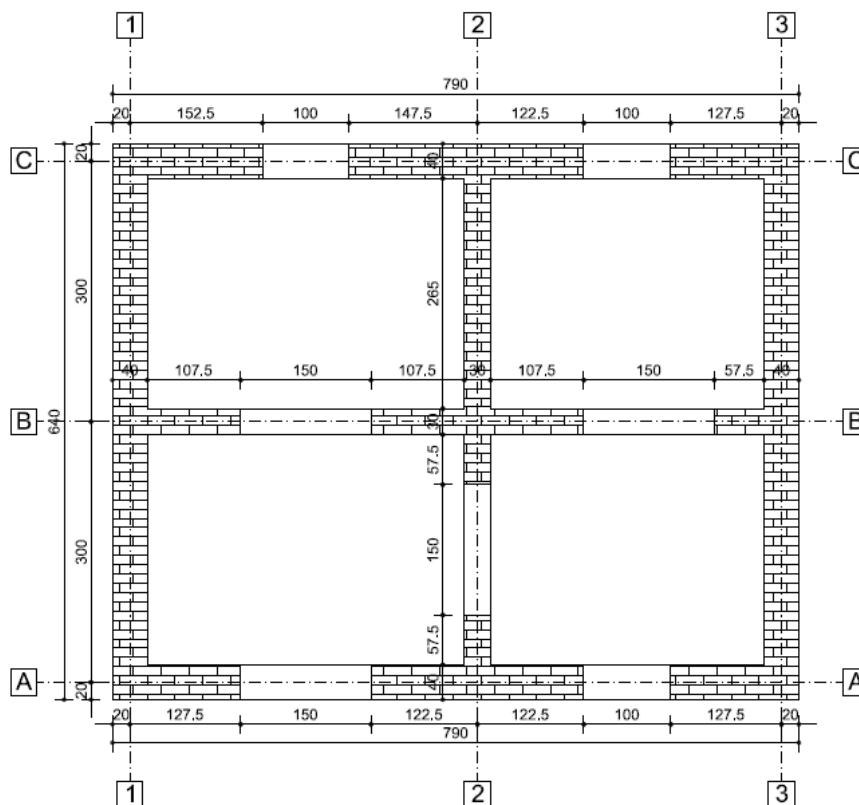

Figura 2. Plan nivel curent

Spre deosebire de codul P100-3, unde în relațiile de calcul a rezistențelor de proiectare ale materialelor intervin coeficienții de siguranță pentru material și factorii de încredere, tocmai pentru a se ține cont de faptul că, clădirea studiată este o clădire existentă, care a suferit avarii semnificative de-a lungul timpului, la punctul 11.4.4 din codul P100-92 se prezintă ipotezele pentru care rezistențele materialelor se consideră cu valorile rezistențelor de calcul determinate conform reglementărilor tehnice în vigoare (la data respectivă) și anume: construcția nu a suferit avarii semnificative în timp, respectiv la execuția clădirii s-au respectat întocmai prevederile din proiectul inițial. Conform celor spuse supra, considerând construcția ca fiind nouă, din STAS 10109/1-82, *Tabelele 1, ..., 5*, au rezultat următoarele valori ale rezistențelor de proiectare pentru mortar și cărămidă ambele marca M100 : $1,75 \text{ N/mm}^2$ (rezistența de proiectare la compresiune, f_d), $0,1605 \text{ N/mm}^2$ (rezistența de proiectare la rupere prin lunecare în rost orizontal, f_{vd}), respectiv $0,110 \text{ N/mm}^2$ (rezistența de proiectare la rupere din eforturi principale de întindere).

În *Tabelul 2* și în graficul din *Figura 3* sunt prezentate rezultatele finale ale studiului.

Tabelul 2. Calculul gradului de asigurare la acțiuni seismice „R₃”conform INDICATIV P100-92 și INDICATIV P100-3

P100-92					P100-3/2008							
TRANSVERSAL					TRANSVERSAL							
Element	V _{flT}	V _{f21}	V _{f22}	V _{cap}	Element	V _{flT}	V _{f21}	V _{f22}	V _{cap}	F _{bi}	Mod de rupere	R _{3i,T}
	KN	KN	KN	KN		KN	KN	KN	KN	KN		
Z _{1T}	368.33	92.12	187.73	92.12	Z _{1T}	353.68	68.24	240.06	68.24	145.76	fragil	0.47
Z _{2T}	374.46	93.78	187.73	93.78	Z _{2T}	358.82	69.47	241.74	69.47	158.71	fragil	0.44
Z _{3T}	7.76	12.96	21.45	7.76	Z _{3T}	7.25	9.60	19.86	7.25	57.58	ductil	0.13
Z _{4T}	133.14	55.62	86.35	55.62	Z _{4T}	123.15	41.20	82.06	41.20	148.18	fragil	0.28
				$R_{3T} = \sum V_{cap} / F_b =$	1.07					$R_{3T} = \sum (V_{cap,ductil} + V_{cap,fragil}) / F_b =$	0	
				F _b =	231.92 KN					F _b =	510.23 KN	
LONGITUDINAL					LONGITUDINAL							
Element	V _{flL}	V _{f21}	V _{f22}	V _{cap}	Element	V _{flL}	V _{f21}	V _{f22}	V _{cap}	F _{bi}	Mod de rupere	R _{3i,L}
	KN	KN	KN	KN		KN	KN	KN	KN	KN		
Z _{1L}	121.22	49.43	100.74	49.43	Z _{1L}	116.40	36.62	85.88	36.62	145.76	fragil	0.25
Z _{2L}	174.83	59.94	119.99	59.94	Z _{2L}	167.53	44.40	120.71	44.40	158.71	fragil	0.28
Z _{3L}	65.30	43.42	71.87	43.42	Z _{3L}	61.00	32.17	66.54	32.17	57.58	fragil	0.56
Z _{4L}	267.42	85.13	132.18	85.13	Z _{4L}	247.34	63.06	161.05	63.06	148.18	fragil	0.43
				$R_{3L} = \sum V_{cap} / F_b =$	1.03					$R_{3L} = \sum (V_{cap,ductil} + V_{cap,fragil}) / F_b =$	0.06	
				F _b =	231.92 KN					F _b =	510.23 KN	

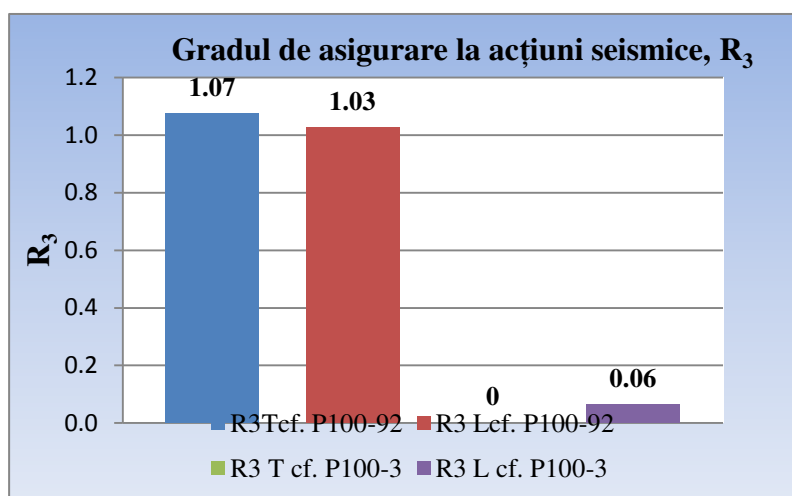

Figura 3 Gradul de asigurare la acțiuni seismice

4. Concluzii

Gradul de asigurare la acțiuni seismice, R₃, este parametrul pe baza căruia se face încadrarea clădirii în clase de risc seismic și se stabilește decizia de intervenție asupra sistemului structural existent. La stabilirea valorii acestui parametru, pe lângă metodele analitice (prezentate în studiu) evaluarea se realizează obligatoriu și printr-o metoda

calitativa care implica urmatoarele tipuri de activitati: colectarea informatiilor despre constructia analizata referitoare la caracteristici structurale, teren de fundare; evolutia constructiei in timp; stabilirea proprietatilor mecanice ale materialelor; identificarea starii de afectare a constructiei din punct de vedere fizic si chimic, etc.

Pe ambele directii, gradul de asigurare la actiuni seismice, R_3 , calculat dupa codul P100-3 are valori ce nu depasesc limita superioara de 35%, a clasei I de risc seismic, deci constructia analizata are risc ridicat de prabusire la cutremurul de proiectare. In cazul codului P100-92 in *Tabelul 12.1* sunt date valorile minime ale gradului de asigurare structurala, pentru fiecare clasa de importanta a constructiei. In cazul de fata (clasa III de importanta) valoarea gradului de asigurare nu trebuie sa fie sub valoarea minima de 0,5. Analizand graficul din *Figura 3* se poate observa ca pe ambele directii valorile gradului de asigurare la actiuni seismice sunt supraunitare, respectiv de 1,07 pe directie transversala si 1,03 pe directie longitudinala. In acest caz, codul P100-92 nu prevede nicio masura de interventie asupra cladirii in cauza deoarece nu exista riscul prabusirii acesteia la actiunea cutremurului de proiectare. Aceste rezultate, diametral opuse, sunt determinate de doi factori:

1. Definirea diferita a hazardului seismic: $IMR = 50$ ani pentru P-100-92 si $IMR = 100$ ani pentru P 100-3/2008, ce rezida in valori mai mari ale cerintei in al doilea caz.
2. Conditiiile impuse in normativul P 100-3/2008 pentru calculul factorului R_3 (relatia (11)). Aceste limitari elimina aportul capacitatilor unor pereti structurali activi, in timp ce in codul P-100-92 se considera neconditionat aportul tuturor peretilor.

BIBLIOGRAFIE

1. P100-3/2008, Cod de proiectare seismică - Partea a-III-a - Prevederi pentru evaluarea seismică a clădirilor existente ;
2. P100-1/2006, Cod de proiectare seismică - Partea I - Prevederi de proiectare pentru clădiri ;
3. CR6-2006, Cod de proiectare pentru structuri din zidărie ;
4. P-100-92, Normativ pentru proiectarea antiseismică a construcțiilor de locuințe , social-culturale, agrozootehnice și industriale ;
5. STAS 10109/1-82, Construcții civile industriale și agricole – Lucrări de zidărie – Calculul și alcătuirea elementelor.

REVIEWAL

Jennifer MacDougall, Helen Lewins and Gwyneth Tseng, *Continuing Education and Training Opportunities in Librarianship: A Study of Participation, Benefits and Defects*, British Library Research Paper, London: The British Library Board, 1990, XIV, 96 p. : tab., fig. ; 30 cm [ISBN: 0-7123-3223-5].

Alexandra-Raluca POP (căs. ROGOJANU)¹

Lucrarea *Continuing Education and Training Opportunities in Librarianship* este un studiu de participare, beneficii și defecte realizat cu ajutorul celor trei colaboratori Jennifer MacDougall, Helen Lewins și Gwyneth Tseng. Cercetarea a fost finanțată printr-un grant de către Biblioteca Britanică de Cercetare și Departamentul de Dezvoltare și a fost publicată de către British Library Broad în anul 1990.

Autorul Jennifer MacDougall este absolvent a unor studii de biblioteconomie, dar are vaste cunoștințe de limba rusă și engleză, deținând totodată experiență profesională în domeniul universitar, colegiu și în cadrul bibliotecilor școlare.

Cel de-al doilea autor care a participat la realizarea acestui interesant demers științific este Helen Lewins, deține poziția didactic-academică de lector în cadrul departamentului de studii de informatică și bibliotecă la Universitatea Loughborough. De asemenea este specializat pe o tematică legată de bibliotecile școlare precum și asupra serviciilor bibliotecilor publice pentru copii. Helen Lewins a scris mai multe cărți ce vizează problemele legate de bibliotecile școlare, iar între acestea amintim *Developing a policy for a school library* precum și *Implementing a school library policy*.

¹ Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie, Studentă în anul I, Specializarea Biblioteconomie. Știința Informării și Documentării

Gwznych Tseng este licențiat în fizică și are o calificare postuniversitară în științele informatizării, posedă o bogată experiență în munca de bibliotecă a Academiei și deține poziția de lector în Departamentul de Științe ale Informării și Biblioteconomie.

Studiul realizat investighează participarea în educația continuă și activitățile de training desfășurate de către personalul din cadrul bibliotecilor universitare, al Academiei, al bibliotecilor publice și școlare din Marea Britanie - analiză ce a fost desfășurată între noiembrie 1987, până în octombrie 1988.

Scopul acestei cercetări a fost realizarea unui sondaj de opinie ce a pornit de la ideea ca informația este mereu actualizată, drept scop “nici un membru al unei instituții nu-și poate permite să-și continue munca profesională cu acel bagaj de informații și cunoștințe pe care le-a avut la începutul carierei sale” (p.1).

Educarea și formarea continuă nu se referă la primul bagaj de cunoștințe ce presupune cursurile de calificare sau cele la nivel de licență, ci este mai mult decât atât. Definirea activităților de educare și formare continuă include acele oportunități cu caracter informațional sau educativ cum ar fi conferințele, forme de seminarii sau discursuri, cursurile de scurtă durată, programe de formare, cursurile de calificare.

Importanța lucrării de față se evidențiază tocmai prin acest mecanism de indentificare a beneficiilor, defectelor, perspectivelor de lucru precum și ceea ce îi determină pe bibliotecarii din cadrul bibliotecilor selectate în proiect, să participe la aceste procese de training. Această cercetare, am putea spune că a constitui o bază a discuțiilor ce vor apărea pe viitor legate de educarea și formarea continuă în bibliotecă, dezbateri ce vor pune baza noilor inovații ce vor avea ca scop actualizarea, îmbunătățirea și ușurarea accesului la procesul de educare și formare continuă în biblioteci.

Metodologia de lucru folosită în realizarea acestei cercetări care a facilitat procesul de investigare a fenomenului de educare și formare continuă din bibliotecii se bazează pe doua modele de chestionare, create special, atât pentru angajați cât și pentru angajatori, chestionare pe baza cărora s-a ajuns la rezultatul propriu-zis.

Chestionarele au fost aplicate pe un eșantion de personae cu o proveniență din mai multe biblioteci din Marea Britanie, biblioteci universitare și bibliotecile Academiei, cât și biblioteci publice și școlare.

În linii generale, cartea *Continuing Education and Training Opportunities in Librarianship* ar putea fi descrisă, din perspectiva noastră de decelare și interpretare, drept o statistică care evidențiază în interorul său rezultatele și analiza răspunsurilor oferite de

către participanții la cursurile de formare, ea având valoarea unui raport-schiță, decât a unei literaturi ce tinde spre integralitate.

Autorii s-au folosit de tabele și grafice pentru reprezentarea rezultatelor obținute, mai exact am putea afirma că acest demers a fost demers conceput într-un mod strategic, având drept scop crearea unui impact pentru cel ce va citi cartea și va fi interesat de problemele cu care se confruntă bibliotecarii și angajatorii lor.

Din studiu reiese faptul că personalul din cadrul fiecărei bibliotecii se confruntă cu un anumit tip de probleme diferit de la o bibliotecă la alta, precum și interesul pe care îl reprezintă pentru un anumit tip de activitate educațională. De exemplu, personalul din bibliotecile publice au arătat un interes crescut pentru activitățile pentru subiectele legate de management; personalul din bibliotecile universitare și colegii preferă mai mult activității cu teme ce se referă la tehnologia informației, iar cei din bibliotecile publice preferă temele legate de serviciile de bibliotecă, managementul colecțiilor și copii, etc.

Pe de altă parte, studiul a scos la suprafață și dificultățile cu care se confruntă cel mai des majoritatea bibliotecarilor precum și angajatorii, acestea fiind legate de poziționarea geografică a locațiilor în care se țin cursurile de formare, precum și problemele legate de bugetul existent pentru finanțarea acestor cursuri. Din acest punct de vedere, lucrarea are o latură benefică, deoarece în urma constatărilor se va trage un semnal de alarmă legat de problemele care împiedică buna desfășurare a activităților de educare pentru îmbunătățirea lor.

În concluzie, această cercetare, după cum am menționat mai sus, a fost realizată sub forma unei statistici care nu face altceva decât să scoată la iveală punctele de interes ale participanților la activitățile de training, avantajele pe care le are sau nu o bibliotecă, cerințele personalului, precum și problemele cu care se confruntă atât angajatorii cât și angajații, sau dificultăți de ordin moral și financiar.

Lucrarea are și un caracter informativ, ce vine să ne denote ceea ce se întâmplă cu adevărat în interiorul bibliotecilor, însă nu ne întâmpină cu nici o propunere referitoare la rezolvarea acestor deficiențe și provocări pentru bibliotecari.

**THE MESSAGE OF THE RECTOR OF UNIVERSITY
"CONSTANTIN BRÂNCUSI" FROM TÂRGU JIU TO CELEBRATE
20 YEARS OF THE ESTABLISHMENT OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS IN TÂRGU-JIU**

PROF. UNIV. DR. BOJINCĂ Moise

**Distinși invitați,
Stimați colegi,
Dragi studenți,**

Comunitatea academică a Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu marchează în această perioadă, două decenii de la înființarea sa și patruzeci de ani de la constituirea la Târgu Jiu a secțiilor serale de subingineri, momentul de pornire a ceea ce este astăzi și, fără îndoială, va fi și pe mai departe, lăcașul de suflet și de spirit a oamenilor Jiului de Sus, ce poartă providențial numele inegalabilului titan de la Hobița.

Astăzi desfășurăm aici, în această impecabilă sală a Teatrului „Elvira Godeanu”, adunarea festivă ce marchează momentul aniversar. Cu acest prilej, îngăduiți-mi să salut prezența la festivitatea noastră a reprezentanților următoarelor instituții de învățământ superior:

- ASE București;
- Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu;
- Universitatea „Ovidius” Constanța;

- Academia Navală „Mircea cel Bătrân” Constanța;
- Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia;
- Universitatea Petroșani;
- Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița.

Sunt prezenți la manifestări reprezentanții autorităților publice gorjene, respectiv Primăria municipiului Târgu Jiu, Consiliul Județean Gorj și Prefectura județului Gorj.

Salut, de asemenea, prezența reprezentantului ARACIS în prezența domnului profesor universitar doctor Mihai Aristotel Ungureanu, precum și partenerii noștri.

Ne onorează și în același timp ne obligă, mesajul primului-ministru al Guvernului, domnul Victor Ponta.

Se cuvine, de asemenea, să precizăm că, am primit mesaje de salut de la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș, Universitatea „Politehnica” Timișoara, Universitatea din Oradea, Universitatea Maritimă din Constanța, Grupul Școlar „Constantin Brâncuși” din orașul Sfântu-Gheorghe, județul Covasna.

Sunt alături de noi: domnii Gavril Iosif Chiuzbaian, președintele Uniunii Juriștilor din România și vicepreședinte al Asociației Internaționale a Juriștilor Democrați, Ovidiu Predescu, prorector al Universității „George Barițiu” din Brașov și editor executiv al Revistei Dreptul, Moise Nicolae, membru al Consiliului municipal Vârșeț - Serbia.

Tuturor celor ce ați făcut efortul de a fi în aceste momente de bilanț alături de noi, fizic sau cu gândul, vă mulțumesc. Apreciem prezența dumneavoastră aici drept semn de prietenie pentru Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, și de susținută încurajare în demersurile pe care comunitatea noastră academică le întreprinde. Dorim ca Zilele Universității să constituie nu numai un frumos jubileu, ci și evocarea, deopotrivă, a evenimentelor parcurse până acum precum și a provocărilor ce ne stau în față în această tumultuoasă societate.

Faptul că vă știm aproape, stimați oaspeți, este pentru noi un imbold spre o angajare tot mai susținută pentru ca Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu să-și îndeplinească menirea pentru care a fost creată, să răspundă cu promptitudine și cu bune rezultate impulsurilor ce vin înspre mediul academic din partea mediului social-economic al Gorjului, al țării și al lumii externe.

Onorat auditoriu,

La ceas aniversar se cuvine, așa cum metaforic obișnuia să spună Leibniz, să ne dăm înapoi, pentru a sări mai mult, să facem o succintă incursiune în insignifianta noastră istorie.

Întemeierea unei instituții de învățământ superior în Gorj a fost un vis vechi și constant al locuitorilor acestor meleaguri care, conștienți de rolul învățaturii pentru tânăra generație, pentru reușita în viață, au militat cu perseverență prin reprezentanții lor în vederea atingerii unui asemenea deziderat. Este cunoscut faptul că, încă din prima jumătate a secolului al XX-lea, studenții gorjenii din centre universitare existente în alte zine, precum București, Timișoara, Cluj, Iași și altele, împreună cu oficialități locale și cu remarcabili intelectuali – profesori, medici, juriști, funcționari, ingineri etc. –, se întruneau de câte ori aveau posibilitatea și solicitau înființarea unei universități care să „acopere” partea de sud-vest a României, respectiv în zona Olteniei. În acest scop se adresau guvernanților cu petiții și memorandumuri și le cereau soluții favorabile voinței și dorinței care deveneau tot mai ardente.

Demersurile nu au rămas fără ecou, întrucât ele au devenit comune și pentru celelalte ținuturi ale regiunii, așa încât în anul 1947 a luat naștere Universitatea din Craiova. Acest eveniment a fost primit cu interes și cu bucurie și în Gorj. Stau mărturie în acest sens impresionantele dovezile de adeziune și de sprijin din partea populației și, în primul rând, a intelectualilor, care s-au grupat în organisme apte să ajute, material și financiar, Eforia Universității Oltene. În fruntea lor s-au situat personalități ce vor rămâne la loc de cinste în istoria acestor locuri, cum au fost doctorul Nicolae Hasnaș, profesorul Theodor Gâlcescu și alții care n-au precupețit nimic pentru a contribui la dezvoltarea noii instituții.

De Universitatea din Craiova se leagă formarea profesională a numeroși specialiști și cadre didactice din Gorj, precum și etape ale afirmării învățământului superior public târgujian, realitate pentru care suntem recunoscători colegilor de odinioară și de azi de la acest prestigios așezământ de învățământ.

Desigur, satisfacția pentru fondarea universității craiovene a fost uriașă, dar trebuie precizat că visul înființării chiar în urbea noastră, a unei entități de învățământ superior a

rămas mereu treaz. Într-un fel, se poate spune că se aștepta clipa prielnică pentru ca visul să devină realitate.

După cum se știe, în urma reorganizării teritorial-administrativă din anul 1968, Gorjul a redevenit județ de sine stătător. În fața autorităților se pune, pe de o parte, problema valorificării potențialului material existent respectiv cărbune, lemn, nisip, calcar și altele, iar pe de altă parte, asigurarea resursei umane calificate în înalt calificate.

În acest context, demersurile pentru constituirea unor structuri locale ale învățământului superior au fost intensificate. Cu înțelegerea conducerii de atunci a Universității din Craiova și prin preocupările autorităților vremii, a fost adoptată Hotărârea Consiliului de Miniștri al României nr. 1320 din 1972 de înființare a secțiilor serale de subingineri în specializările *Centrale Termoelectrice* și *Utilaje industriale pentru materiale de construcții*, subordonate, mai întâi, Facultății de Electrotehnică a Universității din Craiova și, apoi, aceleiași facultăți, precum și Facultății de Mecanică, în conformitate cu profilul acelor secții.

Primul coordonator al secțiilor de la Târgu Jiu a fost profesorul inginer Gheorghe Mihăiță. Domnia sa și-a contopit mai mulți ani din viață cu activitatea consacrată susținerii învățământului superior din Gorj, lucru învederat de memoriile anuale adresate organelor județene competente prin care se solicita transformarea secțiilor de subingineri în specializări ingineresti.

Pentru aceste perseverente strădanii care, deși n-au dat roade până în anul 1989 se cuvine să-i adresăm mulțumiri.

În acest context se cuvine să evidențiem maniera ireproșabilă în care factorii coordonatori ai secțiilor de subingineri de la Târgu Jiu au conlucrat cu conducerile unităților care patronau aceste secții respectiv Întreprinderile Electrocentrale Rovinari și Turceni și Combinatul de Lianți și Azbociment Bârsești ai căror directori generali Ion Tomescu, Constantin Ghenea, Nicolae Haranaciu s-au implicat deplin în buna organizare și funcționare a nucleului de învățământ superior de la noi pe care l-au considerat ca pe un bun de mare preț al gorjenilor.

Spațiile de învățământ ale secțiilor de subingineri erau în clădirea Liceului „Tudor Vladimirescu”, actualmente – Colegiul Național cu același nume, iar practica se efectua la întreprinderile menționate mai sus precum și la alte unități productive de pe raza municipiului.

Extinderea din 1972 a bazei materiale cu 6 laboratoare și 3 ateliere, apoi extinderea aripii în care se află în prezent Rectoratul Universității și Facultatea de inginerie, au asigurat condițiile necesare desfășurării optime a procesului didactic.

Se află printre noi un om care a fost martor și factor de decizie în aplicarea proiectelor de mai sus. Este vorba despre domnul inginer Titu Pânișoară, fost primar al municipiului Târgu Jiu, fost șef de secție responsabilă cu activitatea de investiții-construcții la Consiliul Județean, care alături de cei ce au fost, Ditugeniu Rustoiu și Valerian Hâncu – acum plecați în altă lume –, s-a înrolat la opera de început privitoare la edificarea învățământului gorjean. Mulțumim, domnule inginer Titu Pânișoară!

Afirmarea secțiilor de la Târgu Jiu ne pare, pe bună dreptate, o premisă decisivă pentru menținerea și multiplicarea interesului pentru un învățământ superior autentic, de lungă durată.

Dacă – așa cum menționam – încercările anterioare anului 1989 de înființare a unor facultăți în Gorj au rămas fără rezultat, sorții ne-au surâs în anul 1992 când un grup de câțiva oameni de suflet manifestându-și totalul devotament față de plaiurile natale, și având drept suport resursa umană formată timp de 20 de ani, baza materială creată precum și experiența acumulată, au reușit împlinirea marelui vis al locuitorilor acestui colț de țară și anume înființarea în capitala Gorjului a Universității „Constantin Brâncuși” prin reorganizarea Secțiilor de subingineri ale Universității din Craiova existente la Târgu Jiu, după cum textual glăsuiește art. 1 din Hotărârea Guvernului României nr. 288 din 2 iunie 1992.

Premenționata hotărâre guvernamentală a fost semnată de primul ministru de atunci, Theodor Stolojan și de către ministrul Învățământului și Științei din acea vreme, nimeni altul decât domnul profesor universitar doctor Mihail Golu, prezent la aceste manifestări.

În acest cadru sărbătoresc, îmi face plăcere să aduc la cunoștința tuturor faptul că, în ședința de ieri, 31 mai 2012, Senatul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu i-a decernat domnului profesor universitar doctor Mihai Golu titlul de Doctor Honoris Causa, ca dovadă a aprecierii impresionantei sale opere științifice și a rolului pe care l-a avut în apariția și evoluția instituției noastre de învățământ superior.

În numele comunității, vă adresez deopotrivă sincere mulțumiri și felicitări, stimate domnule profesor, și suntem convinși că veți fi și în continuare aproape de noi, în noua

calitate de membru al comunității academice târgujiene. De altfel, acest crez ni l-ați mărturisit ieri în cuvântul dumneavoastră.

Nu putem încheia aceste rânduri referitoare la constituirea Universității noastre fără a consemna eforturile stăruitoare și încununare de succes depuse de domnul profesor universitar doctor Nicolae Mischie care, în iunie 1992, lucra la Parlamentul României, ca secretar al Comisiei de Învățământ a Camerei Deputaților.

De atunci și până în prezent, domnul Nicolae Mischie a fost și este lângă noi și împreună cu noi în strădaniile privind dezvoltarea universității, al cărei nume - „Constantin Brâncuși” a fost sugerat de însăși domnia sa, ca omagiu adus Titanului de la Hobița și, totodată, ca motiv de angajare pe o cale care ne impune să mergem mereu spre înălțimi.

Vă mulțumim, domnule profesor Nicolae Mischie pentru tot ce ați făcut și veți mai face, încât instituția pe care ați ctitorit-o să aibă o viață lungă.

Onorat auditoriu,

La 1 octombrie 1992, Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu pornea la drum cu o conducere proprie în frunte cu primul rector, pe atunci conferențiar universitar doctor inginer Valentin Paliță, având în structura sa două facultăți – una de inginerie, al cărei decan a fost profesorul Gheorghe Mihăiță, și alta de științe, având ca decan pe conferențiarul universitar doctor Ion Constantin Dima, toți trei – numiți prin Ordinul nr. 5735 al ministrului Învățământului. S-a alcătuit, în același timp, Consiliul de conducere, compus din 37 de persoane, atât din interiorul universității, cât și din afara acesteia, din rândul oamenilor din administrație, învățământ, cultură, unități economice și financiare, sistemul justiției etc. de la nivelul județului Gorj. Ne face o deosebită plăcere să amintim numele câtorva dintre domniile lor, pentru a putea observa cum, încă de la început, aceștia și-au făcut din sprijinirea dezvoltării Universității un scop esențial, pe care îl servesc și în prezent cu pasiune și devotament. Îi vom enumera în ordinea în care sunt consemnați în lucrarea „Universitatea „Constantin Brâncuși” – repere monografice și strategii”, apărută în Editura „Academica Brâncuși” în anul 2009, sub coordonarea domnului profesor universitar doctor Adrian Gorun, actualmente președintele Senatului Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu:

- Paliță Valentin;
- Dima Ion Constantin;

- Mihăiță Gheorghe;
- Olaru Onisifor;
- Mischie Nicolae;
- Popescu-Bejat Marian;
- Manta Pantelimon;
- Greblă Toni-Mihail;
- Murea Victor;
- Lupulescu Grigore;
- Cârstoiu Cornel;
- Minovici Radu;
- Butulescu Ion;
- Popescu Ion;
- Caralicea-Mărculescu Gheorghe;
- Ionescu Cristi;
- Temereancă Gheorghe;
- Lică Ion;
- Velican Eugen;
- Brânzan Nicolae;
- Trotea Vasile;
- Dumitrescu Florin;
- Gorun Adrian;
- Popescu Cornel;
- Gîlă Dan;
- David Viorel;
- Toaxen Vasile;
- Cosma Vasile;
- Țîrcă Aurelian;
- Achim Alexandru;
- Nichifor Gheorghe;
- Popeangă Vasile;
- Haranaciu Nicolae;
- Tomescu Ion;
- Duguleanu Ion;

- Armegioiu Nicolae.

Activitățile didactice și administrative aveau loc în spațiile ce fuseseră utilizate de secțiile de subingineri, acolo unde se află în prezent Facultatea de inginerie a Universității. Firește, sălile pentru cursuri și seminarii erau neîndestulătoare, dar cadrele didactice, în mare majoritate tinere, munceau cu multă însuflețire și cu încrederea că totul va fi mai bine.

Ca la orice început, entuziasmul era subminat adesea de o mulțime de greutăți, cu care primul nostru rector, profesorul Valentin Paliță, a avut de luptat. Cu sprijinul autorităților locale – Prefectură, Consiliu Județean, Primăria municipiului Târgu Jiu, care au fost alături de Universitate permanent în mod necondiționat, au fost capacitate organismele centrale pentru ca instituția să primească în folosință infrastructura necesară pentru buna sa funcționare. Astfel, au intrat în patrimoniul Universității prin diverse titluri juridice o serie de imobile precum fosta clădire a Tribunalului Gorj de la Drăgoieni, fostul Palat al justiției din Târgu Jiu, str. Victoria nr. 24, fosta casă Grigore Iunian. Prin Hotărâre de Guvern, a trecut în administrarea Universității și Complexul Tineretului din zona „Debarcader”.

Cu sprijinul nemijlocit al ministrului învățământului de atunci, profesorul Andrei Marga, Doctor Honoris Causa al Universității noastre, a fost preluată clădirea din strada Griviței. La acestea se adaugă obținerea de importante fonduri pentru recondiționarea și amenajarea construcțiilor, pentru a corespunde cerințelor unui proces didactic modern și eficient.

Se constituia, astfel, baza materială și infrastructurală a Universității, componentă aflată în permanență sub semnul transformărilor cantitative și calitative.

Dacă în anul 1992 cele două facultăți aveau înmatriculați un număr de 509 studenți, doi ani mai târziu, în 1994 numărul acestora a ajuns la 1962. Această creștere numerică s-a datorat și multiplicării programelor de studii ce funcționau în 1994 în cadrul Universității. Astfel, la nivelul Facultății de Inginerie funcționau următoarele programe de studii:

- Centrale termoelectrice;
- Tehnologia construcțiilor de mașini;
- Automatică și informatică industrială;
- Istoria sistemelor de producție;
- Prelucrarea produselor agricole,

iar în cadrul Facultății de Științe, programele de studii:

- Drept;
- Drept economic și administrativ;
- Finanțe și asigurări;
- Marketing;
- Informatică economică;
- Sport-turism.

Numărul studenților avea să înregistreze creștere până în anul 2007, ca după aceea să cunoască o relativă stabilitate.

Analizând situația înregistrată într-un interval de peste un deceniu, se poate constata că, în prima fază, instituția noastră a trebuit să se zbată pentru propria menținere în peisajul universitar național și, abia după aceea, să fie preocupată pentru diversificarea numărului de specializări și creșterea numărului de studenți.

Dincolo de semnificația cifrelor, reliefăm evidența faptelor ca atare, care ne arată că Universitatea „Constantin Brâncuși” a „crescut” permanent. Este relevantă constituirea, pe parcurs, a unor specializări moderne și mult solicitate, printre care amintim:

- Relații internaționale și studii europene;
- Sociologie;
- Kinetoterapie;
- Asistență medicală;
- Limba și literatura engleză – Limba și literatura română.

Funcționarea acestora, ca și a universității, în ansamblu, este expresia unui management mai bun sau mai puțin bun, management realizat întotdeauna în echipă, rolul decisiv revenind rectorului universității.

Și – pentru că am ajuns aici –, să ne amintim de cei ce au condus destinele comunității academice târgujiene timp de 20 de ani.

Despre domnul profesor universitar doctor inginer Valentin Paliță am vorbit mai înainte, precizând că de numele domniei sale se leagă atât anii de început, cât și realizările înregistrate sub cele două mandate ale sale exercitate între anii 1992-2000. A fost o perioadă de acumulare și dezvoltare pe orizontală a învățământului universitar public din județul Gorj.

În intervalul martie 2000 – 2005, funcția de rector a fost deținută de profesor universitar doctor Gheorghe Moroianu, care a cultivat aceeași dezvoltare pe orizontală a universității.

Din decembrie 2005 funcția de rector a revenit domnului profesor universitar doctor Adrian Gorun, a cărui personalitate și-a pus profund amprenta asupra evoluției Universității. Având o vastă experiență în conducerea instituțiilor de învățământ din zona preuniversitară, precum și în cadrul Ministerului Educației, unde a lucrat ca secretar general și ca secretar de stat, domnul profesor universitar doctor Adrian Gorun a fost rectorul nostru până în anul curent, când a renunțat la funcție, devenind președintele Senatului Universității noastre, funcție care îi permite să coordoneze bunul mers al instituției pe care a adus-o în ultimii ani într-o poziție prestigioasă în rândul universităților din sistemul național de învățământ românesc.

Ca urmare a implicării nemijlocite de zi cu zi în devenirea Universității, domnul Adrian Gorun a determinat o puternică relansare a instituției, o consolidare și o creștere marcate prin importante investiții în baza tehnico-materială, în laboratoare moderne, în spații de învățământ și cercetare, de dezvoltare instituțională, academică, de sporire a calității și implicit a prestigiului de care se bucură în plan național Universitatea.

Afirmarea puternică a Universității în ultimii șase ani a fost fundamentată de către domnul profesor universitar doctor Adrian Gorun, pe o politică clară și coerentă la nivel instituțional, exprimată prin obiective explicite în domeniul calității procesului de învățământ și cercetare, prin orientarea puternică a universității către mediul economic și instituțional, ca principal beneficiar al rezultatelor activității sale.

Prin programul său managerial domnul profesor universitar doctor Adrian Gorun a pus la loc de cinste deviza „Consolidare și dezvoltare”, prin care și-a propus și a urmărit asumarea de către Universitate a rolului de „spațiu academic de creare și exprimare a valorilor culturii și civilizației, de promovare a cercetării științifice, participare a științei și culturii românești la circuitul mondial de valori spirituale, de afirmare a identității culturale naționale și de dezvoltare a societății la nivel regional, național și european, în cadrul unui stat de drept, liber și democratic”.

Un asemenea program managerial a condus la diversificarea programelor de studii de licență și de masterat, îmbogățirea substanțială a bazei materiale, recondiționarea spațiilor existente ca de exemplu: Complexul Debarcader, Facultatea de Administrație Publică și Studii Politice Comparate, Sediul Rectoratului Universității, precum și realizarea de noi și moderne laboratoare pentru fiecare facultate.

S-au construit noi centre de cercetare științifică.

Prin contribuția directă a profesorului universitar doctor Adrian Gorun a luat ființă Biblioteca Centrală a Universității „Constantin Brâncuși”, care cu sprijinul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Universității din Petroșani, Universității din Craiova, Universității de Vest din Timișoara, Universității Politehnica Timișoara, Universității din București, Universității „Valahia, din Târgoviște, Universității „Ovidius” din Constanța, Universității „Dunărea de Jos” din Galați, Universității „Transilvania” din Brașov, Universității „Lucian Blaga din Sibiu, Universității din Oradea, s-a ajuns la peste 100.000 de volume.

O componentă prioritară a activității academice în această perioadă a constituit-o dezvoltarea cercetării științifice.

Începând cu anul 2006, noua conducere a Universității a susținut și promovat cercetarea științifică în domeniile solicitate de mediul economic regional și național, fără a neglija direcțiile care abordează cercetarea fundamentală.

S-au încurajat cercetătorii și grupurile de cercetare afirmate pe plan național și internațional, în opțiunea strategică orientată spre abordarea unor domenii noi de investigație și spre inițierea de direcții de cercetare capabile să obțină finanțare internațională.

Putem afirma cu deplin temei că rectorul Adrian Gorun a imprimat o direcție solidă în evoluția Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, direcție jalonată de responsabilitate, corectitudine managerială, spirit transformator, respectul față de reglementările adoptate și asumate. Pentru mine, ca actual rector, felul de lucru al domnului profesor universitar doctor Adrian Gorun constituie un reper, întru sporirea contribuției la îndeplinirea pe mai departe a misiunii Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,

Putem desprinde din cele prezentate că Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu dispune de baza materială cât și de resursa umană necesare dezvoltării Universității și pe mai departe.

De mare însemnătate, pe lângă aceste realități este, însă, uriașa zestre de experiență transmisă din generație în generație de acum 40 de ani încoace și, cu precădere, în ultimele două decenii de viață a Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Cei care au

trecut pe la catedrele, amfiteatrele, sălile de laborator sau seminar, în calitate de cadre didactice, au dovedit devotament și dragoste de îndeletnicirea aleasă lăsând o parte a sufletelor lor să se reverse în remarcabilele înfăptuiri ale acestei îndrăgite Alma Mater în care ne integrăm.

Din păcate, unii dintre ei au plecat dintre noi, lăsând în urma lor umbra unei amintiri luminoase. Merită cu prisosință să le rostim numele, în semn de onoare a vieții lor, puse în slujba învățământului superior gorjenesc.

S-au dus dintre noi: Teofil Pop, Gheorghe Vîlceanu, Vasile Văcaru, Valentin Tașcău, Alexandru Achim, Ion Tomescu, Gheorghe Gârnicianu, Gheorghe Tauru, Dumitru Dogaru. Vă rog să fiți de acord ca în memoria lor să păstrăm câteva momente de reculegere ...

Mulțumesc!

Onorată asistență,

Vă aduc la cunoștință că la propunerea mea Senatul Universității a hotărât ca începând de astăzi numele Bibliotecii situate în imobilul din Târgu Jiu, str. Victoriei nr. 24 să poarte numele de Biblioteca „Gheorghe Vâlceanu” în semn de prețuire și de permanentă aducere aminte de cel care a fost primul decan al Facultății de Științe Juridice și Administrative.

Evocarea perioadei parcurse de comunitatea noastră academică, ne ajută să conștientizăm mai bine stadiul în care am ajuns și să realizăm o proiecție adecvată pentru viitor.

Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu se prezintă astăzi ca o instituție complexă, având în structura sa patru facultăți un Departament de pregătire a personalului didactic, un Departament de învățământ la distanță și formare continuă, precum și structuri departamentale necesare îndeplinirii misiunii asumate.

Componentele sunt constituite din programe de studii moderne și fiabile, competitive în raport cu ceea ce există în alte unități similare și pe piața muncii.

Această structură îi conferă Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, acreditată instituțional, posibilitatea de a înregistra în continuare un progres remarcabil pe toate planurile.

Ea și-a câștigat o binemeritată identitate, rezultată din îmbinarea armonioasă a preocupărilor destinate perfecționării procesului didactic, afirmării recunoscute a cercetării științifice, din manifestarea unei coeziuni evidente a comunității academice în integralitatea sa.

În conformitate cu oferta managerială cu care conducerea Universității s-a prezentat pentru obținerea investiției, ofertă confirmată și asumată de comunitatea academică, cu cerințele actuale și de perspectivă ce stau în fața învățământului superior național și, în special, a procesului didactic al Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, avem datoria ca pe viitor să asigurăm continuarea în direcția consolidării reușitelor de până acum, a multiplicării valorilor culturii organizaționale specifice, a creșterii contribuției la soluționarea problemelor induse de contextul de criză pe care o traversăm în colectivitățile umane locale și naționale în care viețuim.

Ca instituție a studenților, cadrelor didactice și a personalului aflat în raporturi de muncă cu ea, Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu va persevera în procesul de transformare în universitate centrată pe studenți, în considerarea studenților ca parteneri adevărați în dezvoltarea instituției, în activitatea educațională, de cercetare științifică, culturală și de recreere.

În anii care vin, Universitatea trebuie să răspundă imperativelor majore privind reorganizarea sistemului național de învățământ superior, în conformitate cu prevederile Legii nr. 1/2011 și va milita pentru creșterea vizibilității în plan național și internațional, realizarea unui marketing competitiv, în baza căruia oferta educațională să fie corelată cererii de educație pe piața muncii, în condițiile creșterii presiunii concurențiale. Vizează creșterea progresivă a valorii programelor de studii și întăririi poziției în clasamentele naționale și internaționale. Toate acestea au menirea de a accentua identitatea Universității prin oferta de bunuri publice (produse ale cercetării, ale inovației didactice, ale procesului instructiv-educativ) competitive pe piața educațională, ce vor trebui să se impună prin *originalitate și unicitate*, va continua acțiunea de sprijinire a studenților și absolvenților în dezvoltarea carierei și integrarea lor socială, asigurarea concordanței dintre curricula și standardele ocupaționale definite prin Cadrul Național și European al Calificărilor, evitându-se fenomenul inflaționist al diplomelor fără căutare pe piața muncii. Comunitatea academică târgujană este hotărâtă să se implice în mod efectiv în formularea unor răspunsuri optime la provocările complexe ale societății actuale, ale comunității regionale.

Ținând seama de misiunea asumată prin Carta universitară, instituția noastră va continua deschiderea din ultimii ani. Cultura organizațională și cultura calității vor fi, pe mai departe, repere esențiale ale activității Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Totodată, trebuie să ne propunem generarea și transferarea de cunoaștere către societate prin crearea și tezurizarea valorilor culturii și civilizației, pentru formarea inițială și continuă la nivel universitar, în scopul dezvoltării personale, al inserției profesionale și al satisfacerii nevoii de competență a mediului socio-economic, administrativ, cultural și educațional, pentru întărirea activității de cercetare științifică, dezvoltare, inovare și transfer tehnologic.

Pe această linie ne propunem:

- dezvoltarea calitativă a programelor de studii, în temeiul reglementărilor legale în vigoare, dar și al prevederilor proprii, așa încât acestea să realizeze corespondența dintre rezultatele în învățare, cercetare științifică și calificarea universitară;

- dezvoltarea resursei umane, care să conducă la punerea în valoare a calității profesionale și a performanței în carieră, atragerea tinerilor merituoși, absolvenți ai unor universități prestigioase din țară, și a șefilor de promoție din universitate pentru a participa la concursurile de ocupare a posturilor vacante, acoperirea cu personal didactic titular a fiecărui program de studiu, funcție de standardele definite de A.R.A.C.I.S., atragerea de specialiști, recunoscuți pentru activitatea lor profesională și rezultatele în cercetarea științifică, în așa fel încât fiecare angajat al Universității să poată contribui la sporirea prestigiului și autorității instituției;

- dezvoltarea activității de cercetare științifică, pe baza devizei asumate încă în urmă cu doi ani – „existăm dacă contăm, contăm dacă suntem emblematici prin rezultate cu valoare universală și printr-o cultură organizațională întemeiată axiologic”;

- îmbunătățirea clasificării Revistelor editate în cadrul Editurii „Academica Brâncuși” Târgu Jiu;

- asigurarea calității activităților din cadrul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, în privința modului de percepere și abordare a calității, politicilor și strategiilor pentru asigurarea calității;

- respectarea eticii universitare și a activității de cercetare, prin raportarea la viața universitară, a fiecăruia dintre noi, prin prisma valorilor și normelor generale și specifice;

- inserția absolvenților, pornind de la efectuarea unei analize minuțioase a modului în care absolvenții Universității noastre se regăsesc sau sunt solicitați pe piața muncii, corespunzător pregătirii dobândite pe băncile facultăților.

Firește, fiecare dintre aceste obiective poate fi concretizat în deplinătatea elementelor sale, așa încât comunitatea academică în ansamblu și pe structuri să aibă un îndreptar pentru activitatea destinată dezvoltării permanente a Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,

Cred că suntem cu toții de acord că istoria – fie ea și numai de 20 sau 40 de ani – a unei entități universitare nu poate fi surprinsă doar în câteva minute într-un modest expozeu.

Cei care suntem astăzi prezenți putem recunoaște cursul mereu în transformare al instituției de învățământ superior de la Târgu Jiu și, trebuie să spunem că ne regăsim și ne întâlnim cu propria noastră tinerețe, cu anii maturității și cu vârsta de acum, ne re trăim viața, indisolubil legată de viața Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Distinși invitați,

Realizarea acestor manifestări nu ar fi fost posibile dacă n-ar fi fost alături de noi Primăria municipiului Târgu Jiu, Consiliul Județean Gorj, Prefectura Județului Gorj, S.C. Artego S.A., Reiffesein Bank, S.C. Mirfo S.A., Ansamblul Profesionist „Doina Gorjului”, Școala Populară de Artă, Ansamblul „Maria Lătărețu”, Editura Universul Juridic București, SNLO, CE Turceni, CE Rovinari și ceilalți cărora deopotrivă le mulțumim pentru tot ce au făcut și vor face pentru această instituție emblematică a Gorjului.

Mulțumesc din toată inima corpului academic, studenților și tuturor celor care însuflețesc cu efortul, priceperea, competența și inițiativele lor Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu.

Vă mulțumesc tuturor, celor prezenți deopotrivă și vă rog să-mi îngăduiți să închei cu fireasca urare „VIVAT, CRESCAT, FLOREAT UNIVERSITAS „CONSTANTIN BRÂNCUȘI!”.

INFORMATION ABOUT RESEARCH AND SCIENCE TODAY JOURNAL

Aims and scope of the content

Research and Science Today Journal is a publication founded in 2011 and it is dedicated to the students of all levels (license, master and doctoral) of faculties in the country and abroad. We want to offer the participants the opportunity to present their scientific works in the following areas: Social Sciences, Economic Sciences, Legal Sciences, Humanities, Education Sciences, Engineering, Medicine and Sport.

This journal provides students the opportunity to create and / or to improve their abilities to write scientific papers. So each appearance (two appearances per year at which we can add supplements) contains a number of papers written by students, masters and doctoral from the faculties from the country or / and abroad. The journal promotes original studies contributing to the progress of knowledge and it is motivated by the need to address issues of theory and practice in the areas mentioned above.

The Journal is a training means of the factors involved in the conceptualization, development, implementation and evaluation, aiming the formation of creative personalities who could be able to adapt through the changing conditions of life.

Journal wants to be a forum for debates disciplinaries and interdisciplinaries theoretical topics, to become a research support, to leverage this work at regional, national and international levels.

We believe that this gathering will enjoy the support from both parts of the researchers and of the practitioners, and will provide appropriate training sources held professional through the current problems.

Frequency of publication: 2 number per year (March and November) and supplement numbers (if it necessary)

Peer-review process: All submitted manuscripts are peer-reviewed by members of the Editorial Board. Papers that fit to the topic of the journal are evaluated by two independent scientific reviewers who accepted to review papers and sent to the Editor in Chief the Reviewer Invitation Response Form. Reviewers' identity is undisclosed to the authors.

Reviewers give to the Editor in Chief their Form for Reviewer, with the comments on the scientific content of the paper and on the opportunity of publishing it. Editor in Chief summarizes reviewers' observations in order to be communicated to the corresponding author.. Taking into account the opinions of all referees, the Editor in Chief decides on the acceptance/revision/rejection of the paper. Upon reviewers' recommendations, the manuscript can be accepted, sent back to author for minor revisions, or rejected.

Contact:

Phone: +40766665670

Mail: revistarst@yahoo.com

Web: <http://www.lsucb.ro/rst>

June 2012